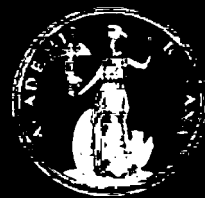

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL
DE PE LĂNGĂ ÎNALTA CURTE
DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

Augustin Lazăr
coordonator

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL
DE CERCETĂRI JURIDICE
„ACAD. ANDREI RĂDULESCU”

Mircea Duțu
coordonator

Ovidiu Predescu
coordonator

Gheorghe Bocșan, Gheorghe Cosneanu,
Simona Frolu, Irinel Păun, Valeriu Petrovici,
Ilie Picioruș, Constantin Sima

Ministerul Public

istorie și perspective

**MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ
ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE**

**ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE
„ACAD. ANDREI RĂDULESCU”**

**Augustin LAZĂR
(coordonator)**

**Mircea DUȚU
(coordonator)**

**Ovidiu PREDESCU
(coordonator)**

**Gheorghe BOCȘAN, Gheorghe COSNEANU, Simona FROLU,
Irinel PĂUN, Valeriu PETROVICI, Ilie PICIORUȘ,
Constantin SIMA**

**MINISTERUL PUBLIC – ISTORIE
ȘI PERSPECTIVE**

Contribuțiile coordonatorilor și autorilor la prezenta lucrare:

Augustin Lazăr (coordonator): cuvânt-înainte; capitolul VII; capitolul VIII; capitolul IX.

Mircea Duțu (coordonator): capitolul I; capitolul II; capitolul III; capitolul IV;
capitolul V; capitolul VI; postfață.

Ovidiu Predescu (coordonator): capitolul VII; capitolul VIII; capitolul IX.

Gheorghe Bocșan: capitolul XI.

Gheorghe Cosneanu: capitolul X.

Simona Frolu: capitolul XII.

Irinel Păun: capitolul IX – D.N.A.

Valeriu Petrovici: capitolul IX – D.I.I.C.O.T.

Ilie Picioruș: capitolul VII; capitolul VIII; capitolul IX.

Constantin Sima: capitolul I; capitolul IV.

**MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ
ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE**

**ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE
„ACAD. ANDREI RĂDULESCU”**

**Augustin LAZĂR
(coordonator)**

**Mircea DUȚU
(coordonator)**

**Ovidiu PREDESCU
(coordonator)**

**Gheorghe BOCȘAN, Gheorghe COSNEANU, Simona FROLU,
Îrinel PĂUN, Valeriu PETROVICI, Ilie PICIORUȘ,
Constantin SIMA**

MINISTERUL PUBLIC – ISTORIE ȘI PERSPECTIVE

**Universul Juridic
București
-2017-**

Editat de **Universul Juridic SRL**.

Editura **Universul Juridic** este acreditată CNATDCU (lista A2) și este considerată editură cu prestigiu recunoscut.

Copyright © 2017, **Universul Juridic SRL**.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin **Universul Juridic SRL**.

Nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul scris al **Universul Juridic SRL**.

! Niciun exemplar din prezentul tiraj nu va fi comercializat fără ștampila și semnătura Editurii sau, după caz, a Autorului/Autorilor, aplicate pe interiorul ultimei coperte.

Respect pentru autorii noștri, respect pentru profesia aleasă!

Prezenta lucrare, în tot sau în parte, este purtătoare de drepturi de autor, aflate sub protecția Legii nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe. Întrucât, în contemporaneitate, aceste drepturi sunt ignorate și încălcate într-o măsură alarmantă, în pofida sistemului valorilor și convențiilor sociale nescrise, a devenit necesară apărarea lor prin forța și sub sancțiunea legii.

UNIVERSUL JURIDIC SRL, titular al dreptului de autor asupra prezentei lucrări, precizează pentru cititorii săi:

- conform art. 140 din Legea nr. 8/1996, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă reproducerea, fără autorizarea sau consimțământul titularului drepturilor recunoscute de lege, a operelor purtătoare de drepturi de autor sau a produselor purtătoare de drepturi conexe;
- conform art. 14 din Legea nr. 8/1996, prin reproducere se înțelege realizarea, integrală sau parțială, a uneia ori a mai multor copii ale unei opere, direct sau indirect, temporar ori permanent, prin orice mijloc și sub orice formă, inclusiv realizarea oricărei înregistrări sonore sau audiovizuale a unei opere, precum și stocarea permanentă ori temporară a acestora cu mijloace electronice.

Editura își rezervă dreptul de a acționa, prin mijloace legale și prin implicarea autorităților competente, în vederea protejării drepturilor patrimoniale de autor al căror deținător este în baza contractelor de editare.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Ministerul Public: istorie și perspective / Augustin Lazăr, Mircea Duțu, Ovidiu Predescu. -

București : Universul Juridic, 2017

Conține bibliografie

Index

ISBN 978-606-39-0011-2

I. Lazăr, Augustin

II. Duțu, Mircea

III. Predescu, Ovidiu

34

Redactor: Roxana Ene
Tehnoredactor: Floarea Ivana

Redacție:
tel.: 0732.320.666
e-mail: redactie@universuljuridic.ro

Distribuție:
tel.: 021.314.93.15
fax: 021.314.93.16
e-mail: distributie@universuljuridic.ro

editurauniversuljuridic.ro

Portal:
tel.: 0725.683.560
e-mail: portal@universuljuridic.ro

universuljuridic.ro

Librăria UJmag:
tel.: 0733.673.555; 021.312.22.21
e-mail: comenzi@ujmag.ro

ujmag.ro

Motto:
Virtus Romana Rediviva!

ABREVIERI

alin.	alineat
<i>apud</i>	citat după
A.N.A.B.I.	Agenția Națională de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate
arh.	arhiva
art.	articol
art. cit.	articolul citat
B. Of.	Buletinul Oficial
cf.	conform
C. pen.	Codul penal
C. pr. pen.	Codul de procedură penală
C.J.U.E.	Curtea de Justiție a Uniunii Europene
col. de just. mil.	colonel de justiție militară
col. mag.	colonel magistrat
D.I.C.O.T.	Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism
D.N.A.	Direcția Națională Anticorupție
dr.	doctor
E.C.A.	echipe comune de anchetă
Ed.	editura
ed.	ediția
f.	fila
fr.	franceză
G.A.F.I.	Grupul de Acțiune Financiară Internațională
gl. bg.	general de brigadă
gl. bg. mag.	general de brigadă magistrat
gl. de divizie mag.	general de divizie magistrat
gl. lt. mag.	general locotenent magistrat
gl. mr. mag.	general maior magistrat
gl. mr.	general maior
GPS	Global Positioning System
H.C.M.	Hotărârea Consiliului de Miniștri
<i>ibidem</i>	în același loc
J.O.U.E.	Jurnalul Oficial al Uniunii Europene
jurispr.	jurisprudența
loc. cit.	locul citat
lt. col. mag.	locotenent colonel magistrat
M. Ap. N.	Ministerul Apărării Naționale
M.E.P.	Mandatul European de Obținere a Probelor

M. Of.	Monitorul Oficial
nr.	numărul
O.C.D.E.	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
O.G.	Ordonanța Guvernului
O.N.P.C.S.B.	Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor
O.N.U.	Organizația Națiunilor Unite
O.U.G.	Ordonanța de Urgență a Guvernului
op. cit.	opera citată
org. jud.	organizare judiciară
P.Î.C.C.J.	Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție
pagina	p.
par.	paragraf
pct.	punctul
pr. civ. fr.	procedură civilă franceză
pr. civ. rom.	procedură civilă română
pr. pen. austr.	procedură penală austriacă
pr. pen. fr.	procedură civilă franceză
pr. pen. germ.	procedură penală germană
pr. pen. rom.	procedură penală română
pr. pen. ung.	procedură penală ungară
prof.	profesor
PUF	Presses Universitaire de France
R.J.E.	Rețeaua Judiciară Europeană
R.O.I.	Regulamentul de organizare interioară
R.P.R.	Republica Populară Română
R.S.R.	Republica Socialistă România
ș.a.	și altele
și urm.	și următoarele
t.	tom
T.F.U.E.	Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
T.U.E.	Tratatul privind Uniunea Europeană
trad.	traducere
trib. reg.	tribunale regionale
U.E.	Uniunea Europeană
univ.	universitar
vol.	volumul

CUPRINS

Abrevieri	7
Cuvânt-înainte	17
Capitolul I. Începuturile Ministerului Public	20
Capitolul II. Întemeierea Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție	25
1. Stabilirea cadrului juridic general.....	25
2. Instalarea Curții de Casație și a Parchetului său	29
3. Mihail Kogălniceanu – primul Procuror general al României.....	32
Anexă – Ministerul Public în Sistemul Casației Românești	36
Capitolul III. Rolul Procurorului general în deschiderea anilor judecătorești	41
Anexă – Inaugurarea tradiției deschiderii anilor judecătorești	46
Capitolul IV. Evoluția organizării și atribuțiilor Ministerului Public (1864–1945)	50
1. Dezvoltarea legislației în materie	50
2. A fi judecător sau procuror la Casație la începutul secolului al XX-lea.....	58
3. Procuror general și președinte de secție la Casație: același grad, dar nu și aceleași drepturi!.....	59
Anexa 1 – Organizarea judecătorească și a Parchetului în Dobrogea	65
Anexa 2 – Raportul d-lui senator Victor Miculescu asupra proiectului de lege pentru înființarea «Micului Parchet»	70
Anexa 3 – Rolul Ministerului Public în materie civilă.....	74
Anexa 4 – Organizarea parchetelor din Transilvania	76
Anexa 5 – Organizarea Ministerului Public	80
Capitolul V. Din galeria marilor Procurori generali ai României moderne	97
1. Al. Papiu-Ilarian – Procurorul general cărturar	97
2. Cazul Procurorului general Dim. P. Vioreanu.....	104
3. Procurorul general Scarlat Pherekyde	108
4. Procurorul general George Filitti	109
5. Dimitrie Alexandresco – Procurorul general savant.....	112
6. Procurorul general Ciru Oeconomu.....	117
7. Procurorul general (interimar) Corneliu Rîmniceanu-Manolescu	120
8. Procurorul general Ion N. Stambulescu.....	121
9. Procurorul general Dimitrie Volanschi.....	123
10. Constantin Al. Viforeanu	124
11. Procurorul general Mircea V. Possa.....	125

Capitolul VI. De la Ministerul Public la Procuratura Republicii Populare Române (1945–1952)	127
Capitolul VII. Procuratura Republicii Populare Române (1952–1968)	130
Capitolul VIII. Procuratura Republicii Socialiste România (1968-1989)	135
Capitolul IX. Renașterea Ministerului Public în perioada 1990 până în prezent	139
Capitolul X. Procuraturile și parchetele militare	163
1. Contextul politico-militar care a permis ascensiunea Partidului Comunist Român și efectele sale în organizarea și funcționarea justiției în general și a justiției militare în special	163
2. Organizarea Procuraturii Militare a Republicii Socialiste România în baza Legii nr. 60/1968	176
3. Parchetele militare	186
4. Organizarea și competența justiției militare în conformitate cu Legea nr. 304/2004 privind organizarea judecătorească	190
5. Secția de combatere a infracțiunilor de corupție săvârșite de militari din cadrul Direcției Naționale Anticorupție	193
6. Procurorii militari care au îndeplinit funcția de șefi ai Secției parchetelor militare, de la înființare până în prezent	194
7. Procurorii militari care au ocupat funcția de procuror general al României în perioada 1952-2012	197
Capitolul XI. Dimensiunea internațională a Ministerului Public	199
1. Ministerul Public și cooperarea judiciară în materie penală	204
2. Organisme și structuri ale Uniunii Europene cu atribuții în materia cooperării judiciare internaționale	230
3. Ministerul Public din România în relație cu Organizația Națiunilor Unite împotriva Drogurilor și Criminalității	250
4. Câteva repere cu privire la lupta internațională împotriva celor mai periculoase fenomene infracționale contemporane	252
5. Asociația Internațională a Procurorilor	258
Capitolul XII. Un Minister Public pentru viitor	262
1. Înțelegerea contextului și a determinărilor sociale	262
2. Fundamentele filosofice ale dezvoltării judiciare	264
3. Determinări ale ansamblului de amenințări, pericole, riscuri și vulnerabilități la adresa securității naționale, asupra acțiunii specifice a Ministerului Public. Consolidarea instituțională a Ministerului Public în raport cu exigențele securității naționale	269
4. Vectorii operaționali de dezvoltare și afirmare ai Ministerului Public în spațiul judiciar	272

Cuprins	11
Postfață	285
Anexă – Procurorii Generali ai Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție	288
Bibliografie selectivă	289
Index	292

Table of Contents

Foreword	17
Chapter I. The Beginnings of the Public Ministry	20
Chapter II. Founding the Prosecutor General's Office of the High Court of Cassation and Justice	25
1. Establishing the General Legal Framework	25
2. Installment of the Court of Cassation and its Prosecutor's Office	29
3. Mihail Kogălniceanu – the First Prosecutor General of Romania	32
Appendix – The Public Ministry in the System of Romanian Cassation	36
Chapter III. The Role of the Prosecutor General in the openings if the Judicial Year	41
Appendix – The Inauguration of the Tradition of Opening the Court Year	46
Chapter IV. The Evolution of the Organization and Attributions of the Public Ministry (1864–1945)	50
1. The Development of the Regulations in the field	50
2. Being a Judge or a Prosecutor in Cassation at the beginning of the XXth Century	58
3. Prosecutor General and Section President in Cassation: same rank, not the same rights!	59
Appendix 1 – Court and Prosecutor's Office Organization in Dobrogea	65
Appendix 2 – The Rapport of Senator Victor Miculescu on the legal project for creation of the "Little Prosecutor's Office"	70
Appendix 3 – The Role of the Public Ministry in Civil Matters	74
Appendix 4 – The Organization of the Prosecutor's Office in Transylvania	76
Appendix 5 – The Organization of the Public Ministry	80
Chapter V. Great Prosecutors General of Modern Romania	97
1. Al. Papiu-Ilarian – the Scholar Prosecutor General	97
2. The Case of Prosecutor General Dim. P. Vioreanu	104
3. Prosecutor General Scarlat Pherekyde	108
4. Prosecutor General George Filitti	109
5. Dimitrie Alexandresco – the Savant Prosecutor General	112
6. Prosecutor General Ciru Oeconomu	117
7. Prosecutor General (ad interim) Corneliu Rîmniceanu-Manolescu	120
8. Prosecutor General Ion N. Stambulescu	121
9. Prosecutor General Dimitrie Volanschi	123
10. Constantin Al. Viforeanu	124
11. Prosecutor General Mircea V. Possa	125

Chapter VI. From Public Ministry, to the Prosecution in the People’s Republic of Romania (1945–1952)	127
Chapter VII. Prosecution in the People’s Republic of Romania (1952–1968)	130
Chapter VIII. Prosecution in the Socialist Republic of Romania (1968–1989)	135
Chapter IX. Revival of the Public Ministry from 1990 to the Present Day	139
Chapter X. Prosecutor’s Office and Military Prosecutors	163
1. The Political and Military Context the Allowed the Ascension of the Communist Party and its Effects on the Organization and Functioning of Justice, in General, and Military Justice, in Particular.....	163
2. The Organization of the Military Prosecution of the Socialist Republic of Romanian, based on Law no. 60/1968.....	176
3. Military Prosecutor’s Offices.....	186
4. The Organization and the Competences of Military Justice According to Law no. 304/2004 on Judiciary Organization.....	190
5. The Section Dedicated to Corruption Crimes Committed by Military Men of the National Anticorruption Directorate.....	193
6. Military Prosecutors that served as Head of Prosecutor’s Office Sections, from their Creation up to the Present Day.....	194
7. Military Prosecutors as Prosecutors General of Romania between 1952-2012.....	197
Chapter XI. International Dimensions of the Public Ministry	
1. Public Ministry and Judiciary Cooperation in Criminal Matters.....	199
2. Organisms and Structures of the European Union with Attributions in Matters of International Judiciary Cooperation.....	204
3. Public Ministry of Romania in Relation to the United Nations Office on Drugs and Crime.....	230
4. Some Landmarks Regarding the International Fight Against the Most Dangerous Contemporary Criminal Phenomena.....	250
5. International Association of Prosecutors.....	258
Chapter XII. A Public Ministry for the Future	262
1. Understanding the Context and the Social Determinations.....	262
2. Philosophical Bases of the Judiciary Development.....	264
3. Determinations on the Whole of Threats, Dangers, Risks, and Vulnerabilities to National Security, to the Specific Action of the Public Ministry. Institutional Consolidation of the Public Ministry by the Standards of National Security.....	269
4. Operational Development and Affirmation Vectors of the Public Ministry in the Judiciary Space.....	272

Table of Contents	15
Afterword	285
Appendix – Prosecutors General of the Prosecutor General’s Office of the High Court of Cassation and Justice	288
Selective bibliography	289
Index	292

Cuvânt-înainte

În lumea dinamică pe care o parcurgem, adeseori avem nevoie de verificarea direcției de înaintare, a valorilor culturale pe care să le împărtășim și apărăm. Pentru aceasta privim spre tradițiile instituționale, principiile și valorile trecutului, apoi aruncăm priviri spre viitor, identificând repere și valori similare celor care corespund culturii noastre instituționale. Aici și acum, prezentul suntem noi – magistrații Ministerului Public – o instituție care a străbătut valurile istoriei și a avut puterea să revină pe orbita valorilor europene care au influențat evoluția României. Subscriem, iată, confluenței dintre istorie și perspective demersul editorial căruia îi suntem creatori, prin efortul unor colegi care au pus în operă această cercetare științifică.

Faptul editorial concretizat prin volumul dedicat memoriei noastre instituționale, dar și prin etalarea reprezentativă a proiectelor noastre, intitulat „*Ministerul Public – istorie și perspective*”, constă conjunctural în valoarea sa aniversară, dar are, deopotrivă, și un semnificativ caracter științific.

Este de remarcă abordarea documentată a originilor istorice ale organizării judiciare în spațiul românesc, în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Mai cu seamă pe fondul Regulementelor Organice, observăm cristalizarea celor dintâi forme instituționale cu rol judiciar. Sunt analizate apoi: distincția dintre elementele constitutive ale acelor ce aveau să devină, în contextul separației puterilor în stat, puterea judecătorească și cea administrativă; definite primele responsabilități judiciare, cu precizarea distinctă a celor destinate procurorilor și judecătorilor, ceea ce constituie o diviziune clară a rolului judiciar al celor două componente indispensabile făuririi actului de justiție.

Evoluția organizării și a principalelor responsabilități ale Ministerului Public în perioada României moderne și contemporane, perioadă asupra căreia putem face unele aprecieri, dovedește și neajunsurile, dar și virtuțile profesionale manifeste la nivel de sistem. Evidențiindu-le ca atare, în sensul precizării lor categoriale, semnalăm, ca neajunsuri: ofensiva mentalităților contraproductive; recrudescența obsesivă a imposturii profesionale, încurajată și susținută, cel mai adesea, de către vectori din celelalte puteri ale statului; extravaganțele pretins conceptuale ale „împliniților” de conjunctură; nonconformismul de paradă, străin întru totul celui constructiv; o anume influență a formelor seducătoare ale realităților false, prefabricate, induse prin acțiunile perverse ale manipulării. Opuse acestor vulnerabilități, identificăm: încurajarea instituțională a inovației în faptul judiciar; supremația manifestă a ideilor de anvergură în perioadele critice ale istoriei; depășirea oportună a definițiilor statice ale fenomenului infracțional; detașarea de superficial, ca argument al valorii intrinseci a instituției judiciare; valorificarea energiei utile consumate în cauzele pierdute; situarea, indiferent de natura conducătoare a țării, pe frontul care definea *puterea justiției*, și nu pe cel pe care se propovăduiau sloganurile alienante ale *justiției puterii*.

O asemenea lucrare, proiect editorial de o însemnătate specială în însăși istoria devenirii noastre instituționale, a necesitat punerea sau, după caz, repunerea, în locul cuvenit, ca răspunsuri la impedimentele inevitabile unei evoluții neliniare, uneori opresive, alteori aflată prea mult sub influențe partinice, a adevărului care poate fi credibil numai atunci când nu are concurent. Acestei exigențe, lucrarea i-a răspuns, inspirat, laborios, convin-

gător. Astfel, privind retrospectiv, într-un rezumat al răspunsurilor sale la comandamentele devenirii istorice, Ministerul Public a demonstrat că forța ordinii sistemice este concentrată în fondul comun și în promovarea competențelor de anvergură; că, esențial, lupta pentru viitor începe întotdeauna cu îndreptarea erorilor de până atunci. A mai dovedit că tradiția este, în cele din urmă, o experiență rezultată din exercițiul istoric al profesiei, fără de care construcția oricărui proiect este sortită incertitudinii; că obligația, determinată de principiile, idealurile și normele care afirmă interesele generale ale societății, nu numai că are valoare morală inconfundabilă, dar constituie chintesența menirii judiciare; că autoritate înseamnă înțelegerea întocmai a rostului instituțional, nedeformat de vicisitudinile trecătoare ale vremurilor, înseamnă omniprezența nediscriminatorie a severității în câmpul judiciar, înseamnă curajul continuu de a te împotrivi nedreptăților de orice fel și nicidecum nu înseamnă forță, în manifestarea ei înveșmântată în rolurile vremelnice de pe o treaptă sau alta a arhitecturii instituționale. Dintr-o altă perspectivă, a viitorului, racordați organic la cerințele specifice menirii noastre, transmise și modelate de exigențele tot mai presante ale societății, saltul calitativ al activității noastre impune, la alt nivel, o altă conduită. În prezent, în scopul consolidării condiției judiciare, atenția noastră, a celor care ne aflăm în serviciul Constituției, trebuie să fie focalizată pe *atuurile transtemporale ale conștiinței noastre de procurori*, respectiv: limpezirea scopurilor bine argumentate; flexibilizarea capacității de reacție rapidă la provocările realității și reziliența la acestea; abandonarea strategiilor de rutină, anchilozate în modele vetuste, inefficiente în gândirea și practica dezvoltării sociale; redescoperirea raporturilor dintre maturitatea răbdării și valoarea decantată; contestarea pozitivă și, firește, oportună a culturii dominante, date fiind, inevitabil, caracterul său istoric și nevoia implacabilă de schimbare și, nu în ultimul rând, descurajarea sistematică a obedienței unipersonale.

Excelând printr-un volum considerabil de informații, rezultate dintr-o documentare laborioasă, obiectivă și exactă, lucrarea realizează o analiză a evoluției Ministerului Public în regimul totalitar, sub rigorile dictatoriale ale constituțiilor din 1948, 1952 și 1965, pentru ca apoi să îi sublinieze prefacerea și afirmarea sub auspiciile reconstrucției democratice a României.

Este de remarcat capitolul lucrării destinat elogierii unor personalități care, îndeplinind funcția de procurori generali ai statului, au amprentat semnificativ timpul și spațiul istoric al României moderne. Simpla expunere a personalității lor ne relevă: stabilitatea energică a conștiinței sociale; statutul, informal evident, de adevărați cărturari ai Cetății, de unde și o deschidere intelectuală sustrasă oricăror complexe; continuitatea încurajatoare a capacității germinative a ideilor de anvergură; respectul față de viitor prin valorificarea superioară a tradiției. Ne relevă, de asemenea, conectarea profundă la realitățile nedeformate în vreun fel ale societății pe care o slujeau; altruismul profesional; devotamentul necondiționat față de Constituție; remarcabila contribuție practică, teoretică și metodologică la dezvoltarea doctrinei și științelor juridice și administrative. Toate acestea sunt produsul profesional al unei vaste experiențe juridice, acești înalți magistrați provenind din întreg spectrul justiției. Ei erau purtătorii unei impresionante culturi juridice și, important, umanistă, cu o altitudine și rezistență morală, dar și profesională, la impactul generat de schimbările de regim politic.

Apreciind conținutul remarcabil al lucrării, asupra căruia am insistat doar prin evidențierea rezumativă a fondului de teze, idei și concepte care răzbat din capitolele alcătuitoare, remarcăm profilul său editorial. În acest sens, sunt de relevat: arhitectura de largă cuprin-

dere documentară, fără a părăsi, însă, esența discursului general; inducerea unei perspective metodologice care ar putea fi utilă unor proiecte viitoare asemănătoare; un registru al exprimării care pune în evidență nivelul de cultură al autorilor; predispoziția către cercetare, orientată spre identificarea, înțelegerea, explicarea și punerea în valoare a teoriei și practicii judiciare, din perspectiva evoluției organizaționale. Este contextul în care adresăm, colegial, mulțumiri celor care au contribuit la elaborarea acestei monografii, făcând posibilă, prin eforturi doar de ei știute, apariția lucrării. În acest cadru, o mențiune specială se cuvine a fi acordată Institutului de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române, personal directorului acestuia, prof. univ. dr., dr. honoris causa Mircea Dușu, pentru eforturile depuse în vederea elaborării acestei lucrări la standarde academice, inclusiv prin volumul valoros de informații oferit lectorului.

Conținutul lucrării, în care tradiția se impune ca esență a prezentului, ne îndreaptă spre asumarea unei *concluzii* revelatoare. Sub amprenta evoluției istorice, responsabilitatea esențială a instituției judiciare românești a rămas neschimbată. A suportat însă, treptat, schimbări prin redefinirea conceptului. Astfel, rolul istoric al instituției judiciare este marcat, la antipodi, de evaluarea potrivit căreia procurorii erau „*slujbași orânduși de către stăpânire pe lângă deosebitele judecătorii și divanuri ca să privegheze cu dinadinsul de a se păzi cu toată scumpătatea pravilele spre a face cunoscut stăpânirea a toate lucrurile și trebuințele acelei judecătorii.*”¹ Actuala reglementare prevede că „*În activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și libertățile și drepturile cetățenilor.*”² Prin urmare noi, instituția de azi, vom fi esența Ministerului Public de mâine, care va avea același rol, aceeași misiune, dar în condițiile concrete ale Mileniului III. Noi vom transmite generațiilor viitoare de magistrați făclia culturii instituționale primită de la generațiile anterioare, împreună cu mottoul „*Virtus Romana Rediviva.*”

Prof. univ. dr. Augustin Lazăr
Procuror general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție

---

¹ A se vedea Capitolul I, Începuturile Ministerului Public, p. 23.

² Constituția României, art. 131 alin. (1).

Capitolul I

Începuturile Ministerului Public

Ministerul Public reprezintă, în cadrul sistemului jurisdicțional, o singularitate a țărilor de drept romano-germanic, având ca arhetip modelul francez, și este moștenitorul unei tradiții care urcă până la domnia regelui Filip al IV-lea (zis „cel Frumos”, 1285-1341).

Păzitori ai drepturilor regale și apărători ai interesului public, însărcinați cu urmărirea infractorilor și cu protecția celor slabi, „oamenii regelui” au exercitat până la Revoluția Franceză (1789) un *Minister Public* pe care reformele napoleoniene l-au preluat și perpetuat până în zilele noastre.

Sintagma prezintă un dublu înțeles. Pe de o parte, ea desemnează ansamblul magistraților însărcinați de către societate să exercite acțiunea publică; pe de o altă parte, expresia privește magistratul care, în ședința de judecată, reprezintă statul, societatea. Acești magistrați constituie pe lângă jurisdicțiile represive ceea ce se denumește astăzi *parchetul*. Originea termenului de parchet rămâne controversată. Unii consideră că acesta provine de la faptul că, inițial, procurorul regelui nu era un magistrat și își exercita funcțiile sale pe parchetul sălii de ședință, și nu pe estrada rezervată tribunalului. Tot așa, fiind obligați să se ridice în picioare în fața judecătorilor, ca și părțile din proces, procurorii au devenit „magistratura în picioare”, față de „magistratura de scaun”, expresie prin care sunt desemnați judecătorii¹.

Alții consideră că termenul ar fi rezultat din aceea că în Franța, sub Vechiul Regim, procurorii sau avocații regelui se reuneau într-un „mic parc”, iar în sala de ședințe tot într-un loc special, rezervat, mic².

Așa cum am precizat mai sus, Ministerul Public în accepțiunea de „corp aparte” este o creație franceză și nu a existat nici în dreptul roman și nici în celelalte sisteme judiciare antice și medievale.

Ca instituție el aparține sistemului inchizitorial și din punct de vedere istoric apariția sa e plasată la începutul secolului al XIV-lea în Franța, în timpul domniei regelui Filip cel Frumos.

Este adevărat că rădăcinile sale ancestrale rămân îndepărtate; așa, de pildă, în legislația Romei Antice, spre secolul al III-lea d.H., a apărut un principiu nou în urmărire, acela al urmăririi din oficiu (în cadrul procedurii „*cognitio extraordinem*” de la sfârșitul imperiului), sau a acționat acel *defensor civitatis* care, după cum îi arată și numele era, protectorul orașului, trebuia să apere pe săraci și pe oprimați, dar nu putem spune că întruchipau ideea ministerului public, în înțelesul său modern.

Așadar, cel mai devreme se poate admite că o atare instituție apare în veacul al XIII-lea și, în orice caz, cea de „procuratores” este menționată expres la începutul secolului al XIV-lea. Pe atunci, *procuratores* erau agenții care reprezentau interesele diferiților clienți în

---

¹ T. Pop, *Drept procesual penal*, vol. II, Cluj, 1946, p. 294.

² S. Tzitzis, G. Bernard et D. Jolivet (sous la direction de), *Dictionnaire de la police et de la justice*, PUF, Paris, 2011, p. 222.

fața jurisdicțiilor de judecată, un fel de mandatar sau avocați. În realitate, seniorii nu puteau să-și valorifice, în persoană, drepturile lor fiscale în fața justiției și, ca atare, trebuiau reprezentați; pentru această delegare erau folosiți „procuratorii”, care într-o formulă abreviată au devenit „procureurs”. La rândul lor, regii aveau procuratori, procurori care le susțineau interesele în fața barei.

În acest context Filip cel Frumos este cel care a obligat pe procurori să depună jurământ de credință și să servească exclusiv interesele regale, așa cum rezulta din ordonanța din 25 martie 1302 în care întâlnim pentru prima dată termenul de „procuror al regelui”, care acționa pe lângă tribunalul seniorial. După asemenea evoluții se pare că, la mijlocul veacului al XIV-lea, instituția Ministerului Public se construise în datele sale esențiale; treptat, atribuțiile procurorului s-au schimbat, s-au amplificat și diversificat, încetând a mai fi numai mandatarii regelui, pentru promovarea intereselor sale personale. Este vorba mai ales de dobândirea unor atribuții publice exercitate în numele monarhului, astfel că procurorii regelui au dobândit însărcinarea de a urmări faptele ce erau pedepsite de diferitele ordonanțe, chiar dacă părțile vizate nu o făceau.

Erau chemați să pună concluzii, dar nu puteau însă să pună în mișcare acțiunea penală, decât după ce cauza era cercetată, instrumentată, adică informațiunea începută.

Fără îndoială că ofițerul care exercita aceste atribuții nu mai era simplu mandatar, agent, însărcinat personal al regelui. El îndeplinea deja o funcție publică; din simplu „procurator” devine magistrat, *procuror* în deplinul înțeles al termenului de mai târziu.

Desigur, evoluțiile și transformările presupuse de un asemenea proces rămân încă nu pe deplin cunoscute. Specialiștii domeniului, precum D'Aguesseau (1668-1751), considerau că prima idee de a conferi acestor ofițeri dreptul de a cere, în numele regelui, moartea și pedepsirea vinovaților ar fi rezultat din faptul că, în procesele intentate de clerici, pentru crime de lezmajestate, regii înșiși acționau în calitate de acuzatori. În consecință, monarhul a delegat acest atribut. Dimpotrivă, alții [de exemplu, P. Hélie (secolul al XIV-lea)] apreciau că această transformare se explică prin însăși modificarea operată în conținutul principiului regalității; se poate spune că, până la acea epocă, regele nu a fost altceva decât suveranul vasalilor săi, interesele acestuia nu constau decât în exercitarea acelei suveranități și în administrarea domeniilor sale. Prin urmare, și acțiunea procurorilor săi se limita la gestionarea intereselor lui fiscale. Mai târziu însă, atunci când regalitatea tinde să ajungă centrul tuturor intereselor statului, când, în principiu, regele devine suveran peste toate, are paza generală a regatului său, se manifestă ca singurul reprezentant al societății, iar interesele generale se confundau cu interesele sale particulare. De aici s-ar fi născut dreptul regelui de a urmări pe răufăcători, drept care a fost delegat procurorilor regali, ce intentau astfel acțiunea publică în numele regelui. Caracterul și atribuțiile unei atari instituții aveau să fie pe deplin stabilite printr-o ordonanță din 1670. Treptat și rapid acest corp de agenți specializați s-a ridicat la nivelul și prestața magistraturii.

Astfel stabilit, Ministerul Public a funcționat până la Revoluția Franceză de la 1789 când, odată cu introducerea dispozițiilor procedurale engleze, el a fost suprimat, pentru a fi reintrodus prin legea din 7 pluvioză, an IX. Cu această ocazie, funcțiile Ministerului Public au fost scindate în două: misiunea de a controla aplicarea legii și executarea pedepsei revenea comisarilor numiți de rege, în timp ce acuzarea publică a fost încredințată unui acuzator public. Constituția anului VIII a revenit apoi, instituind pe lângă fiecare tribunal comisari ai guvernului ale căror funcții corespundeau practic celor ale magistraților

parchetelor de azi³. Prin legea din 16/24 august 1790, Ministerul Public era definit drept o „magistratură specială stabilită pe lângă unele instanțe judecătorești, în scopul de a reprezenta societatea și, în numele acesteia, de a veghea ca în activitatea de judecată să se aplice dispozițiile legale de ordine publică și de a face să se execute hotărârile pronunțate.” A fost consacrat apoi și de Codul de instrucție criminală din 1808 și funcționează și astăzi.

Opinia publică și doctrina au privit întotdeauna, în majoritate, favorabil instituția Ministerului Public și activitatea acestuia.

Este vorba, pentru începuturi, în Franța, de iluștri jurisconșulți și/sau gânditori politici precum: P. Ayrault (1536-1601), Montesquieu (1689-1755), J.-G. Thouret (1746-1794), Henrion de Pansey (1742-1829), susținători entuziasmați ai acestuia.

În Anglia, J. Bentham (1748-1832), în lucrarea sa *Teoria pedepsei* (1830), demonstra inconvenientele sistemului englez, al acțiunii populare, gășind o adevărată garanție a represiunii în instituția Ministerului Public. Mai târziu, în mod constant, curentul doctrinar s-a pronunțat pentru menținerea instituției, însă cu o serie de corective, menite să o adapteze la cerințele realităților economico-sociale.

La noi, instituția Ministerului Public a fost introdusă mai întâi în Muntenia, prin Regulamentul organic din 5 martie 1831 (Regulamentul), după sistemul rusesc în vigoare în Basarabia din 1818. Reformele lui Alexandru Ipsilanti aduc însă primele semne ale unei instituții premergătoare celei a procurorului. Astfel, aduși la departamentul de criminalion preveniții erau „judecați” de față cu un armaș (al doilea sau al treilea) îndatorat să asculte cercetarea și hotărârea „fără de a vorbi de la sineși ceva în vreun chip”, dar care trebuia să raporteze lui Vodă. Așa cum remarca C. Sărățeanu „era deci un procuror, un procuror mut”⁴. Considerat de unii specialiști prima noastră constituție (A. Rădulescu), Regulamentul trata în capitolul VII despre organizarea, funcționarea și competențele tribunalelor, consacrand astfel principiul separației puterii judecătorești de cea administrativă. El institua tribunalele de district (judet) care judecau pricinile civile, comerciale și corecționale, două curți judecătorești (divanurile judecătorești) la București și la Craiova, ca instanțe de apel, și o Întăltă Curte sau Întăltul Divan. Recursul în casație se făcea la Domn, care putea fie să confirme hotărârea Întăltei Curți, fie să trimită pricina în fața Curții de revizuire, care se întrunea o dată pe an și judeca în ultimă instanță. De asemenea, se impune precizarea că pentru locuitorii satelor funcționa un judecător care încerca împăcarea părților.

Prin art. 216 și 217 se reglementa, pentru prima dată la noi, instituția procurorului. Astfel, potrivit prevederilor acestora: „*Se vor orândui pe lângă judecătorii procurori, care se vor numi de Domn și vor priveghea cu scumpătate pravila și regulamentele, potrivit-se numai la întâmplările la care se aduc a se săvârși întocmai hotărârile judecătorești și a îngriji pentru toate câte privesc asupra pazei, bunei ordini și liniștii publice.*”

De aceea toate pricinile care se caută la judecătoria pe lângă care procuratorul va fi numit trebuie a i se face cunoscut; el se va afla de față la cercetarea și hotărârea tuturor pricinilor de judecată însă nu va putea fi de față, când judecătorii, trăgându-se în deosebite odăi, se chibzuiesc între dânșii.”

³ J.M. Carbasse (sous la direction de...), *Histoire du Parquet*, Paris, PUF, 2000, p. 9 și urm.

⁴ C. Sărățeanu, *Câteva cuvinte asupra vechilor instituții, legi, proceduri și asupra personalului judecătoresc din Țara Românească înainte de regimul legilor de azi*, București, Imprimeria Statului, 1901, p. 35.

Dacă acestea le erau funcțiunile „constituțional stabilite”, statutul lor a fost dezvoltat prin legea adoptată de Obșteasca Adunare la 29 decembrie 1832 „privind datoriile procurorilor”. Potrivit acestui act normativ, procurorii erau „slujbași orânduși de către stăpânire pe lângă deosebitele judecătorii și divanuri ca să privegheze cu dinadinsul de a se păzi cu toată scumpătatea pravilele spre a face cunoscut stăpânirea toate lucrurile și trebuințele acelei judecătorii.” (art. I)

Ca atribuții generale erau stabilite: asistarea în ședință, a observa ca judecătorii să nu se abată de la lege, anunțând pe ministrul justiției când se dovedea aceasta; iar cele speciale constau în obligațiile de a urmări crimele, a aduna probele și a cere aplicarea pedepsei. Există, așadar, o confuziune a funcțiilor de exercitare a acțiunii publice, de susținere a acuzării și de instrucție a probelor (cauzei), stare care avea să fie înlăturată ulterior prin crearea judecătorului de instrucție.

Se puna acum, pentru întâia oară, și în sarcina procurorilor de a „iscodi” vinile, de a aduna dovezile de culpabilitate și de a cere pedepsirea „măcar de s-ar și împăciui părțile cele păgubase cu vinovații și s-ar lăsa de judecată.”

Ei erau ajutați „ca niște slujbași ai poliției judecătorești”, de „orice slujbaș obștesc și încă de orice particular.” În special, subcârmuitorii plășilor și polițmaisterii erau datori, dacă aflau de vreo vină sau nelegiuire, să înștiințeze pe procuror.

Când se zvonea de o vină care comporta pedeapsa cu moartea sau ocnă, procurorul era dator să se deplaseze la fața locului, iar dacă era împiedicat, să delege pe subcârmuitorul plășii sau pe comisarul de poliție să o facă în numele său.

Învinovățitul se aducea dinaintea lui. Cu o atare ocazie, acesta culegea informațiile și mărturiile și făcea raport prezidentului judecătoriei, cerându-i să ordone arestarea. După cercetare de către judecătorie, care se făcea prin prezidentul ei, cu oficiu de judecător de instrucție, procurorul își exprima părerea asupra felului vinii și a pedepsei ce se cuvenea. Procurorii judecătoriilor trimiteau procuratorului secției criminale a divanului judecătoresc toate hârtiile pricinii, judecate sau numai cercetate, după felul ei. Tot astfel procedau și procurorii secției criminale a divanului judecătoresc față de procurorul înaltului divan, când era loc de apel și față de marele logofăt, când era vorba de hotărâri desăvârșite⁵.

Legiuirea repartiza astfel procurorii: unul la Înalțul Divan, doi la divanul judecătoresc din București, unul pentru secțiunea criminală și altul pentru cea civilă, doi la divanul judecătoresc din Craiova, câte unul la tribunalul comercial din Capitală și cel din Craiova și, în fine, câte un procuror pe lângă fiecare dintre cele 18 tribunale județene, în afară de cele din Ilfov, unde, întrucât erau două secțiuni, se instituiau doi procurori.

În fine, de remarcat faptul că aceste prime reglementări ale instituției ministerului public nu cuprindeau dispoziții referitoare la șefii („capii”) Parchetului – cum ar fi Procurorul general sau Primul-procuror – ceea ce înseamnă că aceste funcții nu existau⁶.

La 1834 s-a numit Procurorul Înalțului Divan, în persoana D-sale Aga Iordache Florescu, iar ca substitut căminarul D. Filipescu; așadar, „Aga Iordache Florescu este deci cel dintâi Procuror General al supremei instanțe”⁷. Tot în același an în calitate de Procuror

⁵ I.C. Filitti, I. Suchianu, *Contribuții la istoria justiției penale în Principatele Române*, București, Tipografia și legătoria închisorii centrale „Văcărești”, 1928, p. 70.

⁶ F.T. Apostol, *Ministerul Public*, Tipografia Curții Regale F. Gobl Fiii, București, 1892, p. 31.

⁷ C. Viforeanu, *Cuvântare la Ședința solemnă pentru deschiderea noului an judecătoresc*, ianuarie 1932, Dreptul nr. 1, 10 ianuarie 1932, p. 6.

al Comisiei de revizie a fost desemnat Costache I. Manu. „Condica de procedură criminalicească” din 1841, inspirată în mare parte din Codul de instrucție criminală francez (1808), ținea seama de legea din 1832 privind datoriile procurorilor. Poliția judiciară era atribuită acestora, precum și comisarilor de poliție în capitală, politzmaisterilor în orașe și subcârmuitorilor la sate. Procurorii dădeau la judecători „înscris de pârâciune”, după care instrucția este continuată, precum în Codul austriac de procedură, de către judecătorie, instanța care urma a judeca pe fond cauza. Așadar, instituția franceză a judecătorului de instrucție nu era încă cunoscută la noi. Dar pe când în sistemul austriac și cel rusesc instrucția era secretă, în Condica românească se prevedea că era făcută „în ședință, de prezident”, „cu ușile descuiate” și „în auzul tuturor”, după vechiul obicei. Procurorul mai intervenea apoi, precum în sistemul rusesc, spre a cerceta dacă hotărârea era sau nu conformă cu pravila și dacă se cuvenea, deci, să se facă apel⁸.

În Muntenia executarea hotărârilor criminale (penale) era încredințată la București vornicului de temnițe (armașul de altădată), la Craiova ocârmuitorului județului prin îngrijitorul temnițelor (fostul vtori-armaș) și ocârmuitorului în celelalte județe.

Deși „rudimente” ale instituției Ministerului Public se regăsesc încă din proiectul de constituție întocmit de marele logofăt Dimitrie Sturdza (1826), aceasta își face apariția mai târziu în Moldova, practic în contextul realizării proiectului unirii celor două principate românești.

Spre deosebire de situația din Muntenia, Regulamentul organic adoptat la Iași în 1832 nu a prevăzut înființarea Ministerului Public, precizându-se numai în art. 388 că pentru supravegherea disciplinară a magistraților și observarea activității instanțelor judecătorești marele logofăt al dreptății va fi ajutat de patru „revizori”, care însă, așa cum s-a remarcat, corespund mai degrabă inspectorilor judecătorești de mai târziu⁹. Un proiect de lege pentru înființarea unui minister public avea să fie respins de adunare în 1834¹⁰, iar „legea procurorilor” din 1852 a rămas neaplicată.

În materia executării sentințelor penale, competențele aparțineau, la Iași, armașului și vtori-armașului, ajutați de ispravnicul de temniță, de „jandarmii trebuincioși”, iar în ținuturi, ocârmuitorilor. Instituția procurorilor avea să fie introdusă în Moldova abia la 26 martie 1862, prin extinderea dispozițiilor legale în vigoare în materie din Muntenia, precum și apoi în temeiul Legii pentru înființarea Curții de Casațiune și de Justiție, promulgată la 12 ianuarie 1861, dar intrată în vigoare și pusă în aplicare la 28 martie 1862.

Din perspectivă istorică generală „Proiectul pentru Procurori din 29 Decembrie 1832” a fost considerat drept actul de înființare a instituției Ministerului Public în Țara Românească, al cărui centenar, în 1832, era celebrat ca atare de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție¹¹.

⁸ I.C. Filitti, *Despre vechiul drept penal român*, București, 1924, p. 19-22.

⁹ I.C. Filitti, I. Suchianu, *op. cit.*, p. 69.

¹⁰ Analele parlamentare, IV, partea 2, p. 435-440.

¹¹ C. Viforeanu, *Cuvântare...*, *op. cit.*

Capitolul II

Întemeierea Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție

Apariția instituției Ministerului Public în sens modern este strâns legată de cea a instanței supreme sub formula Înaltei Curți de Casație și Justiție, concepută ca un element principal al constituirii statului unitar român modern, de tip european. Astfel, amplul proces de creare la grilele Dunării a unui stat puternic, capabil să participe la realizarea echilibrului european în această zonă geografică de importanță strategică majoră, a presupus unirea celor două principate, Moldova și Țara Românească, și organizarea unui sistem politico-statal de tip european, cu instituții politice, judiciare și o legislație de aceeași natură, după modelul țărilor vest-europene, promotoare ale proiectului. Dacă acesta a dobândit valoare de obiectiv al noului echilibru european prin Tratatul de la Paris din 1856, configurarea lui avea să se realizeze prin *Convenția de la Paris* din 7/19 august 1858, care a trasat liniile ferme de transformare a celor două țări românești, lucru ce avea să se înlăptuiască în cei 7 ani de domnie a lui Alexandru I. Cuza (1859–1866) și în perioada imediat următoare acesteia.

1. Stabilirea cadrului juridic general. Cele 50 de articole ale documentului consacrau juridic bazele statului român modern, jucând rolul de „proiect constituțional”, e adevărat, elaborat în cadrul unei conferințe internaționale și adoptat de marile puteri ale timpului.

Deși stipula o unire imperfectă, în sensul constituirii unei confederații între cele două principate, convenția prevedea și trei autorități comune ale acestora: Comisia Centrală, ca for de unificare legislativă și de inițiere a legilor comune; o armată comună prin unificarea milițiilor din cele două țări și, în sfârșit, o singură Curte de Casație și Justiție, pentru aplicarea unitară a legilor la întregul teritoriu al Principatelor Unite. Totuși, așa cum remarca juristul-istoric Andrei Rădulescu, Curtea de Casație era sortită să rămână (se pare chiar după concepția alcătuitoarelor convenției!) elementul cel mai puternic de unire între cele două țări: schimbările în compunerea ei urmau să fie mult mai rare, iar continuitatea ca instanță judecătorească și rolul politic ce-l putea avea uneori, precum stabilirea unui mod uniform de judecată, acționau în acest sens.

Astfel, Convenția de la Paris fixa în patru articole (38–41) statutul primei instanțe supreme a României:

„Art. 38 – Se va institui o Înalță Curte de Justiție și de Casație comună ambelor principate. Ea va avea sediul la Focșani. Se va întocmi o lege pentru organizarea ei. Membrii ei sunt inamovibili.

Art. 39 – Hotărârile date de Curte și de judecățile pronunțate de tribunale, din ambele Principate, vor fi aduse în mod exclusiv în fața acestei Curți de Casație.

Art. 40 – Ea va exercita un drept de cenzură și de disciplină asupra tribunalelor.

Ea va avea drept de jurisdicție exclusivă asupra propriilor ei membri în materie penală.

Art. 41 – Ca Înalta Curte de Justiție, va avea în căderea ei a se pronunța asupra urmărilor ce vor fi deschise contra miniștrilor de către Domn sau adunare și va judeca fără apel”.

După cum se poate observa, cele patru articole exprimă regulile principale ale regimului unei instanțe supreme, cuprinzând statutul comun al acesteia, cel al magistraților componenți și atributele definitorii ale Curții.

Parchetul era conceput, în mod implicit, ca un element component al sistemului, menit să reprezinte societatea, să promoveze interesul public și să susțină acuzarea în procesele penale.

Potrivit acestor dispoziții, mai întâi, în sesiunea din 1859, Comisia Centrală a elaborat și publicat „Proiectul de legiuire pentru înființarea unei Curți de Casațiune și de Justiție pentru Principatele Unite ale României”, iar în februarie 1860 acesta era transmis Adunărilor legiuitoare din cele două principate. Astfel, proiectul legii a fost susținut în fața Camerei Legislative din București prin Raportul Comisiei ad-hoc de analiză și prezentare a acestuia, prezidată de Constantin Bosianu (primul decan al Facultății de Drept din București și, ulterior, consilier la Înalta Curte de Casație și Justiție) și a fost votat la 30 iunie 1860, iar la 6 iulie același an, la Iași. Întrucât cele două adunări legiuitoare au votat texte diferite, pentru a se evita blocajul, Adunarea legiuitoare de la București a trebuit să aprobe în unanimitate, la 19 iulie 1860, textul votat la Iași, care a devenit astfel legea organică a înaltei instanțe. Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a sancționat și promulgat prin Decretul domnesc nr. 1 din 12 ianuarie 1861, dat la Iași, Legea pentru înființarea Curții de Casațiune și Justiție, care a fost publicată în Monitorul Oficial al Țării Românești nr. 18 din 24 ianuarie (în litere cu caractere latine), iar în cel al Moldovei nr. 88 din 29 ianuarie (cu litere chirilice), contrasemnate de Manolache Kostache, prim-ministrul de la București, și Mihail Kogălniceanu, de la Iași, amândoi moldoveni.

Înființarea unei instanțe de acest gen, cu competența de a controla aplicarea legilor pe întregul cuprins al celor două țări române – Moldova și Țara Românească – asigura unitatea vieții juridice naționale și, prin aceasta, promova unitatea politică desăvârșită prin viitorul stat român modern. În același timp, se crea premisa eliminării stării contrare cerințelor democrației moderne, de confuzie a puterilor în stat, în favoarea înfipării principiului fundamental al separării puterilor.

Capitolul III (cuprinzând art. 10–15) „Despre Ministerul public” reprezenta veritabilul „act de naștere” al acestei instituții fundamentale a statului de drept. Potrivit art. 10 acesta, „așezatu lângă Curtea de Casațiune”, se compunea din: un procuror general și 3 procurori de secțiune [câte unul pentru Secțiunea I a reclamațiilor, Secțiunea a II-a Civilă și Secțiunea a II-a Criminală (Penală)]. Spre deosebire de președinte și consilierii (judecătorii) Curții, care erau inamovibili, „funcțiunile” de procurori erau amovibile (art. 17).

Atribuțiile procurorului general prevăzute de legea organică a supremei instanțe (art. 11) priveau dreptul acestuia de a asista la ședințele generale ale secțiilor unite și la cele ale fiecărei secțiuni, de a repartiza (împărți) lucrările procurorilor de secție și de a „fi însărcina cu suplinirea după trebuință”. În caz de lipsă a procurorului general, locul lui era ținut de ceilalți procurori, în ordinea vechimii în funcție.

Referitor la atribuțiile procurorilor (în general), legea prevedea dreptul acestora „de a vorbi în toate cauzele ce se dezbat înaintea Curții”, „de a-și da părerea despre aplicațiunea legii”, precum și „de a lua concluziuni” (art. 12).

Totuși, în cauzele civile, deși aveau o competență generală de a participa la ședințe și de a pune concluzii, erau „datori a opina mai cu seamă spre a apăra interesele nevârsnicilor, interesele dotale ale femeilor, starea civilă a persoanelor, interesele celor zămislighi și ne-născuți încă, a celor înstrăinați fără reprezentanți în Țară, acelor supuși interdicțiunii și a osebitorilor așezăminte publice și de binefacere” [art. 12 alin. (2)].

Apoi, legea prevedea două reguli principale, despărțitoare ale funcțiilor de consilier (judecător) și de procuror (reprezentant al Ministerului Public) precizând că „Procurorii, în nici un caz, nu au voie să asiste, nici să ia parte la deliberațiunile judecătorilor, care sunt totdeauna secrete, ci numai la tratarea pricinilor” [art. 12 alin. (4)].

În fine, se preciza faptul că atunci „când funcționează în interesul obștesc sau în interesele proprii ale Statului”, procurorii nu puteau fi recuzați.

Se reglementa după aceea dreptul Ministerului Public, ca singur sau „luând înțelegerea cu Departamentul Dreptății”, de a ataca „pentru rea interpretare a legii înaintea Curții de Casație, hotărârile desăvârșite și actele celorlalte instanțe judecătorești în pricini civile, când nu se vor ataca de părțile interesate, însă numai în interesul legii și după expirarea termenului de apel.” Se preciza în continuare că hotărârea de casare ce intervenea astfel nu avea niciun efect pentru „prigonitorii care nu au atacat în casație hotărârea casată a instanței inferioare” (art. 13).

Referitor la relațiile dintre membrii Ministerului Public, se prevedea că procurorul general avea dreptul „de control și de priveghere” asupra concluziilor pregătite de procurorii de secțiune pentru a le înfățișa Curții de Casație; dacă șeful parchetului nu încuviința concluziile procurorului de secțiune și acesta din urmă insista în părerea sa, atunci procurorul general „însărcina pe celălalt procuror de secțiune a ține cuvântul, sau ținea el însuși cuvântul, în ședința de înfățișare a pricinii” (art. 14).

Sub aspect administrativ, Ministerul Public avea cancelaria sa, compusă din „trei scriitori aleși de primul procuror și pe care îi va pune sub imediata direcțiune și ordine a unuia dintre procurorii de secțiune în însușirea de cap al cancelariei sale” [art. 15 alin. (1)].

De asemenea, legea de înființarea Curții de Casație stipula o incompatibilitate generală în sensul că „Membrii Curții de Casație, funcționarii Ministerului Public, grefierii și subgrefierii acestei Curți nu pot fi în același timp membri ai Adunării Elective, ai Comisiunii Centrale, nici miniștri” (art. 15).

Procurorii, la fel ca și membrii și grefierii Curții, se numeau de către Domn, la propunerea ministrului de justiție, iar pentru aceasta trebuiau să aibă vârsta de 30 de ani împliniți și să posede însușirile prescrise pentru calitatea de consilier (judecător), respectiv: 1. A fi mirean, născut pământean, sau a fi dobândit împământenirea cea mare (cu efecte depline) și a nu fi supus niciunei protecțiuni străine; 2. A avea întrebuințarea drepturilor civile; 3. A nu fi falit nereabilitat sau osândit la o pedeapsă infamantă și afflictivă, sau numai infamantă; 4. A avea domiciliu în Principatele Unite. Se preciza că nu se putea acorda derogare pentru niciuna dintre aceste însușiri. Sub aspect profesional, candidatul trebuia să posede diplomă de doctor sau licențiat în drept, eliberată de o facultate juridică din țară sau din străinătate, și să fi exercitat profesiunea de avocat ori funcția de magistrat timp de 7 ani sau să fi fost profesor universitar pe aceeași perioadă, la una dintre facultățile de drept din țară. Din cauza lipsei de specialiști titrați universitari în domeniu, art. 80 din legea organică prevedea, cu caracter tranzitoriu, condiții de capacitate mult mai ușoare pentru primii opt ani.

Instalarea președinților, membrilor și procurorilor curții se făcea în audiență solemnă a secțiunilor unite. Primul președinte deschidea ședința și da cuvântul procurorului general,

care cerea citirea decretului de numire și primirea jurământului noului magistrat. După ce curtea da act procurorului general de cererile sale, primul președinte ordona grefierului a da citire decretului de numire și desemna pe doi membri ai curții, cei mai de curând numiți. Sau numai pe unul, desemnându-și și procurorul general un membru al parchetului. Acești doi magistrați, mergeau să aducă dintr-o cameră vecină pe noul numit și să-l introducă în sala secțiunilor unite, unde săvârșea înaintea curții jurământul prescris tuturor funcționarilor. Curtea lua apoi act de prestarea jurământului și invita prin primul președinte, pe magistratul numit a-și lua locul între membrii săi.

În privința concediilor, procurorii de secție le solicitau și obțineau de la procurorul general, atunci când durata acestora nu trecea peste o lună: peste această perioadă competența de acordare aparținea Ministerului Dreptății (art. 30). Procurorul general adresa această solicitare întotdeauna Ministrului Dreptății (art. 31).

Conform art. 41, Ministerul Justiției, adresându-se prin procurorul Curții de Casație sau direct ori în urma inițiativei acestuia și fără prejudicierea (vătămarea) dreptului părților interesate, denunța instanței supreme orice hotărâre și orice act prin care judecătorii și-ar fi însușit atribuțiuni peste competența lor și ar fi comis vreun exces de putere sau delictive relative la funcțiunile lor. În acest din urmă caz, când instanța decidea anularea hotărârii ori actului respectiv, se constituia de îndată în Curte de Justiție și proceda la judecarea culpabililor.

Printre competențele instanței supreme în calitate de Înalță Curte de Justiție se numără și judecarea tuturor membrilor Ministerului Public, judecând și hotărând pe fond, hotărârile respective fiind aduse la îndeplinire prin Ministerul Dreptății (art. 42).

Un rol important revenea procurorului în promovarea și soluționarea pricinilor (cauzelor) urgente în sensul că, potrivit art. 51 din legea organică, se socoteau urgente acele pricini în privința cărora parchetul cerea cercetarea cu precădere (requisitoare de Ministere public), pricinile pentru care s-a pronunțat moartea, pricinile civile și cele criminale în care se regăsea interesată Națiunea și îndeobște toate cele considerate astfel prin lege, care se judecau cu prioritate. „Rechizitoarele” Ministerului Public care nu sufereau întârziere puteau fi prezentate în oricare ședință și se judecau de către Curte „fără a urma trebuința de a se înscrie la rând” [art. 51 alin. (6)].

Referitor la participarea procurorului la judecarea cererii în casațiune, se cuvine precizat mai întâi faptul că atunci când Ministerul Public era „parte principală” se adresa în acest scop „prin act formal către Președintele Curții” [art. 43 alin. (2)] și cererea era scutită de taxa de 20 de galbeni „în pricinile civile și comerciale” [art. 46 alin. (3)]. Înainte de citirea raportului de către judecătorul desemnat în acest sens în unul din „birourile speciale anume desemnate pentru aceasta”, președintele era dator să-l comunice procurorului general, împreună cu dosarul „pentru ca și Ministerul Public să-și poată formula concluziile sale” (art. 54); procurorul înapoia Curții dosarul cu toate hotărârile cu trei zile libere înaintea zilei de înfățișare (art. 55). În toate pricinile procurorul vorbea cel din urmă și numai atunci când Ministerul Public era „parte prigonitoare”, părțile prigonitoare luau cuvântul la urmă (art. 58). Concluziile procurorului erau menționate în hotărârile Curții, care se pronunțau în numele Domnitorului, alături de lămuririle raportorului, întâmpinările părților, motivele și dispozitivul, numărul și numele judecătorilor care au luat parte la judecată (art. 60). Alături de acuzați, Ministerul Public avea „dreptul de recuzațiune” și în contra membrilor trași la sorți pentru a face parte din complet.

O importantă atribuție legală era conferită procurorilor prin prevederile art. 56 din lege, în contextul cercetării pricinilor, și ținea de disciplina acesteia. Astfel, potrivit textului legal invocat, fiecare ședință a curții dura „cel puțin cinci ore”, începând la ora 11⁰⁰ dimineața și ținând „până la 4 ore după amiază”. Orice judecător care venea după ora 11 sau ieșea înainte de ridicarea ședinței era supus „globirii”, o sancțiune constând într-o sumă amputată din salariul cuvenit. În acest sens, în fiecare zi de ședință, grefierul „ținea registrul” despre judecătorii „absenți sau supuși globirii”, „adeverit” prin semnătura președintelui. „Jumătate din salariul judecătorilor înscrși în registrul globirii, fie ei absenți cu concediu sau fără concediu, se va scădea de la fiecare din ei, pre fiecare zi de absență sau de întârziere și se va împărți între ceilalți judecători, care au fost de față la tact în acea zi la ora prescrisă” [art. 56 alin. (6)]. Erau scutiți de această globire „numai judecătorii absenți pentru cauză de boală constatată și adusă la cunoștința Curții”, dar nu se puteau folosi de „globirea” celorlalți absenți. De asemenea, aceste măsuri priveau și pe grefieri și pe toți ceilalți impiegați ai curții, cu precizarea că globirile luate de la ei se împărțeau cu ceilalți dintre ei care îndeplineau sarcinile celor absenți și penalizați.

Ministerului Justiției, prin „organul Procurorului”, cât și Procurorului „de la sine”, îi revenea dreptul de a controla „stricta păzire a măsurilor prescrise prin acest articol”. Până la întocmirea regulamentului special pentru disciplină și poliția grefierilor și a celorlalți impiegați ai curții, părerile pomite în contra neîndeplinirii îndatoririlor acestora erau cercetate de Președinte și procuror „care împreună vor hotărî cele de cuviință, după dreptatea și înțelepciunea lor.”

2. Instalarea Curții de Casație și a Parchetului său. Înalta Curte de Casație și Justiție a fost instalată la 15/28 martie 1862, dată fixată prin decret domnesc, în urma raportului ministrului justiției.

Astfel, acesta din urmă arăta:

„*Prea Înălțate Doamne!*”

Prin ordonanța Domnească de astăzi sub No. 82, Măria Voastră ați bine voit a institui Curtea de Casație, numind pe membrii ce au să o compue. Imposibilități însă materiale nu-i vor putea permite a începe lucrările ei îndată precum ar fi de dorit; lipsa de un local încăpător, mobilarea localului cu toate trebuincioasele, organizarea grefii, care după legiuirea specială a Curții este să se numească de dânsa, strângerea dosarelor la un loc, și în fine chiar strămutarea și întrunirea membrilor care se află în diferite părți ale țării sunt piedici ce nu permit îndată instalarea Curții.

Pentru aceste considerente propui înălțimei Voastre să binevoiți a fixa printr’o ordonanță ziua deschiderii seanțelor și instalării Curții de Casație, și totdeodată a încuviința ca, până la întocmirea noii grefi de către însăși Curte, grefele existente ale Înaltei Curți din București și Curții Princiare din Iași să se mențină cu tot personalul lor precum și ceilalți funcționari pentru serviciul Curții, spre păstrarea tuturor hârtiilor și expedierea lucrărilor curente.

Sunt cu cel mai profund respect
Al Măriei Voastre
Prea plecat și prea supus servitor
(ss) C. N. Brăiloiu”

La rândul său, decretul domnesc stabilea:

„No. 1510

1862 Fevruarie 11

Aleksandru Ioan

Cu mila lui Dumnezeu și voința națională, Domn al Principatelor Unite.

La toți de față și viitori sănătate;

Văzând raportul Ministrului Nostru Secretar de Stat la Departamentul Justiției sub No. 1510 din 11 Fevruarie curent.

Am ordonat și ordonăm ce urmează:

Art. 1. Curtea de Casațiune se va instala și va deschide seanțele ei în ziua de 15 (cinci-spre-zece) Martie viitor;

Art. 2. Până la întocmirea grefei definitive a Curții de Casațiune, grefele astăzi în ființă ale Curții Princiare din Iași și a Înaltei Curți din București, dinpreună cu toți ceilalți funcționari și servitori, se mențin și vor urma a-și primi lefile dupe stat.

Art. 3 și cel din urmă. Ministrul Nostru Secretar de Stat la Departamentul Justiției este însărcinat cu executarea ordonanței de față.

Dat în București, la 11 Fevruarie 1862.

(ss) *Aleksandru Ioan*

Ministru Secretar de Stat
La Departamentul Justiției,

(ss) *C. N. Brăiloiu*
No. 83¹

Pentru instalarea Curții de Casație, membrii ei au depus jurământul înaintea Domnitorului, la Palatul Domnesc, apoi s'au întors la Curte, unde ministrul justiției a rostit un discurs.

Despre aceasta s'a făcut următoarea dare de seamă în Monitorul Oficial dela 19 Martie 1862:

Ministerul Justiției.

Eri la 15 ale curente, la 12 ore dimineața, Membrii Onor. Curți de Casațiune în număr de treisprezece, și procurorii acei Onor. Curți s'au adunat în locul desființatei înaltei Curți; aci în corp, dinpreună cu d-l Ministru al Justiției, au mers la Palatul Domnesc, unde au depus jurământul înaintea Măririi Sale Domnitorului; apoi înturnându-se la Curte d-l Ministru cu ocaziunea instalării Curții, pronunță următorul discurs:

Domnilor,

În datinile și legile Țărei noastre, ca și la celelalte popoare, justiția se concentrează în persoana Domnitorului, și era cel mai înalt atribut al suveranității.

Domnitorul era expresiunea vie a dreptății, simbolul activ al legii.

Caracterul de înalt judecător care l'a conservat întotdeauna Domnul Țării a ajuns a fi o adevărată credință în conștiința poporului nostru, și vedem astăzi chiar, când Convențiunea a

¹ Monitorul „Jurnal oficial al Principatelor-Unite” No. 34 din 14 Fevruarie 1862.

despărțit mai adânc atribuțiunile suveranității, că fiecare din noi aleargă la Domn să ceară dreptate în contra nedreptăților adevărate, sau închipuite, ale dregătorilor judecătorești.

Concentrațiunea puterii judecătorești în mâinile unui singur om s'a desființat în principiu de actul nostru constitutiv. Prin instituirea Curții de Casațiune principiul descentralizării puterilor devine un fapt și se pogoară din regiunea teoriei pe tărâmul practic al intereselor. Curtea de Casațiune este delegatul însărcinat a face dreptate, a exercita acest înalt atribut al suveranității.

Înțelegeți, domnilor, cât este de grea, delicată și sacră misiunea d-voastră. Chemați a înlocui pe Domni în distribuțiunea justiției, a exercita un drept de cenzură și de disciplină asupra tuturor Curților și Tribunalelor din Principat, d-voastră aveți înalta sarcină de a stabili credința că justiția va fi în viitor mai mult decât în trecut interpretul inteligent și duios al dreptății, organul sever al legii, ochiul prin care Domnul veghează în ocrotirea intereselor fiecărui cetățean, în apărarea onoarei și a averii sale.

Inaugurarea unui regim nou nu este însă în destul spre a șterge ideile și credințele în care au crescut și au trăit o societate; din natura lucrurilor, fără voia noastră suntem expuși a ne îndoi despre eficacitatea unei instituțiuni nouă, mai cu seamă când acea instituțiune are să exercite influența și acțiunea asupra intereselor noastre cele mai intime.

Nu trebuie dar, domnilor, să uităm că Curtea de Casațiune se află într'o pozițiune foarte grea care constituie pentru dânsa o adevărată dificultate, aceia de a face să fie adoptată cu dragoste și mândrie de toată țara. Datoria ei este să dea tuturor credința că dreptatea Domnului s'a sălășuit în organele chemate a o exercita în locul și în numele său.

Pe lângă însărcinarea de a da dreptatea, Curtea de Casațiune are și aceea de a servi de călăuză tuturilor judecătorilor de toată treapta, de a fi o legătură între dânsese și de a fixa noțiunile sănătoase de drept, stabilind o uniformitate în jurisprudența țării, trăgând aplicațiunea legii din detaliile cu care se poate încurca în desbaterea intereselor private și locale, ca să aducă la înălțimea principiilor generale, și să devie, în acest chip, temelia cea mai tare a instituțiunilor sociale și politice.

După legislațiunea veche dreptul de ingerință a Domnilor în procesele private înfățișa în aplicațiunea lui o jurisdicțiune excepțională al căruia efect era de a popri lucrarea hotărârilor judecătii și de a paraliza consecințele lor, și era ca o regulă de drept că *quod principi placuit legis habet vigorem*; numărul instanțelor judecătorești, atribuțiunile lor, condițiunea organică în care era pusă cea mai înaltă treaptă judecătorească făcea ca porunca Domnului să fie legea supremă în administrațiunea justiției.

Autoritatea Domnitorului câștiga numai în aparență, în realitate însă singurul efect ce producea era de a deconsidera tribunalele în ochii și în opiniunea justițiabililor.

Instituțiunea Curții de casațiune va avea din contră efectul de a degaja autoritatea Domnului de împresurările intereselor private de a o menține și de a înălța în același timp tribunalele, dând justiției un interpret suprem chemat, nu a paraliza și precurma lucrările judecătorești, ci de a le consolida și a le solidariza, de-mi este ertată expresiunea, prin interpretațiunea legilor. Sistema judecătorească veche cu trei trepte de jurisdicțiune și cu ingerențiunea puterii executive nu putea să producă o aplicațiune uniformă a legii pentru toți. Curtea de casațiune singură însărcinată cu misia specială de a determina înțelesul legii și de a surveghea aplicațiunea ei, poate îndeplini condițiunea de a consacra aplicațiunea uniformă a legii pentru toți. Cu această sarcină, cu această prerogativă, Curtea de casațiune

ca un corp regulatoriu, devine cel mai puternic auxiliar pentru puterea legislativă, și contribuie a întări guvernul prin întărirea legilor.

Vedeți, domnilor, cât de mare și de frumoasă este misiunea d-voastră. Trebuie să fiți mândri când veți gândi la dânsa, când veți gândi că pe lângă liniștea și mângâierea ce veți da familiilor și societății întregi, agitată atât de cumplit în anii trecuți, veți contribui prin acțiunea d-voastră de toate zilele a întări și unirea politică pentru care Domnitorul nostru a lucrat cu atâta stăruință și cu atâta curaj.

Măria Sa, chemându-vă a depune jurământul în prezența tronului, a voit să vă dea o dovadă de considerațiune ce are pentru acest înalt corp, a voit să vă dea o mărturisire că simte o solidaritate între tron și justiție, că înțelege că guvernul său să se inspire întotdeauna de principiile de dreptate ale căruia sunteți cel mai înalt organ.

Domnitorul salută țara ce s'a învrednicit să aibă o asemenea instituțiune, și așteaptă cu toată încrederea concursul d-voastră patriotic pentru întemeierea instituțiilor noastre june încă.

Să mi fie iertat, domnilor, să vă mărturisesc și eu că mă simt mult onorat și foarte fericit că mi'a fost dat să pot instala această Înaltă Curte.

D-l Prim-Președinte răspunde în termenii următori:

Domnilor,

Domnul Ministru al justiției în discursul său pentru instalarea Curții de casațiune a descris importanța misiunii acestui corp cu atâta erudițiune și talent în cât mai nimic nu mi-a mai rămas de adaos. În adevăr, domnilor, misiunea noastră este foarte importantă, căci pre cât Curtea de casațiune este prin atribuțiunile sale, și prin inamovibilitatea membrilor ei, cel mai înalt și mai puternic tribunal, pre atâta și îndatoririle ei sunt mari și grele. Acest corp este chemat a vindeca răul cel mai mare, care de un timp îndelungat a apăsât țara noastră «neîncredere în dreptate». De la el se cere restabilirea, încrederea și ridicare ramului judecătoresc din discreditul în care din nenorocire a fost căzut. Să punem dar toate silințele noastre ca în curând să putem auzi: «*Dreptatea domnește în România*».

No. 2.857, anul 1862, Martie 17.”

Deși astfel formal instalată, Curtea nu a putut să funcționeze efectiv decât începând de la sfârșitul lunii aprilie 1862.

3. Mihail Kogălniceanu – primul Procuror general al României. Deși Legea pentru înființarea Curții de Casație și Justiție a fost promulgată prin Decretul domnesc nr. 1 din 12 ianuarie 1861 și publicată în Monitorul Oficial al Țării Românești nr. 18 din 24 ianuarie 1861, primele numiri la instanța judecătorească supremă a țării au fost făcute un an mai târziu, la 11 februarie 1862. Explicațiile acestui fapt țin mai ales de durata pregătirilor necesare în vederea stabilirii și funcționării unei atari structuri jurisdicționale moderne. Deopotrivă, era vorba atât de întrunirea unor condiții de ordin material, cât mai ales de găsirea persoanelor pregătite și cu experiență, capabile să îndeplinească asemenea funcții judiciare. Într-adevăr, pentru a deveni consilier (judecător) la Casație sau procuror la parchetul de pe lângă aceasta, legea cerea, pe lângă unele condiții cu caracter general (de cetățenie, vârstă etc.), și ca aceștia să posede diplome de doctor sau licențiat în drept de la o facultate de profil din țară sau străinătate, recunoscută oficial, precum și un exercițiu de cel

puțin 7 ani ca avocat sau în funcții judiciare ori să fi fost profesor la una dintre facultățile de legi ale țării.

Potrivit legii, instanța supremă se compunea din 25 de membri (1 prim-președinte și 8 membri pentru fiecare dintre cele 3 secții, în frunte cu un președinte), iar parchetul aferent dintr-un procuror general și trei procurori de secție. Nu i-a fost ușor lui Al. I. Cuza și colaboratorilor săi să găsească pe atunci 29 de licențiați sau doctori în drept, cu experiența necesară și de o moralitate nepătată spre a îndeplini asemenea funcții! Așa se face că unii au fost numiți inițial doar pentru câteva zile, după care au demisionat pentru a fi îndeplinită formal cerința legală și Curtea și Parchetul să poată fi instalate și să înceapă să funcționeze!

Revenind la procedura de numire a primilor magistrați ai supremului for judecătoresc, a fost întocmit și aprobat mai întâi raportul ministrului justiției C.N. Brăiloiu potrivit căruia:

„Prea Înălțate Doamne!

În discursul Tronului, la deschiderea sesiunii actuale a Adunării, Măria Voastră ați amănat instituirea Curții de casație cu începutul reformei judiciare, menită a inaugura era nouă ce ați deschis patriei Noastre.

Făgăduința Domnească trebuie să se îndeplinească. de aceea viu, următor ordinului ce mi-ați dat, a supune la aprobarea Măriei Voastre numirea la Curtea de casație a persoanelor ce urmează:”

Pe baza documentului, prin decretul nr. 82 din 11 februarie 1862 (publicat în Monitorul, jurnalul oficial al Principatelor Unite no. 34 din 11 februarie 1862) s-a procedat la desemnarea primei Curții de Casație și Justiție a României și a primului său Parchet:

„Alexandru Ioan:

Cu mila lui Dumnezeu și voința națională, Domn al Principatelor-Unite;

La toți de față și viitori sănătate:

Văzând raportul Ministrului Nostru Secretar de Stat la Departamentul Justiției sub no. 1509 din 11 februarie curent, prin care Ni se cere înființarea Curții de casație, legii speciale promulgată la 12 ianuarie 1861;

Am ordonat și ordonăm:

Art. 1. – Sunt numiți membri la Curtea de casație DD.

Vasile Sturza primul președinte.

Hurmuzaki (Constantin) președinte de secțiune.

Slătineanu (Ioan) președinte de secțiune.

Racoviță (Grigore) președinte de secțiune.

Principele Șuțu (Nicolae)

Filipescu (Ioan Alecu)

Catargiu (Aleco) președinte actual al Curții principare din Iași.

Crețulescu (Nicolae).

Beldiman (Iordache).

Cantacuzin (Ioan Constantin) fost ministru în București.

Sturza Constantin (Bătrânul).

Ferichide (Ștefan).

Panu (Anastasie).

Bosianu (Constantin).

Roset (Lascăr).

Predescu (Evghenie).

Sturdza (Ioan).

Fălcoianu (Scarlat).

Filipescu (Constantin Ioan).

Silion (Ștefan).

Donescu (Constantin).

Roset (Dimitrie).

Ghica (Aristide).

Princip. Scarlat (Gr. Chica).

Art. 2 – Sunt numiți pe lângă Curtea de casațiune :DD.

Mihail (Kogălniceanu) procuror general.

Zeșcari (Constantin) procuror de secțiune.

Veissa (Teodor) procuror de secțiune.

Florescu (Ioan Gheorghe) procuror de secțiune.

Art. 3. – Ministrul Nostru Secretar de Stat la Departamentul Justiției este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a ordonanței Noastre de față.

Dat în București. la 11 Fevruarie 1862.”

Dar chiar a doua zi, M. Kogălniceanu trimitea ministrului justiției C.N. Brăiloiu demisia sa, înregistrată la minister sub nr. 2413 din 13 februarie 1862, cu următorul conținut:

„Dommule Ministru,

Primiți expresiunea recunoștinței mele pentru comunicațiunea ce ați binevoit a-mi face, că Măria Sa Domnitorul a binevoit a mă numi procuror general la Curtea de Casațiune.

Ori cât de măgulitoare pentru mine este această numire, funcțiunea de procuror general fiind după lege necompatibilă cu mandatul de deputat, prefer a rămâne pe băncile Adunării.

Exprimându-vă refuzul meu, dar totodată și recunoștința mea, vă rog să primiți asigurarea deosebitei mele considerațiuni.

11 Fevroarie 1862. București.”

După cum se poate observa pretextul refuzului este unul de ordin formal: incompatibilitatea de prim-procuror al țării, cu mandatul de deputat! În realitate se pare că au fost la mijloc și jocuri politice, care urmăreau îndepărtarea lui Kogălniceanu din viața politică, situație în care s-a optat pentru soluția de procuror general pentru o zi, pentru validitatea instalării. Astfel, magistratura a pierdut un magistrat de mare valoare, dar viața publică a păstrat o personalitate care avea să scrie istorie!

După unele surse istorice, desemnările la prima instituție judiciară a țării au fost făcute de Cuza-Vodă în înțelegere cu ministrul justiției C.N. Brăiloiu, cu observarea principiului egalității celor două țări românești; după ce principalele organisme statal-politice și-au stabilit sediul la București, drept compensație se spera inițial ca Înalta Curte să funcționeze la Iași, capitala Moldovei, și de aceea în fruntea celor două entități ale instituției judiciare supreme au fost numite două personalități moldovene: Vasile Sturza ca prim-prezident, iar Mihail Kogălniceanu drept procuror general. Desigur, în aceste desemnări s-a avut în vedere și experiența anterioară a celor două personalități: Sturza îndeplinise anterior (1856) înalta demnitate de Prezident al Înaltului Divan din Moldova, iar Kogălniceanu, pe lângă

activitatea politică unionistă și reformatoare, se afirmase ca un strălucit avocat, cu spirit pragmatic în organizarea și desfășurarea profesiei.

Deși nu a acceptat demnitatea, demisionând a doua zi, Mihail Kogălniceanu rămâne primul procuror general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, numit prin decret domnesc, cu ocazia înființării și instalării supremei instanțe, la 11 februarie 1862. Ulterior, a avut inițiativa să creeze un birou de avocatură „special pentru Curtea de Casație”. Formalitățile s-au desfășurat potrivit legii din 1839, și din acesta au făcut parte, în calitate de „coproprietari”, pe lângă marele om de stat, experimentatul avocat Dimitrie Cozadini, și tinerii „legiști” Gheorghe Mârzescu și Iancu Strat, acesta din urmă fiind primul doctor în drept de la Berlin. Totodată, prin același act de înființare s-a stabilit și un sediu la Iași în „casele Strasshofer deasupra magazinului de mode al doamnei Cristina”, iar la București pe „ulița Sfânta Ecaterina, lângă Mitropolie”.

Dincolo de condițiile excepționale ale înființării Curții de Casație și Justiție și a Parchetului său, M. Kogălniceanu a inaugurat funcția de procuror general care avea să fie ocupată, de-a lungul timpului, de remarcabile personalități ale dreptului și culturii românești. Astfel, în fața refuzului marelui Sfetnic al lui Cuza-Vodă, a fost numit procuror general Scarlat M. Ghica (1862-1866), iar ulterior înalta demnitate jurisdicțională avea să fie îndeplinită de personalități precum: Al. Papiu-Ilarian (1866-1868), Dimitrie Alexandrescu (1899-1900) sau Dimitrie Volanschi (1931), care avea să devină și prim-președinte al Casației (1932-1938).

Ministerul Public în Sistemul Casației Românești

Pentru o prezentare cât mai exactă și mai nuanțată a instituției Ministerului Public în formula fondatoare de acum peste 150 de ani, reproducem mai jos câteva analize aparținătoare procurorului general Dim. P. Vioreanu (1869-1876), exprimate în discursul de deschidere a anului judiciar 1871-1872 (16 august 1871).

Atribuțiile Ministerului Public

„În urma legii din 1864, care a suprimat secțiunea reclamațiilor, ministrul public de pe lângă curtea de cassatiune se compune numai de un procuror generale și de doi procurori de secțiune. Amu arătat asemenea că acești magistrați, amovibili, fiind că sunt organele guvernului pe lângă curte, se numesc după aceleași condițiuni de admisibilitate ca și membrii curților.

Procurorii au dreptul a lua conclusiuni în toate cauzele ce se desbatu înaintea curții. În cauzele criminale ei sunt ținuți a lua tot-d'a-una conclusiuni. «În cauzele civili, zice art. 12 al legii organice, ei sunt datorii a opina mai cu seamă spre a apăra interesul minorilor și ale femeilor dotale, statutul civil al persoanelor, interesele concepțiilor, absenților, interzișilor statului și așezămintelor publice și de bine-facere.»

Ar fi fost mai conform principiilor instituirii curții supreme ca conclusiunile să fie obligatorii în toate procesele civile, căci la curtea de cassatiune legea este cu totu d'a-una în cauză, și magistratul însărcinat a priveghea stricta ei observare trebuie să și formuleze espres opiniunea asupra păzirii sau violării prescripțiilor ei. Cu toate astea, nu s'au simțit inconvenientele acestei lacune, grație zelului membrilor parquetului curții, cari mai nici o-dată nu se referă la aprecierea judecătorilor, ei iau conclusiuni în toate cauzele civile.

Procurorile generale, ca cap al parquetului, împarte lucrările pe la procurorii de secțiuni. El exercită dreptul de control și de priveghere asupra conclusiunilor pregătite de dânsii fără a putea însă lăntui conștiința acestora, impunându-le opiniunile sale. În adevăr, dacă procurorile generale nu aprobă conclusiunile procurorului de secțiune, și acesta insistă în părerea sa, procurorile generale însărcinează pe celu-altu procuror de secțiune a lua cuvântul, sau ia el însuși conclusiuni în audiență.

Legiuitorul, prin această dispozițiune înțeleaptă, a voit a stabili între membrii parquetului o unitate de vederi, care să înlesnească formarea unei jurisprudențe constante a curții. Conclusiunile divergente ale procurorilor asupra aceluiași punct de drept, ar produce o nenorocită confusiune în sânul curții și ar lovi direct și pe față chiar în scopul înființării acestei înalte instituțiuni.

Procurorile generale are dreptul să ia conclusiuni în audiențele solemne ale curții în secțiuni-unite. El poate ocupa fotoliul ministerului public și în audiențele ori-cărei secțiuni separate, când găsește de cuviință.

Procurorile generale, ca represintante al puterii esecutive, are dreptul de a controla stricta observare a dispozițiilor art. 56 din legea organică, relativă la începerea audien-

țelor curții, la data lor și la amenda ce trebuie să se aplice membrilor cari nu vin regulat la curte și cari nu și îndeplinesc scrupulos și punctuale datoriile lor.

D'împreună cu primul președinte al curții, procurorile generale are un drept de poliție și de disciplină asupra tuturor funcționarilor și servitorilor curții și pedepsește, d'împreună cu dânsul, abaterile lor, după gravitatea casurilor.

O altă atribuțiune importantă a procurorului generale, pe care o menționăm aci numai pentru memorie, fiindcă am vorbit deja despre dânsa, consistă în dreptul ce are de a cere de la curte cassarea în interesul legii a hotărârilor definitive cari conțin vreo violare de lege.

În fine, capul parquetului curții, are un drept de o foarte mare însemnătate: după art. 134 din legea organizării judecătorești el poate, în virtutea propriei sale inițiative, să provoace aplicarea unei pedepse disciplinare de către curtea supremă, când va descoperi neregularități din partea unui judecător sau unui corp judecătoresc. Dară, ca să esecite cu eficacitate acest mare control în toată țara, trebuie să fie secundat de magistrații parquetului instanțelor inferioare, semnalându-i casurile în care magistrații nu și îndeplinesc cu sfințenie datoriile, și abaterile prin care compromit demnitatea caracterului lor.”

Casația în interesul legii

„...Acest principiu însemnat se cuprinde în art. 13 din legea organică a curții, care se exprimă ast-fel: «Ministerul public (de pe lângă curtea de casațiune), d'a dreptul, sau luând înțelegere cu departamentul dreptății, va ataca pentru rea interpretare a legii înaintea curții de casațiune hotărârile desăvârșite și actele celor-alte instanțe judecătorești în pricini civile, chiar când nu se vor ataca de părțile interesate, însă numai în interesul legii și după expirarea termenului de apel. Hotărârea de casațiune ce va interveni la asemenea cas n'are nici un efect pentru prigonitori cari n'au atacat în casațiune hotărârea cassată a instanței de jos.

Găsim pentru materialele penale același principiu edictat în art. 444 din procedura criminală.

Cele mai multe recursuri în interesul legii se fac chiar la finele audienței fie-cărei secțiuni, dară mai ales a secțiunii a II-a, de către procurorile de serviciu, care, cerând neadmisibilitatea sau respingerea recursului făcut de partea interesată și obținându-o, adresează curții, în numele și cu consimțământul procurorului generale, un requisitoriu înscris pentru cassarea în interesul legii.

Dreptul d'a recurge în interesul legii, aparține numai procurorului generale de lângă curtea supremă, pentru că o așa de înaltă atribuțiune de censură trebuie să fie dată numai magistratului însărcinat special cu esecutiunea legilor și menținerea doctrinelor. Membrii ministerului public de la curți și tribunale nu pot lucra de cât în interesul acțiunii publice, care le este încredințată, ei nu trebuie a fi distrași de la lucrările lor multiple și obligați a se ocupa într'un mod regulat și continuu de cestiuni curat theoretice. Cu toate astea ei pot semnală procurorului generale de pe lângă curtea supremă hotărârile cari s'ar putea cassa în interesul legii, rămânând acestuia aprecierea casurilor ce i se presintă și facultatea de a se adresa sau nu la curte.»”

Anularea pentru exces de putere

„Art. 41 din legea organică a curții de casațiune se exprimă ast-fel: «Ministerul justiției, adresându-se prin procurorul curții de casațiune, sau d'a dreptul, sau în urma inițiativei

luată de acesta și fără prejudiciul dreptului părților interesate, va denunța curții de cassațiune ori-ce act prin care judecătorul și-ar fi însușit atribuțiunile este competența lor și ar fi comis vre-un exces de putere, sau delict relative la funcțiunea lor. În cas de delict, când curtea va anula acele hotărâri sau acte, curtea se va constitui îndată în curte de justiție, conform art. 42, și va procedea la judecarea culpabililor.»

Legiuitorul frances, ca și al nostru, nedefinind escesul de putere, nedeterminându-i caracterele, a lăsat câmp deschis discuțiunii asupra sensului acestei expresiuni vage și elastice, al cărei înțeles, numai după un timp îndelungat s'a fixat de jurisprudența curții de cassațiune din Franca.

Iată în resumat principiile stabilite de dânsa și cari s'au adoptat de la anul 1869 și de această înaltă curte.

Când un tribunal, ieșind din cercul atribuțiunilor sale, impietează asupra atribuțiunilor altui tribunal, sau în materie civile, sau în materie criminale, el încalcă regulile competenței sale (ceea ce, *lato-sensu*, constituie un abus de putere), dară nu comite escesul de putere prevăzut de art. 41, pentru care legea autorisă pe guvern a se adresa direct curții supreme în interesul general al societății.

Ast-fel ar fi, de exemplu, casul în care un tribunal civil ar da o sentință în materie comercială, sau care, fără a fie al situațiunii imobilului litigios, s'ar pronunța într-o nouă cerere de revendicare. Asemenea ar fi *hypothesa* la care un tribunal de simplă poliție ar da o hotărâre în materie corecțională. În ambele aceste casuri, tribunalul ar învoi principiul și limitele competenței sale, dară partea interesată, atinsă prin asemenea sentințe, este datoare a apela contra lor la instanța superioară (art. 335 procedura civile, și art. 424 procedura criminală).

Când, din contra, tribunalul depășind marginile atribuțiunilor sale, face un act prin care usurpă căderile puterii legiuitoare, ori ale autorității administrative, sau când atinge demnitatea și independența ministerului public, organul puterii executive, pre lângă ordinea judecătorească, el lovește atunci societatea într-unul din principiile fundamentale ale organizării sale constituționale, divisiunea puterilor, și compromite cu modul acesta ordinea publică și securitatea Statului. Ast-fel ar fi de exemplu:

1. Încheierea prin care un tribunal ar hotărî asupra unei materii prin dispozițiuni generale și regulamentare, ceea ce se poate face numai de legiuitor.

2. Hotărârea prin care un tribunal ar admite, în favoarea unui june tras la sorți, o cauză de scutire, când legea militară dă numai unui tribunal administrativ speciale, consiliului de revisiune, competența d'a judeca cauzele de scutire.

3. Actul prin care un tribunal ar face observări sau imputări atingătoare demnității ministerului public.

În toate aceste casuri și altele analoge, escesul de putere este manifest, căci se aduce o gravă perturbare în atribuțiunile constituționale ale puterilor Statului. Legiuitorul autorisă cu dreptul convenit pe guvern a denuncia curții de cassațiune direct și imediat nisce asemenea acte, pentru ca, anulându-se, să se poată restabili ordinea socială, atinsă în interesele sale primordiale.

Din cele espuse vedem că există mai multe diferențe însemnate între cassarea în interesul legii și anularea pentru escesu de putere. Aceste diferențe sunt:

1-iu. Cassarea în interesul legii se cere nu mai contra hotărârilor, pe când anularea pentru escesu de putere, se reclamă contra tuturor actelor judecătorești, fie hotărâri, fie încheieri de ori-ce natură.

2-lea. Cassarea în interesul legii are loc numai în privința decisiunilor definitive, cari au dobândit autoritatea lucrului judecat, fiind că părțile interesate n'au recurs în cassatiune. Anularea, din contra, poate avea de obiect chiar sentințe sau acte nedefinitive, cari ar fi supuse apelului, și se poate cere *omisso medio*, îndată după săvârșirea acelu act sau darea acelei sentințe, fără a se aștepta să rămână definitive. Și motivul e că societatea este interesată a vedea cât mai curând încetând cauza de perturbațiune.

3-lea. Cassarea în interesul legii se cere de procurorele generale de pe lângă curtea de cassatiune, pe când actele făcute cu escesu de putere se denunță de guvern prin organul ministrului justiției. Legea a voit, cu drept cuvânt, să lase guvernului înalta apreciere a circumstanțelor grave în cari s'ar vedea atins, din cauza escesului de putere, principiului independenței și separațiunii puterilor publice. Observă, însă, că procurorele generale, care, în urma denunțării ministrului justiției, cere, conform ordinei primite, anularea actului, conservă independența sa de apreciere și poate concluda contra denunțării adresate curții, când i se pare nefundată.

4-lea. Cassarea în interesul legii are scopul a menține în interesul theoretic al științei doctrinelor sănătoase și uniformitatea jurisprudenței; ea nu produce nici un efect în privința părților, pentru cari sentința cassată rămâne în vigoare ca o transacțiune.

Din contra, anularea pentru escesu de putere face să dispară în parte sau în totalul actului ori sentința atacată, după cum viciul ce le afectează se referă numai la o parte sau la toată întinderea cuprinderii lor.

Partea interesată, dacă este lovită în drepturile sale prin actul ce conține escesul de putere, are, la rândul ei, facultatea d'a recurge contra lui, însă prin căile ordinare chiar dacă s'ar fi respins cererea de anulare a ministrului; ba, încă, poate reclama de la judele culpabile, despăgubiri, prin acțiunea recursoria civile, dară nici o-dată nu poate cere executarea unei decisiuni sau unui act anulat de curte. În acest sens trebuie să înțelegem cuvintele din art. 41: Fără prejudiciul dreptului părților interesate.

Partea interesată a susține actul sau hotărârea atacată pentru esces de putere nu poate interveni în instanță pentru acest sfârșit la curtea de cassatiune, fiind că acțiunea guvernului, pusă într'o sferă înaltă și provocată de interesele superioare ale societății, are de scopu a înfrâna de urgență arbitrariul și perturbațiunile puterii judecătorești; ea nu se poate coborî pe tărâmul strimtu al contestațiunilor private, fără a micșora înaltele atribuțiuni conferite curții supreme de art. 42 al legii sale organice (vezi decisiunea secțiunilor unite din 7 Maiu, anul 1864).

Există însă un singur punct de asemănare între cassarea în interesul legii și anularea pentru escesu de putere: în ambele casuri, curtea de cassatiune nu trimite a se judeca procesul din nou la o altă instanță judecătorească.

În materie criminală, de la venirea noii proceduri penale, art. 41 din legea organică nu mai are nici o aplicațiune, fiind înlocuită de art. 443 din condica proceduri penale. Iată cum se exprimă acest articol: «Când, după o ordine formală a ministerului justiției către ministerul public al curții de cassatiune, acesta va denuncia la secțiunea criminală acte judecătorești, decisiuni sau sentințe contrarii legii, ele vor putea fi anulate și autorii lor urmăriți, dacă cere casul, după capitolul 3 de la titlul 4 al acestei curți.

Din redacțiunea acestui articol vedem că legiuitorul, mișcat de interesul ce inspiră pozițiunea condamnatului, a părăsit rigoarea principiilor stabilite în art. 41 al legii organice, și a permis anularea, nu numai pentru escesu de putere, ci și pentru simplă violare a legii. Această regulă se aplică chiar în privința sentințelor tribunalelor militare, sau a altor autorități instituite prin legi speciale, căci art. 443 este general și nu admite nici o restricțiune.

O asemenea interpretare largă și equitabilă va permite ministrului justiției, la noi ca și la Francesi, a face să dispară erorile grave de drept ce observăm adesea în decisiunile instanțelor militare și a institui o garanție în favoarea celor osândiți în disprețul legilor esistente.

Cari sunt efectele anulării în materie penale? Art. 444 din condica procedurii penale, care se ocupă de cassarea în interesul legii, declară pozitiv, că părțile nu se vor putea întemeia pe dânsa spre a se opune la executarea hotărârii. Art. 443, însă, care tratează despre anularea pronunțată în urma denunțării ministrului, nu conține această restricțiune. Ori, în virtutea principiului necontestat în dreptul criminal, după care dispozițiunile favorabile sunt primitoare de întindere, anularea pronunțată în virtutea art. 443 cată să profite condamnaților, când le ameliorează pozițiunea. Apoi chiar de ar fi vre-o înduoință asupra acestui punct, ea cată să dispară înaintea art. 36, al. 2 al legii organice, care ne spune clar că anularea deciziei unui tribunal militar profită condamnatului. Iată pentru ce se admite intervenirea acestuia în instanță la curtea supremă.

Anularea nu poate însă nici o-dată agrava pozițiunea condamnatului, căci, după lege, această pozițiune nu se poate agrava de cât când se va fi făcut recurs în cassare de ministerul public competente în interesul societății. Pe de altă parte nu se poate atinge în nimic prin anulare drepturile câștigate definitiv de partea civilă, căci are în favoarea sa autoritatea lucrului judecat.

Observăm în fine că, dacă curtea supremă, anulează o hotărâre, ca contrară legii, ea trimite a se judeca cauza din nou la o altă instanță judecătorească. Se înțelege însă, că ea urmează această procedură, când noua judecată ar putea profita condamnatului ameliorându-i pozițiunea, căci, dacă anularea și trimiterea cauzei ar espune pe condamnat la o pedeapsă mai mare, curtea de cassațiune, modificând caracterul cererii ce'i se presintă, se poate mulțumi a cassa fără trimitere, numai în interesul legii.

Ar fi de dorit să nu se mai confunde în birourile ministerului justiției dispozițiunile art. 13 și 41 din legea organică, precum și mai ales cele două hypotese din art. 443 și 444, cod pr. penale; articolele 443 și 41 prevăd cazul unei denunțări a ministrului justiției către curte prin intermediul procurorului generale, un ordin formal adresat acestuia ca să ceară anularea absolută, ordin, care poate fi provocat chiar de procuror, îndată ce a luat cunoștință de existența unui act sau unei hotărâri date cu escesu de putere în materie civile, sau numai cu călcare de lege în materie penale. Din contra, în articolele 13 și 444, este vorba numai de un avis oficios, sau de o simplă comunicare din partea ministrului, care poate avea ocaziunea de a semnala procurorului generale cazul unei cassațiuni în interesul legii, dară numai capul parquetului curții, ca înalt administrator al justiției, are dreptul de a face o cerere ex-officio către curte pentru cassarea în interesul legii.”

Capitolul III

Rolul procurorului general în deschiderea anilor judecătorești

Legea de înființare a Înaltei Curți de Casație și Justiție din 1861 (art. 82) stabilea și o altă obligație fundamentală a Curții: instalarea și reintrarea în lucrare a supremei instanțe după vacanța mare (de vară), respectiv în luna august sau septembrie, trebuia să se facă în ședință solemnă, în care procurorul general „trece un cuvânt” asupra unui subiect „atingător de magistratură sau de justiție și de lucrările judecătorești”, căruia îi răspundea primul-președinte al Curții. Aceasta era considerată drept „marea sărbătoare a lumii judiciare” (Gh. Filitti, Procurorul general al instanței supreme, în cuvântul la deschiderea anului judiciar 1894/1895) și, în privința rolului Procurorului, „una dintre cele mai frumoase atribuții ale Parchetului și a cărei utilitate practică este, între altele, de a stabili uniformitatea de vedere în magistratură pe terenul abstract al principiilor științei” (prim-președinte Al. Crețescu, la deschiderea anului judecătoresc 1878/1879, 16 august 1878). Se abordau, în genere „puncturile cele mai grave și mai delicate, care au dat loc la întinse dezbateri și la soluții diverse din jurisprudență”. De cele mai multe ori, tema era aleasă de comun acord de prim-președinte și procurorul general, alături însă acesta din urmă o stabilea singur și o pregătea în pripă, atrăgând reproșurile voalate ale reprezentantului Curții. Era o sarcină deosebit de dificilă și suplimentară pentru procurorul general care, spre deosebire de situația din alte țări, la noi trebuia să ia parte și la lucrările curente (audiințele) instanței supreme. În lipsa titularilor, din motive obiective, ședințele de deschidere erau prezidate de un președinte de secție sau chiar de un membru consilier, iar discursul era susținut de un procuror de secție.

Ulterior, ritualul a variat, în primii ani de după Primul Război Mondial luând cuvântul numai primul-președinte al Curții. A variat și data la care avea loc deschiderea festivă a noului an judecătoresc: pentru o perioadă de timp, la mijlocul lunii august sau la începutul lunii septembrie, odată cu revenirea din vacanța judecătorească, mai apoi imediat după Anul Nou (din 1925).

Oricum tradiția s-a păstrat și, așa cum remarcă în discursul de deschidere din 1927 primul-președinte, Gh. Buzdugan, chiar ținerea aceluși discurs nu mai era o cerință legală, o făcea din respect pentru tradiție „care, îndeosebi în această instituție, este îndrumătoarea sigură și temeinică în îndeplinirea multor ei îndatoriri”.

A fost întotdeauna un prilej de ieșire din concretețea cauzelor și înălțarea spre sfera înaltă a ideilor, de evadare din cotidianul adesea anost și greu suportabil și refugiarea în zona dreptului pur a constantelor și notelor sale fundamentale, perene. Ca orice întreprindere de rang spiritual superior, aceasta a suferit contestări și supralicitări. Cândva, un procuror de secție a găsit neavenită această practică, dar a fost rapid combătut de chiar primul-președinte al instanței supreme. Vitregiile vremurilor au suprimat uneori această îndatorire de onoare, dar, din fericire, s-a revenit la solemnitate, cel puțin în forma expunerii viciilor de legislație sau a principalelor probleme de rezolvat. Între cele două războaie mondiale, la manifestare participau și luau cuvântul reprezentanții Baroului de Ilfov și ai Uniunii Avocaților (barourilor). În perioada regimului politic comunist, această tradiție a

fost întreruptă și reluată apoi după 1990, mai precis la 16 martie 1995, din păcate cu caracter incidental (celebrarea a 133 de ani de la instalarea Curții), fără aceeași importanță, fiind abandonată imediat. Totuși, tradiția s-a reluat la 28 septembrie 2011, anul judiciar 2011/2012, deschis în Aula Academiei Române, fiind plasat sub semnul intrării în vigoare a noului Cod civil (1 octombrie 2011) și împlinirii a 150 de ani de la înființarea Înaltei Curți de Casație și Justiție (28 martie 2012)¹.

Așa cum arată la 1897 primul-președinte al Casației, obligația procurorului general de a pronunța un discurs de deschidere era preluată din legea franceză, pe când îndatorirea primului magistrat al țării de a-i răspunde este o creație curat românească: „în nici o țară primul președinte n-are această îndatorire, care însă este și o mare prerogativă”.

De remarcat că multe dintre observațiile asupra neajunsurilor legislației descoperite în cursul anului erau semnalate cu această ocazie.

În primele decenii următoare înființării Curții, procurorul general trata în discursul de deschidere o temă considerată mai importantă și mai relevantă pentru anul respectiv.

Așa, de pildă, în discursul de deschidere a activității Înaltei Curți de Casație și Justiție, pe noul an judecătoresc 1896/1897, pronunțat în ziua de 2 septembrie 1896 înaintea Secțiunilor unite, pentru prima dată în maiestuosul Palat al Justiției, ridicat pe malul Dâmboviței, procurorul general George Filitti a vorbit „despre o chestiune de procedură de o mare importanță în dreptul internațional privat și care nu de mult s-a prezentat înaintea Secțiunii I a Înaltei Curți într-un proces destinat a rămâne celebru în anele noastre judecătorești: efectele hotărârilor date de tribunalele străine”. Tot așa, în august 1876 se aborda tema „culpabilități și imputabilități”, la 16 august 1877, procurorul de secțiune G. Filitti trata despre rolul procurorului în materie civilă, iar la deschiderea anului judecătoresc 1878/1879 se analiza teoria generală a interpretării legilor.

Discursul se încheia, din 1871, cu „tabela statistică de activitate a Curții pe anul judecătoresc expirat” și cu unele comentarii pe aceste date.

Urma răspunsul primului-președinte, sau un fel de concluzie a celor susținute de procurorul general, și care declara deschis anul judecătoresc.

În cuvântul rostit cu ocazia ședinței solemne de reintrare a Curții de Casație din 1 septembrie 1903, procurorul de secție Ștefan Stătescu formula ideea suprimării practicii impuse de art. 82 din legea organică a supremei instanțe, referitoare la ținerea unui discurs „de intrare” din partea Ministerului Public. În fapt, nu se făcea decât să se preia o concluzie rezultată din dezbaterile din Franța, încă din 1896, și era astfel transpusă și pe malurile Dâmboviței.

Respectând „tradiția franceză”, procurorul român considera că acest „lucru nu mai corespunde timpului”, nu se mai justifica, întrucât discursurile trecuseră în rutină și rămăseseră aproape fără efect.

Dar iată câteva dintre argumentele sale. Unul care ține de realități obiective:

„Dacă rațiunea determinantă a acestor solemnități este menținerea și creșterea prestigiului justiției, apoi atunci nu văd de ce tribunalele sau chiar judecătorii de pace nu ar avea interes să li se consacre și lor asemenea mijloace îngrăditoare a autorității lor?”

¹ Au fost prezenți și au luat cuvântul, cu această ocazie: acad. Ionel Haiduc, președintele Academiei Române, Emil Boc, prim-ministru al Guvernului, Horațiu Dumbravă, președintele Consiliului Superior al Magistraturii, dr. Livia Stanciu, președinta Înaltei Curți de Casație și Justiție, prof. univ. dr. Mircea Duțu, directorul Institutului de Cercetări Juridice al Academiei Române.

De altfel, pe cât știu, sunt multe popoare, dintre care unele stau sus în areopagul lumii civilizate, la care nu se cunosc aceste sărbători judecătorești, dar la care prestigiul puterii aceștia nu este din cel mai de neînviat.

Că prin această suprimare a discursurilor acestea se va aduce și o ușurare în serviciul parchetului, fără îndoială; dar oare nu se cuvine această dreptate reprezentanților Ministerului public? Desigur, pentru că, de la prima operă de organizare judecătorească și până astăzi puterea legiuitoare nu a făcut de cât să reducă din personalul cu care parchetele au fost prevăzute la origine; așa la această Înalță Curte, unde la 1861, când s-a alcătuit prima ei lege organică, erau trei procurori de secțiune, ca ajutoare ale procurorului general, astăzi nu a mai rămas decât unul singur.

La Curțile de apel, cu ocaziunea ultimelor reduceri bugetare, numai Curtea de București a rămas cu un Procuror general, independent de serviciul de secțiune zilnic; or, cunoscută fiind multiplicitatea ocupațiilor acestui magistrat, este natural să ne întrebăm, și nu fără oarecare mirare: când și cum îi va mai fi posibil să facă față atâtor și așa de grave îndatoriri de peste an, iar în urmă să mai poată avea acel dor de muncă, acea seninătate de cugetare, acea putere de corp și de inteligență, ca să-și caute, să-și aleagă și să-și redacteze discursul.”

Urmau considerații de ordin legislativ și concluzia:

„Așa găsim: că unde prin legea din 1861 se hotărâse ca pentru interesul și mărirea acestei sărbători ședința aceasta avea să fie în realitate o adevărată ședință desăvârșită, ca totul să se petreacă după modelul și regula de drept comun, și anume: ca după discursul Ministerului public să urmeze un răspuns al președintelui, legile următoare, atât din 1865, cât și din 1890, au suprimat acest punct de organizațiune.

Ce însemnează aceasta dacă nu că ședința nu mai are acel sfârșit logic și natural; că auditorul, ca și lectorul nu se mai vede satisfăcut în așteptarea sa, în dorința sa, atât de naturală și așa de normală, de a vedea el după o pledoarie, după o cerere, să urmeze o apreciere, o judecată.

Și orice s-ar zice, un discurs neurnat de un răspuns, ca și o desbatere de ședință după care hotărârea nu urmează îndată, nu se prezintă ca lucru complet, ca ceva alcătuit demn de o circumstanță solemnă; sufletul, cugetul nostru, rămâne în așteptare, rămâne în nedumerire.

Am asistat cu toții la asemenea ședințe, și am putut face ușor această comparațiune, iar deosebirea nu a putut fi decât din cele mai izbitoare; am avut asemenea ocaziunea de a vedea că președintele, vocea și reprezentantul Curții, în loc de a veni să completeze un răspuns special și adhoc, discursul procurorului a alcătuit un discurs nou, tot așa de complet, de elocvent și atrăgător, ca și acela al reprezentantului Palatului, dar încă solemnitatea nu ni se părea desăvârșită.

Iată, deci, în rezumat, o serie întreagă de împrejurări fiecare în parte, și cu atât mai vârtos toate la un loc, contribuitoare pentru a învedera că această sărbătoare la noi, deja mai cu puțin ceremonial organizată de noi în țara model, a mers într-una spre împușinare, iar nu spre creșterea aparatului de care a fost prevăzută la început; că la această stare de lucruri, conlucrând magistratura, corpul legiuitor, ca și mersul natural al lucrurilor însuși, solemnitatea acestei zile are nevoie de un mare efort pentru a se repune, dacă nu se găsește mai bine a lăsa, facultativă, sau chiar a se desființa cu totul?”

Mai puțin entuziasmat de propunere, N. Mandrea, președintele de secție care prezida ședința, concluziona, printre altele:

„În sine privită această solemnitate a deschiderii anului judecătoresc, printr-o cuvântare și printr-un răspuns, ar putea să aibă utilitate, dacă s-ar privi ca ocazie de afirmare a Curții în modul urmat sau care ar fi a se urma – dacă materia s-ar alege la timp, poate și în înțelegere cu Primul-președinte – și dacă acela care ar avea a ține cuvântarea ar avea și sârguința, cultura generală, știința adevărată, și talentul de a interesa, a ști, a convinge. A asculta o cuvântare de altfel bine concepută, bine studiată, cu vioiciune dezvoltată și liber vorbită, poate totdeauna să fie interesant.

A fi siliți însă a asculta cuvântări fără îndeplinirea acestor condiții, nu destul rumegate, ne fiind decât reproduceri din cuprinsul vreunei cărți, fără să se documenteze siliții, cunoștințe adevărate și studii, și fără interes, sunt cauze pentru ca solemnitatea aceasta să-și piarză efectul, și cel mai bun semn al timpurilor este însăși cuvântarea ce ați ținut.

De altfel, este adevărat că, în genere, în alte țări, asemenea solemnitate nu e cunoscută. Și într-adevăr, ceea ce trebuie să se ceară este ca magistrații în genere să fie la înălțime și să corespundă îndatoririlor lor pe fiecare zi, în mulțimea cazurilor ce se înfățișează, și dacă aceasta o facem cu dinadinsul, lesne ne putem dispensa de asemenea solemnități.”

Totuși, propunerea procurorului Stătescu a avut un anumit ecou din moment ce, începând cu anul judecătoresc 1907/1908, nu s-au mai ținut obișnuitele discursuri, ceremonia de redeschidere reducându-se la tragerea la sorți de către prim-președintele în funcție a noii compuneri a secțiilor Înaltei Curți. Totuși, tradiția s-a menținut la nivelul Curților de Apel.

Din 1907, conform art. 73 din noua lege a Curții, nu se mai țineau obișnuitele discursuri.

După Primul Război Mondial tradiția s-a reluat, dar cu modificări, în sensul că era prezentat numai discursul prim-președintelui, devenit un fel de dare de seamă asupra activității Curții și problemelor de drept ridicate în anul precedent. Tot de atunci, la audierea de deschidere luau parte ca invitați președintele Uniunii Avocaților și decanul Baroului de Ilfov.

Uneori, mai ales atunci când discursul primului-președinte avea un caracter festiv, de ceremonie, revenea procurorului general să se refere la problemele de drept (cum a fost cazul deschiderii anului judecătoresc 1942/1943, când prim-președintele D.G. Lupu a evocat trecutul de 80 de ani al Curții, iar procurorul general Coman Negoescu s-a referit la problema controlului constituționalității legilor).

În discursul procurorilor generali și răspunsurile prim-președinților s-au tratat probleme din mai toate sferele dreptului intern, precum: responsabilitatea ministerială, despărțenia (divorțul), urmărirea imobiliară, comunicarea actelor judecătorești, regimul apelor, secretul corespondenței scrisorilor, faliment, legea numelui, noua procedură civilă, revizuirea procedurii penale, necunoașterea dreptului și a faptului și despre eroare, culpabilitate și imputabilitate, reabilitare, prescripția în materie penală etc.

Au fost tratate și semnificative aspecte de drept internațional, de exemplu: despre cetățeni și străini, despre conflictul legilor, efectele hotărârilor tribunalelor străine cu aplicare la deciziile Casației, despre consuli și jurisdicția consulară, despre arbitrajul internațional. În anii în care jurisprudența nu a oferit exemple notabile pentru abordarea unui anumit subiect,

iar protagoniștii aveau deschiderea necesară, s-au discutat și problemele generale legate de ideea de justiție și distribuirea sa cu toată nepărtinirea.

De pildă, s-a ținut o cuvântare despre hatâr și dreptate, iar în 1898 prim-președintele E. Schina, răspunzând unui discurs pe tema necesității și importanței cunoașterii dreptului, recomanda legiuitorului să ia măsuri pentru a promova educația juridică a cetățenilor, creând catedre care să predea cunoștințe elementare de drept în școlile primare și cele secundare.

O altă temă predilectă a fost istoria dreptului, vorbindu-se de legislația lui Licurg, despre magistrați iluștri precum D'Aguesseau, dar și despre trecutul juridic național, precum vechile noastre așezăminte judecătorești ori obiceiul pământului și chiar trecutul Curții de Casație (1871, 1942).

Din 1871 s-a zis *„că este bine pentru mândria națională, este utilă pentru emulațiunea oamenilor de bine, ca biografia unor bărbați ce prin serviciile lor au binemeritat de la Patrie și pe care Curtea cu profundă mâhnire îi vede dispărând din sânul său, să facă obiectul unui discurs de deschidere.”*

O preocupare constantă în discursurile de deschidere ale anilor judecătorești a reprezentat-o cea de a oferi sugestii pentru îmbunătățirea și modernizarea legislației.

Prim-președintele Crețescu relua, la deschiderea anului judecătorec 1884, propunerea de înființare a unei comisii permanente cu sarcina de a studia și elabora proiecte de legi care să fie, după expresia sa, „un corp specialmente constituit să țină în mână firul legislației”; în anul următor, în 1885, noul prim-președinte Schina reia discuția afirmând: *„Firul legislației: iată exprimată în două cuvinte necesitatea pentru legiuitor de a ține socoteală de trecutul legislativ și de starea prezentă a Dreptului Țării, condiție fără de care cu greu se poate evita acest pericol social care se numește haos legislativ și care nu e altceva decât contradicție pe principii și de reguli legislative introduse în Dreptul pozitiv al unei Țări.”*

Tot așa s-a subliniat misiunea primordială a supremei instanțe, aceea de a unifica jurisprudența la nivelul întregii țări, a tuturor instanțelor judecătorești.

În acest sens, în 1877, prim-președintele Al. Crețescu sublinia că *„scopul acestei Curți este de a se introduce în întregime unitatea de interpretare și numai în mod accesoriu de a face dreptate între particulari.”* Douăzeci și cinci de ani mai târziu, în 1922, primul magistrat al țării, V. Romniceanu, spunea să această instanță *„a fost concepută să fie egida legilor, garanția supremă a drepturilor cetățenilor și a solidității edificiului social”*.

ANEXĂ

Inaugurarea tradiției deschiderii anilor judecătorești

Prima reuniune de acest fel a supremei instanțe a avut loc vineri 16 august 1862 când s-a deschis „Sesiunea anului 1862–1863 a Curții de Casațiune”. Așa cum relatează „Gazeta tribunalelor. Jurnal judecătoresc” din 18 august 1862: „La 11 ore Curtea, sub președinția dlui Grigore Racoviță, președinte de secțiune, intră în ședință. D. Scarlat Ghica, Procuror general pe lângă Curtea de Casațiune, însoțit de d-nii Teodor Veisa și Papiu-Ilarian, procurori de secțiune, ocupă fotoliul Ministerului Public.

Un public numeros asistă la această solemnă ședință.

Dl. Procuror general luând cuvântul ține următorul remarcabil discurs.

Domnilor !

Mă simt foarte fericit a mă afla astăzi în mijlocul Domniilor-Voastre și a lua parte la inaugurarea acestei frumoase și impunătoare solemnități, care cu drept cuvânt își poate lua numirea de Serbarea Justiției .

Șefii a toată Magistratura Română se întrunesc astăzi ca să reînceapă serioasele lor lucrări, și ca niște atleți neobosiți și generoși apărători ai ordinii și justiției, să dea exemplul de muncă, de știință și de integritate.

Ordinul judiciar a ocupat în totdeauna un loc înalt în instituțiile României, organizațiunea sa și atribuțiunile sale au variat însă foarte mult pînă ce a putut el să ajungă a își lua adevăratul său caracter, și partea ce îi însemnează constituțiunea noastră între cele mari puteri ale Statului.

În marea epocă a re'noirei noastre sociale, legislatorii noștri au recunoscut că justiția este una dintre cele neapărate elemente ale sociabilității umane, ale vieții politice și civile a unei națiuni s'au grăbit dar a îi acorda condițiunile cele mai esențiale ale independenței sale spre a putea corespunde la marea misiune la care dînsa este chemată.

În această epocă memorabilă în analele dreptului nostru politic și în fastele Națiunii, se văzu consacrate toate acele principii salutarii și maxime roditoare care servă a dirige mișcarea unei magistrature bine ordonate.

Și în adevăr, cine poate tăgădui că toate interesele atât publice cît și private ale unei societăți nu depind de cît de la instituțiile ei judiciarii.

Dacă curagiul și terea disciplină a armii apără o țară în contra inamicilor ei și a atentaturilor perturbatorilor ordinii publice constanța și liniștita fermitate a magistraturei exercită în tot timpul asupra urfîtelor pasiuni o putere salutarie care le conține și le reprime.

Ordinul publicu nu poate exista fără drept; puterea judiciară este principalul instrument care o poate face să triumfe, pacea și securitatea sunt ale ei fructe; care mijlocu mai sigur a stabili concordia între cetățeni de cît această intimă alianță între pace și justiție?

La națiunile acelea care aspiră la reforme liberale, atențiunea se derije către instituțiunile judiciare; și în adevăr numai prin justiție încep ameliiorările în ordinul politicu și

social, de vreme ce el este cel d'întîiu și cel mai puternicu instrument al libertăței; cine nu știe că de la cea d'întîiu privire a stărei judecătoriilor se poate cunoaște condițiunile morale ale unui Stat, natura Guvernului său și chiar măsura și gradul independenței sale.

Nu ar fi fost fără interes a supune mai multe Staturi la această cercetare, să le studiem în mijlocul mișcării fie-căria zile, să constatăm influința ce a exercitat și exercită asupra lucrurilor de interes publicu și interes privat.

Am fi putut face acest studiu chiar asupra justiției Române, să cercetăm istoria vechilor noastre instituțiuni judiciare, să resculăm din țărînă antica noastră magistratură uitată deja în suvenirurile noastre și să vedem ameliorările ce treptat a dobîndit acest regim, căci și magistratura noastră are o dată în instituțiunile noastre, o dată care are o semnificațiune în domeniul chiar curat politicu; este un întregu simbol. O asemenea însă lucrare pe lîngă alte greutăți ce presintă nici timpul nu iartă a o face astăzi, de aceea ne vom și mărgini a arunca numai o repede vedere asupra pozițiunei actuale ce constituțiunea noastră a voit a da magistraturei și justiției Române.

Camera noastră dar avînd în vedere, precum mai sus am zis, că numai în justiție și buna ei organizațiune se poate pune garanție acelor două bine-făceri ce se reclamă de societatea Română, adică libertatea civilă și libertatea politică; a voit ca magistratura să fie umană, luminată, necoruptibilă și mai presus de ori ce temere și influință; a adopta adică acele condițiuni dupe care urmează a fi constituit un Stat, ca să fie liber.

Care sunt aceste principii? în ori care Stat există trei puteri distincte: puterea legislativă, puterea judiciară și puterea ecsecutivă; fiecare din aceste puteri are anatomia sa, fiind că are rațiunea sa de a fi, și cere o independință absolută fără care echilibrul este rupt și libertatea publică compromisă într'un chip fatal; nu mai pot exista libertăți când puterea legislativă și ecsecutivă sunt confundate cu puterea judiciară.

Basa dar a noiei noastre organizațiuni sociale este separarea puterilor și desăvîrșita independință a magistraturii .

S'a dat ordinului și instituțiunei judiciare plenitudinea juridicțiunei Civile și Criminale.

Curților de apel, dreptului de a judeca în tr'un chip definitiv .

În fine Curtea de Casațiune așezată în vîrful magistraturei, cu caracterul ei eminent, de Curte regulatrice, din sîmul ei se formează înalta Curte de Justiție, și se compune Înaltul Tribunal care judecă conflictele.

Această din urmă a trebuit acordat ordinului judiciar, a mărit însemnat atribuțiunile sale, le'a întins și le'a desvoltat.

Înaltele dară atribuțiuni ale Curții de Casațiune sunt, să regulese ordinea juridicțiunilor și să menție uniforma aplicațiune a legilor, uniformitatea juridicțiunilor și regularitatea procedurii .

Se casese sentințele acelea care coprink un exces de putere sau abus de autoritate, se asigure prin justiție puterea constituțională a Guvernului și a administrațiunei; se pune un frîu salutaru la ori ce călcare a unei puteri asupra celei-l-alte. Să esercite o ecsată disciplină și înaltă censură asupra tuturilor Magistrăților Statului.

Curtea de Casațiune prin urmare este ajutorul și sprijinul legislatorului nostru pentru esacta executare a legelor .

Crearea acestui nou Ordin de lucruri ne arată tot de o dată că dorința legiuitorului a fost ca tot statul Român să fie supus la un singur Codice Civile și Criminal.

Uniformitatea legilor are de sprijin uniformitatea jurisprudenței; de și dar pînă acum n'a dobîndit această uniformitate a legislațiunii sale, trebuie însă să sperăm că în curînd legislatori noștri se vor grăbi a îndeplini marele act început la reconstituirea edificiului nostru social.

Domnilor !

Ordinul judiciar constituit prin urmare în chipul mai sus arătat trebuie să se bucure în viitor în cel mai mare grad de încrederea publicului; sub un asemenea regim o Națiune care se supune la judecători ei poate zice că se supune la însăși ea, respectul legii se va fortifica.

Acest mare act al consolidărei sociale mai are și altă mare semnificare; prevestește pe magistrați că afît ordinul social cît și politicu le este lor încredințat; că, că reprezentanți ai dreptului în societate și între oameni sunt datori să vegheze cu stăruire la conservarea și celei din urmă legături sociale; au solemnă îndatorire să asigure tot cu acel zel și cu acel respect drepturile tutulor, să arate tot acea fidelitate la legi, tot acel devotament la patrie, în exercisiul funcțiunii lor, ca să poată transmite urmașilor lor fără pată o augustă și glorioasă preoție cu care s'a investit.

Mai nainte de a sfîrși, bine voiți a'mi permite puține numai cuvinte asupra instituțiunii Ministerului Publicu despre al său caracter și ceia ce represintă pe lîngă Domnia-Voastră .

Instituirea unui Ministeriu Public este strîns legată cu natura Guvernului reprezentativ; și în adevăr această instituțiune nu este de cît desvoltarea tot acestei idei, ca interesele tutulor persoanelor și a părților ce constituie societatea să fie reprezentate în organizațiunea ordinului social.

În ori ce sistemă socială, în ori ce organizațiune judiciară puțin încaintată, se cere a se lua neapărat îngrijire de bunurile Statului, să se persecute crimele și să penese ori ce atentat contra ordinului publicu, să se dea protecțiune persoanelor care se găsesc în imposibilitatea legală d'a lucra înșile etc.

Modul cel mai natural ca să se îndeplinească aceste trebuințe s'a găsit a fi crearea Ministerului Publicu.

Aceasta de mai sus dar dovedesce că ministerul publicu nu este un simplu Agentu al puterii executive sau Comisar al Șefului Statului, funcțiunile sale sunt îndoite și provin din două origini diferite.

Urmează a se face osebite între acelea ce dînsul exersă cu acuatoru său ca sprijinitor al aplicației ei; Procurorul are două mandate, date de două diferite puteri, dreptul de a acusa nu'l primesce de la Guvern, de vreme ce nici chiar Guvernul nu are acest drept; în această dară parte a funcțiunii sale, dînsul este independent, acțiunea publică îi este încredințată de lege; Legea îl autorizează a o pune în mișcare. Constituind Ministerul Publicu, legislatorul l'a creat în favorul libertăților civile și pentru o mai mare garanție a societății.

De și vechile noastre Guverne n'a fost curat Guverne reprezentative, cu toate acestea instituțiunea Ministerului Publicu este întemeiată în Țara-Românească; aceasta dovedește că ideea pe care dînsul este chemat a o realiza nu este o idee nouă, și că trebuința unei instituțiuni care să fie ca o santinelă și un apărător libertăților și legilor s'a simțit de mult.

Este însă un princip netăgăduit că Ministerul Publicu trebuie să fie unul și nedespărțit; să fie un corpu unicu, o singură acțiune tot cu acea impulsione dată de șeful comun, în fine să existe un ordin ierarhicu între membri ce 'l compun, care să plece de la parquetul Curței de Casațiune și să lege pe unii de alții pînă la Ministerul Justiției, care este șeful comun. Din nefericire acest înalt principu al unităței Ministerului Publicu nu s'au constituit încă la noi; trebuie să sperăm însă că în curînd societatea va dobîndi și această nouă garanție.

După aceasta D. President Grigorie Racovitză respunse la discursul D-lui Procuror-General în următorii termeni:

Domnilor !

Spre a complecta această solemnitate creată de legea noastră organică, această serbare a justiției; precum cu drept cuvînt a numit'o D. Procuror-General, dați'mi voe a adăoga și cîte-va cuvinte la cele zise de D-lui într'un chip așa de frumos .

Nu vă voi osteni, domnilor, voiu fi foarte scurt, căci ca bătrîn îmi place obiceiul d'a nu vorbi spre a spune puține.

Posiția ce au creat legiuitorii noștri Curții de Casație, și missia ce i-au încredințat, sunt așa de mari, așa de însemnate în cît Țara este cu drept cuvînt în nerăbdare de a vedea realitate așteptările cele mai legitime .

Am convicția, domnilor, și avînd această convicție, am curagiul d'a declara solemn, că silințele noastre își vor avea măsura în greutatea și însemnătatea poziției noastre, și că mai ales cînd vor fi înlăturate dificultățile materiale, vom arăta Țării că Curtea de Casație și-a înțeles misia, vom insufla încrederea în justiție .

Vom fi sprijiniți în greaua noastră lucrare de către D-ni Procurori, cari cu luminile și silințele D-lor, ne vor aduce mari înlesniri, mai ales atuncea cînd ministerul Publicu va fi constituit pe principiul unității și al indivisibilității, principiul salutar care dă acestei instituții tărie și însemnătate.

Pînă astăzi, Domnilor, n'au lucrat de cît două Secții ale Curții, de astăzi înainte va începe a lucra și Secția Civilă, și ast-fel vom fi în poziție cu toții împreună d'a urni multele lucrări cu care Curtea este împovărată, și d'a le pune pe calea cea regulată.

Voiu fi fericite, Domnilor, cînd voiu vedea că nu numai am prezisu dar că ceea ce am prezis s'a îndeplinit.

După săvîrșirea acestei solemnități, curtea a procedat conform art. 4 din legiuirea Curții de Casațiune, la formarea Secțiunelor prin tragere la sorți."

Capitolul IV

Evoluția organizării și atribuțiilor Ministerului Public (1864–1945)

1. Dezvoltarea legislației în materie. După instituirea, în formulă modernă, odată cu înființarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, concepută ca un element fundamental al unității și modernizării statului român, instituția Ministerului Public a cunoscut o evoluție marcată, în plan juridic, în special de modificările aduse de-a lungul timpului legilor de organizare judecătorească, legii de organizare a instanței supreme ori Codului de procedură penală.

Astfel, în urma suprimării Secției reclamațiilor a Curții de Casație, prin modificarea legii de înființare a sa, în 1864, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție era format dintr-un procuror general și numai doi procurori de secție.

Dacă inițial, ca și în Franța, Ministerul Public avea dreptul de a pune concluzii în orice cauză, prin legea din 29 octombrie 1877 această competență s-a restrâns numai la cazurile când era vorba de minori și de interziși. Măsura a fost criticată în primul rând de magistrați pentru efectele ei practice, fiind justificată conjunctural prin argumente de raționalizare a acțiunii judiciare și de motive financiare. Astfel, în discursul său de instalare ca procuror general al parchetului de pe lângă suprema instanță din 21 decembrie 1877, Sc. Pherechide aprecia că desființarea concluziilor procurorilor în materie civilă își avea rațiunea la instanțele de fond, nu însă și la Curtea de Casație „unde interesul legii fiind principabil, concluziunile procurorului trebuie să rămână”.

Mai mult decât atât, în cuvintele lor rostite cu ocazia deschiderii anului judiciar 1884–1885, Al. Crețescu, prim-președinte al supremei instanțe și G. Filitti, procuror general al acestei curți apreciau, la unison, că legea din 1877, în privința concluziilor Ministerului Public de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție constituia un pas înapoi și atribuiau această greșeală lipsei unei instituții permanente pentru „confeccionarea” legilor! În jurisprudență s-a precizat în această problemă că participarea procurorului ca parte alăturată în pricinile interesând pe minori era cerută de lege în interesul protecției acestora și numai ei se puteau prevala de această nulitate; dacă partea adversă nu o releva la timp, înaintea instanței de fond, nu mai putea face din aceasta un motiv de casare.

Totodată, în legea din 1877, ca urmare a reducerii atribuțiilor, numărul procurorilor de secție de la Parchetul de pe lângă Casație era redus la doi, iar ulterior reglementările în această privință aveau să fluctueze, așa încât în doctrină se remarca, pe drept cuvânt: „E greu a se mai găsi în istoria organizărilor judiciare a lumii un mai bun exemplu de nestabilitate legislativă!”¹. Astfel, legea de organizare judecătorească din 24 martie 1909 prevedea la Parchetul de pe lângă Înalta Curte un procuror general și un procuror de

---

¹ I. Tanoviceanu, *Tratat de drept și procedură penală*, ed. a II-a (revăzută și completată de V. Dongoroz, C. Chiseliță, Șt. Laday și E. Decuseară), vol. I, *Procedura penală*, București, 1928, p. 143.

secțiune (art. 40); legea Curții de Casație din 25 martie 1910 stabilea doi procurori de secțiune (art. 9), după modificarea din 31 martie 1911 se prevedeau trei (art. 9), iar după legea supremei instanțe din 1925 se ajungea la cinci (art. 5). În fine, o nouă modificare legislativă făcea ca în 1928 Ministerul Public să fie reprezentat printr-un procuror general și trei procurori de secțiune la Înalta Curte de Casație și Justiție, printr-un procuror general și atâția procurori câte secțiuni existau la curțile de apel, cu excepția Curții de Apel din București unde funcționa unul în plus; printr-un prim-procuror și câte un procuror pentru fiecare secție la tribunalele cu mai multe secțiuni; în fine, printr-un procuror la tribunalele care aveau numai un singur complet de judecată (art. 30). Pe lângă parchetele tribunalelor se putea numi, „în caz de trebuință”, și un magistrat stagiar (art. 40 din legea de organizare judecătorească din 1909). Nu exista Minister Public la judecătoriile de ocoale, chiar când judecau delictе, și nici la tribunalele consulare care judecau în țări necreștine.

Referitor la condițiile de admitere în profesie, erau cele prevăzute pentru judecători, cu care erau asimilați, respectiv: studii juridice (licență sau doctorat în drept), cetățenia română, inexistența nedemnităților și a incompatibilităților, deplinătatea exercițiului drepturilor civile.

ublicii Po-șefi de parchete, ca și judecătorii de instrucție, puteau fi înaintați pe loc după șase ani de vechime în aceeași funcție (art. 104 din legea de organizare judecătorească din 1909). Procurorii generali erau egali cu președinții de curte, procurorii-șefi cu consilierii, prim-procurorii cu președinții de tribunal, iar procurorii cu membrii (judecătorii) de ședință.

Procurorii nu erau inamovibili, cu excepția procurorului general și procurorilor de secție ai Parchetului de pe lângă Înalta Curte; totuși, un procuror de la curtea de apel nu putea fi suspendat decât în urma unui raport motivat al procurorului general ori al inspectorului aceleiași instanțe, iar un membru al parchetului tribunalului numai după un raport motivat al procurorului general al curții de apel ori al inspectorului judecătoresc al tribunalelor. De asemenea, punerea în indisponibilitate nu se putea face decât în urma „părerii conforme” a Consiliului Superior al Magistraturii (art. 175 din legea din 1909, art. 139 din legea organizării judecătorești din 1924).

În același timp, de remarcat că procurorii generali ai curților de apel se bucurau de statutul de inamovibilitate, prin faptul că erau consilieri de curte delegați la parchet, dar numai ca judecători de curte, întrucât ca procurori generali puteau fi înlocuiți printr-un alt consilier al curții de către ministrul justiției.

Referindu-ne la organizarea Ministerului Public se cuvine subliniat că acesta era „unul și indivizibil” și că nu se putea recuza când lucra din oficiu. Astfel, între membrii săi exista un raport ierarhic, începând cu ministrul de justiție, „capul suprem al parchetului”, și până la cel din urmă substituit de procuror. Unitatea și indivizibilitatea Ministerului Public însemnau că membrii parchetului se puteau înlocui unul pe altul, așa încât un proces sau o ședință puteau să înceapă cu participarea unui procuror, să continue sau să se termine cu cea a altuia, iar „membrii inferiori ai parchetului datorau supunere superiorilor lor ierarhici”.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Curtea de Casație avea dreptul de control și priveghere asupra tuturor membrilor parchetelor.

Așa cum se remarcă în doctrina timpului, în orice caz însă, cu toată unitatea și indivizibilitatea Ministerului Public, un procuror nu putea să treacă peste marginile competenței

sale, în sensul că, de exemplu, un procuror de tribunal nu putea să îndeplinească oficiul unui procuror de curte sau viceversa².

În fine, este de arătat că Ministerul Public era absolut independent față de instanța pe lângă care funcționa, iar aceasta nu avea drept să critice sau să cenzureze actele sale.

Procurorii de orice grad nu puteau fi recuzați.

În privința actelor pe care le puteau îndeplini conform legii, acestea difereau în funcție de structura ministerului public de apartenență.

Astfel, membrii Ministerului Public de pe lângă tribunale puteau face (îndeplini), în virtutea capacității lor funcționale, trei categorii de acte:

a) *acte de poliție judiciară*: descoperirea infracțiunilor, primirea denunțurilor, efectuarea de constatări, iar în caz de flagrant delict, a face descinderi, percheziții, ridicări de corpuri delictive și de a pune „la popreală” pe preveniți ș.a.;

b) *acte de minister public propriu-zis*: deschiderea acțiunii publice, darea de rechizițiuni scrise și orale în cursul instrucțiunii, exercitarea acțiunii publice prin rechizițiuni orale și folosirea căilor de atac în timpul judecății, punerea de concluzii în pricinile civile, când legea o cerea;

c) *acte de executare*: executarea mandatelor și a hotărârilor penale pentru delictive și crime.

Procurorul general de pe lângă Curtea de apel, alături de supravegherea și dirijarea tuturor acestor atribuții conferite Ministerului Public de pe lângă tribunale, îndeplinea și o serie de competențe speciale, precum: întocmirea rapoartelor pentru punerea sub acuzare a învinuiților de crime, formularea rechizițiunii la camera de punere sub acuzare, redactarea actelor de acuzare, susținerea acuzării în fața Curților de jurați, cercetarea și deschiderea acțiunii publice contra ofițerilor de poliție judiciară și a magistraților de la judecătoria și tribunale ș.a.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curtea de Casație, în materie penală, supraveghea procurorii de secție în concluziile lor; când nu le aproba, iar procurorul de secție nu renunța la ele, procurorul general putea lua parte personal la ședință sau putea să delege un alt procuror (art. 120 din Legea Curții de Casație). De asemenea, șeful suprem al parchetului pune concluzii în pricinile ce se judecau în secțiuni-unite sau în divergență; tot el, direct ori în urma înțelegerii cu ministrul de justiție, ataca hotărârile judecătorești care conțineau o rea interpretare a legii sau erau date fără respectarea regulilor de competență materială ori cu exces de putere.

Procurorii de secție puneau concluzii în toate pricinile penale. Ministerul Public de pe lângă Curtea de Casație mai era însărcinat cu urmărirea crimelor comise în exercițiul funcțiunii de un tribunal întreg sau de unul sau mai mulți membri de curte, cu denunțarea hotărârilor contradictorii în vederea revizuirii în materie criminală.

Procurorul general al Curții de Casație avea privegherea asupra tuturor parchetelor curților de apel.

„*Capul suprem*” al Ministerului Public era ministrul de justiție, dar capacitatea lui funcțională în această privință se rezuma la directive, priveghere și cenzură. În această calitate putea ordona subalternilor săi efectuarea oricărui act din cele ce intrau în competența lor, să ceară să fie informat permanent de lucrările ce se efectuau, supraveghind mersul lor

² I. Tanoviceanu, *op. cit.*, p. 146-147.

și cenzurându-le. Sub raportul competenței teritoriale, toate actele a căror înlăptuire aparținea Ministerului Public puteau fi efectuate de membrii parchetului de la locul unde s-a comis crima sau delictul, de la locul unde prevenitul își avea reședința și de la locul unde acesta a putut fi prins. Codul de procedură penală dădea însă dreptul, în mod excepțional, procurorului general să continue și în alte circumscripții cercetările începute în cea a curții de apel de apartenență în caz de falsificare de monedă sau a sigiliului statului (art. 468).

Referitor la infracțiunile săvârșite în străinătate, urmăribile și pedepsibile în România, atribuțiunile Ministerului Public se exercitau de la locul unde era reședința prevenitului, sau unde a fost ultima lui reședință, sau, în fine, de unde acesta a fost prins.

Caracterul de *unitate* și *indivizibilitate* al Ministerului Public era contestat în doctrină considerându-se că aceste atribute „nu răspund unei realități și sunt folosite impropriu pentru a desemna un raport de dependență ierarhică care există în toate administrațiunile publice și o posibilitate de suplinire în aceeași pricină, redusă însă numai la membrii parchetului aceleiași instanțe”³.

Într-adevăr, în acest context, se sublinia faptul că, spre deosebire de alte organe chemate a realiza „voința legilor”, ceea ce se produce printr-o „cascadă” de deliberări și dispoziții mergând de la superiori la inferiori, Ministerul Public era chemat direct și imediat să înlăptuiască legea penală și cea de procedură penală. Din această perspectivă el activa, în primul rând, sub comanda legii, care stă de-a pururi deasupra oricărui ordine emanând de la altă sorginte decât puterea legiuitoare. Un membru al Ministerului Public, față de ordinul direct al legii, era dator să-l execute chiar și atunci când superiorul său ierarhic l-ar fi oprit, aceasta neînsemnând a discuta ordinul superiorilor, ci a respecta legea. Între respectul legii și supunerea oarbă la un ordin contrar legii, de dragul disciplinei ierarhice, alegerea se desenează ca un imperativ categoric pentru cea dintâi, când este vorba de membrii Ministerului Public. Ca atare, se concluziona că procurorii datorau supunere ierarhică superiorilor lor ori de câte ori era vorba de o îndatorire care intra în atribuțiilor lor și care nu era direct ordonată de lege. Dimpotrivă, nu datorau o atare supunere atunci când îndatorirea era impusă direct de lege și ordinul superiorilor tindea la încălcarea ei.

Ministerul Public a cunoscut o nouă reglementare prin legea de organizare judecătorească din 22 august 1938 și prin legea Înaltei Curți de Casație din 14 septembrie 1939, iar atribuțiile corespunzătoare au fost fixate prin Codul de procedură penală din 1937. Potrivit acestor acte normative, Parchetul general al Curții de Casație se compunea dintr-un procuror general și 10 procurori de secțiune; ei erau inamovibili în aceleași condiții ca membrii instanței supreme.

La curțile de apel, parchetul general era format dintr-un procuror general, ce se desemna prin delegarea dintre consilierii curții de fiecare dintre aceste instanțe, și din 6 procurori, curtea din București având 13 procurori.

În privința tribunalelor, parchetul se constituia din câte un prim-procuror de fiecare tribunal divizat, din câte un procuror-șef de parchet de fiecare tribunal nedivizat și numărul de procurori, substituiți, secretari de parchet, ajutoari de secretari și impiegați ce se stabilea prin bugetul Ministerului Justiției.

Competențele și normele de procedură ale Ministerului Public de pe lângă tribunale, curțile de apel și curțile criminale în îndeplinirea misiunii lor erau stabilite prin Codul de

³ I. Tanoviceanu, *op. cit.*, p. 149-150.

procedură penală. În ceea ce privește funcțiile Ministerului Public de pe lângă Înalta Curte de Casație, acestea erau prevăzute de legea acestei instanțe din 14 septembrie 1939 (art. 35 și următoarele). În conformitate cu dispozițiile art. 50 din legea de organizare judecătorească, șeful suprem al Parchetului era Ministerul Justiției. În scara ierarhică a Ministerului Public, procurorul general al Înaltei Curți de Casație avea dreptul de a ataca actele celorlalți procurori sau actele judecătorești contrare legilor. Procurorul general al curților de apel era capul tuturor procurorilor, substituiților și celorlalți ofițeri de poliție judiciară din resortul justiției. Procurorii de secție și substituiții fiind subalterni lucrau sub direcția primilor-procurori, respectiv cea a procurorilor-șefi. Aceștia, în calitate de șefi, aveau dreptul de a opri o lucrare ori concluziile pe care procurorii de secțiuni sau substituiții lor le-ar fi luat contra părerii lor. În caz de lipsă, primul-procuror era înlocuit de procurorul de secțiune sau de procurorul delegat de ministrul justiției. Substitutul era acela care înlocuia pe procuror. De asemenea, primul-președinte sau președintele tribunalului, în cazuri urgente, când membrii parchetului lipseau, puteau delega pe unul dintre judecători sau supleanți să înlocuiască pe procurorii absenți.

Potrivit legii de organizare judecătorească, primii-procurori și procurorii-șefi de tribunale trebuiau să raporteze în caz de nevoie procurorului general despre piedicile pe care le întâmpinau în mersul lucrărilor justiției din județ, precum și despre observațiile ce erau de făcut asupra aplicării legilor.

Dreptul de control și priveghere se exercita pe cale ierarhică. Ministrul Justiției, ca șef suprem al parchetelor, avea un drept de priveghere și control general asupra membrilor tuturor parchetelor din țară, care era exercitat prin inspectorii judecătorești și șefii ierarhici. Procurorul general al Curții de Casație exercita privegherea și controlul asupra tuturor parchetelor de pe lângă curțile de apel. La rândul lor, procurorii generali de pe lângă curțile de apel aveau sub supravegherea și controlul lor pe toți procurorii, substituiții și ceilalți ofițeri de poliție judiciară din resortul instanței de care depindeau.

Nu exista minister public pe lângă judecătorii, chiar atunci când judecau delictе, și nici pe lângă tribunalele consulare care judecau în statele necreștine.

Potrivit art. 96 din legea de organizare judecătorească din 1938 se consacra inamovibilitatea magistraților, iar în art. 97 se stipula că: „*Membrii Ministerului Public de pe lângă tribunale, supleanți și ajutoari de judecători nu sunt inamovibili. Ei se bucură numai de stabilitate.*” Ca excepție, se proclama inamovibilitatea membrilor Ministerului Public de pe lângă Înalta Curte de Casație, precum și a procurorilor generali de pe lângă curțile de apel.

În doctrina vremii, stabilitatea nu era considerată o garanție suficientă și numai inamovibilitatea ar fi conferit membrilor parchetului independența necesară în îndeplinirea misiunii lor, ceea ce ar fi constituit o adevărată garanție a libertăților individuale⁴. În consecință, se considera necesară acordarea inamovibilității tuturor membrilor Ministerului Public.

Articolul 66 din Codul de procedură penală – 1937 și art. 49 din legea de organizare judecătorească stabileau „atributele” Ministerului Public pe niveluri de competență. Astfel, membrii parchetului de pe lângă tribunale îndeplineau *acte de urmărire* (deschideau acțiuni penale, darea de rechizițiuni scrise și orale în cursul instrucției, exercitarea acțiunii penale

⁴ G. Vrăbiescu, *Curs de procedură penală*, București, 1943, p. 91.

prin rechizițiuni orale și scrise), folosirea căilor de atac în timpul judecății, punerea de concluzii în pricini civile atunci când legea o cerea. Pe lângă acte propriu-zise judiciare, adică acte pentru descoperirea infracțiunilor, primeau denunțuri, efectuau constatări, iar în caz de flagrant delict efectuau descinderi, percheziții, ridicări de corpuri delictive și puteau aresta pe inculpați pentru delict și reține pe cei învinuiți de crime flagrante. În fine, ca acte de executare, puneau în executare mandatele și hotărârile penale.

Principiile funcționării Ministerului Public. Organizarea și funcționarea Ministerului Public avea la bază, conform reglementărilor legale pertinente, următoarele principii:

1. *Principiul unității și al subordonării ierarhice*, în virtutea căruia toți membrii ce formează parchetul erau uniți între ei printr-o legătură ierarhică, având în vârful structurii pe ministrul justiției, care, în calitatea sa de reprezentant direct al puterii executive, avea posibilitatea de a impune exercitării acțiunii penale „puterea unității” (Garraud). În virtutea subordonării și în condițiile lipsei inamovibilității funcționa dreptul de revocare ca ultimă sancțiune din partea șefului ierarhic. Tot ca o consecință a acestei caracteristici exista o putere disciplinară a membrilor din scara ierarhică superioară asupra subalternilor. Totuși, prim-procurorii și procurorii-șefi ai tribunalului nu posedau asupra subalternilor lor decât un drept de supraveghere și direcțiune, fără a putea aplica vreo sancțiune disciplinară;

2. *Independența membrilor parchetului față de jurisdicțiile pe lângă care funcționau*, aceștia făcând corp aparte și fiind considerați parte în proces;

3. *Independența față de interesele părții vătămate*, nefiind ținuti să exercite acțiunea penală decât dacă considerau necesar;

4. *Iresponsabilitate pentru actele și concluziile lor*, în sensul că nu răspundeau „decât dacă în acțiunea lor au pus patimă sau au fost de rea-credință”;

5. *Ministerul Public era „unul și indivizibil”*. Aceasta însemna că în fața oricărei instanțe, oricare era reprezentantul său, care exercita acțiunea Ministerului Public, reprezenta întotdeauna una și aceeași persoană, societatea sau statul. Caracterul indivizibil al funcției sale avea drept consecințe: a) în fața jurisdicției unde se exercita acțiunea penală în numele societății, personalitatea celui care făcea parte din parchet dispărea; așadar, membrii Ministerului Public se puteau înlocui unul pe altul în cursul procesului, fără nicio consecință legală; b) orice membru al parchetului era în drept să îndeplinească orice act pe care putea să-l efectueze șeful parchetului, dar numai în virtutea unei delegări, și nu din proprie inițiativă. De asemenea, indivizibilitatea nu mergea până într-acolo încât procurorul de la tribunal să poată susține acuzarea în apel sau cel din apel să pună concluzii la Casație; c) membrii Parchetului nu puteau fi înlocuiți în funcțiunile lor de către un judecător supleant sau de către un magistrat desemnat de tribunal atâta vreme cât un membru al parchetului era liber și putea ocupa fotoliul Ministerului Public.

Potrivit legii, Ministerul Public avea dispoziția, exercițiul și impulsul acțiunii penale.

Unele modificări în organizarea Ministerului Public au fost aduse prin Decretul-Lege nr. 726 din 3 noiembrie 1943, legea de organizare judecătorească din 25 iunie 1924 era repusă în vigoare, excepțional și provizoriu prin Decretul-Lege nr. 640 din 19 decembrie 1944 (care cuprindea titlul IV consacrat Ministerului Public), iar Legea Mîrzescu din 1924, repusă și ea în vigoare, cuprindea unele dispoziții privind această instituție. Totodată, în cursul timpului s-au mai adus modificări cu privire la numărul membrilor parchetelor, precum prin Decretul-Lege nr. 561 din 15 iulie 1946 pentru modificarea și completarea legii privitoare la organizarea judecătorească.

Ca regulă generală, Ministerul Public făcea parte din corpul magistraților, membrii săi aparținând ordinului judecătoresc. Ca atare, condițiile „pentru capacitatea subiectivă de achiziție și capacitatea de exercițiu a funcțiunii de magistrat” erau identice pentru judecători și pentru procurori (condițiile generale de numire, actul de numire, jurământul, intrarea în funcție), dar cu diferența că judecătorul îndeplinea funcțiunea jurisdicțională la o anumită instanță, iar procurorul, pe cea de acuzare. Compus din magistrați, Ministerul Public era reprezentant al puterii executive pe lângă puterea judecătorească, nefiind organ jurisdicțional, ci organ judiciar alăturat acestuia, dar nici un simplu organ administrativ⁵.

Relația dintre instanța judecătorească și Ministerul Public care funcționa pe lângă aceasta se baza pe principiile independenței și neimixtunii, separației funcțiilor, coordonării și colaborării.

Ca și în perioadele de până atunci, Ministerul Public era instituit numai pe lângă instanțele colegiale, adică pe lângă tribunale, curți de apel și Curtea de Casație. Pe lângă judecătorii (și cu atât mai puțin pe lângă sfaturile populare de împăciuire) nu funcționa Minister Public sau reprezentanți ai acestuia. Totuși, un delegat al său putea să participe la judecătorii de pace pentru cauzele mai grave și mai importante; delegație se dădea unei persoane cu bună reputație și cu pregătire juridică (avocat, pretor, funcționar jurist), dar era vorba de un simplu delegat, temporar, nesalariat (având însă o diurnă), care nu era magistrat. Instituția delegatului de procuror a existat și în Transilvania și Bucovina, până în 1925, când a fost introdus în aceste provincii Codul de procedură penală român din 1865, în ceea ce privește fazele procedurale anterioare judecății.

Conform legislației în vigoare, la acel moment Ministerul Public se compunea: la curțile de apel, dintr-un procuror general și din numărul de procurori prevăzuți în tabloul anexat legii (în principiu câte unul de fiecare secție); la tribunale cu mai multe secțiuni, dintr-un procuror (de regulă, egal cu numărul secțiunilor, prevăzuți în tablou); la tribunalele cu o singură secțiune (tribunalul nedivizat), dintr-un procuror-șef și un procuror. La tribunale mai funcționau substituiți. Grefele parchetelor curților de apel și tribunalelor se compuneau din prim-secretari, secretari, ajutoari etc. Prin Decretul-Lege nr. 492 din 1945, Parchetul de pe lângă Curtea de Casație era format dintr-un procuror general și 9 procurori.

Membrii Ministerului Public erau numiți potrivit normelor de numire și înaintare, cu câteva excepții importante. Astfel, procurorul general al Curții de Apel și primul-procuror al Tribunalului Ilfov erau delegați; primul, dintre consilierii curții respective prin decizia ministrului justiției, și dobânda pe această perioadă gradul profesional și salariul cuvenit președintelui de curte de apel, cel de-al doilea, dintre procurorii sau consilierii Curții de Apel din București, delegația fiind obligatorie și revocabilă.

Organizarea Ministerului Public se întemeia, în mod tradițional, pe principiile unității și indivizibilității și, respectiv, al subordonării ierarhice.

Toți membrii Ministerului Public erau, așadar, subordonați ierarhic. Capul (șeful) suprem era ministrul justiției. Procurorul general al Parchetului Înaltei Curți de Casație și Justiție avea dreptul de priveghere și inspecție asupra tuturor parchetelor, dar nu putea da

---

⁵ Pentru considerații teoretice pe această temă a se vedea: Tr. Pop, *Drept procesual penal. Partea generală*, vol. II, Tipografia Națională, Cluj, 1946, p. 298 și urm.

ordine parchetelor generale ale curților de apel și parchetelor, având numai dreptul de a ataca actele acestora, precum și actele instanțelor judecătorești, contrare legilor.

Procurorul general al curții de apel era capul (șeful) tuturor procurorilor (adică al parchetelor tribunalelor din circumscripția curții), precum și al ofițerilor de poliție judiciară din aceeași circumscripție și avea dreptul de control și de priveghere asupra lor.

Primul-procuror și procurorul-șef de parchet aveau dreptul de priveghere și inspecție asupra procurorilor și organelor de poliție judiciară de orice fel și de orice grad din circumscripția lor. Astfel, primul-procuror era șef ierarhic asupra membrilor parchetului de pe lângă tribunalul respectiv. Procurorul general, primul-procuror și procurorul erau înlocuiți, în caz de lipsă sau de împiedicare, de către procurorul cel mai vechi în gradul cel mai înalt sau de procurorul desemnat în acest scop de Ministerul Justiției, la propunerea procurorului general.

Membrii Ministerului Public de pe lângă Curtea de Casație și curțile de apel erau inamovibili, iar cei ai parchetelor de pe lângă tribunale numai stabili. Așa cum remarcă prof. Traian Pop: „Cu cât sporește tradiția instituției și cu cât concepția politică și de guvernare în stat urcă spre etică mai înaltă, cu atât stabilitatea cedează tot mai mult inamovibilității, și în privința Ministerului Public.”⁶

Dintre teoreticieni, prof. Ion Tanoviceanu a „stăruit cu multă pasiune și argumentare pentru inamovibilitatea Ministerului Public”, considerând că nu există „nici un motiv serios pentru a nu admite și inamovibilitatea Ministerului Public, pentru a-l sustrage de sub înrâurirea puterii executive și a face ca el să nu mai fie un instrument în mâna guvernului sub punctul de vedere politic”. El invocă, în acest sens, exemplul britanic și ajungea la concluzia că dacă se stabilea inamovibilitatea procurorilor „puțini vor mai fi aceia care vor combate această mult folositoare instituție” și ea „va putea să exercite acțiunea penală chiar contra celor mai puternici”. În concepția sa „inamovibilitatea membrilor Ministerului Public este prima condiție a independenței lor, iar această independență este cea mai de seamă cheazășie pentru libertățile cetățenești și pentru realizarea unei justiții represive demne și serioase”⁷.

Inamovibilitatea întregului corp al procurorilor a reprezentat și o dorință și o speranță a reprezentanților Ministerului Public. Ea a devenit o preocupare prioritară în perioada după Marea Unire, caracterizate prin maturizare și omogenizare depline ale societății și statului român. Deosebit de semnificativă este, în acest sens, pledoaria făcută în ianuarie 1832, în ședința solemnă pentru deschiderea noului an judiciar, de Procurorul General al Parchetului de pe lângă Curtea de casație, Constantin Viforeanu, care exprima „dorința și dezideratul” ca „membrii parchetelor de la instanțele de fond să devie inamovibili, ca procurorii Curții de Casație” și socotea ideea „de importanță covârșitoare”. Aprecierile și considerațiile înaltului magistrat se dovedeau deosebit de îndrăznețe pentru acel timp și își păstrează valabilitatea și astăzi, fapt pentru care le reproducem mai jos, așa cum au fost ele publicate în revista „Dreptul” nr. 1/1932: „În adevăr, în starea actuală, cu Procurorii amovibili și cu Ministrul Justiției ca șef al acțiunii publice, se observă gravul inconvenient că acțiunea publică poate fi întrebuințată ca armă în luptele politice sau ca instrument de răzbunare personală.

⁶ T. Pop, *op. cit.*, p. 307.

⁷ I. Tanoviceanu, V. Dongoroz, C. Chiseliță, St. Laday, E. Decuseară, *op. cit.*, p. 135-136.

Ațiunea publică, cu teribilul ei accesoriu arestarea preventivă, poate deveni un mijloc de opresiune în contra libertății de convingeri politice și de exprimare, sau vice-versa ordinul binevoitor al Ministrului de Justiție poate îndepărta rigorile represiunii dela inculpatul favorizat.

Acest pericol ar dispărea cu siguranță, dacă ațiunea publică s'ar exercita exclusiv de Parchete, compuse din magistrați inamovibili, selecționați dintre cei mai distinși, sub privegherea Procurorilor Generali și sub ochiul calm și nepărtinitor al Procurorului General depe lângă această Înalță Curte, șeful lor ierarhic.

Să nu se obiecteze că pretutindeni Parchetele sunt amovibile, începând cu Franța, a cărei organizațiune judiciară am adoptat-o. În Franța Procurorul Republicei stă pe o treaptă erarhică superioară Președintelui de Tribunal, este deci un magistrat în vârstă, cu pondere și experiență, pe când la noi Procurorul este considerat, pe nedrept, aproape ca un debutant în carieră a cărui trecere ca judecător de ședință e considerată aproape ca o înaintare. Dece?

Și apoi, să nu uităm că modul de a înțelege și a face politică este o chestiune de latitudine...

În România legiuitorul și jurisprudența au făcut inovațiuni și mai îndrăznețe. Este suficient să reamintim că jurisprudenței române îi revine meritul de a fi declarat că judecătorii pot cerceta constituționalitatea unei legi, jurisprudență ce a surprins prin noutatea și îndrăzneala ei, dar care a fost elogiată în publicistica juridică mondială și a avut fericirea de a se vedea transformată într'un principiu constituțional. Constituantul nostru de asemenea, mergând înaintea altor constituțiuni, a ridicat inamovibilitatea magistraturii și dreptul de recurs în casație în orice materie la înălțimea unor principii constituționale, toate acestea sunt cuceriri care fac onoare țării noastre.

Pentru ce dar atâta ezitare când e vorba de extinderea inamovibilității membrilor Parchetului, cari, în definitiv, sunt și ei magistrați cu aceeași școală și cu aceleași criterii de selecționare ca și judecătorii de scaun."

2. A fi judecător sau procuror la Casație la începutul secolului al XX-lea. La finele anului 1930, în contextul preocupărilor de revizuire a legislației de organizare judecătorească și discuțiilor privind extinderea inamovibilității asupra întregii magistraturi, Înalta Curte de Casație și Justiție a emis avizul ca magistrații nou-numiți la acea instanță să treacă mai întâi în calitate de procurori în cadrul parchetului ei. Această măsură, văzută din punct de vedere tehnic ca una judicioasă, menită să ducă la consolidarea unității de ațiune a Casației în demersul său de interpretare și aplicare unitară a legii, a născut însă o aprinsă dezbatere în rândurile specialiștilor domeniului, pornind de la calitățile diferite cerute pentru exercitarea demnităților de judecător de scaun și procuror la prima instanță judiciară a țării.

Printre cele mai interesante opinii pe această temă s-au aflat cele exprimate de Eugen Petit, fost distins magistrat, în coloanele revistei „Dreptul” din 7 decembrie 1930, sub titlul „O părere discutabilă”.

„Rugăm pe domnii consilieri cari manifestă astăzi această idee să-și amintească câți dintre d-lor ar fi primit să treacă la Înalta instanță prin filiera parchetului ei.

Între magistratura asiză (de scaun, n.n.) și acea a parchetelor sunt deosebiri atât de serioase încât dintr-un element prea bun ca judecător se poate face un foarte slab procuror.

Și unii și alții au nevoie de caracter, cultură, spirit juridic; dar pe când judecătorul meditează tăcut și scrie, procurorul este acela care își exprimă gândul; acesta din urmă cere soluția aducându-i argumente verbale, pe când primul o dă redactând considerente. A fi judecător este una și procuror alta. Ia un om, care timp de douăzeci de ani a tăcut și ascultat, spre a-l pune așa deodată să vorbească în fața celor mai eminenți magistrați din România. Dar dacă este o fire emotivă și are trac? Dacă este afectat de vorbire și graiul nu-i la înălțimea cugetărei sale? Dacă nu are obicinuița – și desigur nu o are – de a vorbi gândind, el care toată viața a fost silit să gândească tăcând?

Măsura deci, luată de acei cari au ajuns acolo fără a trece prin parchet, va fi în prim rând în detrimentul compunerii Înaltei Curți, care ar urma să fie lipsită de elemente valoroase, dar cu spiritul autocritic așa de dezvoltat încât cu riscul de a pierde beneficiul unei înaintări atât de avantajoase nu ar conveni ca la sfârșitul vechei lor cariere de judecător să încerce una nouă de procuror.

De altminteri în magistratură sunt puțini buni vorbitori.

Căci, trebuie să o spunem pentru că este riguros exact, cea mai mare parte dintre noi cari au avut talent și temperament oratoric, au trecut dincolo de bară, ilustrându-se în barouri. Aceasta, pentru motive destul de cunoscute.

Apoi, Curtea de Casație are nevoie în parchetul ei de oratori cari să fie la înălțimea judecătorilor înaintea cărora cei dintâi vorbesc. Aceștia fiind destul de rari, când se găsește câte unul, el trebuie menținut ca procuror, *chiar cu riscul de a i se acorda condiții speciale de salarizare*. Eu aș merge și mai departe, propunând ca în parchete și în special în acela al Casației, să se ușureze intrarea avocaților *de real* talent. Procurorii trebuie specializați, permițându-li-se înaintarea direct în toate gradele parchetelor.

Iată, după sistemul preconizat, un consilier de Curte de Apel, care primește să înainteze procuror la Casație. Dacă este bun, la prima ocazie va cere și izbuti a trece ca judecător – căci a dovedit că merită această onoare. Dar dacă este slab? Va fi trecut iarăși consilier, pentru ca să nu mai tortureze colegii cu concluziile lui: adică îl vor trece pentru ca să scape de dânsul.

La ce a servit deci încercarea cu parchetul? În cel mai rău caz ca să discrediteze pe cei slabi, ceia ce se face în detrimentul prestigiului întregi instanțe.

Astfel fiind împrejurările, la Înalta curte nu vor putea ajunge decât două categorii de magistrați: unii într-adevăr înzestrați din punct de vedere oratoric, și alții lipsiți de talent, dar și de unele scrupule pentru că cu riscul de a se compromite vor înfrunta tribuna parchetului de unde sunt siguri că își vor vedea curând visul îndeplinit.

De ce să fie siliți la aceasta? De ce să fie sacrificată marea majoritate a elementelor bune, cari nu vroesc să înfrunte o încercare străină de direcția în cari și-au exercitat munca și aptitudinile lor? De ce să fie lipsită Înalta Curte de judecători de valoare cari însă *nu vor* sau *nu pot* să fie procurori?

Iată pentru cari motive cu tot marele respect ce-l avem pentru părerile Curții de Casație, care trebuie să fie decisive în chestiunile relative la organizarea judecătorească, socotim că de astă dată Înalta instanță a emis o părere discutabilă, de a cărei aplicare s-ar resimți cât de curând însăși compuneră ei.”

3. Procuror general și președinte de secție la Casație: același grad, dar nu și aceleași drepturi! În 1931 situația lui I.N. Stambulescu, fost procuror general la Înalta Curte de la 29

septembrie 1923 până la 7 noiembrie 1930 și prim-președinte în perioada 7 noiembrie 1930-17 februarie 1931, când „a fost pus în retragere din oficiu pentru limită de vârstă”, care a solicitat a i se recunoaște calitatea de senator de drept, a născut o controversă deopotrivă de interpretare a legii și de percepere a statutului procurorilor și consilierilor (judecătorilor) de la instanța supremă.

Astfel, prin încheierea din 29 aprilie 1931, Comisia specială constituită în cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție respinge cererea distinsului magistrat pe argumentul că, „deși potrivit art. 68 din legea de organizare judecătorească Procurorul General al Casației are același grad cu președintele de secțiune, însă cu toată această asimilare a gradului cele două funcțiuni sunt și rămân deosebite, astfel că pentru a fi senator de drept în condițiile art. 73 din Constituție, stagiul de 5 ani în funcția de Prim-Președinte nu poate fi completat decât numai cu stagiul de președinte, iar nu și cu acela de Procuror General al Curții de Casație”.

În susținerea sa, solicitantul depusese memoriul pe care îl reproducem mai jos, așa cum a fost el publicat în revista „Dreptul” din 7 iulie 1931:

„După articolul 73 aliniatul *d*, devin senatori de drept: Foștii Primi-Președinți ai Înaltei Curți de Casație, cari au ocupat această funcție sau pe aceia de președinte timp de 5 ani.

Articolul 50 legea organizării judecătorești din 1925, ca și toate legile dela 1909 încoace, deci legi anterioare Constituției, hotărăște că: Procurorii de secție la curte au grad de consilieri, iar Procurorii Generali au grad de președinte de secție la Curte, modificând articolul 42 dela 1890 care zicea că au rang, ceea ce a dat loc la discuție.

Articolul 68 al legii dela 1928 ca și legile anterioare, care se ocupă de ierarhia Judecătorească, arată la aliniatul 3 că Procurorul General al Casației ocupă locul imediat după Primul Președinte, iar la gradele stabilite de acelaș articol se găsește trecut la gradul al 2-lea, adică în acelaș grad cu președinții de secție.

Interpretarea dată de Înalta Curte încă din 1920 la secții unite prin procesul său verbal din 7 Mai, interpretare asupra căreia n-a revenit, stabilește, pe temeiul articolului 46 și 190 din 1909, care cuprind aceleași dispoziții ca articolul 50 din 1928, că din punctul de vedere legal funcția de procuror la Casație este absolut egală, complect asimilată cu cea de consilier, și le recunoaște vechimea încă dela numirea lor ca procurori, ceea ce nu se poate concepe fără o egalitate, o asimilare complectă între funcția de procuror și cea de consilier.

Ca o consecință, expres arătată în sus zisul proces verbal, procurorii au prezidat și prezidează și azi la Curțile de Apel și Casație, pe toți consilierii numiți ulterior numirii lor ca procurori, deci și procurorul general, care are grad de președinte, prezidează pe toți președinții dela data numirii lui ca procuror general.

Nici articolul 73 al. *d* din Constituție, nici art. 7 al. *e* din legea electorală din 1926, care se ocupă mai detaliat de condițiile cerute pentru a deveni senator de drept, nu cere ca funcția de președinte de casație să fie efectivă, cum cere de exemplu aliniatul *f* unde se arată expres că comandantii de armată să fi avut această comandă în mod efectiv.

În fine ultima lege, cea din 1931 Martie 5, asupra art. 109 legea organizării judecătorești, lege interpretativă, prin clarificarea acestui text întărește această interpretare, adică că procuror general dela casație are grad de președinte, chiar în ipoteza că nu are nici o vechime în gradul acesta. Constituția noastră din 1923, ori cât de rigidă ar fi în sensul că nu poate fi modificată fără anume forme, ca orice lege, nu poate pune decât principii, care la fiecare pas, cu ocazia aplicării lor, trebuiesc interpretate.

Așa Înalta Curte a dat interpretare art. 36 legea exproprierei din regat, a art. 6 legea gazului Metan etc., deci a interpretat diverse articole din Constituție. După care norme însă se va face această interpretare?

Neexistând alte norme, decât cele stabilite de doctrină, pentru interpretarea legilor ordinare, aceste norme vor servi și pentru a afla sensul articolelor din Constituție, care deși de o esență superioară, în definitiv, tot o lege este.

Cea mai de căpetenie regulă de interpretare admisă de doctrina unanimă este analogia, în caz că legea, deci și Constituția nu se pronunță asupra unui punct.

Astfel când legiuitorul constituant zice prin art. 73 al. *d* că devin senatori de drept: Primii Președinți, cari au ocupat această funcție sau cea de președinte, din moment ce fără discuția posibilă Procurorul General al Casației are grad de președinte; adică funcția sa este identică, complect asimilată cu cea de președinte, urmează neapărat că stagiul de procuror general trebuie ținut în seamă; căci nu există nici un motiv de a-l înlătura.

Prin această argumentație, nu se poate obiecta, că se introduce în art. 73 al Constituției ceva nou, ci numai se constată că în cuvântul, în noțiunea de președinte întrebuițată de constituant intră fără îndoială și cuvântul sau noțiunea de procuror general care cu mult înainte de Constituție era asimilat cu președinții de secție.

Nu se poate zice că din moment ce legiuitorul vorbește de președinte exclude pe procurorul general; căci acest *argument a contrario*, cuprins în adagiul latin *qui dicit de uno negat de altero* este unanim respins de doctrină ca periculos.

Singurul caz când acest argument este acceptat este în ipoteza unei legi de excepție, restrictivă de drepturi, și prin argumentul a contrariu se tinde a se reveni la dreptul comun.

În speță dacă s-ar putea susține că Constituția, e o lege specială, ea nu e nici de excepție nici restrictivă de drepturi.

Nu cunosc autor de drept care să susțină această teorie.

Din contra Constituția proclamă drepturile cetățenilor, ea formează dreptul comun în materie de dispoziții constituționale, așa că argumentul a contrariu nu poate avea aplicația.

Mai mult decât atât, din examinarea art. 67-73 din noua Constituție, spre deosebire de vechea Constituție, reese că legiuitorul nou nu a pus ca regulă generală că senatorii se aleg numai prin vot, pentru ca ceilalți, desemnați altfel, să fie considerați că se găsesc în excepție, și ca atare să fie loc la stricta interpretare.

Așa art. 67 arată expres că Senatul se compune din senatori aleși și senatori de drept; senatorii aleși prin vot universal și prin vot restrâns, iar senatorii de drept, formează obiectul a nu mai puțin de 12 aliniate coprinse în art. 67-73 din Constituție. Cum s-ar putea susține că la regula, care după art. 67 rezultă că nu e generală, în sensul că senatorii nu se aleg numai prin vot, să existe nu mai puțin de 12 feluri de excepții?

Nu există deci regula generală, deci nu e loc la excepții, ci mai multe reguli, mai multe principii după care se compune Senatul, deci nu e loc la o interpretare restrictivă, ca în cazul unei dispoziții unice și excepțională la dreptul comun.

Altfel ar fi să se dea o interpretare literală, sau cum o numesc autorii *judaică*, la o regulă că formează dreptul comun în materie constituțională.

În fine pentru a ilustra chestia printr-un exemplu, să ne întrebăm ce ar fi răspuns legiuitorul constituant, dacă lui i s-ar fi pus această întrebare, adică poate un prim-președinte al Casației, care funcționând și ca președinte aproape cinci ani, poate el cere să completeze, cele câteva luni sau zile chiar, ce îi lipsesc cu stagiul de procuror general?

Cine s-ar încumeta a susține că răspunsul legiuitorului ar fi altul decât acela că: procurorul general având funcția declarată identică asimilată absolut, prin legile anterioare Constituției cu cea de președinte de secție la Casație, stagiul său de procuror general este perfect legal ca fiind echivalent cu cel de președinte de secție la Casație.”

Această decizie a Înaltei Curți a avut un ecou și în presa juridică a vremii. Astfel, prof. Gh. Alexianu de la Universitatea din Cernăuți, într-o notă publicată în Revista de Drept Public nr. 3-4/1931, arăta că respectiva încheiere era inechitabilă. În continuarea unui atare punct de vedere prof. Paul Negulescu, de la Universitatea din București, ajungea la concluzia că prin aceasta se da textului constituțional o interpretare prea strictă, urmând litera, iar nu spiritul legii! Într-un articol intitulat *În jurul unei adnotări*, publicat în „Dreptul” din 15 mai 1931, bine-cunoscutul profesor de drept public exprima interesante considerații asupra problemei în discuție:

„În adevăr, legiuitorul constituant a voit să introducă în Senat, pe primul președinte al Înaltei Curți de Casație, ca reprezentând experiența judecătorească.

Ar fi trebuit să proclame că fostul prim președinte al Curții de Casație, acel care a exercitat cea mai înaltă funcțiune a puterii judecătorești, devine senator de drept, însă pentru că ceruse un anumit stagiul și pentru președinții de consiliu de miniștri, pentru miniștrii, deputați și senatori s-a cerut și primului președinte un stagiul de 5 ani.

Dar, pe când nici primii miniștrii, nici miniștrii, nici parlamentarii nu-și pot completa stagiul cerut de Constituție, dovedind că au executat o altă funcțiune pentru primul președinte al Curții de Casație, Constituția îi dă posibilitatea de a-și completa stagiul cu acel de președinte.

Recrutarea primului președinte, se poate face sau dintre președinții de secțiune sau din procurorul general, care are grad de președinte de secție – ne spune legea din 12 Martie 1931. Pentru care motiv vechimea de grad de procuror general nu s-ar ține în seamă la calcularea stagiului cerut de art. 73?

Legea de organizare judecătorească, începând dela 1909, spune că procurorul general are grad de președinte de secțiune, iar procurorii grad de consilier, adică funcțiunile lor sunt echivalente.

În mod constant, de altfel, Înalta Curte a admis că aceste funcțiuni sunt absolut echivalente, având aceleași drepturi de vechime, de stagiul de avansare, de salariu, de pensiuie etc.

Curtea de Casație a admis că atunci când un procuror trece consilier, stagiul petrecut ca procuror dă noului consilier precădere asupra colegilor ulterior numiți în curte. Or, în speța de care ne ocupăm, fiind vorba de complectare de stagiul, trebuie să aplicăm aceeași interpretare.

În art. 73 constituantul a înțeles să interzică complectarea stagiului cu vechimea de consilier de Curte de Casație sau Curte de Apel, să înlătore cu alte cuvinte pe acel care ar fi obținut gradele în ultimul moment, prea rapid, fiind de pildă 2 ani consilier de Casație, 1 ani președinte, 3 luni prim președinte, iar restul stagiului urmând să se completeze cu vechimea de consilier de Curte de Apel. Constituantul a voit să înlătore asemenea senatori de drept, el a crezut că oferă o garanție mai mare acel care a avut înaintări normale, care a exercitat cele mai înalte funcțiuni ale carierei judecătorești: președinte sau procuror general de Curte de Casație, mai înainte de a fi fost prim președinte, putând uni stagiul avut în aceste funcțiuni cu acel prim președinte, pentru a completa cei 5 ani ceruți de Constituție.

Nu se poate zice că procurorul general nu poate dobândi experiență judecătorească tot așa de bine ca președintele de secțiune.

S-ar putea zice că prin natura lor cele două funcțiuni diferă, căci Președintele are *jurisdictio*, de câtă vreme procurorul general urmărește numai aplicarea legii de către instanțele judecătorești.

Dar și unul și altul fac parte din cariera judecătorească, și unul și altul sunt inamovibili, funcțiunile lor sunt declarate echivalente de legiuitor, ambii magistrați ocupă, la Curtea de Casație un grad în erarhia judecătorească imediat după primul președinte, după cum arată art. 68 din legea de organizare judecătorească.

Interpretarea strict literală dată de Înalta Curte are drept rezultat de a restrânge numărul senatorilor de drept recrutați din magistratură.

Legiuitorul constituant introducând ca senatori de drept pe acei cari au exercitat anumite funcțiuni, un anumit timp, a înțeles să introducă în compoziția maturului corp, alături de aleșii corpului electoral, reprezentând curente politice, experiența și prestigiul reprezentate prin acești foști înalți demnitari.

Ori într-o adunare legislativă este interesant să fie pe lângă foarte numeroși senatori de drept reprezentând cultul, pe lângă senatori de drept proveniți din viața politică (foștii președinți de consiliu și foștii miniștri cu un anumit stagi, foștii președinți de corpuri legiuitoare și foștii parlamentari cari satisfac stagiul constituțional), pe lângă senatorii de drept proveniți din armată, și senatorii de drept proveniți din magistratură, cu mentalitatea neatinsă de patima politică, cari pot să judece mai obiectiv, aducând în discuțiune un spirit conservativ, caracteristic magistraților, cercetând conștiincios și analizând textele proiectelor de legi.

Constituantul a voit ca acești senatori de drept să reprezinte experiența dobândită de cele mai înalte demnități ale puterilor legislative, executivă și judecătorească. Și trebuie să adăugăm că incomparabil cei mai puțin numeroși sunt reprezentanții puterii judecătorești.

De altfel în această materie, legiuitorul ordinar, interpretând textul art. 73 din Constituție prin art. 8 din legea pozițiunii ofițerilor, stabilește că inspectorul general de armată pentru a deveni senator de drept poate să-și completeze stagiul cerut de Constituție în această funcțiune cu acela de ministru de război sau ca supranumerar, în cazul când eșind din această funcțiune nu se găsește vacanță în cadre.

Legea poziției ofițerilor prin art. 1 stabilește că gradul este proprietatea ofițerului, înțelegându-se prin grad treptele ierarhiei militare, titlul funcțiunii cu modalitatea pe care i-o dă ierarhia.

La grad sunt atașate ca accesorii dreptului de soldă, dreptul de avansare la vechime, dreptul la uniformă, dreptul la onoruri, dreptul la pensiune etc.

Gradul este un drept de a exercita o putere în numele suveranității, pe câtă vreme funcțiunea este exercițiul acestui drept, întrebuintarea ce se dă unui ofițer de un anumit grad.

Ofițerul este proprietarul gradului, dar el nu are nici o garanție pentru funcțiunea sau postul ce deține putând a fi mutat după nevoile serviciului.

Or, legea asupra înaintărilor în armată stabilește că avem 3 grade de ofițeri generali: general de brigadă, general de divizie și general de corp de armată.

Inspectorul general de armată este o funcțiune pe care poate să o exercite un general.

Constituția prevede prin art. 73 că generalii de rezervă sau în retragere, care au exercitat funcțiunea de șef de Stat Major sau cea de inspector general de armată, în timp de 4 ani, pot deveni senatori de drept.

Or, legea asupra pozițiunei ofițerilor, interpretând textul constituțional stabilește: că un general poate să completeze stagiul cerut, cu acela petrecut în funcțiune de ministru al armatei sau supranumerar la dispoziția ministrului, considerându-se aceste situațiuni ca echivalente cu funcțiunea de inspector general de armată. Și comisiunea specială printr-o încheere cu totul recentă, a admis această interpretare, dată textului constituțional de către legiuitorul ordinar.

Ceeace legiuitorul din 9 Aprilie 1931 a făcut, pentru funcțiunea de inspector general de armată, creând o echivalență între această funcțiune și cea de ministru de război, și chiar de general la dispoziția ministrului în vederea satisfacerii art. 73 din Constituție, făcuse de mult legiuitorul, prin legea de organizare judecătorească, creând echivalența de grad, stabilind adică: că procurorul general are grad de președinte de secțiune, iar legea din 12 Martie 1931 confirmă această interpretare, pe care o avusese desigur și constituantul din 1923.”

Organizarea judecătorească și a Parchetului în Dobrogea

În articolul *Istoricul organizării judecătorești în Dobrogea*, publicat în „Curierul Judiciar” din 29 septembrie 1913, magistratul R. Valenescu trecea în revistă prefacerile cunoscute de organizarea judecătorească și a Parchetului în Dobrogea, provincie alipită Regatului României în urma Tratatului de la Berlin din 1878.

„La 14 aprilie 1877 rușii intraseră în România și începuseră războiul contra turcilor, iar în luna Mai același an, Dobrogea era ocupată de ruși, armata turcă retrăgându-se în spre sud; odată cu armata s’au retras și toate autoritățile turcești, printre care și autoritățile judiciare luând cu ele și toată archiva, astfel că guvernul rus nu a luat în primire nici un act judecătorec dela turci”, începea expunerea respectivă.

Și continua. „Pentru că se simțea nevoe de organizarea justiției în Dobrogea, rușii au înființat în centrele mai importante, *consilii judecătorești*, compuse dintr’un președinte și doi membri. Limba oficială în acte era cea bulgară, deși printre membrii consiliilor judecătorești erau și români, bine înțeleși dobrogeni.

Sub guvernul rus Dobrogea a stat, până la 17 Noembrie 1878, când a fost anexată de fapt României, iar autoritățile judecătorești atunci existente în Dobrogea au fost predate în regulă cu archiva și mobilierul guvernului român.

Această archivă veche a autorităților judecătorești de pe timpul guvernământului rus se găsește și astăzi la fostele reședințe de consilii judecătorești ca: Constanța, Mangalia, Hârșova, Medgidia, Babadag, Tulcea, devenite în urmă tribunale de ocol.

Delegatul ministerului de justiție în comisia pentru primirea Dobrogei a fost G. Liciu, care avea însărcinarea de a lua în primire archiva și mobilierul autorităților judecătorești.

Predarea în regulă a arhivei judecătorești a avut o utilitate, căci hotărârile date de instanțele judecătorești sub guvernământul turc și rus aveau autoritate de lucru judecat în fața instanțelor judecătorești de sub guvernul român.

Astfel în cece privește afacerile penale, în timpul funcționării tribunalelor de ocoale în Dobrogea, substitutul de procuror cerceta toate dosarele vechi și nu mai deschidea acțiune publică pentru acele definitiv judecate sub ruși.

În cece privește hotărârile civile, utilitatea existenței dosarului afacerii era evidentă, când se cerea executarea unei hotărâri sau investirea cu formula executorie; în această privință Ministerul de justiție prin ordonanța No. 2240/79 recomanda tribunalelor de ocoale a studia dosarele când se prezintă hotărâri date de fostele tribunale turce și ruse, spre a se vedea dacă toate formele au fost îndeplinite și că hotărârile sunt într’adevăr definitive, iar în caz contrar să se citeze părțile înaintea tribunalului pentru a auzi observațiile ce au de făcut.

Pentru funcționarea justiției, guvernul român a alcătuit «*Regulamentul de administrație publică asupra organizării judecătorești în Dobrogea din 11 Noembrie 1878*» ale cărui dispozițiuni esențiale sunt următoarele:

Se înființează în comunele rurale judecătoriile comunale compuse din primar și 2 jurați; asemenea judecătorii comunale nu le aveam însă dincoace de Dunăre, unde au fost create prin legea din 9 Martie 1879.

În comunele reședințe de sub diviziuni administrative se înființează câte un tribunal de ocol compus din un judecător, un supleant, un substitut de procuror, grefier și doi copişti; asemenea tribunale au fost la: Tulcea, Constanța, Sulina, Măcin, Babadag, Hârșova, Mangalia, Medgidia și Rasova.

Crearea acestor tribunale de ocol cu competența tribunalelor de județ din țară se explică prin faptul că judecătoriile de ocoale în acest timp nu existau nici în țară, de oarece atribuțiile judecătorilor de ocol se dăduseră iarăși subprefecților prin legea din 17 Mai 1875, iar pe de altă parte se explică crearea tribunalelor prin faptul depărtării orașelelor unde se înființaseră asemenea tribunale, de capitalele de județ: Tulcea și Constanța, și lipsa de comunicație, astfel că era o mare înlesnire pentru justițiabili, ca să nu se mai transporte până la capitalele de județ, pentru afaceri judecate în prima instanță și acte autentice. De altfel personalul acestor tribunale de ocol, care a continuat a exista până la legea de organizare judecătorească în Dobrogea din 1886, îl vedem redus după un an dela înființarea tribunalelor, la un judecător și un supleant, care îndeplinea și atribuțiile substitutului, deci același personal ca și la judecătoriile de ocol din țară create prin legea din 1879, cu toate că aceste tribunale aveau aceiași competență ca tribunalul de județ din țară.

Guvernul român arătând o deosebită solitudine pentru populația musulmană din Dobrogea, a prevăzut în regulament crearea a câte o judecătorie mahomedană în fiecare reședință de tribunal de ocol, pentru ca musulmanii să poată fi judecați în afaceri referitoare la organizarea familiei, căsătorii, divorț și succesiuni, de către magistrați de aceeași origine și religie conform dreptului musulman; judecătoria mahomedană se compunea dintr'un: hoșe și doi membri.

În orașele Tulcea și Constanța se înființă câte un tribunal de apel compus din: 1 președinte, 2 membri, un supleant, un prim-procuror, și un procuror; tribunalele de apel pe lângă apelurile venite dela tribunalele de ocol și judecătoriile mahomedane mai judecau și cauzele de competența juriului.

Atât pe lângă tribunalele de ocol cât și pe lângă cele de apel mai erau câte doi membri aleși de populațiune și retribuiți cei dela tribunalul de ocol cu 600 lei anual iar cei dela tribunalul de apel cu 1200 lei anual. Dintre acești doi membri unul era musulman.

După cum vedem regulamentul combina sistemul numirii de guvern a magistraților cu acel electiv, și acesta credem că tot din solitudinea ce voia să o arate populației din Dobrogea.

De altfel din cercetarea arhivei tribunalului de ocol Hârșova pe anii 1878–1885, nu am putut vedea luând parte la vreo ședință pe lângă judecătorul tribunalului, pe cei doi membri asesori; nu știm dacă și la celelalte instanțe să fi fost tot așa; în art. 52 din regulament, într'adevăr se prevedea ca până la alegerea membrilor tribunalelor de ocoale și apel, aceștia vor putea judeca numai cu completul judecătorilor permanenți sau asistați de arbitri notabili, orânduți de Ministerul justiției, după recomandăția delegatului special; asemenea arbitri iarăși nu vedem figurând în hotărârile tribunalului Hârșova, de oarece nu fuseseră numiți de minister.

În art. 24 din regulament se arăta că în materie civilă și comercială, tribunalele de ocol vor judeca la trebuință după equitate și după legile buneicredințe; prin urmare se acorda

judecătorilor facultatea de a trece peste formalismul și stricteța legilor conducându-se după equitate.

Părțile nu puteau fi reprezentate sau asistate de avocați, decât înaintea tribunalului de apel, iar avocații trebuiau să aibă autorizația Ministerului de justiție, fără de care nu ar fi putut exercita profesiunea în Dobrogea.

Toți magistrații numiți în baza regulamentului, erau inamovibili pe doi ani; salariile erau mult mai mari ca cele ale magistraților din țară, astfel: președintele trib. de apel 900 lei; membrii 750; supleant 600; prim-procuror 750; procuror 500; judecător trib. ocol 500; supleant și substituit 350.

Cu punerea în lucrare a regulamentului a fost însărcinat: M. Poenaru-Bordea, ca delegat special al Ministerului de justiție.

Regulamentul a fost tipărit în limbele: română, turcă, greacă și bulgară, avându-se în vedere naționalitățile cele mai numeroase din Dobrogea.

Acestea sunt în rezumat dispozițiile esențiale ale regulamentului în baza căruia a funcționat justiția în Dobrogea, până la legea pentru organizarea judecătorească în Dobrogea din 1886.

Legea pentru organizarea Dobrogei din 9 Martie 1880, în art. 57-64 se ocupă «Despre puterea judecătorească». Prin aceste articole, se arată că legile civile și criminale din România și tribunalele judecătorești se introduc și în Dobrogea, cu excepția tribunalelor mahomedane; se mai arată că în locul tribunalelor de ocol se înființează judecătorii de ocol, iar în Tulcea și Constanța câte un tribunal de prima instanță; totuși tribunalele de ocol ca și cele de apel, după cum am văzut mai sus, au continuat să funcționeze conform regulamentului din 1878, până la legea din 30 Martie 1886, când au fost abrogate și art. 57-64 din legea organizării Dobrogei din 1880.

Legea din 30 Martie 1886 asupra organizării judecătorești în Dobrogea, ca dispozițiuni mai principale, a menținut judecătoriile comunale, care existau și în restul țării în baza legii din 9 Martie 1879; în locul tribunalelor de ocoale a înființat judecătoriile de ocoale, având aceiași competență și personal ca și judecătoriile din țară. La Tulcea și Constanța se înființează câte un tribunal de județ, care pentru orașele Tulcea și Constanța îndeplinesc și atribuțiile judecătorilor de ocoale.

Pentru toată Dobrogea se înființează o Curte de apel la Tulcea, care funcționa și ca Curte criminală și care s'a desființat, când s'a mutat reședința Curței de apel din Focșani, la Galați, trecând la aceste din urmă toate atribuțiunile Curței de apel din Tulcea (Legea din 30 Martie 1886 pentru strămutarea Curței de apel din Focșani la Galați).

Ca dispozițiuni caracteristice în această lege avem instituția *arbitrilor*. Conform art. 10-12 din lege părțile puteau veni la judecătoriile de ocol cu câte un arbitru, care împreună cu judecătorul căutau a împăca pe părți, dar care arbitri nu aveau decât vot consultativ.

Credem că desființându-se membri asesori prevăzuți de art. 6 din regulamentul din 1878, legiuitorul din 1886 a căutat să mai lase încă locuitorilor Dobrogeni, mijlocul de a se folosi de o justiție mai apropiată și mai înțeleasă de ei, întrucât foștii membri prevăzuți de regulament ca și acești arbitri erau aleși de justițiabili.

Când legea judecătorilor de pace din 1894 a abrogat dispozițiile legii din 1886 referitoare la judecătoriile de ocol, a abrogat și dispozițiile referitoare la arbitri, pe care îi mai

găsim astăzi numai în art. 217 al. *b* din legea pentru organizarea judecătorească din 1909 la tribunalele mahomedane.

Legea din 1886 a desființat și judecătoriile mahomedane din reședințele de tribunal de ocol și s'au înființat numai două tribunale mahomedane la Tulcea și Constanța, care există și astăzi pentru afaceri dintre musulmani referitoare la organizarea familiei, căsătorie, succesiuni ab intestat; se prevedea însă că părțile se pot adresa și jurisdicției de drept comun, care va judeca litigiul conform legilor și uzurilor mahomedane, prin această dispoziție voind să se facă oare cum o tranziție dela regimul excepțional la cel de drept comun.

Atât legea din 1886, cât și regulamentul din 1878, nu prevedea judecători de instrucție pe lângă tribunalele din Tulcea și Constanța, procurorii îndeplinind funcțiunile acestora.

Prin art. 34 din legea din 1886 se arată că tribunalele Tulcea și Constanța în cazurile în care judecă ca primă instanță și cu drept de apel pot ține ședință și da hotărâre și cu un singur judecător; vedem deci aplicat sistemul judecătorului unic.

Legea din 30 Martie 1886 a fost modificată prin *legea din 15 aprilie 1888* «pentru înființarea a câte o judecătorie de ocol în orașele Tulcea și Constanța și modificarea art. 6, 32, 35 și 36», când li s'au luat tribunalelor Tulcea și Constanța atribuțiile de judecătorie de ocol pentru orașele Tulcea și Constanța.

La 1 Septembrie 1890 apare legea pentru *organizarea judecătorească*, care prin art. 164 arată că este aplicabilă Dobrogei numai în dispozițiile privitoare la pozițiunea membrilor ordinului judecătoresc și la onorariul lor, deci în celelalte privințe rămânea în vigoare tot legea pentru organizarea judecătorească în Dobrogea din 1886.

Legea pentru judecătoriile de pace din 3 Martie 1894 a abrogat prin art. 77 și titlurile 1 și 2 ale legii din 1886, referitoare la judecătoriile comunale și judecătoriile de ocoale și dela această dată se unifică organizarea judecătorilor de ocol din Dobrogea cu cele din țară.

Au rămas însă în vigoare celelalte dispozițiuni ale legii din 1886 referitoare la titlurile neabrogate; de asemenea a rămas în vigoare și dispozițiunea excepțională referitoare la exercițiul profesiei de avocat în Dobrogea, prevăzută de art. 57 din legea din 1886, ca fiecare avocat să aibă autorizația Ministerului de justiție, și care dispoziție a fost abrogată prin art. 92 din legea avocaților dela 1907.

Legea din 1 Aprilie 1894 înființează câte un judecător de instrucție la tribunalele Tulcea și Constanța și dă procurorilor și judecătorilor de instrucție din Dobrogea aceleași atribuții ca și celor din restul țării.

Legea organizării judecătorești din Dobrogea din 1886, a fost aproape complet abrogată prin *legea organizării judecătorești din 23 Martie 1909*, art. 220 al. 5, de când organizarea judecătorească este aceeași în Dobrogea ca și în restul țării, rămânând speciale Dobrogei conform art. 217 legea de mai sus, numai dispozițiile referitoare la tribunalele mahomedane din Tulcea și Constanța precum și la funcționarea Curței de apel din Galați ca Curte criminală în locul *juriului* pentru afacerile criminale din Dobrogea.

Această din urmă dispoziție excepțională este însă desființată prin legea pentru introducerea în Dobrogea a juriului prevăzut de art. 105 din Constituție, din 28 Februarie 1913, rămânând specială Dobrogei numai instituția tribunalelor mahomedane, această menținere fiind justificată, după cum arată d-l Ministru de justiție în expunerea de motive a

legei citată mai sus în considerațiunea că «dreptul musulman are sursa fundamentală în dreptul și legile religioase, așa că orice modificare adusă regimului care cărmuește organizarea familiei, regimul ereditar și celelalte chestiuni lăsate în judecata tribunalelor mahomedane, ar constitui o atingere gravă adusă religiunii însăși, ceiace jignind cele mai înalte sentimente, ar vătăma bunei rânduiei și protecțiunei ce se datorește populațiunei musulmane, ce se mai găsește în cele două județe din dreapta Dunărei, populațiune atât de credincioasă patriei adoptive».”

R. VALENESCU
Judecător ocolul Hârșova

**Raportul d-lui senator Victor Miclescu asupra proiectului
de lege pentru înființarea «Micului Parchet»
Închisoarea preventivă. Foloasele și scopul legii. Accelerarea procedurii.
Explicarea modificărilor introduse de comitetul delegaților**

„Ideia care a inspirat acest proiect de lege este de a reduce detenția preventivă și de cele mai multe ori chiar a o înlătura în cazurile de flagrant delict.

Câteva cuvinte asupra închisorii preventive sunt necesare pentru a lămuri și determina foloasele și scopul legii.

Închisoarea preventivă

Închisoarea preventivă este o privare a libertății, deci o pedeapsă și, prin urmare, logic ar fi ca ea să nu poată fi aplicată decât aceluia care a fost găsiți vinovați prin o judecată definitivă.

Experiența însă a dovedit că închisoarea preventivă este o necesitate socială. Ea a existat în toate timpurile, există astăzi la toate popoarele și trebuie să fie păstrată, pentru că fără de ea chezașia că delicuentul își va primi pedeapsa poate dispărea, iar adunarea dovezilor pentru stabilirea vinovăției sale poate fi zădărnicită.

Închisoarea preventivă, ca toate instituțiile omenești, a evoluat; mai abuzivă în trecut și mai ales în unele epoci, preocuparea legiuitorului a fost și este de a o îngrași și a o restrânge, ținând seamă pedeparte de trebuințele acestei instituțiuni, iar pedealta de respectul datorit libertății individuale.

Legiuitorul nostru, preocupat de această idee, a dat preveniturii prin art. 92 din legea de organizare judecătorească din 1890 garanția controlului tribunalului pentru menținerea sau infirmarea mandatului de depunere.

În această ordine de idei găsim prilejul a semnala că legiuitorul ar trebui să ocrotească drepturile aceluia preveniți, a căror nevinovăție fiind recunoscută, este drept să fie reabilitați.

Închisoarea preventivă fiind un sacrificiu cerut de interesul general interesului particular, se cuvine ca societatea să repare în întregime paguba pricinuită omului recunoscut inocent. De asemenea ar fi mai trebuitor ca delicuenților condamnați să li se țină în seamă timpul cât au fost în prevenție și să li se scadă din pedeapsă.

Flagrantele delict

Legea de instrucție și a judecării flagrantelor delict aduse în examinarea și discuția Senatului constituie un pas înainte în rezolvarea problemei închisorii preventive.

În adevăr, din observațiile făcute atât în alte țări, cât și la noi, s'a constatat, că mai în deosebi în centrele cu o populațiune mare, în porturi, în gări, și bălciuri, cazurile de flagrant delict sunt numeroase.

Bunul simț ne arată că în asemenea cazuri, când făptașul este surprins sau pe când comite faptul sau îndată după comitere, când e urmărit prin strigătul public, într'un cuvânt

în toate cazurile prevăzute de art. 40 procedura penală, o instrucție propriu-zisă este de prisos. Dimpotrivă, în asemenea cazuri judecarea imediată a făptuitorului este și în interesul lui și al societății și al păgubașului.

Pentru învederarea acestui lucru, voi arăta cum se desfășoară instrucția în cazuri de flagrant delict, potrivit legii de procedură penală. Delicentul prins în flagrant delict este cercetat de poliție. De aici înaintat parchetului; apoi cu rechizitoriu la judecătorul de instrucție, care îi sorocește un termen de 10–15 zile. În urmă, odată instrucția terminată, dosarul este iarăși restituit parchetului pentru rechizitor definitiv, și iarăși trimis la instrucție pentru darea ordonanței definitive, și, în sfârșit, ajunge la tribunal. Aci, din nou, alte târăgănări pentru sorocirea termenului de judecată, citarea martorilor, a părții civile; și toate acestea pentru a se stabili în cele mai multe cazuri vinovăția unui inculpat prins în flagrant delict, care mai totdeauna mărturisește faptul.

Atâta muncă și cheltuială de timp zadarnică, purtarea martorilor pe drumuri și o prevenție inutilă, pentru ca la urmă să fie pedepsit delicentul cu o pedeapsă ce une-ori este mai mică decât închisoarea preventivă.

Scopul acestei legi este tocmai de a îndrepta aceste rele.

Delicentul prins în flagrant delict va fi imediat dus în fața procurorului, care îl va interoga și de va găsi cu cale, îl va trimite dimpreună cu martorii și cu partea civilă – chemați verbal în aceeași zi sau cel mult a doua zi – instanțelor competente.

Unde se va aplica legea

Binefacerile unei asemenea proceduri sunt evidente, iar dreptul apărării pe deplin garantat, după cum voi arăta cu prilejul examinării articolelor din acest proiect de lege.

Art. 1 – Acest articol restrânge aplicarea legii numai la orașele reședințe de județ, la porturile, gările și bălciurile ținând de aceste orașe, chiar când ele ar fi situate în afară de raza orașului.

Motivele cari s'au opus de a se da legii o întindere de aplicațiune în întreaga țară sunt născute din preocupățiunea legiuitorului de a garanta libertatea individuală. În orașe, această garanție este asigurată prin intervenția procurorului și prin puțința unei imediate intervențiuni, ceea ce ar fi fost, în cele mai multe cazuri, imposibil de îndeplinit când delicentul e prins în flagrant-delict, în unul din punctele județului.

Reducerea detențiunii

Art. 2 – Articolul 2 cuprinde principiul însuși al întregului proiect de lege.

Prin acest text se înlătură sau se reduce la un timp foarte scurt închisoarea preventivă, ținându-se seama de interesul societății, ca pedeapsa să urmeze cât mai de aproape momentul comiterii faptului cât și de interesul delicentului scutindu-l de o detenție preventivă prea lungă prin o instrucție inutilă în cazurile de flagrant delict.

Delicentul prins în flagrant delict va fi dus imediat în fața procurorului, care îl va interoga și, de va găsi cu cale, îl va trimite de îndată în judecată instanței competente.

Intervenția procurorului chiar în momentul arestării e o garanție nu numai pentru societate, dar și pentru arestat, punându-l la adăpostul unei plângeri pripite sau nedrepte și al excesului de zel al ofițerilor de poliție judiciară.

Dat fiind scopul urmărit de lege și prin aceea că recursul la uzul acestei legi e facultativ, ministerul public va afla limita câmpului ei de aplicație, având grijă de a da mandat de arestare numai atunci când culpabilitatea e vădită și există temere că inculpatul ar putea dispărea. De câte ori, chiar în cazurile de flagrant delict, atunci când o instrucție minuțioasă e trebuitoare pentru stabilirea, spre pildă, a vinovăției complicilor, va trebui a se recurge la dreptul comun.

Art. 3 – Fixează în mod obligatoriu judecarea pentru a doua zi, atunci când instanța de judecată nu se va putea constitui din chiar ziua comiterii faptului și tot deodată o asigură chiar în cazurile de flagrant delict și în timpul vacanțelor mici.

Art. 4 – Indică că martorii pot să fie chemați și verbal, aceasta în scopul judecării mai grabnice a procesului.

În toate cazurile, însă, când martorii chemați verbal nu se vor prezenta, dovada chemării nu poate fi lăsată la afirmația agenților.

Termenele de judecată

Art. 5 – Pentru o mai bună redacțiune și deoarece comitetul delegaților la finele articolului 6 a introdus un nou aliniat prin care instanțele sunt îndrituite a da termenul sorocit pentru judecată în cunoștința părților – aliniat care se referă și la articolul 5 – ambele aceste articole au fost contopite în unul singur, alcătuind articolul 5.

Cu prilejul examinării acestui articol, s'a discutat și admis de comitetul delegaților că pentru a se preciza și mai bine dreptul ce îl are instanța în caz de amânarea procesului de a pune pe prevenit în libertate cu sau fără cauțiune și ca o garanție că nu se va trece asupra acestei cestiuni, instanțele de judecată să fie obligate a se pronunța în ambele cazuri prevăzute de art. 5, printr'un jurnal asupra punerii în libertate a prevenitului, cu sau fără cauțiune. Tot de odată, pentru a nu se întârzia judecarea fondului, comitetul delegaților a mai admis că acest jurnal nu va putea fi atacat decât odată cu apelul asupra fondului.

Art. 6 – Acest articol constituie o garanție că legea nu va fi aplicată decât numai în cazurile de flagrant-delict. Prin aceasta procurorul e avertizat de a nu recurge la această lege decât când flagrantul-delict este bine constatat.

Art. 7 – Conform dreptului comun prevenitul, deși achitat, este menținut în stare de arestare prin apelul procurorului.

Acest articol din proiect deroagă cu drept cuvânt de la această regulă și dispune că, în caz de achitare, prevenitul este de îndată pus în libertate, chiar dacă s'ar face apel de ministerul public.

Într'adevăr, dacă se poate concepe menținerea în stare de arestare a prevenitului, atunci când avem de o parte o ordonanță cu caz de urmărire a judecătorului de instrucție, iar de altă parte o hotărâre achitătoare, același lucru nu mai este de drept în materie de flagrant-delict, când pentru a contrabalansa hotărârea tribunalului, n'avem decât o cercetare sumară a procurorului.

Art. 8 – Prevede termenul de 20 de zile cel mult dela data primirii apelului, înlăuntrul căruia va trebui să fie judecat acest apel. Comitetul delegaților a mai adăogat la text dispoziția că procesele se va judeca de urgență și cu precădere.

Partea civilă

Art. 9 – În comitetul delegaților s'a pus în discuție chestia privitoare la constituirea părții civile. În urma discuțiilor s'a hotărât introducerea în lege a unui nou articol.

Prin această nouă dispoziție s'a căutat a se concilia interesele părților civile cu trebuința unei judecăți grabnice în materie de flagrant delict.

În scopul acesta, legea dispune că atunci când reclamantul va fi de față și va voi a-și urmări pretențiile pe cale sumară a acestei legi, instanța de judecată va statua asupra acestei pretenții. Când însă nu este de față sau nu se constituie parte civilă, sau când constituindu-se, lichidarea pretențiilor sale nu este o grabnică soluțiune, instanța va putea statua numai asupra acțiunii publice, rezervând dreptul reclamantului de a se adresa pe calea ordinară.

O chestiune care mai în deosebi a fost examinată este, ce înțeles au cuvintele de o grabnică soluție. Negreșit că prin aceasta, legea lasă la suverana apreciere a judecătorilor să determine în fie-care speță această chestiune.

Drept criteriu poate fi dat că judecarea flagrantelor delictes trebuind să fie făcute de urgență, ori de câte ori din cauza părților civile s'ar putea pricinui o întârziere, judecătorul este autorizat a-i rezerva calea ordinară și a judeca procesul penal.

Menționez că în comitetul delegaților d. M. Sipsom a cerut și a rămas de părere că prin derogare dela dreptul comun, daunele civile, în afară de restituirea corpurilor de delict, să nu poată fi judecate pe calea sumară, întocmită prin această lege; rămânând părții civile deschisă numai calea dreptului comun.

Din analiza punctelor principale ale acestui proiect rezultă, cred, că scopul principal al legii, adică înlăturarea detenției, preventive, va fi realizată fără a se compromite interesul social și acel al apărării.”

VICTOR MICLESCU
(„Curierul Judiciar”, anul XXII,
nr. 26, 31 martie 1913)

Rolul Ministerului Public în materie civilă

Într-un articol (cu titlul simplu „Ministerul Public”) publicat în numărul din iunie 1916 al „Palatului de Justiție”, A. Ionescu se referea la unele aspecte importante, reieșite mai ales din practica judiciară, privind rolul procurorului în procesul civil. Într-adevăr, dacă originea instituției ca atare mai era contestată, după unii ar fi fost romană – *defensores civitatum*, religioasă după alții – *vindex publicus religionis*, franceză, după cei mai mulți, rolul procesual al acestuia s-a cristalizat treptat, iar concluziile în materie civilă, după mai bine de o jumătate de veac de experiențe, erau astfel remarcate.

„În materie civilă legea prevede cazuri, cum sunt cele relative la minori și altele care nu pot fi judecate fără asistența și concluziunile procurorului.

De cele mai multe ori însă, aproape întotdeauna, la unele tribunale chiar întotdeauna, oficiul de procuror este îndeplinit de avocați chemați de prezident, din sală, dintre cei cari își așteaptă rândul procesului.

Faptul, nu se va tăgădui, constituie un rău, care intră în categoria relelor sociale. Asistența procurorului nu este prevăzută ca un lux, ci ca o necesitate, care deci trebuie îndeplinită în acest înțeles superior. Legea presupune, cu multă dreptate, că cei cu drepturi necomplete, din cauza vârstei sau a altor împrejurări, nu-și pot apăra interesele cu înțelepciunea și vigoarea celor cari n'au astfel de scăderi. Nu este egală lupta între cei dintâi și cei din urmă. De aici nevoia ca reprezentantul societății, imparțial cu unii și cu alții, condus numai de interesul dreptății, să intervie cu autoritatea științei și experienței lui!

Această intervenție însă trebuie să fie serioasă.

Depart de mine ideea de a considera pe avocați în inferioritate din aceste puncte de vedere. Din potrivă, tribunalul, adresându-se uneori avocaților mai importanți sau mai bătrâni, lumina lor ar fi și mai folositoare debaterilor, dacă...

Aici e cusurul.

Oricât de pregătit ar fi un avocat, oricât ar cunoaște principiile generale și aplicațiunile lor, oricâte spețe ar fi pledat, el nu va putea, în majoritatea cazurilor, să ție piept părților din proces, cari cunosc profund dosarul, au studiat chestiunea în amănunte, s'au înarmat cu textele legii, doctrinei și jurisprudenței. A vorbi fără a fi deschis dosarul, fără să fi auzit până în acel moment despre ce este vorba, nu este a satisface necesitatea din care a pornit legea când a prevăzut asistența procurorului, când a înțeles că procesele respective să fie în prealabil studiate, așa cum se procedează în cele penale.

Ce este de făcut atunci?

Și pentru că mă ocup în special de situația pe care o cunosc, dau răspunsul cu credință că el este foarte întemeiat.

Avem la tribunalul Ilfov 6 procurori pentru 4 secții. Ei au câte două ședințe penale pe săptămână. E adevărat că în restul timpului fac descinderi, percheziții, fac de serviciu etc. Totuși, chiar după spusele lor, le rămâne un timp liber, care ar putea fi consacrat studierii proceselor civile, unde prezența ministerului public este imperios cerută.

Lucrul este, după cum am arătat, folositor afacerii în sine, părții incapabile de a se prezenta singură, justiției în general și chiar procurorilor, cari n'ar rămâne într-o activitate

unilaterală în tot decursul oficiului lor, ci s'ar pregăti și mai bine pentru când vor fi judecători și prezenți.

Cu modul acesta, în adevăr ministerul public ar completa capacitatea de apărare a minorilor etc. Completare mai serioasă decât obicinuitul «tribunalul va aprecia», cu care avocații, preocupați, cum e și natural, de procesele ce vor avea de pledat și în imposibilitate de a cunoaște serios procesul în care sunt chemați ca procurori, se achită în mare parte din cazuri de oficiul încredințat prin surprindere.

Că avem dreptate, o dovedește faptul că la Curțile de Apel și la Casație în totdeauna procurorii pun concluzii în afacerile civile, unde li se cere prezența. Ce însemnează aceasta, decât că legea este suficient împăcată în spiritul ei, numai atunci când concluziile ministerului public sunt precedate de studiul aprofundat al chestiunii?

De aceea cred că, dacă prezenții de tribunale și procurorii înșiși nu vor face ca această procedură înțeleaptă să se introducă și la tribunale, ministerul de justiție are datoria s'o aplice pe cale de dispoziție generală, lui revenindu-i în primul rând dreptul și datoria să vegheze la existența unei bune justiții."

Organizarea parchetelor din Transilvania (Curierul Judiciar, no. 15, 17 aprilie 1921, p. 225–227)

„Instituția Ministerului public este de origine franceză. Necesitatea de a se da urmărirea infracțiunilor în grija unui organ de Stat, reprezentant al acuzărei, s'a simțit atunci, când s'a ajuns la recunoașterea că infracțiunile trebuiesc considerate ca leziuni aduse societății.

Statul însuși este chemat înainte de toate, să apere ordinea juridică, să realizeze dreptul, scopul principal al Statului.

Interesele de ordine publică în Stat sunt reprezentate în Justiție de Ministerul public. Aparțin Ministerului public: 1. Procurorul general și Procurorii de secție, cari funcționează pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție; 2. Procurorii generali și Procurori de secțiuni dela Curțile de apel; 3. Primii Procurori și Procurorii parchetelor de lângă Tribunalele și 4. Procurorii delegați pe lângă Judecătoriile de ocoale.

Parchetul este independent de instanța judecătorească pe lângă care funcționează, este autoritate coordonată, nu subordonată și depinde direct de Ministerul Justiției. Membrii parchetelor, întocmai ca judecătorii, nu pot fi nici amovați din serviciu, nici scoși la pensie, afară de cazurile prevăzute de lege și în modul prescris de lege. Demnitățile și funcțiunile incompatibile cu funcțiunea de Judecător sunt incompatibile și cu funcțiunea de Procuror.

Parchetele stau sub supravegherea Ministerului de Justiție. Orice parchet este condus și stă sub privegherea directă a șefului de parchet.

Procurorul general numit pe lângă Curtea de Apel mai are și privegherea și direcția asupra parchetelor din circumscripția Curții de Apel pe lângă care funcționează.

Ministerul Justiției poate transfera pe membrii parchetelor, iar în caz de retragere a delegației de Procuror, membrii parchetelor se numesc în funcțiunile de Judecători cu rangul și salariul ce au avut în momentul retragerii delegației.

Procurorilor li se cere același condițiuni de aptitudine și capacitate ca și judecătorilor.

Atribuțiunile administrative și de priveghere ale Procurorului general dela Înalta Curte de Casație și Justiție se mărginesc numai la serviciile de sub conducerea sa, pe când cele ale Procurorilor generali dela Curțile de Apel și ale șefilor de parchete depe lângă tribunale nu.

Atribuțiunile judiciare ale Procurorului general dela Înalta Curte de Casație și Justiție sunt: a se pronunța și a pune concluziuni în chestiuni de competență, dacă vre-o autoritate a unei țări străine oferă extradiția unui infractor; își dă opiniunea sa: dacă urmează a se statua asupra regulamentelor de competență dintre două Curți de Apel sau dintre instanțe judecătorești din circumscripția a două Curți de Apel; dacă este necesar a se da delegație judecătorească; dacă se cere recuzarea președintelui Curții de Apel, a unei secțiuni sau a majorității membrilor de ședință.

La ședințele Înaltei Curți de Casație și Justiție se va cita și Procurorul general, fără de care sau fără de înlocuitorul său ședința nu poate fi ținută. Procurorul general dela Înalta Curte de Casație și Justiție poate ataca cu recurs, în interesul unității de jurisdicțiune și de drept, orice hotărâre definitivă sau dispoziție executorie a oricărei instanțe judecătorești asupra căreia Înalta Curte de Casație și Justiție trebuie să se pronunțe.

Procurorul general dela Curtea de Apel, pe lângă administrația și privegherea, ce exercită asupra parchetelor din circumscripția sa, le poate da ordine de orice natură și poate însuși să exercite atribuțiile acestora. În afară de acestea are și următoarele atribuțiuni judiciare:

Pune concluziuni în chestiunile reglatoare de competență și de atribuții, cari se judecă de Curtea de Apel. Hotărăște asupra conflictelor de competență, ce se ivesc între parchetele din circumscripția sa. Pentru suspendarea dreptului de imunitate parlamentară, Procurorul general dela Curtea de Apel este chemat a interveni la Cameră sau Senat. În cazurile când parchetele Tribunalului hotărăsc a nu se sesiza de acțiunea publică, a cărei deschidere se cere prin anumite reclamațiuni sau se desesizează, încetând urmărirea, Procurorul general dela Curtea de Apel, la cererea reclamantului, se pronunță aprobând deciziunea sau ordonând parchetului a deschide acțiunea. El se pronunță, dacă apelului sau recursului făcute de Procuror în contra sentințelor sau încheerilor Tribunalului urmează a li se da curs sau dacă acestea trebuie a fi retrase. Ședințele Curții de Apel în cauze penale, bineînțeles, nu pot fi ținute fără prezența Procurorului general sau a locțiitorului său, afară numai când, în cazurile admise de lege, acuzarea este susținută de reclamant.

Reprezentantul Ministerului public depe lângă Tribunalele, Procurorul, nu este numai organ public al acuzării, ci și autoritate publică. Din acest dublu caracter decurg pentru dânsul sfere de drept diferite.

Astfel, între drepturile parchetului derivând din calitatea sa de autoritate publică și cele cari îi conferă calitatea de acuzator public, trebuie să se facă adâncă deosebire. În această din urmă privință situația juridică a Procurorului în procesul penal este aceea a unei simple părți, până când drepturile parchetului, care procedează în calitate de autoritate publică, trebuiesc judecate – independent de drepturile inculpatului și ale reprezentantului acestuia – numai din punct de vedere al interesului public.

Dreptul cel mai important al parchetului ca autoritate publică este ordonarea, determinarea și darea directivei cercetărilor, iar ca acuzator public sfera sa de atribuțiuni este de a reprezenta acuzarea în cursul procedurii penale.

Parchetul este dator să intervie numai când este vorba de infrațiuni, cari se urmăresc din oficiu. Reclamațiile se fac de regulă la parchet, iar dacă s'au făcut altor autorități, acestea sunt datoare a le transmite parchetului. Parchetul examinează cu îngrijire reclamația și, apreciind asupra faptelor ce i se reclamă, poate să decidă nesesizarea sau să ordone cercetările sau să ceară judecătorului de instrucție ordonarea instrucției. Această din urmă cale îi este deschisă, dacă crede necesar sau dacă este obligat de dispozițiunile legii, oricând în cursul efectuării cercetărilor.

Dacă ordonă cercetări, parchetul se adresează pentru efectuarea lor fie autorităților polițienești și administrative, fie organelor executive ale acestora. Prin urmare procurorul nu poate efectua el însuși cercetările. El nu poate asculta părțile, martorii, nu poate executa cercetări locale, nu poate opera confiscări, percheziții domiciliare și personale, nu poate ordona arestări, el pentru toate acestea trebuie să adreseze rechizițiunile sale autorității polițienești sau judecătorului de instrucție. Parchetul are numai direcția și supravegherea cercetărilor, ceea ce însă nu însemnează că nu poate fi prezent la toate aceste acte de procedură, cu excepția ascultării inculpatului și a martorilor.

Când datele cercetărilor sau instrucției sunt complete, Procurorul poate în primul caz sau să decidă stingerea acțiunii penale sau să întocmească și să înainteze actul de acuzare;

în caz de instrucție poate sau să înainteze act de acuzare sau să declare, că renunță la acuzare.

În cursul procedurii judecătorești foarte multe dispoziții depind de – sau se iau – după concluziunile Procurorului. Anume acte pot fi îndeplinite numai întemeiat pe concluziunile procurorului.

Parchetul mijlocește executarea pedepselor privative de libertate și încasarea amenzilor.

Prin urmare Parchetul are, în exercitarea celor două calități ale sale, de autoritate publică și de acuzator public, într'o anumită măsură, o sferă de activitate judiciară, de care nu se bucură și acuzatorul privat în calitatea sa exclusivă de parte în proces.

Rezultă deci, că Procurorul nu este în procesul penal nici pur și simplu parte, nici numai acuzator public, ci el este acel independent organ, factor în distribuția justiției Statului, care în virtutea puterii, ce i-a investit acesta, urmărește infatigabil infracțiunea și pe infractor luptând numai și numai în interesul dreptății.

Parchetul, liber de orice interes particular, de orice scop egoist, caută numai dreptatea și este paznicul legalității.

El reprezentând Statul, nu este partea în proces, care cu orice preț dorește să răpue pe adversar, ci este organul unei puteri morale, care cercetează și pretinde dreptatea.

În asemenea condițiuni, Parchetul trebuie să se ferească atât de neglijarea datoriei și de tergiversările cari ar putea periclita rezolvarea legală a întregii cauze penale, cât și de inutilele spectre de senzație și de vânătoria după crime. Parchetele trebuie să caute cu precauție în ghemul reclamațiunilor firul adevărat; ele cercetează, nu persecută și cedează, după necesitate, instanțelor judecătorești, chemate de lege, înaintarea pe poteca descoperită.

Parchetele au și îndatorirea de a exercita supravegherea și controlul asupra penitenciarelor, cari există pe lângă ele. Parchetul care reușește a arăta că, în închisoarea ce supraveghează, domnește ordinea și curățenia, că alimentarea arestaților și îngrijirea bolnavilor nu suferă, că arestații și condamnații sunt așezați perfect deosebiți, după sex, etate și grad de moralitate, este la înălțimea acestei chemări a sa.

Pentru realizarea acestui sublim scop se impune, ca membrii parchetelor să fie recrutați din persoane excelent pregătite juridicește, cu nivelul moral înalt, cu caracter consolidat, de o capacitate de muncă infatigabilă, cari să aibă orizont intelectual larg, experiență bogată, facultatea de a cunoaște cu ușurință caracterele ce li se înfățișează și cari să se ridice deasupra patimilor omenești și deasupra sentimentalismului.

Dar așa cum sunt astăzi organizate parchetele din Transilvania, ele nu sunt capabile a satisface misiunii lor. Sistemul introdus aici sub dominația ungară a transformat pe Procurori în simpli funcționari de birou, cari își exercită atribuțiunile prin nesfârșite lucrări scripturice, ce trebuie să facă înșiși, căci personalul auxiliar nu concepează nici cele mai simple adrese, ci numai copiază. Nimic nu se face în rezoluție, totul trebuie copiat înainte de expediere. Acest procedeu este de natură a întârzia și a prejudicia cercetările și instrucția cauzelor, iar scopul procedurii penale este, pe de o parte, ca pedeapsa să lovească repede și efectiv infracțiunea, pe de altă parte, ca o persoană nevinovată să nu stea luni sau chiar ani de-a rândul sub stigmatul acuzațiunei.

Acest scop poate fi realizat și cu sistemul de organizare actual al serviciului interior, dar cu personal auxiliar instruit, harnic și conștiincios, care ar putea îndeplini lucrările de cancelarie de mai mică importanță, cari nu intră strict în atribuțiunile procurorilor, ușurând pe aceștia.

Ași putea afirma, că la toate parchetele cu mai mult decât doi Procurori s'ar putea reduce un procuror și un auxiliar, dacă actualul sistem de înregistrare s'ar simplifica și dacă s'ar părăsi sistemul de excesivă scripturistică.

Numai așa s'ar putea restrânge numărul lucrărilor, ce trebuiesc scrise de procurori și s'ar lăsa acestora mai mult timp spre a se dedica adevăratei lor meniri, iar în ce privește unificarea legislativă națională, s'ar face prin aceasta – ceea ce ar fi foarte important și mult de dorit – un pas gigantic spre realizarea ei în această materie. S'ar obține astfel stabilirea unor reguli de procedură și de serviciu interior, căci, fără ca cineva să poată spune că ar suferi continuitatea de drept, ar fi aproape sau chiar la fel cu cele ce sunt astăzi în vigoare în țara mamă.

Procurorul delegat exercită atribuțiile Ministerului public în procedura penală la judecătoria de ocol. Dar nu dispune de puterile largi ale Procurorului de tribunal, de oarece nu poate exercita drepturile și îndatoririle acestuia, cari decurg din calitatea sa de autoritate publică, ci este numai acuzator public.

Acest fel de delegație se poate da avocaților, administratorilor de plasă, magistraților stagiați sau altor persoane, cari au diplomă de licențiați în drept. Retribuțiuni nu au, ci numai onorariu, cu excepția Magistraților stagiați. Delegația le poate fi retrasă oricând.”

EMIL FILDAN

Procuror General

Pe lângă Curtea de Apel Oradia Mare

Organizarea Ministerului Public (Curierul Judiciar, no. 23, 18 iunie 1922, p. 353–361)

„O bună și promptă represiune a crimelor și delictelor depinde în mare parte de modul de organizare a ministerului public care printr-o evoluție lentă și naturală este astăzi monopolizatorul acțiunii publice.

«Pedepsirea crimelor în Statele libere, a zis Garat⁸, devine o nenorocire când este izvorul corupțiunii moravurilor. Dacă nu există un *acuzator public*, trebuie atunci îngăduită *delațiunea* și chiar recompensată, căci numai prin acest mijloc josnic și detestabil se va împiedica nepedepsirea crimelor.»

Într-adevăr, cu mici diferențe, aproape toate Statele libere și civilizate au dat ministerului public un rol preponderent și o atențiune deosebită ca să fie cât mai în măsură a satisface necesitățile represiunii în condițiuni de independență, promptitudine și severitate.

Afară de Anglia tradiționalistă⁹, unde subzistă încă *acuzatiunea privată*, în toate celelalte State ministerul public este singurul *acuzator public* în materie de crime și delictе.

I. *Origina ministerului public*. O instituție ca aceea a ministerului public firește că nu s'a creat deodată, ci este produsul unei lungi evoluții, pe care necesitățile practice ale represiunii au perfecționat-o¹⁰.

Totuși nu se poate contesta că în Franța s'a desăvârșit această instituțiune, încât am putea spune că este de *origine franceză*¹¹.

II. În *Franța*, la baza instituțiunii ministerului public este principiul că membrii lui sunt agenți ai puterii executive, delegați pe lângă instanțele represive (Vezi D 16-24 august 1790, tit. VIII, art. 1).

„La redactarea codului de pr. pen. fr., zice Faustin Hélie, acțiunea publică aparține în principiu *puterii executive*, pe care o delega apoi agenților ei.

⁸ *Dictionnaire de Guyot*, V^o Ministère public.

⁹ A se vedea *Mittermayer*, *Traité de procédure criminelle en Angleterre, en Ecosse et dans l'Amérique du Nord*, trad. fr. par Chauffard, Paris, 1864, p. 260 și urm.

¹⁰ *Faustin Hélie*, *Traité de l'instr. crim.*, tom. I, No. 455, p. 532 rezumă astfel această evoluție: „Urmărirea printr'un minister public născută în veacul al XIV-lea, n'a încetat dela această epocă să se fortifice și să capete o însemnătate din ce în ce mai mare în practica afacerilor criminale, ajungând astfel la cea mai complectă dezvoltare sub imperiul Ordonanței din 1670. Adunarea constituantă, deși a consacrat această instituție, a slăbit-o însă, împărțindu-i atribuțiunile, dar legea din 7 Pluiose, an. IX a repus-o încetul cu încetul pe vechile ei temelii... Legislatorii următori au privit această instituție ca un *admirabil instrument de ordine și de justiție*, însă se mărginiră numai să caute izvorul puterii pe care o exercită, pentru a-i justifica delegațiunea ce i se dăduse...”

Cf. pentru detalii. *E. Garsonnet* et *C. Cézard-Bru* (ed. III), *Traité théor. et pratiq. de procéd. Civile*, t. I, No. 178, p. 277 și urm.; la noi: *Gr.G. Tocilescu*, *Curs de pr. civilă*, t. I, par. I, p. 152; *Tanoviceanu*, op. cit., No. 44, p. 29 și o interesantă monografie a d-lui *Daniel P. Bivolariu*, *Instituțiunea ministerului public*, București, 1896, p. 8 și urm.

¹¹ *Garraud*, *Traité théor. et pratiq. d'instr. crim. et de proc. pén.*, ed. III, t. I, No. 78, p. 162, confirmă aceasta: „Instituțiunea ministerului public nu e nici de origine română, nici germanică, ci e de origine *curat franceză* (purement française). Vezi și *E. Glasson*, *Histoire du droit et des institutions de la France*, t. VI, p. 339 și urm.

Discuțiune nu era decât asupra *determinării întinderii acestei delegațiuni și limitării atribuțiunilor ei*. În ședința Consiliului de Stat dela 4 Sept. 1804, art. 1 din pr. penală, care era astfel redactat: *«acțiunea publică pentru aplicațiunea pedepselor se exercită de funcționarii instituiți în acest scop»*, a dat loc la furtunoase discuțiuni¹².

Deférmon, Siméon, Bigot de Préameneu, Bérlier și Cambacérés, care au luat parte la discuțiuni, deși au admis principiul pus în art. 1, au făcut însă rezerve asupra modului cum trebuie redactat¹².

Ori, acest principiu a fost menținut și în art. 1 corespunzător (art. 4 pr. pen. rom.): „Acțiunea pentru aplicarea pedepselor se exercită de *funcționarii publici cărora este încredințată prin lege*”.

Ministerul public este astfel organizat:

Un procuror pe lângă tribunalele de poliție¹³, care oficiu, conform art. 144 cod d'instr. crim., este îndeplinit în mod obișnuit de comisarii de poliție, sau, în lipsa lor, de primari sau ajutoarele lor¹⁴.

Un parchet pe lângă tribunalele de prima instanță, Curții de Apel și Casație.

Parchetul Tribunalului se compune dintr'un *procuror al Republicei și substituții* lui, al căror număr variază după importanța Trib. Deși procurorul republicei este subordonat din punctul de vedere al exercițiului acțiunii publice procurorului general al Curții de Apel în circumscripția căruia se găsește (art. 27 cod d'instr. crim., 26 pr. pen. rom.), însă poate să o exercite și în *numele lui personal* (argument. art. 22 cod d'instr. crim., art. 21 pr. pen. rom.)¹⁵.

Parchetul Curții de Apel se compune dintr'un *procuror general, avocați generali și substituții de procurori generali* (legea din 20 Aprilie 1810 art. 6). Însă numai procurorul general are inițiativa și exercițiul acțiunii publice în circumscripția sa, ceilalți nu sunt de cât *substituții*, care îl înlocuiesc când nu poate lua parte la ședință sau alte acte procedurale¹⁶.

Parchetul Curții de Casație se compune dintr'un *procuror general și din avocați generali*, care sunt substituții lui.

El n'are exercițiul acțiunii publice, ci e numai parte alăturată la procesele ce se dezbate înaintea Înaltei Curții¹⁷.

Ministerul public are în principiu *plenitudinea exercițiului acțiunii publice*, în sensul că numai el poate face toate demersurile necesare ca să obțină pronunțarea unei pedepse contra autorului infracțiunii¹⁸.

În *Italia*, organizarea ministerului public este asemănătoare celei din Franța, cu mici modificări. Potrivit art. 25 pr. pen. it. *recuzarea* membrilor parchetului este admisă la fel ca a judecătorilor, chiar când este parte principală în proces, adică exercită acțiunea publică. Conform art. 294 pr. pen. it., deși în principiu judecătorii de ocol țin loc de procuror în

¹² *Faustin Hélie*, op. cit., p. 532. Pentru detalii vezi *Loché* t. XXIV, p. 110, unde sunt redată *in extenso* discuțiunile ce au avut loc în Consiliul de Stat.

¹³ Aceste instanțe ar corespunde judecătorilor noastre de ocol.

¹⁴ Cf. *Cambuzat*, Du ministère public près des. Trib. de police, în *Revue critique*, 1879, p. 294.

¹⁵ Pentru detalii: *Garraud*, op. cit., p. 183; *Le Poittevin*, op. cit., No. 75 și urm., p. 11.

¹⁶ *Idem*, p. 183; *Le Poittevin*, No. 54 și urm., p. 10.

¹⁷ *Idem*, p. 185; *Le Poittevin*, No. 44 și urm., p. 10.

¹⁸ Cf. *Ortolan*, *Éléments de droit pénal*, t. II, No. 1673; *Faustin Hélie*, op. cit., tom II, No 577; *Le Sellayer*, *L'action publ. et civile*, t. I, p. 40; *Garraud*, op. cit., p. 189; *Le Poittevin*, op. cit., No. 19 și urm., p. 8; *Mangin*, op. cit., No. 90.

afacerile de competența lor, totuși în afaceri importante se poate delega de parchetul Tribunalului în circumscripția căruia se află judecătoria, un procuror ca să susțină acuzarea.

Cu ocaziunea modificării codului de pr. pen., se preconizează în Italia și alte modificări. Astfel *Garofalo* susține că ministerul public nu trebuie să aibă *misiunea de a acuza*, ci aceea de a și da cu părerea asupra rezultatului instrucțiunii și desbaterilor, deci a fi *simpliciter parte în proces*¹⁹.

Francisco di Luca care este un vașnic apărător al independenței ministerului public cere pe de o parte ca *membrii parchetului* să fie *magistrați inamovibili*, iar pe de alta să nu depindă de ministerul de justiție de cât în mod disciplinar²⁰.

Proiectul de procedură penală prezentat la 16 Dec. 1919 dă dreptul membrilor ministerului public de a proceda la facerea oricăror instrucțiuni sumare fără a se mai lua avizul judecătorului de instrucție.

În *Anglia* nu există, propriu zis, instituțiunea ministerului public.

„Când o infracțiune s'a comis în *Anglia*, zice *Glasson*, nici un magistrat nu se sesizează pentru a lua apărarea intereselor societății amenințate. Însă orice particular, vătămat sau nu, are dreptul de a exercita acțiunea publică. Totuși nimeni nu poate fi constrâns a se face acuzator, afară de rari excepțiuni, iar magistrații nu se pot sesiza atâta timp, cât n'a intervenit o *acuzatiune precisă*”²¹.

În *Anglia* urmărirea se fac în mare parte de *asociațiuni private* și uneori de funcționari speciali, în fruntea cărora este *attorney general*, avocatul lord, membru al parlamentului. Auxiliarii lui se numesc *solicitor general*. Avocatul lord exercită acțiunea penală pe răspunderea sa și nu dă seamă de faptele sale decât în fața parlamentului.

„Însă atât *attorney general* cât și substituții lui nu sunt decât niște personaje mai mult decorative, de cât utile”, zice d. *Garraud*²².

Deși avocatul lord păstrează toată independența față de guvern, însă când opinia publică îi este ostilă într'o acțiune, ea n'are nici o eficacitate.

Totuși în *Anglia* ne spune *Mittermaier* „se cunoaște din ce în ce mai mult necesitatea de a se introduce această instituție a ministerului public, căci s'ar înlătura neajunsurile cari se produc în mod inerent, când exercitarea urmăririi penale e lăsată la bunul plac al particularului, care poate să se facă sau nu acuzator public”²³.

Grație acestui curent însă, din 1898 în *Scoția* s'a instituit un fel de minister public. El e format dintr'un *attorney general* și ajutat de substituții lui, *crown solicitors*.

„Ei sunt funcționari permanenți. Urmărirea crimelor o fac pe socoteala statului. Când ministerul public este sesizat, partea vătămată nu mai poate sesiza direct *Curtea criminală*. Însă când ministerul public refuză sau neglijează să intervină, atunci partea vătămată are dreptul de a susține ea acuzarea. Rare ori însă în practică partea vătămată exercită acest drept”²⁴.

¹⁹ *Garofalo*, *Criminologie*, p. 469.

²⁰ Vezi articolul din *Rivista di diritto e procedura penale* an XI, p. 291.

²¹ *Glasson*, *Histoire du droit et des institutions politiques civiles et judiciaires de l'Angleterre*, t. VI, p. 724.

²² Cf. *Garraud*, op. cit., t. I, p. 115; *Prins*, *Étude comparative sur la procédure pénale à Londres et en Belgique*, 1879, Bruxelles; *Seymour Harris*, *Principi di diritto e procedura penale inglese*, trad. De Bartolo Verona, 1879; *Halton*, *Étude sur la procédure criminelle en Angleterre et en France*. Paris, 1898.

²³ *Mittermaier*, op. cit., p. 206.

²⁴ *J. Dowe Wilson*, *Le ministère public en Ecosse*, Bull. de l'Union intern. de droit pén., t. XI, p. 71.

Această instituție specială a ministerului public a fost adoptată și de America de Nord. Ea este un pas spre *acuzățunea publică* prin organul unui funcționar public.

Germania. Acuzățunea în principiu este încredințată ministerului public (Staatsanwaltschaft), însă acest drept în unele cazuri este rezervat numai *părții vătămăte* sau *acuzatorului privat*²⁵.

Parchetul fiecărui Stat, căci imperiul german este o confederație de state, este unitar și indivizibil.

Organizarea ministerului public este astfel întocmită:

1) *Parchetul Tribunalului imperiului*²⁶ e compus dintr'un *procuror general* al imperiului (Oberreichsanwalt) și din trei procurori de secție (Reichsanwälte); 2) *Parchetul Tribunalelor regionale*²⁷, compus dintr'un *Prim procuror* (Oberstaatsanwalt) și doi procurori de secție (Staatsanwälte) care sunt substituții lui și al căror număr variază după importanța Tribunalului. 3) *Parchetul Trib. Scabinilor*²⁸, compus din procurori speciali delegați de parchetul Tribunalelor regionale.

Șeful parchetelor fiecărui stat confederat este ministrul de justiție al statului respectiv, iar șeful parchetului Tribunalului imperiului este *Cancelarul imperiului*²⁹.

„Procurorii –, zice Laband, nu au dreptul de a lua în exercițiul funcțiunei lor deciziuni independente și bazate numai pe convingerea lor³⁰, ci sunt ținuți a urma directiva șefului lor ierarhic”.

Competința teritorială a fiecărui parchet este regulată după competența instanței pe lângă care funcționează³¹.

Cum am spus, în principiu acțiunea publică este exercitată numai de către ministerul public (art. 152 pr. pen. germ. din 1873).

Însă, urmărirea în justiție a unui act pedepsibil nu poate avea loc decât numai în urma rechizitoriului unui *acuzator* (§ 2 din pr. pen. germ.)

Când ministerul public nu găsește dovezi îndestulătoare poate clasa, însă conform art. 169 pr. pen. germ. e dator să înștiințeze pe partea vătămăte, care, în termen de 2 săptămâni de la notificarea parchetului, poate face *apel* la Procurorul general; când și acesta respinge apelul, partea vătămăte poate face *recurs* la Trib., care îi examinează cererea și dacă o respinge, conform art. 172, ea este *clasată definitiv*. Dacă Tribunalul găsește întemeiat recursul, îl admite și acțiunea e deschisă, iar reclamantul devine parte alăturată sau *acuzator subsidiar privat* (*Nebenkläger* – acuzator prin intervenție).

Această inovație a legiuitorului german este fericită, căci înlătură arbitrarul ministerului public, când n'ar vrea să deschidă acțiunea publică sau neglijează de a o susține.

În caz de insulte, bătaii, loviri ușoare, conform art. 414 pr. pen. germ. numai partea vătămăte sau acuzatorul privat are dreptul de a deschide și susține acuzățunea, însă

²⁵ Conf. *Schwartz*, Handbuch des Strafprocessrechts, t. II, p. 582 și urm.; *Glasser*, Strafprocess, t. II, p. 132 și urm.; *Ulmann*, Lehrbuch des deutschen Strafprocessrechts, p. 222 și urm. și interesanta monografie a lui *Tinsch*, Die Staatsanwaltschaft in deutschen Reichsprocessrecht, Leipzig, 1898, ed. III.

²⁶ Echivalentă cu Curtea de Casație.

²⁷ ” cu Tribunale de județ.

²⁸ ” cu Judecătoriale de pace.

²⁹ Pentru detalii vezi *Tinsch*, op. cit., p. 132 și urm.

³⁰ *Paul Laband*, Le droit public de l'empire allemand, tom. IV, p. 273 și urm.

³¹ Vezi un interesant studiu: «Organizarea justiției penale în Germania», de d-l *V. Anotmescu*, în *Revista Judiciară*, An III, No. 13-14, 1907, p. 193 și urm.

ministerul public are facultatea în orice stadiu al procesului să și-o însușiască sau nu, în orice caz acuzatorul privat devine parte alăturată – sau *acuzator privat subsidiar*.

În caz de *violare de domiciliu, adulter, seducțiune* etc., ministerul public nu poate deschide acțiunea publică de cât numai în urma cererii părții vătămate.

În *Austria*, ministerul public nu este în principiu exclusivul reprezentant al acuzațiunii publice, căci în unele cazuri (art. 46 și urm. pr. pen. austr.) numai partea vătămată are dreptul de a-și susține acuzațiunea – *Privatankläger* – în altele, când ministerul public refuză sau nu-și însușește acțiunea (art. 48 pr. pen. austriacă) partea vătămată, în calitate de *acuzat privat subsidiar* (*Subsidiarankläger*) o exercită și conchide la aplicarea pedepsei.

Atât ministerul public, cât și acuzatorul privat pot sesiza direct instanța competentă (art. 207 pr. pen.); când ministerul public sau acuzatorul privat însă se desesizează sau renunță la judecată, spre deosebire de pr. pen. rom. acuzatul este achitat *de plano*, adică fără a fi judecat³².

Organizarea ministerului public este identică cu cea germană.

Procurorii sunt *amovibili și recuzabili*.

Prin proiectul de reformă a organizării judiciare din 1918 se interzicea trecerea din funcțiunea de procuror în cea de judecător³³, tinzând astfel spre o specializare a membrilor parchetului.

În *Ungaria* găsim adoptate în mare parte principiile din pr. pen. germană și austriacă, în privința organizării ministerului public. Potrivit art. 2 pr. pen. ung.³⁴ „acuzarea este de regulă reprezentată de către ministerul public. În cazul însă prevăzut de art. 42 – acuzarea se poate face atât de acuzatorul privat în cazurile arătate de lege³⁵, cât și de acuzatorul privat subsidiar, când ministerul public nu-și însușește acțiunea sau când refuză de a o executa³⁶.”

Când parchetul renunță la acuzare, este dator să încunoștiințeze în scris motivat pe acuzatorul privat sau partea vătămată (Vezi art. 34 pr. pen. ung. combinat cu art. 89 și 90).

Totuși reprezentatul ministerului public are facultatea de a-și relua acuzațiunea în orice fază s'ar găsi procesul.

În cazul când procurorul renunță la acuzare sau nu și-o însușește, partea vătămată, potrivit art. 42 pr. pen. ung., poate să-și însușească acuzațiunea, sau se face apel la Procurorul general, în termen de opt zile de la comunicarea hotărârei parchetului. Atunci parchetul general are facultatea să ordone susținerea acuzării sau să o respingă, în acest din urmă caz, vătămatul sau acuzatorul privat în termen de opt zile de la comunicarea parchetului general, trebuie să-și însușească acuzațiunea sub sancțiunea de „a se stinge procedura” (clasa).

Drepturile însă atât ale acuzatorului privat, cât și ale acuzatorului privat subsidiar, nu sunt așa de întinse ca ale ministerului public (Vezi art. 43 pr. pen. ung.³⁷).

³² Cf. *Garraud*, op. cit., t. I, p. 125.

³³ *Gleispach*, Die specialisation der Staatsanwälte, în *Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht*, XXX, p. 44 și urm.

³⁴ Vezi legile referitoare la procedura penală, rămase în vigoare în Transilvania, Banat și părțile românești ungurene, traduse de d-nii *Romul Popp* și *Vlad. A. Mavrodineanu*, Ed. soc. anon. *Curierul Judiciar*, 1920.

³⁵ Pentru delictelor prevăzute de art. 258, 259, 261 c. p. ung. (înlocuite prin art. 1, 2, 6 din legea XLI 914), art. 327, 332, 418 și 421 din legea V, din 1878 (c. p. ung. despre crime și delictelor), art. 126 și 127 legea XV din 1879 (codul contravențiilor), art. 8 și 9, legea XLI din 1895.

³⁶ Vezi art. 13, 41 și 42 pr. pen. ung.

³⁷ Pentru detalii, vezi studiul nostru *Acuzatorul privat*, p. 8 și urm.

Când acuzarea este susținută de ministerul public, vătămatul nu are decât rolul de parte alăturată, asimilată părții civile (vezi art. 50 pr. pen. ung.).

Procurorii sunt *amovibili* în principiu.

Ei sunt *recuzabili* ca și judecătorii, în cazurile prevăzute de art. 64 al. 1, 2, 3, 4 și 6 pr. pen. ung., *chiar când sunt parte principală în proces.*

Potrivit art. 74 pr. pen. ung., procurorul se poate exclude de către partea vătămată sau de acuzatorul privat *pe motive temeinice de imparțialitate.*

Când un membru al parchetului este exclus (recuzat), este înlocuit de substitutul său, însă în acest caz se raportează procurorului general sau procurorului general dela Casație (Curie), care la rândul lor referă cazul ministerului de justiție pentru a fi înlocuit (destituit) sau pedepsit disciplinat (Vezi art. 75 pr. pen. ung.).

Orice cerere de recuzare trebuie adusă la cunoștința procurorului general de pe lângă Curtea de Apel din circumscripția căreia face parte, sau procurorului general al Casației.

Instanța penală nu e regulat constituită fără asistența ministerului public, atunci când el susține acuzarea (art. 33 pr. pen. ung.).

Procurorul își poate retrage motivat acuzarea înaintea trib. până în momentul intrării în deliberare (art. 321 pr. pen. ung.), înaintea Curților cu jurați până în momentul formulării întrebărilor (art. 361 al. 1), iar înaintea judecătorului de ocol până la deschiderea desbaterilor (art. 541 al. 5). Retragerea acuzării într'o fază mai înaintată a procesului nu mai poate avea nici o influență asupra hotărârei instanței.

Procurorul general al Curții de Casație poate face recurs în interesul legii contra oricărei hotărâri rămase definitive (art. 441 pr. pen. ung.).

Pe lângă *tribunalele speciale de copii* (minori), șeful parchetului trib. delegă un procuror special (art. 5, legea VII din 1913).

În ce privește *organizarea ministerului public*, ea este astfel întocmită:

1. Un procuror general și atâția procurori de secție pe lângă Curtea de Casație câte secții are.

2. Un procuror general și procurori de secție pe lângă Curțile de Apel.

3. Un prim-procuror și procurori de secție pe lângă tribunal.

4. Procurori delegați pe lângă judecătoriile de ocoale.

Această delegație se dă, de obicei, avocaților, administratorilor de plată (prim-pretori), magistraților stagieri sau altor persoane, care sunt licențiați în drept. Toți, afară de magistrații stagieri, sunt onorari³⁸.

Spre deosebire de legea noastră, procurorii generali de pe lângă Curtea de Apel nu îndeplinesc funcțiunea lor prin delegațiune, încât nu li se poate retrage de către ministerul de justiție, măsură bună, căci numai așa se poate păstra continuitatea și autoritatea în organizarea mijloacelor de represiune.

Atribuțiunile ministerului public sunt aceleași ca și în sistemul legiuierei noastre, când el urmărește din oficiu și susține acuzarea.

„Procurorul nu este în procesul penal nici *pur și simplu parte* nici numai acuzator public, zice d-l Fildan, procuror general pe lângă Curtea de Apel din Oradea Mare, ci este acel independent organ, factor în distribuția justiției Statului, care în virtutea puterii cu care

³⁸ Cf. *Emil Fildan*, Organizarea parchetelor din Transilvania, în *Curierul Judiciar*, No. 15/921, p. 325.

este investit, urmărește infatigabil infracțiunile și pe infractor luptând numai în interesul dreptății³⁹.

În *Rusia*, organizația ministerului public este aproape identică ca în Franța.

Ministerul public este încredințat Ober-procurorilor, procurorilor și vice-procurorilor sub înaltul control al ministerului de justiție, ca procuror general (V, art. 124 din legea de organizare judecătorească⁴⁰).

Pe lângă *Senatul ocârmuitor* (Înalta Curte de casație rusă) sunt delegați a exercita funcțiunea de minister public *ober-procurorii* și *vice-ober-procurorii*; pe lângă Curțile de apel un *procuror special* și atâția *vice-procurori* câte secțiuni sunt (art. 125 legea org. Jud. rusă); pe lângă *trib. regionale*: *vice-procurori* sau *procurori speciali* (art. 126). Aceștia din urmă lucrează sub dependența procurorilor Curților de apel; iar vice-procurorii dela Curtea de apel și ober-procurorii dela Curtea de casație sub nemijlocita dependență a ministrului de justiție (art. 129).

Totuși aceștia păstrează independența în concluziunile ce le pun înaintea instanțelor de judecată „bazându-se numai pe convingerea lor și pe legile în vigoare” (art. 130).

Pentru a ocupa funcțiunea de membru al parchetului se cere, pe lângă capacitate și o practică judecătorească, *cel puțin 4 ani* pentru vice-procurorii (substituții) dela trib. regionale, *șase ani* pentru procurorii dela trib. regionale sau vice-procurorii dela Curtea de apel, *opt ani* pentru procurorii dela Curtea de apel și vice-ober-procurorii dela Curtea de casație și, *12 ani* pentru ober-procurorul dela Curtea de Casație.

Numirile ober-procurorului dela Curtea de Casație și procurorului dela Curtea de apel se fac după propunerea Ministrului de justiție de către împărat prin *ucaz nominal* (art. 219 leg. org. jud. rusă); ajutorii de ober-procurori, vice-procurorii dela Curtea de apel și procurorii de trib. regionale, se numesc de puterea suverană după propunerea Ministrului de justiție (art. 221); vice-procurorii de trib. regionale se numesc de Ministrul de justiție, după propunerea procurorilor Curților de apel (art. 222).

Toți membrii parchetului, afară de ober-procurorul, vice-ober-procurorii și procurorii Curților de apel, sunt *amovibili și revocabili*.

Ei nu pot fi *recuzați*, când sunt parte principală în proces.

III. În *România*, instituția ministerului public nu datează decât dela *regulamentul Organic* (1831), care în Cap. VIII, art. 216 și 217, prevedea în Muntenia, că „se vor orânduie pe lângă judecătorii, *procurori*, care se vor numi de Domn, spre a priveghea cu sumpătate pravila și regulamentele și a îngriji pentru toate câte privesc asupra pazei buneie orânduiei și liniștei obștești”.

În proiectul întocmit de *Obșteasca adunare* la 29 Decembrie 1831 asupra îndatoririlor procurorului, în art. 1 se spunea că: „el este slujbaş orânduie de stăpânire pe lângă deosebitele judecătorii (Tribunale polițienești) și divanuri, ca să privegheze cu dinadinsul la paza cu sumpătate a pravilelor și regulamentelor”.

În privința organizării ministerului public, Regulamentul organic (lit. A) prevede: un procuror la *Înaltul Divan*, câte un procuror la divanurile judecătorești din Craiova și București și câte un procuror la tribunalele județene, afară de Dolj și Ilfov, unde erau doi.

³⁹ Vezi *Emil Fildan*, articolul citat din *Curierul Judiciar*.

⁴⁰ Ed. Ministerului de Justiție, tradusă de d-l I. *Meteș* și revizuită de d-l I. *Meteș* și revizuită de d-l *Vespasian Erbiceanu*, Prim-președinte la Curtea de apel Chișinău.

Atribuțiunile procurorului, însă, nu erau bine definite; el îndeplinea pe lângă funcțiile de „rechizițiune” (acuzare) și pe cele de „instrucțiune”⁴¹.

Prin *legea dela 1832* se separă aceste funcțiuni, creindu-se, pentru îndeplinirea celor din urmă, judecătorul de instrucție.

Diferite alte legi ulterioare aduc dreptat modificări instituțiunii ministerului public.

Convențiunea din 1858 transformă divanurile judecătorești din București și Craiova, în Curți de apel, pe lângă care funcționa un procuror⁴².

Legea din 24 Ianuarie 1861 înființează Înalta Curte de Casație și Justiție, una pentru ambele principate, pe lângă care funcționează un procuror general și trei procurori de secțiune.

Codul de procedură penală din 2 Decembrie 1864 statornicește definitiv atribuțiunile ministerului public în general pe lângă tribunalele de primă instanță (corecționale), Curțile de Apel și Curțile cu jurați.

Legea de organizare judecătorească din 16 Iulie 1864 imprimă caracterul de unitate și corp constituit ministerului public.

Legea din 14 Martie 1877 determină rolul ministerului public în procesele civile, ca parte alăturată.

Legea din 9 Iulie 1865, modificată apoi prin legea din 1 Sept. 1890, organizează astfel ministerul public: pe lângă Tribunalele de județ un procuror și substituții lor (art. 36 al. 1); pe lângă Curțile de apel un procuror general și atâția procurori câte secții are Curtea.

Se desființează procurorul de pe lângă Tribunalele polițienești, care iau denumirea de judecători de pace. Motivul care a îndrituit pe legiuitor ca să desființeze procurorul, care funcționa pe lângă aceste instanțe, a fost, că ele judecă afaceri de minimă importanță, cele mai însemnate fiind date în competența Tribunalelor de județe (corecționale).

De asemenea nu s'a găsit necesară prezența ministerului public pe lângă secțiunile comerciale ale Tribunalelor de județ.

La Curtea de Casație organizarea ministerului public a rămas aceeași, ca aceea statornicită prin *legea dela 1861*.

Această organizare a ministerului public este menținută și prin *legea dela 24 Martie 1909*, care a modificat în unele puncte pe cea din 1890.

Potrivit art. 2 din această lege, „membrii de orice grad ai ministerului public sunt *magistrați* și fac parte din ordinul judecătoresc”.

Așa dar, procurorul nu mai este ca în trecut „un slujbaş al Domnului”, cum statornicia *Regulamentul organic*, nici „un funcționar delegat al puterii executive”, ci un *magistrat* care exercită acțiunea publică și celelalte atribuțiuni în numele societății, fiindu-i conferite prin lege (art. 2 pr. pen.).

„În adevăr, zice G. E. Schina, fost procuror general la Curtea de Casație, un procuror, pe lângă caracterul său de agent al guvernului, e în același timp și organ al intereselor generale, un mandatar al societății în numele căreia exercită acțiunea publică, independent de orice injuncțiuni ale puterei executive”⁴³.

⁴¹ Pentru detalii, vezi *Daniel P. Bivolariu*, Instituțiunea Ministerului public, p. 26.

⁴² În Moldova, instituția Ministerului public n'a fost introdusă decât mult mai târziu, după Unirea Principatelor. Prin *legea dela 26 Martie 1862* s'au introdus și dincolo de Milcov regulele statornicite de *Regulamentul organic* din Muntenia, privitoare la Ministerul public (Cf. *Tanoviceanu*, *Curs de procedură penală*, No. 52, p. 39).

⁴³ *E. G. Schina*, Considerațiuni asupra organizării judecătorești, *Dreptul*, an XXXIII (1904), No. 53, p. 427.

În virtutea acestui principiu admis astăzi de toate legislațiunile penale, membrii parchetului tind a deveni inamovibili ca și judecătorii.

Așa dar, după legea de organizare judecătorească actualmente în vigoare (Cap. VIII), organizarea ministerului public este următoarea:

La Curtea de Casație: un procuror general și atâția procurori câte secții are (art. 46, al. 1 leg. org. jud. din 1909, art. 9, 10, 11, 12 și 13 legea Curții de Casație din 17 Feb. 1912).

La Curtea de Apel: un procuror general și atâția procurori câte secțiuni are (art. 39 leg. org. jud. din 1890, coresp. art. 43 leg. org. jud. din 1909).

La tribunale: un prim procuror și atâția procurori câte secțiuni are, sau un șef de parchet și un substitut (art. 43 leg. org. jud. din 1909).

La judecătoriile de ocoale: nu există delegat al ministerului public.

Totuși chestiunea: *dacă la judecătoriile de ocoale trebuiesc să ființeze un reprezentant al ministerului public* este viu discutată în doctrină.

În trecut, codul de procedură penală din 2 Dec. 1864 înființase pe lângă Tribunalele polițienești (echivalente cu judecătoriile de ocoale de azi) câte un delegat al ministerului public, în orașele principale.

Însă prin legile de organizare a judecătoriilor de ocoale din 1879, 1894, 1896 și 1907 (actualmente în vigoare) s'au desființat Tribunalele polițienești și ca atare și delegatul ministerului public atașat pe lângă ele.

Totuși urme de existența sa găsim și astăzi în cod. de procedură, astfel art. 151 dispune că: „Ministerul public la Trib. polițienești propriu zisă, va fi auzit în ale sale concluziuni”, art. 154 „ascendenții și descendenții inculpatului... nu vor fi chemați a da mărturie... când ministerul public... nu s'a opus la admiterea lor...”, art. 163 „ministerul public sau unde nu este minister public, judecătorul, vor urmări executarea sentinței...”.

„Ca derogare a principiului că judecătorul nu se poate investi singur, legiuitorul dela 1907 a conferit judecătorului de ocol dreptul de a instrumenta el însuși din oficiu, nu numai în toate contravențiunile și delictele date formal în competența sa, dar și afacerile penale date în competența altor instanțe judecătorești, cum se poate vedea din enumerarea art. 54 l. j. ocoale”⁴⁴.

În privința instituirii unui reprezentant al ministerului public pe lângă judecătoriile de ocoale s'au propus mai multe soluțiuni practice: să se delege un membru al parchetului Trib. în afaceri importante, sau să se delege magistratul stagiar. Astăzi însă din motive bugetare s'ar deplasa cu greu cel dintâi, iar cel de al doilea s'a desființat.

Noi înclinăm spre prima soluțiune, căci tot astfel se practică azi și în Italia. În afară de aceasta sunt multe persoane, care ar putea să exercite acest oficiu prin delegațiune, cum e administratorul de plasă, avocatii de pe lângă judecătorii sau orice persoană care are licență în drept, cum se practică azi în Ardeal. În afară de aceasta, multe legi speciale prevăd anumiți funcționari administrativi, care pot face oficiul de procuror la judecătoriile de pace, de pildă, cei prevăzuți de art. 51 al. 1 din legea drumurilor din 1906, art. 77 din legea cod. silvic. legea sanitară, legea măsurilor și greutăților, vânatului, pescuitului etc.

IV. Am expus organizarea ministerului public, ca o complinire e necesar să arătăm în câteva cuvinte, care este rolul fiecărui cap de parchet pe lângă instanțele respective:

⁴⁴ Virgil Gabrielescu, Un Minister public pe lângă judecătoriile de ocoale, *Curierul Judiciar*, No. 67 din 1 Febr. 1920, p. 51 și urm.

1. *Procurorul general al Curții de Casație*. El n'are propriu zis exercițiul acțiunii publice pentru urmărirea crimelor, delictelor și contravențiunilor, el nu participă la acest exercițiu decât în anumite cazuri limitativ arătate de lege. Astfel el are dreptul de a ataca actele celorlalți procurori sau hotărârile judecătorești, cari sunt contrarii legilor (art. 49 leg. org. jud., art. 12 legea Curții de Casație); are dreptul de control și priveghere asupra parchetelor Curților de Apel (art. 42 legea org. jud., art. 13 legea Curții de Casație). Însă modul cum va exercita acest control și supraveghere și mai ales întinderea acestui drept, nicăieri legea nu-l determină, încă tot rămâne la uzanțele obișnuite, care variază după felul cum fiecare procuror general își înțelege misiunea.

2. *Procurorul general al Curții de Apel*. „El este capul tuturor procurorilor, substituțiilor și celorlalți ofițeri ai poliției judiciare din resortul Curții și are dreptul de control și supraveghere asupra lor”, zice art. 43 din leg. org. jud.

Acest drept, e adevărat că, legea îl precizează. Art. 26, 54, 244, 245, 311-316 pr. pen., art. 155, 156 și 157 din leg. org. jud. din 1909 fac câteva aplicațiuni.

Astfel, procurorii generali ai Curților de Apel, sunt ținuti a înainta ministrului de justiție un *rezumat statistic (?)* a afacerilor criminale și corecționale, după rapoartele adresate de subalternii lui (art. 155 leg. org. jud.), la sfârșitul anului judecătorec.

El face inspecția parchetelor și cabinetelor de instrucție spre a se convinge de mersul regulat al afacerilor și în caz de vădită neglijență poate da avertismente (art. 314 pr. pen.), înștiințând și pe ministrul de justiție (art. 315 pr. pen.).

El dă directive șefilor de parchete ai trib. asupra măsurilor ce trebuiesc luate în caz de crime spre a se descoperi pe autorii lor.

El sau delegatul său susține acuzarea înaintea Curților cu jurați (art. 257 pr. pen.).

Prin urmare procurorul general este adevăratul depozitar al acțiunii publice în circumscripția sa, iar subalternii săi o exercită sub controlul, privegherea și directiva sa.

După spiritul legei noastre însă (art. 106 legea org. jud.) procurorul general își îndeplinește oficiul sau numai prin delegațiune: „procurorii generali se iau dintre consilierii Curții respective”, zice textul.

Această delegațiune temporară „se dă și se retrage prin decret regal după propunerea ministrului de justiție”.

Această dispozițiune o găsim foarte criticabilă. În legea similară franceză, italiană, germană, ungară, procurorul general ocupă un grad în ierarhia judecătorească, iar nu o funcțiune, ca atare ei sunt stabili, iar nu exercită funcțiunea prin delegațiune. Ei se recrutează dintre procurorii de secțiune.

Dealmenteri este și o anomalie în sistemul legei noastre: „Procurorii generali dela Curte *au grad de președinți* de secțiune la Curte” (art. 46 legea org. jud.) însă în caz de retragere a delegațiunii „sunt reintegrați cu gradul ce-l aveau de consilieri” (art. 106 leg. org. jud.).

Această anomalie se explică prin ideea de care a fost stăpânit legiuitorul, că procurorul este încă un agent al puterii executive, de aceea este consecință să exercite funcțiunea sa prin delegațiune dată de ministrul de justiție.

Această dispozițiune, zicem că este criticabilă, fiindcă stânjenește continuitatea ce trebuie să domnească în mersul justiției represive, de oarece procurorul general ca șef ierarhic al parchetului din circumscripția sa, este cel mai în măsură să cunoască nevoile și modul cum trebuie să-și îndeplinească îndatoririle subalternii săi.

În Franța, tocmai în interesul unei bune represii s'a scos procurorul general de sub dependența ministerului de justiție, care deși este „capul suprem al ministerului public” (art. 41 leg. org. jud.), însă este în același timp și reprezentant al puterii executive.

Atunci ce rol ar mai avea procurorul general al Curții de Casație?

Da, ministerul de justiție „este capul suprem al ministerului public, însă în sensul că el are acțiune disciplinară asupra tuturor parchetelor din țară, când membrii lor nu-și fac datoria în conștiință, însă el nu poate influența sau da sugestie subalternilor săi în ce privește exercițiul acțiunii publice.”

„Numai în acest mod, zice distinsul penalist italian Francisco di Luca, se poate garanta adevărata independență pe care trebuie să o aibă membrii parchetului, inclusiv șeful lor ierarhic în îndeplinirea grelei misiuni de apărători ai ordinii și păcii sociale, a egalității înaintea legii, a unei bune și eficiente represii. Numai conștiința trebuie să fie călăuză procurorului în exercitarea oficiului său, ce trebuie să rămâie departe de influențele și sugestiile ministerului de resort, care de multe ori involuntar – din cauza exigențelor de reprezentant al puterii executive se poate imixa în represia infracțiunilor. Ministerul de justiție are destule mijloace la îndemână ca să aducă la simțul datoriei pe magistratul care nu și-o face.

Apoi controlul șefilor ierarhici, credem că este o garanție suficientă.

*Conchidem dar, la controlul disciplinar. iar nu la controlul judiciar*⁴⁵ „asupra membrilor parchetelor și șefii lor ierarhici”.

3. *Primii procurori și șefii de parchete.* Pe lângă Trib. corecționale cu două sau mai multe secțiuni, șeful parchetului poartă denumirea de *prim procuror*, la cele cu o singură secțiune, *șef de parchet*, ei însă îndeplinesc aceleași atribuțiuni (art. 44 leg. org. jud.). Din punctul de vedere ierarhic ambii depind de procurorul general al Curții de apel respective. Din această subordonare ierarhică decurg o sumă de îndatoriri:

a) „Procurorii de pe lângă Trib., zice art. 26 pr. pen., *sunt îndatorați să înștiințeze pe șeful lor ierarhic*, procurorul general al Curții respective, de orice delict sau crimă ce se întâmplă în circumscripția sa, și să execute ordinele sale”.

Rezultă din acest text că primii procurori sau șefii de parchete depind de procurorul general al Curții și din punctul de vedere al executării acțiunii publice, sau numai disciplinar?

În Franța au fost mari discuțiuni asupra acestui punct⁴⁶, însă doctrina și jurisprudența au admis că *procurorii republicei pot să exercite acțiunea publică și în numele lor personal* – adică din inițiativa lor – însă sunt ținuti de a înștiința pe șeful lor ierarhic de demersul urmăririi, el putându-le da oricând instrucțiuni, sau să și-o însușiască, când e vre-o afacere dificilă.

Fundamentul acestei subordonări îl găsim în *experiența* ce o reprezintă procurorul general față de subalternul său, căruia îi poate inspira noi mijloace de investigațiuni – și în *continuitatea* ce trebuie să domnească în mersul urmăririlor – căci procurorul general este adevăratul răspunzător al siguranței publice din circumscripția sa. El trebuie să fie la curent cu tot ce se petrece în resortul său.

⁴⁵ Francesco di Luca, art. citat din *Rivista di diritto e procedura penale*.

⁴⁶ Conf. Garraud, Traité, p. 185, *Le Poittevin*, cod. d'instr. crim. loc. cit.

În practică însă, mai cu seamă la noi, această dispozițiune bună rare ori se aplică, căci primii procurori sau șefii de parchete nu prea sesizează pe șeful lor ierarhic, procurorul general, de crimele sau delictele mai importante, ce a descoperit, păstrând o independență regretabilă, care nu poate fi decât în detrimentul unei bune urmăriri.

Mai ales la noi, unde n'avem ca în alte țări, procurori specializați, din această cauză, autorii multor crime rămân nedescoperiți.

b) Primii procurori și șefii de parchete sunt ținuți să raporteze trimestrial, procurorului general al Curții de apel, toate piedicele ce încurcă mersul justiției în circumscripția lor și să expue observațiunile ce au de făcut asupra modului de îndeplinire al datoriei lor de către agenții judecătorești sau asupra aplicării legilor (art. 156 leg. org. jud.).

c) Primii procurori sau șefii de parchete sunt ținuți, potrivit art. 244 dr. pen. să trimeată procurorului general de pe lângă curtea de apel, un tablou de toate acțiunile introductive ce se vor fi deschis în cursul săptămânii.

Însă această obligațiune, pusă de legiuitor subalternilor pentru a ține în curent pe șeful lor ierarhic de mersul urmăririlor, după informațiunile ce le avem de la însuși procurorii generali a căzut în desuetudine, și rareori șefii parchetelor se conformează.

În afară de aceasta, o consecință importantă ce decurge din această îndatorire a șefilor de parchete, o spune art. 245 pr. pen. – procurorul general luând cunoștință de acțiunile introduse în cursul săptămânii, poate face însemnările sale la acela „care înfățișează caractere mai grave” și prin urmare poate da directive în ce privește urmărirea lor.

Iată prin urmare cum legiuitorul a organizat acest mod de control și supraveghere a procurorului general asupra parchetului din circumscripția sa, care cum am spus, este mai precis și mai bine statornicit decât a procurorului general de la Curtea de Casație asupra parchetelor generale.

Prin textele arătate se evidențiază legătura de dependență între procurori de Trib. și șeful lor ierarhic, procurorul general al Curții de apel.

Însă această dependență a procurorului de trib. față de procurorul general se referă, bine înțeles, numai la *dreptul de control și direcțiunea pur administrativă*, iar nu și la *validitatea sau omisiunea actelor, care sunt de competența subordonaților săi*.

„Dacă procurorul general ordonă unui procuror să facă apel, opozițiune, să deschidă o acțiune publică, sau să nu facă anumite acte, procurorul trebuie să-l asculte, căci această dependență rezultă din principiul *că se poate ordona activitatea omului*, zice Ortolan⁴⁷, însă când e vorba de a se lua concluzii, de a-și susține opinia sa, procurorul, subalternul său, poate urma îndemnul conștiinței sale, căci *nu se poate forța această conștiință și a o constrânge constituie o impietate*”.

V. Din cele expuse se desprinde în mod clar principiile cari stau la baza organizațiunii ministerului public: *unitatea și indivizibilitatea sa, amovibilitatea membrilor ministerului public, independența lor, irecuzabilitatea când sunt parte acuzatoare și iresponsabilitatea actelor lor când exercită oficiul lor*.

E necesar, credem, să vedem în ce măsură legiuitorul nostru în special a respectat aceste principii ale instituțiunii ministerului public.

a) *Unitatea și indivizibilitatea ministerului public*. Este cunoscută maxima „ministerul public este unul și indivizibil.” Legiuitorul nostru a respectat-o.

⁴⁷ Ortolan, *Éléments*, I, p. 56.

Însă cum trebuie interpretată această maximă? Mangin a dat cel mai bun înțeles „de unitate și acțiune a membrilor parchetelor, ca acțiunea lor solidară să fie cât mai utilă și mai salutară apărării sociale”⁴⁸.

Adică membrii ministerului public exercită atribuțiunile fixate prin lege, reprezentând funcțiunea în sine, iar nu persoana.

Nu este magistratul care acuză în numele său personal, ci funcțiunea, care îl îndrituiește să ia concluziuni, ca organ al apărării sociale, al puterii sociale, al cărui reprezentant este.

De aici decurg o sumă de consecințe practice, admise de doctrină și jurisprudență: 1. Membrii parchetului se pot înlocui unul pe altul în același proces sau ședință fără ca prin aceasta să prejudicieze fondul; 2. Dacă un membru al ministerului public a pus concluziuni, celorlalți nu le este interzis să pue altele contrarii sau să atace cu apel sau recurs hotărârea dată în urma acestor concluziuni; 3. Procurorul general poate să atace o hotărâre care ar fi consacrat propriile sale concluziuni, căci misiunea ministerului public nu este decât aceea de a fi apărătorul legii și a o face respectată⁴⁹; 4. Un procuror nu poate trece însă peste limitele competenței sale, astfel un procuror de tribunal să îndeplinească oficiul unui procuror de curte etc.

Jurisprudența a avut dese ocazii să facă aplicațiunea acestor consecințe: la noi, Curtea de casație⁵⁰ a hotărât că dacă procurorul de secțiune la Camera de acuzare a pus concluziuni pentru absolvirea acuzatului, procurorul general nu mai are căderea să atace cu recurs deciziunea Camerei sub acuzare, căci procurorul de secțiune n'a lucrat decât prin delegațiune, și e presupus că a lucrat de acord cu șeful său.

Această soluțiune a Curții de casație cu drept cuvânt a fost criticată de răposatul Tanoviceanu⁵¹, căci procurorul general, chiar dacă ar fi dat directive procurorului de secție al Curții, el însă nu se poate dezista sau renunța la o acțiune publică în curs.

b) *Amovibilitatea*. Pe baza tradițiunii că membrii ministerului public exercită funcțiunea lor prin delegațiune dată de puterea executivă, a rezultat principiul *amovibilității*. În contra acestei tradiții a reacționat atât doctrina, cât și jurisprudența, întrucât azi membrii parchetului dețin puterea dela lege, ei sunt reprezentanții societății.

Legiuitorul nostru consecințe acestui principiu a admis pentru membrii parchetului *stabilitatea* (art. 132 leg. org. jud.) spre deosebire de magistrați, cari sunt *inamovibili*.

Ce a înțeles legiuitorul prin *stabilitate*? Și cum a reglementat-o el?

Art. 173 din legea de org. jud. prevede întinderea și garanțiile de care este înconjurată această stabilitate.

Spre deosebire de inamovibilitate, stabilitatea nu conferă titularului funcțiunii nici un drept, el poate fi ori când transferat sau revocat numai în urma unui simplu raport al primului-președinte al Curții de casație pentru procurorii de secție ai acelei Curți, sau a procurorului general al Curții de apel sau inspectorul judecătoresc pentru procurorii de secții ai Curții sau membrii parchetelor trib. cu avizul Consiliului superior al magistraturii.

⁴⁸ Mangin, op. cit., No 104.

⁴⁹ Faustin Hélie, II, No. 583, p. 26: „Diviziunea în funcțiunile Ministerului public nu îi ridică nimic din caracterul său de indivizibilitate, care îi este necesar pentru a lucra cu eficacitate”; Cf. *Le Poittevin*, cod. d'instr. crim. ann., No. 102 și urm., p. 14, precum și jurisprudența indicată, care au făcut aplicațiunea practică a acestor consecințe. Pentru detalii vezi: *Garraud*, Traité, I, No. 150; *Mangin*, op. cit., No 91.

⁵⁰ Decizia No. 333 din 9 iulie 1890; Buletinul Casației, 1895, p. 850.

⁵¹ Cf. *Tanoviceanu*, Curs, p. 41, nota 4, unde cu argumente puternice combate această soluțiune a Curții de Casație.

Dacă procurorii de secții la Curțile de casație și apel sunt mai puțin expuși la transferări sau revocări, ceilalți membri ai parchetului pot fi oricând mutați, revocați sau destituiți de către ministrul de resort, când și-ar exprima dorința, fără nici o judecată, ci prin simple corespondențe oficiale.

„Poziția amovibilă a procurorilor, zice Henry de Plassy, adeseori, dacă nu întotdeauna, îngheață zelul lor, le oprește avântul, și ceea ce este mai deplorabil îi îndeamnă la inacțiune de câte ori lucrând, s'ar crede expuși a-și vedea tăiat firul care ține spada destituirii sau revocării suspendată deasupra capetelor lor⁵².

Față cu noile tendințe, noi suntem partizanii inamovibilității pentru toți membrii parchetului⁵³ inclusiv procurorii de secție după trecerea unui examen de capacitate, iar avansarea să se facă numai din membrii subalterni ai parchetelor, iar în caz când nu sunt locuri disponibile să se admită avansarea pe loc, chiar până la gradul de procuror de secție la Curtea de Apel.

Dintre procurori ar trebui să se recruteze și judecătorii de instrucție, după o vechime de cel puțin cinci ani, cum se practică astăzi în Anglia.

În Austria prin reforma dela 1910 s'a admis specializarea membrilor parchetelor în sensul că un procuror nu poate fi trecut ca judecător de ședință, deși sunt echivalați în grad, se admite numai pentru substituții care au făcut cel puțin un stagiul de doi ani în parchet⁵⁴.

După aceste considerațiuni s'ar putea astfel organiza ierarhia membrilor ministerului public:

1. Substituții de procuror echivalenți cu judele supleant.
2. Procurorii de Trib. echivalenți cu judecătorii de ședință.
3. Procurorii de Trib. sau șefii de parchete cu o vechime de 3 ani vor putea fi echivalați cu președ. de Trib.
4. Prim-procuror, echivalat cu prim-președinte Trib.
5. Procurorul de secție la Curte echivalat cu consilier de Curte.
6. Procurorul de secție la Curte după 3 ani va putea fi echivalat cu președ. de secție.
7. Procurorul general echivalat cu prim-președintele de Curte.
8. Procurorul de secție la Curtea de Casație echivalat consilier la Casație.
9. Procurorul de secție cu vechime de 2 ani va putea fi echivalat președ. de secție.
10. Procurorul general la Curtea de Casație.

Un substitut va putea fi avansat astfel procuror de Trib. după cel puțin 3 ani, prim-procuror după cel puțin 8 ani, procuror de secție la Curtea de Apel după 13 ani, procuror general la Curtea de Apel după 18 ani, procuror de secție la Curtea de Casație după 21 ani, iar procuror general al Curtea de Casație după 25 de ani vechime.

De altfel legea de organizarea judecătorească în art. 102, 107 și 110 pune același condițiuni de vechime; 10, 15 și 20 de ani pentru a putea fi numit prim-procuror, procuror de secție la Curtea de Apel și procuror de secție la Curtea de Casație.

Prin această organizare s'ar evita trecerea magistraților numai prin parchet, unde rămân așa de puțini să se specializeze.

⁵² Apud G.E. Schina în art. citat.

⁵³ De aceeași părere este și răposatul Tanoviceanu (Curs, No. 48, p. 33).

⁵⁴ Vezi Gleispach, art. cit.

c) *Independența membrilor ministerului public.* Această independență a ministerului public este privită din două puncte de vedere: *față de instanța pe lângă care este atașat și față de părți.*

Astfel Tribunalul nu poate să cenzureze actele ministerului public⁵⁵.

În principiu ministerul public este investit cu un drept general de a urmări *direct* și din oficiu ori ce crimă, delict sau contravențiune (art. 21 și 143 pr. p.) cu excepțiile specificate prin lege⁵⁶. De aici consecință că ministerul public nu este legat de plângerile și denunțurile făcute de părți, asupra cărora are drept de apreciațiune spre a se deschide sau nu acțiune publică⁵⁷.

S-a criticat de unii penaliști că acest drept este exagerat⁵⁸ fiind-că s'ar îngrădi dreptul de *citațiune directă*, însă legea a prevăzut în caz de inactivitate recursul la procurorul general al Curții sau la ministerul de justiție; în alte legislațiuni: austriacă, ungară, germană s'a dat dreptul de *acuzatiune privată*.

d) *Nerecuzabilitatea ministerului public.* Chestiunea: dacă membrii ministerului public pot fi recuzați, a dat naștere la vii discuțiuni în doctrină și jurisprudență.

„Această chestiune, zice Faustin Hélie, a fost foarte controversată și în vechiul drept (francez), autorii și jurisprudența erau împărțiți asupra soluțiunei. Unii susțineau că procurorii regali puteau să fie recuzați pentru aceleași cauze ca și judecătorii, alții din contră, alții în sfârșit numai când este parte alăturată.⁵⁹”

Astăzi a triumfat în doctrină și jurisprudență acest din urmă sistem.

Art. 381 pr. civ. fr. (art. 286 pr. civ. rom.) dispune expres: „Procurorii și substituții nu pot fi recuzați când joacă rolul de parte principală”, însă „cazurile de recuzare pentru judecători se aplică și procurorilor și substituțiilor când sunt parte alăturată” (V și art. 11 al. 4, legea Curții de Casație).

„Ministerul public când lucrează ca parte principală, zice o decizie de Curții de Casație fr. din 1830, are același caracter, pentru vindicta publică, ca și partea civilă pentru interesele sale privilegiate. El nu poate fi recuzat, art. 381 o spune formal. Ca măsură de delicatețe poate fi îndrituit un procuror ca să nu ia parte la un proces delegând pe unul din substituții lui, e un punct de care legea n'are de ce să se ocupe și nimeni n'are dreptul să-l critice, însă a provoca o hotărâre asupra unui punct care nu e susceptibil de discuțiune înseamnă a atribui Trib. o putere pe care nu o are și care e contrară ordinei publice⁶⁰”.

Noi credem însă, că această dispozițiune este supusă criticei, membrii parchetului sunt magistrați și nu vedem de ce nu li s'ar aplica dispozițiunile similare judecătorilor, astfel cum s'a admis în Italia, Germania, Austria, Ungaria etc.

Garat a combătut cu argumente foarte temeinice nerecuzabilitatea membrilor parchetului: „această prerogativă este mai întâi bazată pe argumentația vechilor practicieni, că atunci când ministerul public lucrează ca parte publică nu poate fi recuzat, că părțile nu trebuiesc să ție seamă de motivele ce-l însuflețesc. Trebuie să răspundem însă, că ministerul

⁵⁵ Cont. *Le Poittevin*, op. cit., No. 107, p. 15.

⁵⁶ În materie de adulter, răpire de minori, calomniile de corpurile constituite, ofensa contra suveranilor etc.

⁵⁷ Cf. *Le Poittevin*, op. cit., No. 118 și 119; *Faustin Hélie*, No. 514; *Mangin*, op. cit., No. 17; *Garraud*, *Traité I*, No. 152.

⁵⁸ *Carnot*, sub art. 61, No. 3.

⁵⁹ *Faustin Hélie*, I, No. 592, p. 36.

⁶⁰ Cass. fr., 28 Ian. 1830, *Journal des Parquets*, an XX, III, p. 36.

public ia și parte în proces, că deși îndeplinește misiunea dată de lege și trebuie să fie imparțială ca și ea, însă pot surveni interese, afecțiuni, dorinți, vederi care îl pot determina să iasă din cadrul legii și atunci pentru ce să nu poată fi recuzabil? Închipuiți-vi-l însuflețit de vre o pasiune sau vre-un interes în disertiunea ce se angajează înaintea Trib., și vedeți dacă soarta adversarului său nu este în niște mâini destul de temute? Închipuiți-vă că cel care dispune atât de mult de soarta unui om n'ar fi judecător, ar mai putea el rămâne așa cum îl cere legea ca să-și îndeplinească oficiul ce i s'a încredințat?⁶¹

e) *Iresponsabilitatea membrilor ministerului public.* Această chestiune e foarte discutabilă în doctrină și jurisprudență. Însă e în mod unanim admis că membrii ministerului public nu pot fi condamnați la cheltueli de judecată sau despăgubiri civile, când lucrează în oficiu, chiar dacă acuzatul a fost achitat⁶².

Totuși iresponsabilitatea ministerului public nu-i absolută, ci depinde de gravitatea faptelor, dacă ele nu constituie nici crimă, nici delict persoana vătămată nu are contra sa decât acțiunea recuzorie (prise à partie) pentru greșelile grave comise⁶³.

„Dacă erorile inevitabile ale acțiunii publice nu dau loc în legislațiunea noastră actuală la nici o despăgubire, este în afară de orice îndoială, zice Tanoviceanu, că reaua credință fie a judecătorilor, fie a ministerului public, care fac urmăriri în mod vexator, ori spre răzbu-nare îndrituiește pe partea vătămată să exercite acțiunea recursorie civilă”⁶⁴.

Chiar codul de procedură penală face aplicațiunea acestui principiu în următoarele cazuri: 1) În caz de neobservarea formalităților prescrise pentru mandatul de înfățișare, depunere, aducere și arestare (art. 112 pr. pen. fr.)⁶⁵; 2) În caz de acuzare dinaintea Curții cu jurați a unei persoane care n'a fost legal trimesă prin actul de acuzare (art. 304, 271 pr. pen. fr.); 3) În caz de denunțare judecată calomnioasă, a unui individ, tradus înaintea Curții cu jurați și achitat în urma acestei denunțări (art. 381, art. 358 pr. pen. fr.)⁶⁶.

Se pune întrebarea: *contra ministerului public se poate exercita acțiunea recursorie prevăzută de art. 305 pr. civ. (art. 505 pr. civ. fr.)?*

Majoritatea autorilor înclină spre o soluție afirmativă, întrucât legea nu face nici o distincțiune⁶⁷.

Deși legea autoriză în mod formal a se exercita acțiunea recursorie contra membrilor ministerului public numai în cele trei cazuri enumerate mai sus, însă nimic nu se opune ca prin analogie să admitem că aceste cazuri nu sunt limitative, ci enumerative, și că trebuie să le complectăm prin principiul general înscris în art. 505 pr. civ. (305 pr. civ. rom), zice Garraud⁶⁸.

Această părere o credem foarte întemeiată, căci nu poate fi acoperit de iresponsabilitate un act făcut prin dol, prin tăgadă de dreptate sau vădită rea credință.

⁶¹ *Garraud*, Rep. V^o Minist. Public., § 5, No. 6. În același sens și *Mangin*, op. cit., I, No. 117 și 235.

⁶² *Faustin Hélie*, II, 598; *Garraud*, I, 93, p. 195; *Le Poittevin*, No. 164 și 165 cu jurispr. citate.

⁶³ *Vezi Garraud*, I, p. 196.

⁶⁴ *Tanoviceanu*, Curs de pr. pen., No. 864, p. 567.

⁶⁵ Vechiul art. 114 din pr. pen. rom. Prevedea aceeași sancțiune, însă prin legea dela 1902 s'a modificat în sensul, că inculpatul trebuie să fie pus în libertate provizorie. Sancțiune iluzorie de cele mai multe ori.

⁶⁶ Cf. *Garraud*, I, No. 93.

⁶⁷ Cf. *Faustin Hélie*, II, 598; *Garraud*, I, 93; *Le Poittevin*, No. 165.

⁶⁸ *Garraud*, I, p. 197.

Tanoviceanu mergea chiar și mai departe: „dacă un procuror a executat o hotărâre nedefinitivă, arestând pe inculpat, el poate fi pasibil de aplicațiunea art. 998 c. civ., din cauza neglijenței nepermise și ușor de constatat” (op. cit., p. 567).

Desigur, **iresponsabilitatea** ministerului public trebuie garantată atât cât e necesară independenței sale, însă când ea devine vexatorie și păgubitoare părților în litigiu nu este nici un temeiu de a i se mai acorda.

VI. *Concluzii*. Din acest studiu asupra organizării ministerului public, expus în mod istoric și comparat, reese desigur, că multe principii tradiționaliste, cari stau încă la baza acestei instituțiuni, trebuiesc reformate și adecuate spiritului noiei evoluții, de pildă acele referitoare la *amovibilitatea și nerecuzabilitatea* ministerului public, și *extinsă ideea de responsabilitate a sa*, când s'a lucrat în mod temerar, cu vădită rea credință sau în spirit de tăgadă de dreptate, asimilându-i judecătorilor.

Aceste chestiuni, credem că vor reține atențiunea celor însărcinați cu unificarea și reformarea legislațiunii noastre penale, pentru a face din această instituțiune a ministerului public, garanția păcei și ordinii sociale, cu totul ferită de sugestiile puterii executive, și pusă numai în slujba intereselor apărării obștești.”

E.C. DECUSARĂ

Capitolul V

Din galeria marilor procurori generali ai României moderne

1. Al. Papiu-Ilarian – Procurorul general cărturar

Papiu-Ilarian Alexandru (Alecsandru Pop) s-a născut la 21 septembrie 1827, la Bezdead, județul Sălaj și, deși este cunoscut mai ales ca luptător pentru drepturile românilor transilvăneni și unitate națională, istoric și filolog, a fost de formație jurist, licențiat și doctor în drept, a activat ca profesor de drept roman, a practicat avocatura, a îndeplinit demnitatea de ministru de justiție și a funcționat ca procuror de secție și procuror general al Înaltei Curți de Casație și Justiție a României. Urmează studii de filosofie și drept la Budiu de Câmpie, Târgu-Mureș, Blaj, Cluj consacându-se pregătirii juridice (la Viena și Padova). După participarea la Revoluția română de la 1848 din Transilvania și desăvârșirea studiilor trece în Moldova ca profesor de drept roman, ocupă diferite funcții publice și se implică în opera de edificare a statului unitar român modern.

În 1868 a înființat și a condus la București Societatea „Transilvania” și a colaborat la numeroase publicații ale vremii („Albina”, „Amicul Școalei”, „Arhivu pentru Filologie și Literatură”, „Concordia”, „Familia”, „Foaie pentru Minte, Inimă și Literatură”, „Gazeta de Transilvania”, „Instrucțiunea Publică”, „Revista Carpaților”, „Românul”, „Trompeta Carpaților” etc.). Acordând o mare însemnătate istoriei în procesul deșteptării naționale, a proiectat o istorie a revoluției din Transilvania în șase volume, din care primele două – *Istoria românilor din Dacia Superioară* – au apărut în 1851–1852, iar al treilea postum, în 1943. Preocupările sale istorice s-au concretizat și în publicarea celor trei volume ale colecției *Tesauru din monumente istorice pentru România atât din vechi tipărite, cât și manuscrise, cea mai mare parte străine* (3 vol., 1862–1864). A editat și a prefăcut primul volum al operelor lui Dimitrie Cantemir, a colaborat la dicționarul inițiat de Societatea Academică Română, de sub redacția lui A.T. Laurian. Aceștia li se adaugă studii de istoria dreptului românesc, precum și scrieri juridice, destinate modernizării legislației. Dintre acestea menționăm lucrarea *Independența constituțională a Transilvaniei* (1862), tradusă în germană, franceză și italiană. A promovat teza „România stat carpatic”, „Noi suntem un popor carpatic, iar țara noastră este o Muntenie.”

1. *Ministrul de justiție.* Activitatea juridică practică desfășurată de Al. Papiu-Ilarian s-a exprimat în principal prin acțiunile desfășurate în calitate de ministru al justiției în cabinetul Mihail Kogălniceanu (11/23 octombrie 1863 – 26 ianuarie/7 februarie 1865) și cea de procuror de secție și mai apoi de procuror general al Parchetului Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Astfel, după ce a îndeplinit funcția de jurisconsult al Statului Moldova (în locul bănățeanului Damaschin Bojincă, începând din 1860), la 26 iunie 1862 Papiu este numit procuror de secție la Parchetul Casației, funcție rămasă liberă după ce Gh. Crețeanu a fost numit ministru al instrucțiunii publice și cultelor. În această calitate îl găsim prezent, alături de procurorul general Scarlat Ghica și celălalt procuror de secție Teodor Veisa, la 16 august 1862 „ocupând fotoliu Ministerului Public” la deschiderea „sesiunii anului 1862-1863 a

Curții de Casație”, marcându-se astfel inaugurarea „acestei frumoasă și impunătoare solemnitate care cu drept cuvânt își poate lua numirea de Serbarea Justiției.”

Anul următor, la 16 august 1863, cu ocazia aceleiași ceremonii „uvertura anuală”, având în vedere suferința fizică a procurorului general („la ochi”), Papiu-Ilarian este cel care dă citire discursului prezentat de șeful Parchetului despre noile baze judiciare ale României.

La 12 octombrie 1863 este numit ministrul justiției, în cabinetul Kogălniceanu, calitate în care desfășoară o dinamică și bogată activitate de promovare a noii legislații necesare modernizării statului.

Mai întâi susține în parlament și obține adoptarea unor reglementări privind indigenatul („un român nu are nevoie decât de o simplă recunoaștere, căci el este român de la natură, numai să vrea încetățenirea”), problema constrângerii corporale pentru datorii sau legile privind libertatea personală și, respectiv, cea a asigurării inviolabilității domiciliului. La 10 decembrie 1863 promovează Legea pentru punerea în lucru în toată România a Codicelui de comerț al Țării Românești, în virtutea căreia Codul de comerț din 1840, prelucrat după cel francez, se aplica și în Moldova. De asemenea, la 29 noiembrie 1863 susține în parlament și sunt adoptate legile referitoare la inamovibilitatea funcționarilor judecătorești și la admisibilitatea în funcțiuni judecătorești. O lege deosebit de importantă promovată de Al. Papiu-Ilarian în calitate de ministru al justiției, alături de cel al instrucțiunii publice și cultelor Dimitrie Bolintineanu și premierul Kogălniceanu este cea asupra secularizării averilor mănăstirești din România, din 13/25 decembrie 1863, în temeiul căreia intra în patrimoniul statului 25,26% din teritoriul țării. Semnificațiile istorice ale actului normativ erau subliniate și prin faptul că în „Monitorul oficial” în care era publicată pe frontispiciu se menționa: „O zi însemnată în istoria românilor.”

Dar, începând din acel moment va face obiectul unor critici din ce în ce mai violente și mai ales de „opozitie profesională”, în fruntea contestatarilor aflându-se deputații „conservatori” și profesori de drept Vasile Boerescu și Gh. Costaforu. În această atmosferă tensionată, neîmblânzită nici măcar de sărbătorile de iarnă, la 15 ianuarie 1864 ministrul justiției Al. Papiu-Ilarian prezintă în parlament mesaje domnești privind cărțile I, II și III din Codul civil al României, precum și proiectul legii despre disciplina judiciară. În fine, la 21 ianuarie promite o lege de organizare a corpului avocaților după care, dezgustat de continuarea și întărirea atacurilor calomnioase, derutat și deziluzionat, la 27 februarie 1864 își dă demisia și se întoarce pe postul de procuror de secție la Casație.

2. *Magistratul-procuror.* În contextul evenimentelor care au urmat detronării lui Al. Ioan Cuza (survenită la 11 februarie 1866) și al demisiei lui Scarlat N. Ghica („simțindu-se oarecum vinovat” de acel act), la 10 martie Al. Papiu-Ilarian este numit procuror general prin decret al Locotenenței Domnești. Așa cum avea să remarce mai târziu un biograf al său „Înaintarea în funcția de Procuror general al Înaltei Curți de Casație a avut desigur asupra lui o înrâurire binefăcătoare”, permițându-i reluarea preocupărilor științifice.

În această nouă calitate avea să se implice în frământările care aveau să marcheze activitatea Curții de Casație în acei ani. Într-adevăr, după abdicarea forțată a Prințului Unirii, „salvatorii de la 11 februarie 1866” au început o prigoană sistematică împotriva tuturor celor care erau considerați „oamenii de la 2 mai 1864”, adică a personalităților implicate în lovitura de stat și instituirea regimului autoritar care avuseseră loc la acea dată. În acest scop, mai întâi a fost trimis în judecată în fața Înaltei Curți de Justiție cabinetul

N. Krețulescu; pentru succesul demersului era însă nevoie de „circumvenirea” instanței, în sensul promovării unor magistrați favorabili noii puteri. Un partizan au găsit repede în persoana primului-grefier G. Missail, șeful aparatului tehnic de specialitate al supremei instanțe. De menționat că acesta, precum și cei trei grefieri de secțiune, alături de consilierii (judecătorii) și procurorii curții erau numiți prin decret domnesc. Missail avea să devină mai târziu om politic important, iar la 1875 să fie raportor în Camera Deputaților la propunerea de trimitere în judecată a ministrului Lascăr Catargiu. Lui i s-a alăturat procurorul general Al. Papiu-Ilarian, nemulțumit de faptul că fusese hărțuit și aproape obligat să demisioneze din funcția de ministru al justiției.

Atacurile la conducerea Curții și a membrilor săi au început cu mici șicane (de genul modificării stării acelor ceasomicelor din localul instanței, pentru ca ședințele să înceapă cu întârziere, închiderea prematură a cărții de prezență de către primul-grefier, condici de ședință ținute închise în sertarul procurorului general) și au mers până la ofense grave aduse magistraților („prin săgeți trimise la adresa Primului-Prezident, ca om de regim vechi, ... procese disciplinare în care se contestă Curții dreptul de a judeca; rostiri disprețuitoare cu spatele întors la Curte; procese în care procurorul general dădea ordine de rearestare, deși Curtea ordonase liberarea; trimiteri în judecată de consilieri ai Curții din motive imaginare”)¹. Lucrurile au evoluat lent și s-au rezumat la cadrul instituțional judiciar până la desemnarea ca ministru al justiției a lui Anton Arion când atacurile se precipită, din dorința evidentă a politicului de a schimba echipa de la Casație, pe calea modificării legii organice și înlocuirea membrilor instanței. Dar între timp ministrul fiind schimbat situația pare a se potoli. Pe acest fundal, primul-grefier scos de la Casație este numit, în compensație, secretar general al ministerului justiției. În ajunul alegerilor din noiembrie 1867, A. Arion este readus la Justiție și după victoria electorală a liberalilor mandatul ministerial îi este confirmat. În atari condiții lupta pentru Casație se reia și chiar se întetește; au loc interpelări în Cameră pe această temă, se depune, în februarie 1868, un proiect de lege de modificare a legii Casației (care privea numai modul numirii și destituirii membrilor Curții și exercitarea acțiunii disciplinare împotriva lor), care este cerut a fi cercetat de urgență, dar opoziția erijată în apărător (ocasional!) al supremei instanțe reacționează energic și introduce moțiuni de cenzură împotriva guvernului care, la diferență de numai 2 voturi, rezistă atacului. La rândul său Prim-Prezidentul Vasile Sturza răspunde contestărilor publicând comunicate oficiale în care invocă inamovibilitatea membrilor curții și independența acesteia. Pentru a evita escaladarea politică a conflictului, puterea cedează parțial: proiectul de lege modificatoare e retras, iar procurorul general Papiu-Ilarian e trecut în calitate de consilier al Curții. Dar după o scurtă perioadă, guvernul reia ofensiva și determină adoptarea de noi măsuri în materie, cu concursul Domnitorului Carol: Papiu este readus procuror general, patru dintre consilieri sunt înlocuiți, iar peste 2 luni, alți patru, care formulară cereri de regularizare a pensiei pentru data când vor ieși, fiind considerați demisionari. De data aceasta Curtea cedează prin demisia prim-prezidentului Vasile Sturza care, la 19 octombrie 1868, își depune demisia în mâinile lui Carol II! Prin acest act venerabilul magistrat, arătând că „De un an și mai bine Curtea de Casație a devenit ținta

---

¹ C. Prodan, *Pentru amintirea lui Vasile Sturza, întâiul Prim-President al Curții de Casație*, în „Dreptul” nr. 4 din 31 ianuarie 1932, p. 21-23.

atacurilor ministrului de Justiție, care negreșit și-a propus a distruge această salutară instituțiune cu care Convențiunea de la Paris a înzestrat România și pe care țara a salutat-o ca garanția cea mai tare a despărțirii puterii judecătorești de celelalte puteri ale Statului” și invocând inamovibilitatea membrilor Curții și deplina independență, cu consecința punerii lor „în starea de a se scutura lor de orice influență, ce patimile politice caută adesea a exercita până a face și din justiția însăși un instrument de izbândă”, denunța „șicanele și nedemnele calomnii”, precum și „scandaloasele” discuțiuni din sânul Camerei, violența comunicatelor inserate în Monitorul oficial, calomnioasele rapoarte supuse atenției Domnitorului, manevrele de ingerință politică ale ministrului Arion ș.a., conchizând că: „În această stare de lucruri în care legea înseși rămâne neputincioasă și sfârâmată de violența vârtejurilor ministeriale, nemaiputând spera vre-o șansă de succes în continuarea luptei ... vin a depune plecat în mânele Domniei-Tale demisiunea mea din funcțiunea de Prim-Președinte al Înaltei Curți de Casație și Justiție ...”. În raportul ministrului de justiție A. Arion de supunere spre aprobare domnească a actului se menționa că: „această demisiune în forma și fondul ei e un act de cea mai mare necuviință constituțională, un atac legalității, o ofensă a corpurilor legiuitoare și a tuturor autorităților constituite; este o strigare menită a găsi răsunetul aiurea decât pe pământul României acolo unde inamicii regimului actual își caută inspirațiunile și puterea lor. Ea arată spiritul de care era condusă această parte a Curții de Casație al căror reprezentant se face dl. Sturza, scopul la care tinde și înverșunarea de a nu fi reușit”. În fruntea Curții va fi numit, la 24 octombrie același an, Constantin Hurmuzaki, aflat atunci la Viena pentru tratarea sănătății și pe a cărui telegramă de acceptare a noii responsabilități, Secretarul general al Ministerului Justiției, G. Missail a pus rezoluția: „Se va comunica domnului Procuror general (Al. Papiu-Ilarian, n.n. – M.D.) conținutul acestei depeșe” – După primirea demisiei și ca urmare a agitației publice astfel provocate, ministrul de justiție este înlocuit printr-un ... consilier al Casației! La rândul său, guvernul, pus într-o situație delicată, prin atacarea instanței judecătorești supreme, tocmai în momentul când se discuta suprimarea capitularelor cu puterile străine și încrederea în justiție devenea necesară ca o garanție pentru respectarea drepturilor justițiabililor străini, cade. Noul guvern conservator cu Vasile Boerescu în calitate de ministru al justiției trece la represalii. La cererea acestuia, proiectul de modificare a legii Curții de Casație e retras și continuând a-și manifesta adversitatea nu numai politică, ci și profesională la propunerea acestuia, „potrivit bizantinilor moravuri”, prin decretul domnesc nr. 1931/8 decembrie 1868 Al. Papiu-Ilarian era „pus în disponibilitate”, iar în locul său se numea P. Vioreanu, fost procuror de secțiune, instalat în noua funcție în ședința solemnă ținută două zile mai târziu.

În calitate de procuror general, Al. Papiu-Ilarian rămâne mai ales prin cele două cuvântări rostite la deschiderea anului judiciar 1866/1867, cu tema *Responsabilitatea ministerială* și, respectiv, a anului judiciar 1867/1868 privind *Responsabilitatea funcționarilor administrativi și judiciari*. Primul a avut loc în perioada de glorie a prezenței la Casație a procurorului (de secție și, apoi, general) Al. Papiu-Ilarian, cu puțin înainte de intervenirea tensiunilor între cei doi poli ai instanței supreme. Era prima deschidere oficială a anului judecătorec, desfășurată la 16 august 1866, relatată ca atare în *Buletinul Casației* (1866), din care extragem mai jos un fragment reprezentativ.

„Astăzi, la amiază-di, curtea a ținuta audiența sa solomnelă de reintrare, în marea sală a Secțiunilor Unite, subu preșidenția D-lui Alecu Catargiu, Președinte de Secțiune; membrii presinți fiindu domnii:

P. Manu.

C. Donescu.

L. Steege.

N. Băscoveanu.

E. Calligary.

C. Gr. Ghica.

N.D. Racoviță.

A. Cantacuzino.

A. Crețescu.

Dl. Al. Papiu Ilarianu, Procurohulu Generalu, ocupă fotolilu ministerului publicu, însoțitu de D-nii Procurori de Secțiuni.

D-nului Primu-Președinte declară ședința deschis, și D-mulu Procuroru Generalu iea cuventulu pentru a pronunția discursulu obicinuitu (Vedi anexa lit.A);

D-mulu Primu-Președinte a respunsu la discursulu D-lui Procuroru Generalu (Vedi anexa lit.B).

Apoi Curtea s'a împărțitu în Secțiuni pentru lucrările anului viitoriu judițiaru 1866 și 1867, trecendu membrii și Președinții, de dreptu, din o Secțiune în alta, conformu Art. 2 din domnesculu decretu de la 17 Augustu 1864, sub No. 1932. Așia daru, pentru anulu viitoriu ...”

„Cuvântul juridic” la deschiderea celui de-al „cincilea anu de la instituirea acestei înalte curți” a fost plasat sub mottoul „Drept. Datorie. Răspundere”, a tratat despre „Responsabilitatea agenților puterii publice”, subiect considerat „demn în sine, și demn de Înalta Curte”. Și, cum această materie era „atât de complexă, atât de vastă și atât de fecundă”, autorul a fost constrâns să se mărginească „numai la studiul responsabilității celor mai înalți agenți ai puterii statului, la studiul responsabilității ministeriale.” Justificând alegerea făcută, Al. Papiu-Ilarian spunea, printre altele: „Responsabilitatea ministeriale este nu numai cea mai importantă instituțiune care de a pururi interesează întreagă societatea civilă și pre toți cetățenii în parte și fără deosebire, dar, tot odată, ea este celu mai înaltu obiectu de justiție, a cărui desbatere și decisiune terra o a încredințatu dreptății și înțelepciunii D-voastre: D-v. sunteți marele Tribunalu politicu alu României, care decideți procesele cele mari ale Statului, care ve pronunțați între Guvern și Națiune.

Desbaterea acestei materie dar, e de unu adevăratu interesu practiculu pentru noi, cu atâtu mai vertosu că nu numai precedente ne lipsescu, daru lipsescu și o lege speciale care să reguleze această materie. Interesulu cresce prin aceea că noulu nostru pactu fundamentalu difere în materia de responsabilitate ministeriale de convențiune în mai multe puncte, cu deosebire prin puterea suverată cu care v'a investitu, de a caracteriza delictulu și a determina pedeapsa afară dein mărginirile dreptulu comunu.”

Modul de structurare și, mai ales, dispunerea materiei arată că lucrarea reprezenta, mai degrabă, un „extras” din studiile și cercetările mai ample ale autorului (publicate, de altfel, în 1866 în volumul cu titlul „Responsabilitatea ministerială”).

Astfel, liniile de forță ale expozeului procurorului general au fost:

- originea și fundamentul juridic al responsabilității ministeriale;
- cazurile de responsabilitate (delictele ministeriale);
- dreptul exclusiv de acuzație al domnului și al Reprezentanței Naționale în materie;
- competența și dreptul Înaltei Curți de a judeca și despre procedura aferentă acestei cauze;
- dreptul de amnistie și de grațiere al domnului în materie.

După enunțarea problematicii, conform marilor sale preocupări în domeniul istoriei, Al. Papiu-Ilarian face o amplă și semnificativă incursiune în vechiul drept românesc și legiurile epocii moderne în privința temei abordate. Spre a ajunge la contururi cât mai ferme ale instituției, se întreprindea o analiză a dispozițiilor Convenției de la Paris și Constituției din 1866, în raport cu legislațiile altor state (îndeosebi legea fundamentală a Belgiei din 1831) și practica noastră anterioară.

Concluzia era evidentă și astfel formulată: „Paza Constituției, a legilor și a binelui și a intereselor Statului, acesta este scopul instituției ministeriale.”

I-a răspuns președintele de secție care, după ce remarcă „modul erudit, clar și patriotic” al discursului, releva sorgintea europeană a instituției și rolul ei în democrația parlamentară și statul de drept. Din această perspectivă devenea imperioasă o lege specială a responsabilității ministeriale, arătând în acest sens și o tristă experiență proprie a Curții: *„Pre lângă acestea, trebuie ore să mai amintesc aici marea neîndemânare, ca să nu zic mai multu, ce s' a simțit deja la ocasiunea procesului miniștrilor de la 13 iunie 1860, din cauza lipsei unei legi speciale în materia ce ne ocupă ?*

Deși nu credu că, în privirea procesului citatu, părăsitu se pote dice de Cameră, înaintea chiaru de a se desbata, istoria va putea vre dată să acuse curtea noastră că, eșindu din legile existente, aru fi creatu înadinsu pentru casu, dispozițiuni arbitrare și excepționale, aru fi admisu delictule imputate în lipsă de probe suficiente, seu aru fi mărginitu așerarea: reprosiuri de care puține procese, despre care istoria ne conservă relațiune, a remasu totulu scutite.”

Dincolo de concepte, semnificații, jurisprudență și reglementări președintele ținea să asigure, *„a esercita sacerdotiulu seu, Curtea se ține mai presusu de patimele de partidă cari ar pute desbina țera, și nu va fi niciodată orbulu instrumentu. fiă ele în guvernul, fiă afară. Ea declină ori-ce participare la luptele politice, mai alesu cându ele n'ar ave altu mobilu de câtu numai satisfacerea unei ambițiuni meschine și egoiste. Curtea rămâne neutră, ea se închină numai legilor, pe care însă le doresce clare, precise, nelăsând nici-o margine arbitrariului nici măcar în favorulu a înșeși puterii Curții. Se înțelege că, prin această neutralitate, membrii Curții nu abdică calitatea lor de cetățiani români, prin urmare, nici nu potu înnăbuși viulu loru sentimentu pentru neatârnrarea naționale și pentru marile principie ale civilizațiunei moderne, ce a emancipatu umanitatea. Dreptulu, datoriu, răspunderea, aceste cuvinte sacramentale care leați pusu Dv. în capul a frumosulu discursu ce ați rostitu, și Curtea le are totu-d'a-una presinți în minte și în inimă, pentru a nu aluneca în sântului seu oficiu.”*

Cel de-al doilea, rostit la 16 august 1867 în cadrul ședinței solemne de reintrare a Curții pentru stagiunea noului an judiciar, exprima prin conținutul său și împrejurările concrete în care era rostit tensionarea la maximum a raporturilor dintre Casație și Procurorul său general. În prezența a numai 9 consilieri (judecători) și sub președinția celui mai vechi

dintre aceștia, E. Predescu, Al Papiu-Ilarian în mod demonstrativ a vorbit despre responsabilitatea funcționarilor publici și judiciari, mai ales referitor la răspunderea penală, civilă și disciplinară a judecătorilor, cu trimiteri directe, străvezii la situația de atunci. În aceeași atmosferă tulbură, se rupea tradiția deja instituită și se încălca obligația stipulată prin art. 82 din legea organică a Curții, ca în urma discursului de reintrare al reprezentantului Ministerului Public, să urmeze răspunsul din partea primului-președinte al Casației. Pe lângă faptul că șeful instanței și președinții de secțiuni lipseau de la solemnitate „de astădată cum remarca președintele de ședință – pentru prima oară, o declar cu părere de rău, se va deroga de la această regulă din cauză că discursul dumneavoastră (al procurorului general, n.n. M.D.) fiindu-ne comunicat numai la 12 curente seara, mi-a lipsit chiar timpul material pentru studieri atât de serioase.” În atari condiții, celui mai vechi consilier în funcție nu-i mai rămânea decât să mulțumească, în numele Curții, dar nu fără o oarecare franchețe, pentru „savantul discurs pe care l-am ascultat cu toții cu vie satisfacție și care se va conserva în arhivele Curții.”

3. *Avocatul.* După absolvirea cursului secundar, Al. Papiu-Ilarian s-a înscris în 1845 la Facultatea de Drept din Cluj pe care a absolvit-o în 1847. Imediat va fi numit „cancelist” (practicant) la Curtea de Apel („Tabla regească”) din Târgu-Mureș, alături de alți circa 30 de tineri români. Se implică apoi în evenimentele Revoluției de la 1848 în Transilvania, iar după aceasta, hotărât să continue studiile juridice se înscrie, mai întâi, la 12 martie 1850 la *Rechtshoerer* la Terezianum-ul din Viena, continuate la Universitatea din Padova, unde va obține, la 19 ianuarie 1854, titlul de *doctor juris*. Se întoarce la Viena și se angajează ca practicant în cancelaria avocatului dr. Antoniu cav. de Ruhtner (15 martie – finele lui octombrie 1854). În această perioadă este invitat de Domnitorul Grigore Ghica să ocupe, începând din 1855, catedra de drept roman și istorie universală la Facultatea de drepturi a Academiei din Iași, unde va funcționa până la 26 ianuarie 1858 când demisionează și referă să activeze ca preceptor, instructor, „dascăl” particular la două familii moldovene. În 1860 este numit de Alexandru I. Cuza jurisconsult al Moldovei, calitate în care va studia toate sentințele pronunțate de Înalta Curte Domnească de la Iași și va consemna concluziile aferente într-un raport înaintat Domnitorului și ministrului de justiție. Pe baza muncii asidue și a competenței profesionale a reușit să urce trepte importante ale ierarhiei juridice românești, în frunte cu demnitatea de ministru al justiției și calitatea de procuror general al Înaltei Curți de Casație și Justiție. După părăsirea acestei înalte funcții judiciare (decembrie 1868) și până la retragerea definitivă din viața publică la Sibiu (1874) spre îngrijirea sănătății, revine și va activa ca avocat, de această dată la București. Ultima „pâlpâire, puternică și fantastică, a ieșirii sale în arenă” va avea loc, în această calitate, în cauza bivolarilor din Giurgiu, în 1873. Supuși unui nou impozit împovăraător și aplicării unui regulament foarte aspru, căraușii au făcut grevă în portul dunărean. Detașamentul de soldați trimis să suprima greva sub comanda unui maior a fost dezarmat, iar ofițerul bătut. În cele din urmă, primind întăriri, forța publică a realizat peste 30 de arestări. Potrivit spiritului său combativ, avocatul Papiu lansează un manifest public împotriva arestărilor preventive, felicitând pe giurgiuveni pentru rezistența lor legală; nu ei sunt rebeli, ci „aceia care răstoarnă legile”, „miniștrii care s-au distins prin asemenea fapte”; „un vierme dacă îl calci, se mișcă”; atunci cetățeanul „atacat în viața și averea sa, să nu aibă dreptul de a se mișca, a se plânge și a se apăra contra autorității care fără lege-l calcă în picioare?” Pentru acest fapt, se încearcă de trei ori arestarea avocatului, dar de fiecare dată mandatul emis nu se confirmă, niciun magistrat nu

consimte la o asemenea măsură extremă față de marele jurist. Lupta judiciară continuă și în fața Curții cu jurați din Turnu-Măgurele. Pledând cu o impresionantă elocință, invocând teza lui F. Hélie privind dreptul la rezistență, Papiu obține achitarea tuturor celor 30 de acuzați de rebeliune și maltratare a jandarmilor!

Pledoaria apărării va fi publicată sub formă de broșură, cu titlul *Cauza bivolarilor din Giurgiu înaintea Curții juraților din Turnu-Măgurele* (București, Tipografia Dacia, 1873), și dobândește, dincolo de semnificațiile cazului de speță, valoarea unui manifest social.

„Aici în Dacia, marginea orientală a Europei, ei vor să stingă tot ce e român, prin concesiunile, prin joncțiunile și prin băncile lor: și când noi, storși de tot, nu mai putem plăti milioanele cu care ne-au înșelat Stronsberg și guvernul, complicele lor, merit a nu se nutri decât cu jaf și sânge român, ne sărăcește și ne ucide pentru ca să facă loc goșilor moderni în vechea Dacie a lui Traian.”

4. *Membru al Academiei Române.* La 16 septembrie 1868, când mai era încă Procuror general, este ales membru titular al Societății Academice Române, la Secția istorică, iar aproape un an mai târziu, la 14 septembrie 1869, când nu mai era decât un simplu avocat, inaugurează seria Discursurilor de recepție în Academia Română, prin comunicarea *Viața, operele și ideile lui Georgiu Șincai*, cu răspunsul lui George Barițiu. Astfel, printr-o interesantă, dar semnificativă coincidență, precum în cazul Academiei Franceze, și la noi, tot un avocat ținea prima lucrare academică de acest gen! Într-adevăr, primit printre „nemuritori” la Paris, în 1640, Olivier Patru, avocat al Parlamentului, ținu un „discurs de mulțumire, ascultat cu o aprobare așa de generală și cu aplauze așa de entuziaste, că dădu prilej Academiei de a ordona ca toți care vor fi admiși în viitor să țină un discurs de mulțumire către Adunare... lucru care se practică în mod constant de atunci.”

Se stinge din viață la 11/28 octombrie 1877, la Sibiu, în urma unei boli necruțătoare și mari suferințe. La aflarea tristei vești, Mihai Eminescu publica următoarea *Notiță biografică*, în *Curierul de la Iași* din 16 octombrie 1877: „Ziarele din București aduc știrea despre moartea lui Al. Papiu-Ilarian. Acest bărbat a fost la 1848 tribun al românilor ardeleni a căror revoluție a descris-o în Istoria Daciei Centrale. Trecând în urmă în România a editat *Tezaurul de monumente istorice*, un arhiv în care-a reprodus scrieri relative la istoria Românilor. În *Revista Carpaților* a publicat câteva acte din corespondența ținută în limba latinească între Petru Voievod Rareș, Domnul Moldovei, și Ioachim, electorul de Brandenburg. Aceste acte răposatul le-a fost extras din arhiva de la Brandenburg. Cât despre politică... a făcut-o și el cum o face oricine la noi; dar... *de mortuis nil nisi bene.*”

2. *Cazul Procurorului general Dim. P. Vioreanu*

Cel de al cincilea, cronologic, procuror general al Parchetului Înaltei Curți de Casație și Justiție, *Dim. P. Vioreanu*, venind după mari frământări în viața instanței supreme, în care fusese implicat activ și predecesorul său în funcție, era chemat în primul rând să contribuie la liniștirea și (re)armonizarea raporturilor dintre curte și parchetul său. A reușit acest lucru, dar ulterior avea să facă obiectul unui conflict juridic al cărui deznodământ a condus la destituirea sa, reprezentând un veritabil „caz judiciar”.

În urma notificării primite din partea ministrului de justiție, Vasile Boerescu, curtea era convocată, la 10 decembrie 1868, în Secții unite pentru îndeplinirea formalităților cuvenite: depunerea jurământului și instalarea noului procuror general.

Potrivit procesului-verbal nr. 3/10 decembrie 1868, ceremonia s-a desfășurat după cum urmează:

„La 12 3/4 ore ședința fiind deschisă, dl. procuror de secție, C.E. Schina, ocupându fotoliu ministerului public a dat citire adresei D-lui ministru al justiției, menționată mai sus (nr. 17.921 de la 9 ale curente) prin care se notifică numirea aretatei persoane. După care D. președinte Catargiu, delegând pe D. membru C. Eraclide care împreună cu D. Gr. Păucescu, procuror de secțiune, a introdus în sala ședințelor pe D.D.P. Vioreanu, numitul Procuror general la această Curte.

Represintantele Ministerului public cerând atunci depunerea jurământului, D. Vioreanu în prezența sfinției sale, părintele proestos Emanuel, delegatu de Em. Sa pār. Mitropolit, primatul României, după invitația ce i s-a făcutu prin adresa nr. 9699 a citit și semnat următoarea formulă de jurământ prescrisă de art. 107 din Legea pentru organizarea judecătorească:

«Juru în numele lui Dumnezeu și declar pe onoarea și conștiința mea:

Credință Domnitorului și Constituțiunii țării mele;

D-a îndeplini cu sântenie datorile ce mi impune funcțiunea mea:

D-a aplica legile și d-a me conforma legiloru întru tote și pentru toți fără pasiune, fără ură, fără favore, fără considerațiune de personă, fără nici unu interesu directu sau indirectu.

Așa să-mi ajute Dumnezeu.»

Au urmat discursurile de rigoare: cel al lui C.E. Schina, din fotoliul Ministerului Public (care a salutat venirea noului magistrat „care, sub raportul științei, talentului și vechimei, era naturalmente chemat a atrage atenția binevoitoare și încrederea luminată a Măriei Sale Domnitorului”), al președintelui ședinței, Al. Catargiu (președinte de secție), care, remarcând faptul că „drept coleg până ieri, am fost cu toții în pozițiunea de a aprecia și mai bine, în deliberările noastre, puterea argumentației și întinderea cunoștințelor de care vă bucurați”, își exprima speranțe, cu străvezii aluzii la trecut: „Organ suprem al legii, Curtea va fi totdeauna ferice a vă asculta concluziile: și este sigur că va domni întotdeauna între dânsa și dv. armonia cea mai perfectă și sperăm cu toții împreună, domnule procuror general, că, respectându-ne unii le alții, în atribuțiunile noastre, ajutându-ne reciproc vom menține acel prestigiu de care magistratura are atâta trebuință.”

Răspunsurile noului procuror general, citite mai ales printre rânduri, sunt și ele semnificative. Adresându-se membrilor curții, D.P. Vioreanu ținea să sublinieze nevoia recunoașterii supremației instanței („Curtea de Casație este expresia cea mai înaltă a puterii judecătorești în Statul nostru”) și legătura sa cu domnitorul care l-a numit („Curtea este chiar din natura sa o instituție eminentamente conservatoare; ea este, ca organ înalt al justiției, sprijinătoarea naturală a tronului”), iar una dintre concluzii era și ea semnificativă: „Și cel mai bun mijloc de a manifesta devotamentul nostru patriotic și sprijinul puternic pentru tronul României este a răspunde la înaltele cugetări care îl inspiră, de a face să domnească, în raporturile sociale, justiția, această regină a universului, precum a numit-o cu drept cuvânt Cicero.”

În același spirit, adresându-se membrilor parchetului, el ținea să precizeze: „Vom continua, ca și în trecut, a întreține împreună relațiile cordiale ale unei vechi colegialități. Mă voi strădui încă, grație luminatorului concurs ce-mi veți da, a stabili o unitate de vederi în sânul nostru, în cazurile delicate ce se prezintă la Curte; și astfel, vom putea mai lesne,

prin concluziile noastre luate după o prealabilă discuție, să pregătim soluționarea gravelor chestiuni juridice de care suntem chemați a ne ocupa.”

Nu se cunosc multe date asupra activității profesionale a acestui procuror general. Totuși, discursurile de deschidere (reintrare) a activității anuale a Curții din 16 august 1871 și, respectiv, din 16 august 1872 consacrate organizării judecătorești, originii, organizării și atribuțiilor supremei instanțe, ni-l arată un bun și profund cunoscător al acestei problematici.

Constatând că „instituiunea curții de casație este o creație eminentă franceză” și că „în vechile instituțiuni judecătorești ale țării noastre nu găsim cea mai mică urmă despre existența vreunei jurisdicțiuni, având atribuțiuni analoage cu ale consiliului părților” (existent în Franța) Vioreanu concluziona că la noi o atare formulă a curții supreme a fost introdusă prin Convenția de la Paris din 1858, dar în primul rând ca un element de unitate și unificare a noului stat român. O contribuție importantă o reprezintă, în acest context, lămurirea „naturii și caracterelor generale ale atribuțiunilor Curții de Casație.” Astfel, desprinzând inspirat specificul Casației, Vioreanu sublinia faptul că aceasta „nu este o a treia treaptă judecătorească, după cum cred încă la noi mulți oameni nefamiliarizați cu această instituție. Jurisdicțiunea ei diferă cu totul de aceea ce exercită curțile și tribunalele, care-i sunt subordonate... Numai acestea din urmă au competența de a statua odată asupra faptului și asupra dreptului și cuvântul este, că Curtea de Casație nu e instituită anume în interesul privat al justițiabililor ci în scopul de a menține unitatea legislațiunii, de a-i asigura o interpretare uniformă, de a-i regula aplicarea și de a preveni introducerea uzurilor locale proscrise de legiuitor. Jurisdicțiunea acestei curți se exercită dară numai în interesul publicului.” Și pentru a convinge, Procurorul general citează autori francezi reputați. „Cererea în casație, zice Heurion de Pensey, este un nou proces mai puțin între părțile ce figurau în prima judecată, decât între hotărâre și lege; și Toullier adaugă: „în casațiune nu se judecă procesul, ci hotărârea.”² De altfel, în prezentarea acțiunii în casație va face apel și la opiniile altor specialiști francezi precum Merlin și Boncenne, iar pentru tranșarea controverselor invocă argumente de drept comparat și relevă jurisprudența deja cristalizată a Înaltei Curți. O analiză pertinentă, bine încheată și prezentată cunoaște casațiunea în interesul legii. Este vorba de o instituție juridică în care casarea „se face numai în interesul abstract al legii pentru menținerea pură și neatinsă a doctrinelor sănătoase, stabilite de jurisprudența generală a curții supreme; ea nu va produce nici un efect pentru părțile litigante, în privința cărora sentința sau decizia casată va avea puterea unei tranzacțiuni.”

O încercare majoră pentru procurorul general al Casației a reprezentat-o sesizarea adresată supremei instanțe de Iorgu Costacopolu și alți patru alegători din districtul Muscel, împotriva lui Dim. P. Vioreanu, care „a contravenit dispozițiunilor art. 78 din legea electorală din 6/28 iulie 1866, luând parte la vot în colegiul al II-lea din județul Muscel, fără a fi înscris legalmente pe listele electorale.” Potrivit acestor dispoziții legale „Orice persoană care se va înscrie în listele electorale prin mijloace frauduloase, sau care știind va ascunde una din necapacitățile prevăzute de lege, sau va fi luat parte la votu, nefiind înscris în listă, sau fiind lipsit de dreptul de alegător, sau care fără drept va fi votat în mai multe colegiuri, se pedepsește cu amendă de 50 de galbeni și 500 de galbeni cel mult, sau cu închisoare de cel puțin opt zile și de trei luni cel mult.” În privința procedurii, „La cazul când

---

² Discursul ținut în ziua de 16 august 1871, de către Dl. Procuror general Dim. P. Vioreanu, cu ocazia redeschiderii curții, în „Buletinul Curții de Casație”, 1871, București, Imprimeria Statului, 1873, p. 165–166.

ministerul public nu ia inițiativa, cinci alegători adunați au dreptul de a intenta proces criminal pentru pedepsirea delictelor comise în timpul alegerilor (art. 79)³.

Mai întâi, în ședința din 11 iunie 1875 a Înaltei Curți de Justiție s-a pus problema legalității sesizării Secției I a Curții de Casație, transformată în cameră de punere sub acuzare, asupra urmăririi și judecării unui membru al Parchetului supremei instanțe. În cazul de speță, sesizarea celor cinci alegători fiind adresată curții, prim-președintele acesteia a trimis-o Secției civile. Interpretând judicios textele legale în vigoare, curtea a ajuns la concluzia „că sub nicio formă o secție civilă a Curții de Casație nu poate fi sesizată, ca și cameră de punere sub acuzare, prin o denunțare directă a părții lezate, convocată de către Primul președinte”, ci numai fie prin rechizitoriul Ministerului Public, fie printr-o trimitere făcută de o secție ori de Secțiile unite ale Curții.

În consecință, se ordona înapoierea cauzei primului-președinte. Urmându-se procedura considerată drept cuvenită, s-a desemnat un judecător de instrucție în persoana consilierului Al. Cantacuzino, dar Ministerul Public a sesizat instanța cu o chestiune prealabilă de competență, respectiv cea de a se ști dacă „D.P. Vioreanu poate fi justițiabilul Curții de Casație transformată în Curte de Justiție, pentru un pretins delict comis în calitatea sa de alegător al colegiului al 2-lea din districtul Muscel și prin urmare afară din funcțiunea de procuror general al Curții.” Asupra acestei chestiuni, în ședința din 17 iunie 1875, completul aflându-se în divergență de opinii, cauza a rămas să se judece după completarea sa, conform art. 22 din legea organică a instanței. Astfel, la 18 iunie, în camera de consiliu, după deliberări, având în vedere că se ajunsese la un complet de zece judecători, spre a se ajunge la un număr impar, prin interpretarea reglementărilor pertinente, s-a preferat soluția tragerii la sorți a încă unui consilier, ajungându-se astfel la 11 membri, celei de a renunța la unul, spre a fi numai 9.

În sfârșit, cauza a fost soluționată la 18 iunie 1875, prin soluția (salvatoare) a declinării competenței, ajungându-se la concluzia că „D-nu Vioreanu nu poate fi sustras de la jurisdicția comună stabilită de art. 491 din procedura penală și supus jurisdicției acestei curți, pe baza art. 42 alin. 3 din legea Curții de Casație, căci acest articol supune jurisdicției excepționale a Curții decât numai pe membrii săi în sens restrâns...”⁴. Că aceasta rezultă și din combinarea art. 42 cu articolul 68 din legea Curții, care asemenea nu vorbesc decât de membrii Curții, adică cu excluderea membrilor ministerului public de pe lângă această curte, și din combinarea cu art. 16, unde locuțiunea de membri nu cuprinde și pe procurori, care sunt desemnați îndeosebi ca membrii parchetului. Argumentul principal era acela că „delictul se impută D-lui Vioreanu ca simplu cetățean și afară din funcțiunile lui de procuror general de pe lângă această Curte”, iar concluzia era aceea „Curtea de Casație nu este competentă a judeca pe membrii parchetului său de delict private comise de dânsii afară din exercițiul funcțiunii lor.” Deși procurorul general a rezistat politic, relațiile sale cu curtea s-au tensionat obligând, în cele din urmă, soluția demiterii sale, „punerii în disponibilitate.”

---

³ Pentru textul inițial, în vigoare la acea dată, și o serie de explicații, a se vedea: Al. Crețescu, *Comentariu al Legii electorale din 6/28 iulie 1866*, București, Imprimeria Statului, 1866.

⁴ Pentru jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție în materia competenței și procedurii electorale, a se vedea: Al. Crețescu, *Comentariu asupra Legii electorale din 1866*, a doua ediție cu corecturi și multe adăugări între cari Legea interpretativă din 22 aprilie 1878, București, Stabilimentul pentru arte grafice „Socea, Sandu & Tech”, p. 116–122.

În septembrie 1875 discursul cu ocazia redeschiderii Înaltei Curți de Casație și Justiție pe anul 1875–1876 a vizat probleme de procedură civilă și a fost „pronunțat în numele procurorului general” de un procuror de secție. Relatarea evenimentului în presa vremii apărea fără a se preciza numele și prenumele persoanei respective, ci numai funcția sa!

În cele din urmă, la 16 mai 1876, procurorul general va fi pus în disponibilitate.

În „Monitorul Oficial al României” nr. 108 din marți, 18 (30) mai 1876, erau publicate, deopotrivă, Raportul ministrului justiției M. Ferechide către Domnitor (nr. 5234) și Decretul de punere în disponibilitate, ambele din 16 mai 1876. Astfel, potrivit primului document „În interesul serviciului, pentru a restabili armonia care trebuie să domnească între parchetul și membrii înaltei curți de casațiune și în vederea necesității de a menține neatins prerogativele ierarhice ale ministerului în fața funcționarilor, fie și cei mai înalți, subsemnatul mă văd silit a Vă ruga, cu profund respect, Prea Înălțate Doamne, să binevoiți a aproba ca D. Dimitrie Pavel Vioreanu, actual procuror general pe lângă acea înaltă curte, să se pună în disponibilitate.

Dacă aprobați această propunere, Vă rog, cu profund respect, să binevoiți a semna alăturatul proiect de lege.”

Drept urmare, prin Decretul Domnitorului de la aceeași dată (art. 1) se decidea „D. Dimitrie Pavel Vioreanu, actual procuror general pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție se pune în indisponibilitate”, iar ministrul de justiție (după formula oficială „Ministrul secretar de Stat la departamentul justiției”) era autorizat cu executarea decretului.

În fine, „Dreptul” din 25 octombrie 1881 transmitea următoarea știre: „Ieri, o dureroasă veste s-a răspândit în Capitală. D. Paul Vioreanu, fost ministru, vechi procuror general al Curții de Casație, profesor la Facultatea de Drept din București, s-a sinucis, pe la orele 6 dimineață, printr-o lovitură de revolver trasă în gură. Cauza acestei fatale decizii a rămas încă necunoscută. După câte ni se afirmă, această idee nenorocită de sinucidere era întipărită de mult în mintea sa. Oricum ar fi, nu putem decât să unim regretele noastre cu ale familiei pentru pierderea unui om, care, mai cu seamă ca magistrat, a adus cele mai reale servicii țării sale.”

3. Procurorul general Scarlat Pherekyde

Născut într-o familie ilustră de magistrați, Scarlat Pherekyde (1841–1914) a îndeplinit, de-a lungul carierei sale de magistrat, atât funcția de procuror general, cât și pe cea de prim-președinte al Înaltei Curți de Casație și Justiție. Născut la București, la 3 martie 1841, bacalaureat al liceului Louis le Grand din Paris, apoi licențiat și doctor în drept al Universității Sorbona, cu teza „De la séparation des patrimoines en droit romain et française”, în 1867, se întoarce în țară unde este numit procuror la Tribunalul Ilfov. Urmează apoi un adevărat *cursus honorum* al justiției românești: președinte la Tribunalul Brăila (decembrie 1867), permutat la București și înaintat prim-președinte la Tribunalul de Ilfov (1868), iar în 1870 consilier la Curtea de Apel din Capitală. În 1872 își dă demisia din magistratură, se ocupă cu avocatura, iar în perioada 1875–1876 este deputat al Colegiului II Buzău. În această ultimă calitate sprijină modificările promovate de ministrul liberal al justiției E. Stătescu la legea organizării judecătorești (prin așa-zisa „lege a procurorilor”) și este raportor la legea concesiunii Cravley pentru linia de cale ferată București-Predeal. La propunerea ministrului Stătescu, la 19 decembrie 1877, este numit, prin Decret Domnesc, procuror general al Curții de Casație, post care era vacant încă din 16 mai 1876, prin

punerea în disponibilitate a lui Dim. P. Vioreanu. Va ocupa întâia funcție a Ministerului Public într-o vreme de restricții financiare și dificultăți economice, fapt pentru care fusese suprimat un loc de procuror de secțiune și, ca atare, procurorul general pune concluzii și la una din secții. În această calitate, în septembrie 1878, a ținut discursul de deschidere a anului judecătoresc, având ca subiect Reabilitarea, ales în înțelegere cu primul-președinte al Curții, Al. Crețescu. Tema a fost tratată dintr-o dublă perspectivă: cea a dreptului comercial (reabilitarea falitului) și, respectiv, a dreptului penal (la noi nefiind, pe atunci, încă reglementată).

De altfel, subiectul era înadins ales pentru a se releva această lacună inadmisibilă a legislației noastre penale, „care lasă condamnării accesorii un caracter de perpetuitate incompatibilă cu corectarea inculpatului”. Acest demers era făcut cu intenția ca o atare deficiență să fie subliniată spre îndreptare în raportul anual al instanței supreme, întocmit și cu rolul stipulat în art. 81 din legea sa organică, ceea ce de altfel se va și întâmpla.

Mandatul său de procuror general (calitate în care intra zilnic în ședință!) a durat mai bine de un an, până la 14 februarie 1879 când trece consilier la Curte, pe locul devenit vacant prin pensionarea judecătorului G. Bacaloglu, calitate în care va funcționa neîntrerupt 24 de ani.

În anul 1903 Scarlat Pherekyde urcă încă o nouă treaptă în cariera sa de magistrat, fiind numit, în locul lui Gr. Lahovary, președintele secției I-a, iar în 1906, în urma retragerii lui C. Schirea, va fi ridicat la rangul de prim-președinte al instanței supreme. În 1909 va fi pensionat, iar la 19 aprilie 1914 se stinge din viață, la Paris, unde se afla la tratament medical.

4. Procurorul general George Filitti

Unul dintre cei mai „longevivi” în funcție ca procuror general a fost Gheorghe Filitti (1835–1899), care a deținut prima demnitate în Ministerul Public timp de aproape două decenii (7 iunie 1879–10 ianuarie 1899). Născut în 1835 în județul Buzău, a urmat studiile liceale și universitare la Paris, de unde s-a întors în țară în 1860 cu diploma de doctor în drept. Intrând în magistratură, a debutat ca supleant la Tribunalul Ilfov; a urcat apoi repede treptele ierarhiei judecătorești, fiind judecător și președinte de tribunal, procuror și consilier de curte de apel. La 1870 a fost numit procuror la Curtea de Casație, iar la 1879 procuror general al Parchetului supremei instanțe, post pe care l-a deținut până la moarte (intervenită la 10 ianuarie 1899).

Prin adresa nr. 5674/1879 ministrul justiției notifica Înaltei Curți de Casație și Justiție numirea, în funcția de procuror general al supremei instanțe, prin Decretul domnesc nr. 1094, a magistratului George Filitti, în locul vacant.

Conform procedurii legale, prim-președintele Casației a procedat apoi, joi 7 iunie 1879, la îndeplinirea formalităților legiuitului jurământ și la instalarea noului numit șef al Parchetului Înaltei Curți, iar evenimentul era astfel relatat în revista „Dreptul” din duminică 10 iunie 1879:

„La orele 12, audiența fiind deschisă, D-l prim președinte a desemnat pe D-l consilier N. Mandrea să țină locul de procuror, dupe a căruia cerere, s'a dat citire decretului de numire a D-lui G. Filitti de către D-l prim grefier.

După aceasta, D-l prim președinte a delegat pe D-nii consilieri St. Silion și Al. Degre, pentru a introduce în sala de audiență pe D-l George Filitti, și în prezența sfinției sale

preotul N Castriș a citit și semnat următoarea formulă de jurământ prescrisă de art. 107 din legea organizației judecătorești:

«Jur în numele lui Dumnezeu, și declar pe onoarea și conștiința mea credință Domnitorului și Constituției țării mele. D'a îndeplini cu sfințenie datoriile ce mi impune funcțiunea mea, d'a aplica legile și d'a mă conforma legilor întru toate și pentru toți, fără pasiune, fără ură, fără favoare, fără considerațiune de persoană, fără nici un interes direct sau indirect.

Așa să mi ajute Dumnezeu.»

Această solemnitate fiind terminată, D-l prim președinte a declarat că Curtea a luat act de jurământul depus de către D-l Filitti, și a pronunțat următorul discurs:

«Domnule procuror general,

Promoțiunea D-voastră la demnitatea de procuror general la această Curte a fost o dreaptă satisfacțiune ce s'a dat meritului real încercat printr'o lungă și laborioasă carieră în magistratură; astfel numirea D-voastră nu este una din acelea care surprind. Această Înalță Curte, mai ales, a avut ocaziunea d'a vedea într'un lung spațiu de timp purtând în fapt sarcina acestei demnități cu toată onoarea și inteligența. Trebuie dară să mulțumim D-lui ministru al justiției pentru numirea D-voastră. În ceea ce privește raporturile de bună armonie între Parchet și Curte, care este atât de necesară importantelor interese ce ne sunt încredințate, judec de prisos a mai adăogi ceva, căci simpatiile ce ați știut atrage în timp de mai mulți ani, în mijlocul nostru prin atențiuni atât de delicate cât și coerente, răspund îndestul pentru viitor. De aceea, D-le procuror general, noi ne felicităm de înălțarea ce vi s'a făcut la această eminentă pozițiune.»

D-l procuror general a răspuns în termenii următori:

«Domnule prim președinte,

Domnilor judecători,

Frumoasele și măgulitoarele pentru mine cuvinte cu care ați bine voit a inaugura instalarea mea ca procuror general m'au bucurat în gradul cel mai mare, și nu găsesc destule expresiuni spre a arăta Înaltei Curți profunda mea recunoscință.

Prin încrederea care a bine voit a mă onora, A.S.R. Domnitorul și guvernul Său, ajuns astăzi pe cea mai înaltă treaptă a ministerului public, nu mi pot disimula grava răspundere ce mi incumbă și dificultățile ce presintă îndeplinirea cu sfințenie a noii mele funcțiuni.

De și prin legea din 1877, atribuțiunile ministerului public au fost reduse prin suprimarea conclusiunilor în materie civilă, ministerul public de pe lângă această supremă Curte nu a putut pierde mult din importanța sa pe câtă vreme procurorile general păstrează calitatea sa de organ al legii, și de reprezentant de organ oficial al puterii executive. În această îndoită calitate el este pus între ordinea judecătorească și ordinea politică, și prin urmare este dator, ca și Înalta Curte, să țină cumpăna între puterile publice și să supravegheze respectarea separațiunii puterilor.

De o atare importanță fiind atribuțiunile procurorului general, înțelegeți bine, D-le prim președinte și D-lor judecători, sfiala de care am fost pătruns așteptând o asemenea sarcină. Numai dară raporturile de respect reciproc și de comfrățietate ce au esistat între onorata Curte și Parchetul său, în timp de nouă ani, de când am onoarea a face parte din acest parchet, și bună-voitoarea D-voastră afecțiune cu care m'ați onorat în tot acest interval de timp, m'au putut încuraja și decide a accepta noua misiune ce înaltul guvern a bine voit a mi încredința. Dovada cea mai puternică de această afecțiune este prezența între

D-voastră a prea onoratului nostru prim președinte, care, de și suferind încă, a ținut să mi facă onoarea de a presida în persoană la această solemnitate. Onoare distinsă, pentru care l rog, să bine voiască a primi espresiunea sincerei mele gratitudine. Dacă însă, ca procuror de secțiune am fost destul de fericit a întreține cu această înaltă companie relațiunile cordiale despre care am vorbit, pot asigura că și pe viitor mă voiu sili din toate puterile a alimenta și întări și mai mult aceste relațiuni așa de necesarii mersului regulat al justiției.

Curtea de Casațiune, ca judecătorul dreptului iar nu al faptului, fiind depositara de drept a legilor și santinela neobosită a aplicațiunei lor zilnice de către diferitele instanțe judecătorești, devisa este legea.

Această devisă, îmi place a declara aici, a fost ținută la înălțimea ei de către acest înalt areopag.

Astăzi dând de o parte prin prudența și tactul guvernului și concursul reprezentațiunei naționale, iar pe de alta prin bărbăția și devotamentul junei armate sub glorioasa conducere a bravului ei Căpitan, România a redobândit gloria străbună și-a recucerit independența sa, astăzi mai mult de câte ori când țara noastră are nevoie de stabilitate, de încredere în instituțiunile sale, spre a ajunge la gradul acela de prosperitate morală și materială, prosperitate menită a i asigura locul ce i se cuvine în marea familie europeană.

Un asemenea rezultat nu se poate obține de cât prin triumful justiției. Această frumoasă și delicată misiune aparține puterei judecătorești a cărei cea mai înaltă espresiune este Curtea de Casațiune. D-voastră dară aparține în cea mai mare parte să faceți a domni justiția, acest legământ puternic între stabilitatea Tronului și fericirea poporului.

Să ne silim dară cu toții D-lor să facem să triumfe această reprezentațiune a cugetărei Divine pe acest pământ, precum foarte nimerit se exprimă onor președinte care a deschis Curtea pe anul judecătorec 1872; precedând astfel, de sigur că vom întrebuița mijlocul cel mai bun spre a manifesta sentimentele noastre de devotament și de iubire către Augusta Persoană a Suveranului nostru, și către Națiune.

În ceea ce mă privește, mă grăbesc a profita și de această ocaziune a reînnoi Înaltei Curți asigurarea sincerului și neobositului meu concurs, ca cu toții să putem contribui la consolidarea edificiului național.»

„În lunga sa carieră, Gheorghe Filitti a dovedit însușirile unui magistrat cult și laborios. Munca desfășurată ca procuror general i-a atras stima și simpatiile tuturor. Deși rolul parchetului pe lângă instanțele judecătorești este foarte redus, căci la noi, în deosebire de alte țări, ministerul public nu ia parte la judecățile civile, de cât numai când sunt minori și incapabili în cauză, consciinciosul magistrat s'a silit însă în toate ocașiunile a arăta că înalta demnitate ce ocupa la Curtea de casațiune se identifică cu acest Tribunal regulator și are de misiune a i ușura sarcina în fixarea jurisprudenței. De aceea în afacerile în cari era chemat a lua conclusiuni, el se presinta în tot-d'a-una pregătit; adânc cunoscător al dreptului, pătrundea în miezul chestiunilor, cuvântările sale erau ascultate cu atențiune și adesea îlesneau soluțiunea cauzelor. Conclusiunile sale cele mai remarcabile au fost în procesul principelui Grigore Sturdza, în afacerea Zappa, în procesul comunităței elene din Galați cu Grigoriade Bonachi, în afacerea Bédmar, afacerea Iulian-Vrăbiescu, afacerea minorilor Târmoveanu etc. Ultima oară când a luat cuvântul la Curtea de casațiune, a fost în secțiunea criminală, în procesul D-ruului Lippe, cerând la ministerul public casarea decisiunei camerei de acuzare a Curței de Iași.”

În numărul său din joi, 14 ianuarie 1899, revista „Dreptul” îi aducea un cald omagiu, relevând printre altele: „Dar succesul ce ambiționa cel mai mult era la deschiderea anului judecătoresc. În aceste ocațiuni solemne, regretatul procuror general ținea cu deosebire să se distingă. Subiectele ce știa să și aleagă erau în tot-d'a-una dintre cele mai frumoase și atrăgătoare din domeniul dreptului, și în fața auditoriului care se îngrămădea să-l asculte, le trata cu competență și erudițiune. Ne reamintim cu plăcere aceste cuvântări, în cari simpaticul procuror general, cu elocința sa simplă și nepretențioasă, ne-a vorbit despre prescripțiune în materie penală, despre faliment în dreptul internațional privat, despre căsătorie față cu Codul civil și art. 22 din Constituțiune, despre restabilirea conclusiunilor ministerului public în materie civilă, despre conflictul legilor din punctul de vedere al Codului civil, despre vechile Parlamente franceze, despre mercurialele lui d'Aguesseau, despre efectele hotărârilor pronunțate de Tribunalele străine, despre secretul scrisorilor, în fine, ultimul discurs de la 1 Septembre 1898, despre eroarea de drept și eroarea de fapt.

Aceste cuvântări cari au împodobit coloanele *Dreptului*, vor rămâne ca bucați frumoase de literatură juridică.

Ca om, Gheorghe Filitti era un caracter blând și afabil. El lasă o amintire bună și regrete unanime.”

5. *Dimitrie Alexandresco – Procurorul general savant*

„Jurisconsult între jurisconsulți, geniu între genii, eruditul dintre erudiți, acel pe care o lume întreagă l-a cunoscut sub numele de „Tololoi”, profesorul, magistratul și avocatul Dimitrie Alexandresco a îndeplinit pentru o scurtă perioadă de timp și demnitatea de procuror general al Parchetului Înaltei Curți de Casație și Justiție, îmbogățind astfel tradiția marilor intelectuali care au ocupat această importantă funcție a magistraturii. Născut la 10 octombrie 1850 la Iași, după studiile primare în țară, urmează pe cele secundare la Liceul Napoleon Bonaparte (devenit ulterior College Henry IV) din capitala Franței, iar apoi dreptul, la facultățile juridice din Nancy și Paris. A încercat inițial să urmeze medicina și declamația, dar le-a abandonat repede pentru cariera juridică. Asemenea premise și-au pus însă amprenta asupra calităților de mai târziu ale magistratului și mai ales ale avocatului, vastele și profundele cunoștințe juridice fiind puse în valoare prin deprinderile dobândite la cursurile de retorică, exprimate în dicția aproape perfectă și gesticulația artistică, ce confereau un farmec aparte pledoariilor sale.

Întors în România, în august 1876 a fost numit procuror de secție la Tribunalul Iași, apoi în 1878 a trecut judecător de instrucție la această instanță, iar în noiembrie același an este înaintat prim-procuror la același tribunal. În martie 1880 părăsește pentru prima oară magistratura spre a practica avocatura. În 1891 e numit secretar general al Ministerului Justiției. La 29 aprilie 1899 a fost desemnat procuror general al Curții de Apel Iași, unde funcționează până la 17 septembrie același an, când este înaintat procuror general al Înaltei Curți de Casație și Justiție, funcție pe care o deține până la 26 iunie 1900 când trece consilier la instanța supremă, mai întâi la Secția I-a, apoi după începerea anului judiciar, la 1 septembrie, la Secția a II-a, unde rămâne până la 1 decembrie 1900, când părăsește iarăși magistratura, pentru a se dedica avocaturii. În privința demnităților publice să mai arătăm că a fost ales în mai multe rânduri deputat și senator de Iași.

A rămas întotdeauna strâns legat de magistrați și de magistratură și problemele sale; urmarea evoluția profesională a foștilor săi studenți, ajutându-i cu sfaturi profesionale și

recomandări către oficialități. De la 1 noiembrie 1892 și până în ziua morții sale (9 februarie 1925) a ocupat postul de profesor de drept civil la Facultatea de Drept din Iași, fiind de mai multe ori decan al acesteia.

1. *Omul.* Aspectul fizic și manifestările sale comportamentale exprimau figura savantului dezinteresat de latura materială a vieții, trăind mai ales în imperiul ideilor și preocupărilor teoretice. Portretul fizic a fost immortalizat mai ales prin rândurile scrise lăsate posterității de contemporani, evocat prin tușe energice menite să sublinieze anumite trăsături de caracter.

„Dar exteriorul său?!... Vestiții săi pantaloni ce păreau două burlane; fularul său uriaș, veșnic înfășurat în jurul gâtului, fie iarnă fie vară, fular pe care glumeții spun că de abia cu mare greutate l'a hotărât să și-l scoată la fotograf, într'una din rarele ocazii când s'a fotografiat, geanta sa – aceeași spun iarăși glumeții – pe care a avut'o și ca student, și altele, atâtea altele, care îți făceau impresia, dacă l'ai fi judecat după exterior – și cât de ușor se judecă după exterior la noi – a unui om lipsit cu totul de simțul ordinii, pe când, în realitate nu era decât un desbrăcat de prejudecăți și un om care punea mai mult preț pe ceiace e în cap decât pe ceia ce e pe tine... ”

Nici odată Dimitrie Alexandresco n'ar fi pierdut un minut măcar mai mult, decât strictul necesar, cu aranjarea cravăței sau facerea frezei, căci el spunea că în timpul acela ar fi cetit cinci rânduri dintr'o carte sau ar fi scris 3 rânduri dintr'un articol. Deviza lui a fost o viață întreagă: «Nihil die sine linnea»⁵. O personalitate complexă caracterizată astfel în mod complementar de un contemporan în privința modului de a fi: „Cine l-a văzut și nu i-a plăcut? Cine l-a citit, l-a auzit și nu l-a admirat? Cine l-a cunoscut și nu l-a iubit? Omul iubit, plăcut și admirat – acesta era Dimitrie Alexandresco!”.

2. *Avocatul.* Ca avocat pledant „foarte căutat de justițiabili”, Dimitrie Alexandresco s-a remarcat prin profunzimea argumentelor și eleganța pledoariilor sale. Mai ales în pricinile de drept civil maestrul care realizase o monumentală „Explicațiune teoretică și practică a dreptului civil român” (în 15 volume!) era de neînving.

Deși înscris în Baroul de Iași, nu pregeta să bată drumurile țării în căutarea dreptății și asigurarea apărării vreunui năpăstuit.

În discursul de la comemorarea din 9 octombrie 1933 de la Ateneul Român, Istrate N. Miclescu rostea cu emoție: „La începutul îndoitei mele cariere de profesor și avocat, doi oameni m-au uimit prin dărnicia spirituală a personalității lor. În toate colțurile țării, unde apăreau, unul risipea talentul și altul știința. Același neastâmpăr spiritual și aceeași fire rableziană îi predestina să seîntâlnească și să rămână prieteni: unul era Dimitrie Alexandresco și altul Titu Frumușanu... Părăsea liniștea bibliotecii din Iași cu o ușurință uimitoare pentru o simplă scrisoare care îl chema în Oltenia”. Peste tot era admirat și bine-venit. La București, drept recunoștință pentru a-i fi trecut pragul și onorat rezonanța sălilor de ședință cu pledoariile sale, Palatul de Justiție i-a purtat multă vreme o statuie din bronz.

„În sala pașilor pierduți și mai cu seamă sus, pe sala Curții de Casație și a Curții de Apel – relatează un contemporan – întâlneai zilnic – însoțiți de secretarii lor – pe marii avocați ai vremurilor care au ilustrat bara și tribuna românească... Vedea acolo așteptându-și rândul la procese, pe Take Ionescu, Toma Stelian, Dissescu, Antonescu,

⁵ V. Udrea, *Editorial*, „Palatul de Justiție” nr. 2, Februarie 1925, p. 1.

Arion, Păltineanu, Vasile și Petre Missir, Alecu Constantinescu, Djuvara, Cernea, Saita, Papadat, Pantazi și mai rar pe Matei Cantacuzino și Tololoi Alexandrescu de la Iași...”

Tot așa, un loc predilect pentru avocatul ieșean l-a constituit Curtea de Apel Craiova, biblioteca lui fiind dobândită de Baroul de Dolj „ca un omagiu pentru ceea ce Alexandrescu a dat Olteniei ca avocat”.

Totuși, din punct de vedere oratoric, talentul maestrului lăsa oarecum de dorit. Așa cum remarca același cronicar al „Palatului de Justiție”: „Era o plăcere să-l ascuți: vesel, spiritual, ironic, exuberant, Dimitrie Alexandrescu forma deliciul acelor ce-l ascultau și poate din cauza aceasta n’a fost și un mare avocat pe cât era de mare jurisconsult. Nici odată el nu s’a putut ține de tipicul avocațial: să fii concis și clar. În procesele sale el vorbea, nu pleda, vorbea dela om la om, nu dela avocat la magistrat...”

Nu putem încheia prezentarea ilustrului înaintaș fără un portret zugrăvit de un alt maestru al barei, Istrate N. Micescu: „Parcă-i văd acea fizionomie viguroasă, care în stare de repaus părea predestinată a fi prefigurată a fi eternizată în bronz și îmi revine în inimă și în gând toată puterea lui de viață, care revarsă peste gravitatea cugetării, seninătatea veseliei, și îmi reapare figura lui radiatoare de simpatie, cum se anima la focul lăuntric al discuției, printr-o licărire indefinibilă a privirei, care se înflăcăra înainte ca ideea să sosească, ca și cum m-ar fi prevestit frumusețea ei printr-un surâs! Acest semănător de idei, acest «causeur» fără pereche, era în fiecare moment al vieții lui un profesor”.

3. *Publicistul juridic*. Printre lucrările sale științifice un loc special l-au ocupat adnotările de jurisprudență publicate în revistele franceze: Sirey, Dalloz, Pandectes françaises.

Considerat unul dintre întemeietorii literaturii juridice românești, marele jurisconsult a colaborat permanent cu studii, articole și adnotări la toate marile reviste de profil, începând cu „Dreptul” (fondat în 1871) și continuând cu cea de-a doua mare revistă „Curierul judiciar” în fruntea căreia a rămas până la moarte. De altfel, a iubit atât de mult aceste publicații, pentru care a scris numeroase articole de drept civil, dar și de drept penal încât, cu puțin timp înainte de a muri, presimțindu-și apropierea sfârșitului, l-a rugat la I.S. Codreanu, directorul publicației, să-i puie în sicriu, drept căpătâi, colecția Curierului!

4. *Savantul*. Prin opera sa teoretico-didactică (de peste 20 volume și numeroase studii și articole), profesorul Dimitrie Alexandrescu se înscrie printre fondatorii doctrinei românești de drept civil.

Erudiția, documentarea vastă și cercetarea comparativă a legislației s-au împletit adesea cu idei novatoare, precum cele privitoare la situația copiilor naturali față de tată și egalitatea în drepturi a femeii cu bărbatul (*Droit ancien et moderne de la Roumanie. Étude de législation comparée*, Louvain – Bucurest, 1897). Dar el rămâne în istoria teoriei dreptului civil prin amplul și documentatul comentariu al Codului civil român din 1865, cu referiri la vechiul drept românesc și la dreptul comparat (în special cel francez). Este vorba de lucrarea monumentală *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine*, ediția I, 11 tomuri, Iași–București, 1886–1915; tomurile I-IV și VIII au apărut în ediția a II-a, București, 1906–1926, tomurile III, IV și VIII în câte două părți. Profesorul Alexandrescu a elaborat în 1921 și un anteproiect de cod civil menit să contribuie la unificarea legislativă a României Mari. Nu în ultimul rând se cuvine menționată lucrarea de sinteză *Principiile dreptului civil român*, în trei volume (1926).

5. *Procurorul general savant.* Deși a îndeplinit magistratura supremă în Parchet cu puțin peste 9 luni (17 septembrie 1899–26 iunie 1900), Dimitrie Alexandresco a lăsat o amprentă puternică în Istoria Casației, cu atât mai mult cu cât a fost și consilier (judecător) al instanței supreme. După câteva decenii de oarecare eclipsă, când prezențe precum M. Kogălniceanu sau, mai ales, Al. Papiu-Ilarian deveniseră aproape o legendă, funcția de procuror general era astfel ocupată de un veritabil savant, fondatorul doctrinei românești moderne de drept civil. „Monitorul Oficial” din vineri, 24 septembrie 1899, menționa printre înaintările în magistratură și pe cea a procurorului general al Curții de apel din Iași, Dimitrie Alexandresco, care devenea procuror general la Înalta Curte de Casație și Justiție în locul lui C.D. Sărățeanu. Pe postul rămas liber la Iași era promovat Petre Sadoveanu, fost procuror de secțiune. Ceremonia de instalare în funcție a fost relatată astfel de ziarul „Dreptul” din joi, 30 septembrie 1899: „Luni, 27 Septembre, D. Dimitrie Alexandrescu, noul procuror-general pe lângă Înalta Curte, a depus jurământul înaintea secțiunilor-unite, presidate de D.Gr. Lahovari.

Fotoliul ministerului public era ocupat de D.St. Stătescu, procuror de secțiune.

Solemnitatea a avut loc în fața unei asistențe numeroase, compusă în cea mai mare parte din magistrați și membrii baroului.

D. Dim. Alexandrescu este unul din pușinii noștri juriconsulți cari s’au distins prin lucrările lor. Operele sale juridice sunt astăzi în mâinile tuturor acelora cari se îndeletnicesc cu studierea Dreptului. De aceea, numirea sa în înaltul post ce i s’a încredințat trebuia să producă cea mai bună impresiune.

Redacțiunea *Dreptului*, cu deosebire, se felicita de această numire, căci D. Alexandrescu se prenumără printre cei mai distinși și printre cei mai sîrguitori colaboratori ai săi.”

Cu prilejul instalării sale, noul Procuror general a spus următoarele:

„D-lor președinți,

D-lor consilieri,

Astăzi, mai mult de cât ori și când, m’am convins cât de grea este misiunea ce mi impune legea și cât de slabe sunt puterile mele. Astăzi, când am pășit acest prag, mi-am dat seama pentru prima oară în viața mea, cât de adevărate și profunde sunt cuvintele aceluia filosof din antichitate care a zis: Ceea-ce știu este că nu știu nimic.

În adevăr, cu cât omul învață și adâncește o știință, mai cu seamă spinoasă ca aceea a dreptului, în care nimic nu este sigur, în care totul este supus îndoielei, discuțiunii, dificultății și controverselor, cu atâta el vede și se convinge că ajunge la sfârșitul carierei și câte odată la sfârșitul vieții sale, fără a fi dobândit de multe ori de cât o slabă experiență. Atât de vastă este știința!

Ori câtă bună-voință ași avea, ori câtă osteneală mi-ași da, cu greu a-și putea înlocui pe atâți predecesori distinși, pe atâți juriconsulți de valoare, cari cu începere de la P. Vioreanu, și mai înainte chiar, au ilustrat funcțiunile Ministerului public și, alături cu D-v., au contribuit la progresul imens ce necontestat a desăvârșit în acești ultimi 30 de ani jurisprudența română.

Ați atins, în adevăr, D-lor, în acest ultim pătrar al secolului, aproape toate chestiunile cele mai mari, cele mai vitale care se pot înfățișa, și deciziile D-v. au servit în mare parte de normă și de călăuză proiectului de modificare a Codului de procedură civilă; ele vor servi, de bună seamă, la o reformă și mai mare, și mai așteptată, aceea a întregii noastre legislațiuni civile, care astăzi se impune.

Deciziile Curții supreme, a zis procurorul general Dupin, trebuie să fie aproape ca o lege pentru instanțele inferioare, și cum ar putea fi alt-fel, D-lor, atunci când vedem că cele mai însemnate din ele sunt lucrute, atât în privința soluțiilor cât și a motivelor date, cu o îngrijire care, de multe ori, nu numai egalează, dar întrece pe cea a hotărârilor străine.

Și aceasta n`o spun numai eu, D-lor, ci o spune într`o notă din «Daloz», publicată încă de la 1893 (Vezi D. P. 1893, 2, p. 4, nota a), profesorul Beudant, care reproducând una din decisiunile D-v., dată în materie de legate, în afacerea celebră Oteteleșeanu-Kalenderu, nu numai că o aprobă, dar o recomandă călduros magistraților francezi și ca formă și ca fond.

Cine din D-v., D-lor, n`a simțit inima sa tresărind de bucurie când a văzut că străinii, acei competenți, se ocupă de ceea-ce se petrece în lumea noastră juridică și în special de lucrările D-v.?

Ridicând ochii din întâmplare spre frontispiciul acestei săli mărețe și impunătoare, văd înscris cuvântul *Lege*, căreia, sunt acum câte-va momente, am jurat credință.

Și cu adevărat, D-lor, aici este templul și sanctuarul suprem al justiției; aici, unde patima nu pătrunde, se dă fie-căruia ceea-ce este al său; aici se denunță ilegalitățile și aprecierile greșite de drept ale judecătorilor fondului; aici acel obijduit vine adese-ori cu lacrimile în ochi și cere și dobândește în tot-d`a-una dreptate; aici, în fine, acei cari se îndeletnicesc cu știința dreptului, trebuie să fie mândri de a depune obolul lor modest, de a conlucra, în limitele slabelor lor puteri, la opera măreață de progres, pe care o desăvârșesc cei mai înalți demnitari ai Statului și cei mai întâi jurisconșulți pe care îi are țara.”

Președintele de secție Lahovari, în lipsa primului-președinte, care se afla bolnav, a răspuns prin următoarele cuvinte:

„D-le procuror general,

Sunt expresiunea întregii Curți când vă voi spune că suntem fericiți de a vedea în mijlocul nostru un jurist atât de savant. Operele D-v. nu denotă un bărbat de mijloace slabe, cum ziceți cu atâta modestie despre D-voastră.

Audiența este ridicată.”

Unul dintre procesele rămase celebre în epocă legat de această calitate este cel al Mănăstirii Cernica cu moștenitorii de sânge ai monahului Cornățeanu. Teza lui că dreptul canonic care devolua mănăstirilor succesiunile călugărilor defuncți a fost abolit de Codul civil din 1865 a fost admisă de Înalta Curte de Casație și Justiție în ședința Secțiunilor Unite din 16 noiembrie 1899, împotriva tezei adverse susținute cu strălucire de C.G. Dissescu, avocatul Sfintei Mănăstiri. Dar, fapt neobișnuit, D. Alexandresco a fost rugat de suprema instanță să redacteze el însuși decizia, deși, după lege, această atribuțiune nu era compatibilă cu funcția de procuror general pe care acesta o îndeplinea atunci. Dar atât de precise, semnificative și bine argumentate au fost concluziile sale, încât înalta instanță, pentru a nu pierde nimic din frumusețea lor, a trecut peste lege și l-a rugat pe el să redacteze hotărârea!

La 26 iunie 1900 trece consilier (judecător) la Curtea de Casație, în locul rămas liber prin decesul lui Alexandru Degré, „podoaba magistraturii noastre”, „unul dintre cugetătorii și jurisconșulții care au contribuit mult la propășirea necontestată a ce a realizat știința dreptului în ultimul pătrar al secolului a XIX-lea” (D. Alexandresco). Cu ocazia Discursului de deschidere a anului judecătoresc 1900–1901, din 1 septembrie 1900, procurorul de secțiune St. Stătescu remarcă în această privință: „Dacă Al. Degré a murit, nimic nu ne îndreptățește a crede, că un alt Al. Degré nu va mai exista; – din potrivă, fie-mi permis ca

de o dată cu regretele ce am exprimat pentru pierderea suferită, să aduc în același timp cel mai sincer testimoniu al convingerii ce am, că acela care a fost chemat a i lua locul, se presintă în cele mai bune condiții spre a dobândi întru toate, titlurile și meritele recunoscute predecesorului său.

Procuror general pe lângă această Înalță Curte, profesor universitar, autor al unui uvragiu scris în limba franceză și destinat prin urmare a duce peste frontieră o serie întreagă de chestiuni din dreptul nostru național, D. Dimitrie Alexandrescu a întreprins comentariul complet și sistematic al Codului civil.

Decorat deja, atât la noi cât și în Franța, cu medalia omului de merit, Domnia-sa era din acest punct de vedere, unul dintre cei d'ântâiu care se impunea ca înlocuitori ai lui Al. Degré.

În cât se atinge însă de practica noii sale funcțiuni, în cât privește imparțialitatea, din care ori-ce judecător, și în genere ori-ce magistrat, trebuie să și formeze cea d'ântâiu a sa preocupare, am întreagă și perfectă convingere, că fostul meu șef va fi desăvârșit și din acest punct de vedere.”

În pofida propunerii făcute de acad. Andrei Rădulescu de a fi ales membru activ al Academiei Române, în mod nedrept savantul jurist Dimitrie Alexandrescu a rămas în afara înaltului for academic. L-a consolatat, poate, numai faptul că juriștii și științele juridice au fost vitregiți dintotdeauna, din păcate, în Academia noastră și nu era și nu va fi nici până astăzi unul dintre nedreptățiți.

6. Procurorul general Ciru Oeconomu

Licențiat în drept la Paris, Ciru Oeconomu (1848–1910) a urmat o îndelungată și bogată carieră în magistratură: substitut la Curtea de Apel din București și apoi procuror la aceeași instanță (1876), a fost numit, la 16 noiembrie 1878, secretar general al Ministerului Justiției. Devine apoi consilier la Curtea de Apel București (10 iulie 1879), după care devine procuror general al acesteia (28 iunie 1882), procuror de secție la Înalta Curte de Casație și Justiție (16 martie 1891), consilier al supremei instanțe (6 mai 1896), iar apoi va deveni procuror general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație (cu delegație la 10 aprilie 1906, definitiv la 9 noiembrie același an).

Instalarea sa în calitate de procuror general a avut loc în ședința solemnă a secțiunilor unite ale Înaltei Curți de Casație din 10 aprilie 1906, când s-a procedat mai întâi „la recepțiunea dlui consilier Ciru Oeconomu, învestit cu delegațiunea de procuror general, care a luat în primire această funcțiune”, după care a urmat „instalarea dlui Scarlat Ferechide, președintele secțiunii I, ca prim-președinte al acestei Înalte Curți” („Dreptul”, joi 13 aprilie 1906).

Aceeași relatare din „ziarul juridic” consemnează, printre altele: „... Dl. Ferechide termină adresând felicitări dlui Ciru Oeconomu, noul procuror general... La rândul său acesta felicită, în numele Parchetului, pe noul prim-președinte. În o țară tânără și însetată de dreptate ca a noastră, zice în substanță d-l Oeconomu, Curtea de Casație nu e numai ca în alte părți o instanță superioară, însărcinată a veghea la respectarea legilor și menținerea unității de legislație prin unitatea de jurisprudență. Ea are un rol mai înalt, pe care i l-au atribuit preocupările ce au prezidat la crearea ei și mai târziu încrederea ce a știut să și câștige.

D-l Oeconomu termină, lăudând activitatea Curții de Casație, care a dat la iveală atâtea jurisprudențe de valoare.”

Un semnificativ portret al său în calitate de șef al Ministerului Public avea să fie zugrăvit de C.G. Dissescu în necrologul publicat în „Dreptul” din 25 februarie 1910: „Ca procuror general la Înalta Curte de Casație și Justiție, Ciru Oeconomu a pronunțat o serie de discursuri inaugurale, cari au rămas memorabile prin știința și originalitatea lor. Putem afirma cu siguranță că discursurile lui de deschiderea anului judecătoresc au pus temelia literaturii noastre juridice.

În ele găsim nu numai caracterul tehnic, întemeierea studiului controverselor, căutarea soluțiilor dar și restituirea instituțiilor trecutului, psihologia luptei pentru Drept și literatura vechilor așezăminte românești.

Chestiunilor acestora, ca și tuturor concluziunilor ce puneau în penal și civil, el le-a imprimat o originalitate, fără afecție și fără căutare.

Aflăm astfel în cuvântările lui chestiunile cele mai originale: el evocă nu numai trecutul nostru judecătoresc și instituțiile noastre, ne transportă chiar în lumea veche, în India, «străvechea patrie a visului și a concepțiunilor colosale».

În originea dreptului roman el ne vorbește despre Codicele lui Manu, vechea legislație indiană, pe care ne-o arată ca obârșia dreptului roman și chiar a dreptului modern.”

În paralel cu prodigioasa activitate de procuror general, începând din 1 ianuarie 1907, Ciru Oeconomu a îndeplinit și rolul de director al publicației „Curierul Judiciar”. Astfel, binecunoscuta revistă anunța în numărul său din joi, 18 ianuarie 1907: „În urma retragerii distinsului profesor universitar D-l Dim. Alexandresco, din capul revistei noastre, Comitetul întrunindu-se într-una din zilele trecute, în unanimitate s’a pronunțat pentru a oferi Direcțiunea Revistei valorosului magistrat D-lui Procuror general de pe lângă Înalta Curte de Casație *Ciru Oeconomu*.

O delegațiune a Comitetului s’a prezentat la d. Oeconomu în acest scop, și cu o vie satisfacțiune, punem la cunoștință pe cititorii revistei noastre, că eminentul magistrat și jurisconsult ne-a făcut distinsa cinste de a primi Direcțiunea Revistei noastre.

De sigur, prezența d-lui Ciru Oeconomu în fruntea ziarului nostru va fi un imbold pentru membrii redactori către o muncă rodnică și folositoare, căutând fie-care să corespundă, ca și până acum, însărcinării ce ne-am luat, de a contribui la clădirea edificiului științei juridice și a jurisprudenței.

Grupându-ne cu toții împrejurul noului Director, vom căuta a-i da tot concursul nostru pentru a bine-merita cinstea ce ne-a făcut și simpatia pe care ne-a arătat-o răspunzând apelului nostru. *COMITETUL*.”

Această îmbinare fericită a demnității de șef al Ministerului Public cu funcția de director al unei importante publicații juridice avea să stimuleze prezența sa și a procurorilor în paginile acesteia și chiar utilizarea presei de specialitate în informarea profesională a magistraților. Așa, de exemplu, s-a introdus practica de a se publica în *Curier* circularele procurorului general adresate procurorilor generali ai curților de apel într-o serie de probleme controversate, spre o mai bună interpretare și aplicare a legii și în vederea unificării practicii judiciare. Astfel, în numărul din 10 mai 1907 al publicației apărea circulara adresată procurorilor generali de pe lângă Curțile de Apel din București, Iași, Galați și Craiova „Ce trebuie să cuprindă mandatele de arestare emise de judecătorii de instrucție”, atrăgându-li-se atenția acestora asupra faptului că ele nu se redactau în conformitate cu

dispozițiile Codului de procedură penală „și au dat loc, în ultimul timp, la anularea lor de către Înalta Curte de Casație”, iar în cel din 1 iunie 1908 una cu privire la termenul în care trebuiau să fie pronunțate și redactate hotărârile tribunalelor și curților de apel. Tot în „Curierul Judiciar” procurorul general publica o serie de studii de istorie a dreptului românesc, pe teme precum „Organizarea judecătorească în vechile așezăminte ale țării”, ori „Despre penalitățile la români în timpul lui Matei Basarab”.

Așa cum arăta C.G. Dissescu în necrologul publicat în „Dreptul” din 25 februarie 1910, Ciru Oeconomu nu a fost numai un mare magistrat, ci și poet, romancier, jurnalist și publicist și concluziona: „În istoria literaturii române el va ocupa un loc de frunte, prin operele a căror valoare literară este realmente mare.”

Ca scriitor, poet în tinerețe și mai târziu prozator, el „se deosebea printr-o caracteristică delicată. De un lirism lamartinian, romantic, parnasian prin formă, el a cântat iubirea, viața și moartea în versurile lui.” Trecând la proză în anii maturității, „După sentimentalismul *Aquarelelor* – titlul volumului de versuri publicat în 1890 – el a scris în proză calmă și serioasă mai multe povestiri: *Răzbunarea lui Anastase*, *Lynde*, *Un jubileu literar*, *Fiica lui Sejan*. Natură sensibilă, impresionabilă și observatoare, acesta a publicat mai în urmă descripțiunii din munții noștri legendari.” Un merit intelectual deosebit au reprezentat preocupările sale privind viața bizantină, gustul literar și interesul pentru studiile bizantine. Totuși, nu se va bucura de o apreciere deosebită din partea lui George Călinescu în a sa „Istorie a literaturii române de la începuturi până în prezent” (1941), care nota: „scrie poezii cu totul insipide.”

Deschiderea anului judecătorec 1906–1907 a însemnat schimbarea practicii de până atunci, în sensul că nu mai era vorba de un discurs al procurorului general asupra unei(-or) probleme juridice de interes general și răspunsul primului-președinte, ci numai de o prezentare de către acesta din urmă „despre lipsurile ce a observat în legislațiune în cursul anului trecut și despre ceea ce s-ar putea face pentru a le aduce o îndreptare”. Totuși, având în vedere necorelarea între modificările de legislație intervenite, respectiv noul art. 72 din legea organică a Curții (care trecea sub tăcere discursul de deschidere al procurorului general de pe lângă Curtea de Casație) și art. 136 din legea organizării judecătorești în vigoare, rămas neatins (care făcea obligatoriu acel discurs pentru procurorii generali de pe lângă curțile de apel) s-a optat pentru o soluție de compromis, astfel că ceremonia începea cu intervenția șefului Ministerului Public, constând în „câteva cuvinte asupra unor chestiuni de ordine mai secundară, care își au totuși însemnătatea lor” și răspunsul prim-președintelui pe subiectul expres indicat de lege. Într-o asemenea situație Ciru Oeconomu înțelegea să aducă în atenție și să pună în discuție două probleme: pe de o parte, cea privind asigurarea apărării, prin avocați din oficiu în fața curții supreme, iar, pe de alta, cea vizând alcătuirea unui regulament interior al Înaltei Curți, menit să înlăture o serie de dificultăți administrative manifestate în funcționarea sa. Astfel, „pentru a asigura în chip serios apărarea acuzaților în materie penală”, legea dădea dreptul Înaltei Curți de Casație „să-și alcătuiască un tablou de avocați pentru a se numi dintr’ânsul apărători din oficiu acuzaților ce ar refuza să-și aleagă unul.” Deși existentă de mai mult timp, o atare dispoziție legală nu fusese încă pusă în aplicare și procurorul general considera că venise timpul să se împlinească. Era o măsură prin care, prin implicarea instanței supreme, se asigura o listă cu cei mai reprezentativi avocați, iar acuzații beneficiau, în consecință, de o asistență juridică de calitate. Mai mult decât atât, C. Oeconomu se întreba de ce un tablou identic, după cum

se întâmpla și în alte țări, nu ar exista pentru toate procesele ce se prezintă și se dezbate în fața Curții de Casație. Era invocată, în sprijinul acestei teze, specializarea crescândă a proceselor și necesitatea scurtării termenelor de soluționare a cauzelor. Dar o atare reformă presupunea adoptarea unei legi speciale, propusă ca atare. Se propunea apoi declararea ca incompatibile cu baroul a funcțiilor plătite de stat sau de administrația dependentă ori patronată de acesta, cu excepția avocaților publici și a profesorilor de drept. În fine, o problemă restantă, dar totuși mai ușor de rezolvată, era cea a întocmirii unui regulament interior prin care „s-ar limpezi o mulțime de puncte de detaliu, care, azi încă, ridică, din când în când, dificultăți, s-ar hotărî mai bine și cu mai multe garanții activitatea Curții, s-ar fixa cu precizie polițiunea grefei și disciplina celorlalți impegați.”

7. Procurorul general (interimar) Corneliu Rîmniceanu-Manolescu

Un alt distins magistrat care avea să dețină, în anumite perioade, mai întâi funcția de procuror general și ulterior pe cea de prim-președinte al instanței supreme a fost Corneliu Rîmniceanu-Manolescu (1851–1930). Născut la 15 august 1851 în București, a urmat liceul „Sfântul Sava”, după care a plecat la Paris, spre a obține licența în drept și unde a avut printre colegii români pe Al. Marghiloman, Take Ionescu, C. Dissescu, C. Arion. Tot în capitala Franței va susține, la 1881, doctoratul în drept cu subiectul *Du droit de rétention*. Întors în țară este numit procuror la Tribunalul de Ilfov (martie 1881), dar la puțin timp demisionează, se înscrie în avocatură, iar la 1 iunie 1881 este desemnat șef al contenciosului CFR, post pe care avea să-l ocupe până în 1883. Grație calităților dovedite și simpatiilor politice la 1 iulie 1883 a fost numit secretar general al Ministerului Agriculturii, Industriei și Comerțului, nou-înființat, unde avea să funcționeze timp de 5 ani.

La alegerile din februarie 1888 a fost ales deputat pe listele Partidului Național Liberal în Colegiul I Dâmbovița. Dar când liberalii trec în opoziție, îl ajută de astă dată prietenii personale. La 27 august 1890, la intervenția lui Al. Marghiloman, va fi numit de ministrul de justiție, Th. Rosetti, membru al Curții de Apel din București și, de atunci până la sfârșitul activității, va rămâne credincios magistraturii. La 23 august 1893 ministrul instrucțiunii publice Take Ionescu îl numește profesor suplinitor la Catedra de drept civil a Facultății de Drept din București, rămasă liberă prin retragerea la pensie a lui Constantin Boerescu, și va susține acest curs timp de 3 ani, până în 1896, când postul a fost ocupat prin transferarea lui G. Mârzescu de la Universitatea din Iași. La 4 martie 1899 este înaintat prezident al Curții de Apel București, iar la 4 decembrie 1902 devine consilier la Înalta Curte de Casație și Justiție. Tot ca urmare a evoluțiilor și jocurilor politice, la 29 februarie 1909, liberalii îl înaintează procuror general al Casației, funcție pe care o va exercita într-o perioadă de tranziție, cea a reorganizării magistraturii, din inițiativa ministrului justiției Toma Stelian, devenind mâna dreaptă a acestuia în elaborarea proiectului noii legi a Curții de Casație, precum și în realizarea mișcării personalului judecătoresc.

Un contemporan scria despre această perioadă din activitatea sa că: „a dat adevărata măsură a prețioaselor sale calități, cum și a trecutului său. Când Corneliu Manolescu lua cuvântul ca procuror general, se producea imediat o adâncă tăcere în sală pentru a-l asculta.”

În același răstimp va deveni președintele Consiliului Superior al Magistraturii. În martie 1910 este trecut Prezident al Secției I-a a Curții de Casație, „la moartea neașteptată a lui Ioan Prodan, căruia îi era destinat acest loc.” În timpul refugiului de la Iași, devine

sfetcnicul juridic al lui Ion I.C. Brătianu și al Regelui Ferdinand, iar în urma vacantării postului de prim-președinte al Curții, relocată la Kerson, în noiembrie 1917 la întoarcerea instanței la București este înaintat în funcția supremă a instanței. În această calitate avea să întâmpine cu curaj și să rezolve cu dibăcie multe și spinoase probleme ale perioadei de revenire la normalitate, încheiere a păcii și asigurare juridică a noii situații a țării. În cuvântarea ținută la 27 noiembrie 1918 cu ocazia deschiderii anului judecătoresc la Curtea de Casație făcea o radiografie semnificativă a situației justiției în România abia reîntregită. Ea este astfel rezumată și comentată de Constantin Prodan, în cadrul portretului făcut celui de-al VIII-lea prim-prezident al Curții de Casație în „Dreptul” din 2 iulie 1933: „«Prin ea arată că Curtea de Casație se întoarce după 2 ani de refugiu în Moldova și Rusia în Capitala României liberată. Face tabloul României de dinainte și după război și că rezultatele fericite se datoresc tuturor celor cari dela Coroană până la opincă au depus partea lor de jertfă în serviciul țării. Amintește partea Regelui și a Reginei. Nu uită meritele frunțașilor politici cari au înțeles că locul lor este alături de cei ce se luptau, că în aceste vremuri au rezolvat probleme importante ca: împrumutarea și votul universal. Previne că Casația va avea să deslege toate dificultățile ce vor isvorî din aplicarea acestor legi, ca și conflictele dintre legile noastre și legile străine, fie aplicate aici, fie în ținuturile noi alipite. Ar fi dorit să termine cu acest tablou și să nu adauge ceva care să aducă o umbră la starea sufletească de azi; dar nu poate lăsa să treacă această ocazie fără a arăta și fapte, cari interesează justiția. Arată că au fost unii cu păreri contrarii interesului general, că au fost alții cari s’au pus în serviciul dușmanului țării din interese personale, dar de acesta nu se va ocupa. În ceea ce privește justiția nu a văzut nici o opunere sau protestare serioasă la actele dușmanului, nici din partea magistraturei, nici din partea autorității, ce ținea loc de Minister al Justiției. Dușmanul, care prin măsuri arbitrare, a înființat Tribunale germane, a suprimat dreptul de apel în penal, a ordonat ca românii să fie târâți la Trib. Germane, n’a întâmpinat nici o rezistență. Ce e mai regretabil că s’au găsit magistrați cari să primească funcțiuni de la administrația germană. Nu poate termina fără a menționa un fapt de o gravitate excepțională că s’ar fi aruncat din aeroplane o chemare semnată de Mitropolitul primat și membri ai înaltului Cler. Are nădejdea că semnăturile lor erau false și de aceea crede că ar fi necesar să se facă lumină asupra tuturor acestor vine. Știe că fericirea cere indulgență și iertare, dar nu ne este permis să ertăm crime contra Patriei.»»

Această cuvântare care a făcut mare vâlvă a purtat roadele ei și a fost ca să-i mărească prestigiul. Cu acest prestigiu personal la care s’a adăugat și prestigiul de a fi fost șeful magistraturei, care în acele vremuri de clocot politic era considerată ca singurul liman de scăpare a ieșit din funcțiune la August 1919.”

Retras la pensie pentru limită de vârstă și, ca orice om al tranziției, se stinge din viață în 1930.

8. Procurorul general Ion N. Stambulescu

Un alt procuror general care avea să îndeplinească și funcția de prim-președinte al Înaltei Curți de Casație și Justiție, Ion N. Stambulescu, a îndeplinit cele două funcții supreme într-o perioadă de tranziție, caracteristică pentru istoria românească de la sfârșitul deceniului trei și începutul celui de al patrulea ale veacului al XX-lea.

Născut la 4 februarie 1861, și-a făcut studiile primare acasă, în privat, iar cele liceale: cursul inferior la liceul „Matei Basarab”, iar cel superior la „liceul Sfântul Sava”; pentru

cele superioare pleacă la Paris unde, în 1885, obține licența în drept, după care se întoarce în țară spre a se înscrie ca avocat în Baroul de Ilfov, fără a practica însă profesia, după care revine în Capitala Franței unde va susține, în 1888, teza de doctorat cu tema „Caractère, mécanisme et effets de l'action restitutoria en droit romain et causes d'épargnes en droit français”. Concomitent cu studiile juridice a urmat și cursurile Școlii de Științe Politice din Paris. Întors definitiv în țară, va fi numit, la 19 septembrie 1888, supleant la Tribunalul Prahova, iar după trei luni e promovat judecător și, prin delegație, judecător de instrucție la aceeași instanță. Pentru seriozitatea și competența manifestate este transferat judecător la Tribunalul Ilfov (30 august 1890). În această perioadă, avându-se în vedere pregătirea sa universitară complexă, este desemnat să țină cursul de drept constituțional în cadrul Școlii pentru funcționarii financiari, înființată pe lângă Ministerul de Finanțe, unde va funcționa între 1894–1897. Refuză oferta de a intra în politică, și întrucât „Mic de talie, dar vioi, se caracteriza prin activitatea ce depunea în serviciul justiției cu o independență și o intransigență, ce a păstrat până la sfârșitul carierei”, cum îl descria un contemporan, la 22 iunie 1896 este înaintat procuror la Curtea de Apel din București „făcându-l să sară peste gradul intermediar de prezident de tribunal”. Va rămâne în această funcție circa 7 ani, calitate în care va pune concluzii în mai multe procese importante în fața Curții cu jurați, printre care celebra cauză Candiano-Popescu. Atras mai mult de cauzele civile, la 1 decembrie 1902 optează pentru și este trecut judecător la Curtea de Apel București, de unde, în 1910, va fi promovat consilier la Curtea de Casație secțiunea I-a. Pentru activitatea și calitățile sale profesionale, în 1910 este delegat în comisia examinatorie a magistraților, apoi în Consiliul Superior al Magistraturii (pentru două mandate: 1911–1916; 1921–1923).

După Primul Război Mondial, în timpul căruia a rămas la București spre a asigura funcționarea, în acele condiții, a instanței supreme, va participa la lucrările Curții Superioare de Justiție Militară (1919–1921), precum și în Comisia de revizuire a organizării judecătorești în Basarabia și Bucovina. Va fi numit procuror general al Parchetului Înaltei Curți la 20 septembrie 1923, în postul rămas vacant prin decesul lui N. Procopescu, iar prin desemnarea sa „Curtea de Casație a avut pe unul dintre cei mai buni Procurori generali ai ei”. O caracterizare semnificativă a activității lui I.N. Stambulescu în suprema funcție a Ministerului Public ne-o oferă Constantin Prodan, în portretul publicat în „Dreptul” din 21 octombrie 1934: „Și în această funcțiune a pus aceeași independență ca și în cea de consilier. Cunosce cazuri în care a rezistat intervențiilor și nu le citez pentru a nu pune în postură dificilă pe acei cari le-au exercitat.

Pare că, viața activă, ce funcțiunea de procuror impune celui ce o ocupă, a deschis zăgazul care reținea energiile din el. În afară de rechizitoriile ce făcea, a mai scris și câte 5-6 articole pe an la „Dreptul” și câte 4-5 adnotări la „Pandectele române” și aceasta în mod regulat de la 1923 la 1930, în total vreo 70-80 articole. În toate sunt atacate subiecte luate din materia favorită: Dreptul Constituțional.

Ca rechizitorii citez: Constituționalitatea comitetului agrar; neconstituționalitatea dizolvării Soc. gazului metan; a articolului din Legea contenciosului, care hotărăște că actele de autoritate ale Preșidentului Senatului sunt supuse numai controlului adunării etc.

Lucrarea principală ce a alcătuit este un tratat intitulat «Principii de Drept Constituțional», apărut în 1921, după votarea Constituției noi. Ca unul ce era cunoscător al materiei și iubitor al ei, s'a crezut îndreptățit a explica pentru publicul cel mare principiile

noii Constituțiuni și a făcut-o într-o lucrare de vre-o 200 pagini, în cari caută a pune de acord instituțiunile cu marea idee de libertate moștenită de la Revoluțiunea franceză.”

O experiență profesională interesantă avea să se producă la finele carierei sale de înalt magistrat. După retragerea prim-președintelui Oscar Nicolescu, pentru „motive de vârstă”, dar în contextul restaurației Regelui Carol al II-lea (8 iunie 1930) s-a născut o adevărată criză de înaintare, de succesiune la supremul post al justiției române, în situația în care cel dintâi pretendent, susținut de ministrul justiției, devenea chiar procurorul general! Problema de drept formală ridicată devenea aceea dacă funcția de întâi stătător al Parchetului era sau nu asimilată ca rang și vechime cu cea de membru al supremei instanțe pentru a îndreptăți o asemenea candidatură. Punctele de vedere erau împărțite, deopotrivă în rândurile magistraturii și în cele ale specialiștilor în domeniu. În cele din urmă, cei îndrituiți a rezolva disputa au primit soluția trecerii lui I.N. Stambulescu din fruntea unei ierarhii în fruntea celeilalte „ca o soluție neașteptată și ca un răgaz în mijlocul ei”. Desigur, contemporanii, marcați de împrejurările politice ale timpului, au promovat, spre explicarea deznodământului, ideea că, întrucât Stambulescu ajunsese în fruntea celeilalte ramuri judecătorești, cea a magistraturii în picioare – în calitate de procuror general al Curții de Casație – și, de obicei, acel post era considerat ca un „abusant”, vârf final, un sfârșit de carieră; or, în fața ineditului, Curtea a preferat tradiția, dar interpretarea legii permitea și puterea politică decidentă a preferat astfel soluția tranzitorie și a compromisului de a accepta transformarea procurorului general în prim-președinte al Înaltei Curți de Casație și Justiție, cu corectivul ulterior al pensionării pentru limită de vârstă.

Așa se face că prim-președinția sa – de numai 3 luni și 10 zile –, de la 7 noiembrie 1930 până la 17 februarie 1931 (când a împlinit, pe stil nou, 70 de ani!) avea să fie cea mai scurtă din cele ale supremei instanțe de până atunci. Mulți au considerat că „E regretabil numai că a avut atât de puțin de condus Curtea de Casație, căci, ca unul ce făcea parte din generația predecesorului său, ar fi putut conduce instituțiunea în același spirit superior, ca unul ce a fost crescut la școala umanismului francez”. După această formulă de compromis și în continuarea sa, ca o măsură de compensație morală avea să i se acorde titlul de prim-președinte onorar al Casației!

9. Procurorul general Dimitrie Volanschi

Unul dintre cei mai respectați și mai longevivi prim-președinți ai Înaltei Curți de Casație (27 martie 1931–1 iunie 1938), Dimitrie Volanschi (1877–1940), a îndeplinit, mai ales din cerințe procedurale, timp de 9 zile – între 18 martie și 27 martie 1931 – și funcția de procuror general al parchetului supremei instanțe.

Născut la Tecuci la 28 iulie 1877, vine la Iași unde termină liceul, susținând bacalaureatul în anul 1895. După obținerea licenței în drept la Facultatea juridică din Iași în 1900, este numit, la 6 octombrie 1901, substituit la Tribunalul Tecuci. Puțin mai târziu, la 16 noiembrie 1901, va fi transferat ca supleant la Tribunalul Tutova, la 30 iunie 1905, judecător la Tribunalul Vaslui, iar la 6 iulie 1909 rămâne confirmat judecător la aceeași instanță. După aproape 10 luni de la această confirmare – în mai 1910 – D. Volanschi este numit judecător de instrucție la Tribunalul Iași, iar la 20 decembrie același an, judecător de ședință la același tribunal. La 1 aprilie 1912 devine președinte la Tribunalul Iași, iar după un an, la 17 mai 1913, consilier la Curtea de Apel din Iași. Urmează avansările la aceeași instanță: la 25 ianuarie 1918, președinte de secție și la 15 mai 1920 prim-președinte. În fine,

la 18 martie 1931 a fost numit procuror general al Înaltei Curți de Casație și la puțin timp era desemnat prim-președinte al instanței supreme. Avea să funcționeze aici până la 1 iunie 1938, când va fi pensionat la cerere, pentru motive de boală. Moare la 26 iunie 1940, în București.

El este considerat una dintre marile contribuții ale Iașului la istoria juridico-judiciară a țării. În evocarea publicată în revista „Curierul judiciar” din 22 septembrie 1940, Mircea Possa, consilier la Înalta Curte și viitor procuror general, remarca: „Pe vremea aceea răsunau încă în incinta Curții din Iași pledoariile lui Dimitrie Alexandresco și Matei Cantacuzino. Aceștia doi și cu Dimitrie Volanschi arată contribuția glorioasă pe care Iașul a dat-o științei juridice din România în ultimul secol. Dimitrie Alexandresco uimea prin erudiția lui. Matei Cantacuzino strălucea prin verbul său înaripat, prin gândul său înalt și întotdeauna generos. Dimitrie Volanschi impunea prin echilibrul perfect al judecății datorită căreia nu o dată a izbutit prin hotărârile sale să dea ființă de adevăr la ceea ce era realizabil din năzuințele spre bine ale spiritului omenesc.” La rândul său, Eugen Herovanu găsea drept potrivit ca motto al portretului publicat lui Dimitrie Volanschi în „Fresca justiției române contemporane” (București, 1936) englezescul „The right man in the right place”.

10. Constantin Al. Viforeanu

Între 30 martie 1931 – septembrie 1940, aproape pe întreaga domnie a regelui Carol al II-lea, funcția de procuror general al Parchetului pe lângă Înalta Curtea de Casație a fost deținută de magistratul de carieră Constantin Viforeanu. Născut la București, în 5 mai 1879, a urmat cursurile liceului „Petru și Pavel” din Ploiești, după care pe cele ale Facultății de Drept din București, pe care o absolvă în anul 1901, cu „*Magna cum laudae*”.

Carierea judiciară a început-o prin numirea, la 8 iulie 1902, ca substitut de procuror la Tribunalul Tecuci, la 30 noiembrie același an este avansat ca supleant, iar la 23 noiembrie 1905 a fost numit judecător la aceeași instanță. La 5 aprilie 1907, Constantin Viforeanu a fost transferat delegat la judecătoria ocolului Voinești (Dâmbovița), după care la 1 mai 1908 devine judecător provizoriu la ocolul rural Roșiori de Vede (Teleorman) de unde, după scurt timp, este detașat la Judecătoria ocol II Galați.

Urmează apoi alte trepte ale carierei de magistrat: este avansat și numit judecător de instrucție la Tribunalul Muscel (6 iulie 1909), apoi devine judecător la Tribunalul Vlașca. Anul următor, la 1 aprilie, este desemnat președinte la Tribunalul Dâmbovița. Trei ani mai târziu, la 1 aprilie 1914, devine prim-președinte la același tribunal. După aproape 4 ani – la 24 decembrie 1918 – C. Viforeanu urca treapta de consilier la Curtea de Apel Constanța, iar la 17 mai 1921 era transferat în aceeași calitate la Curtea de Apel din București. În fine, accede la nivelul maxim al magistraturii prin numirea, la 1 noiembrie 1925, ca procuror de secție la Parchetul Casației, la 3 februarie 1928 devine consilier la secția a II-a a aceleiași instanțe, iar în martie 1931 este desemnat procuror general al Parchetului Înaltei Curți.

Cu ocazia primei sale cuvântări la deschiderea anului judecătoresc în calitate de procuror general, în ianuarie 1932, după ce ținea să marcheze aniversarea a 100 de ani de la apariția instituției Ministerului Public Român și să aducă „omagiul... iluștrilor înaintași ai Parchetului General al Curții Supreme”, considera o prioritate pentru mandatul său consacrarea prin lege „ca membrii Parchetelor de la instanțele de fond să devină inamovibili, ca Procurorii Curții de Casație”. Argumentul principal al unei atari măsuri consta în faptul că „în starea actuală, cu procurori amovibili și cu Ministrul Justiției ca șef al

acțiunii publice, se observă gravul inconvenient că acțiunea publică poate fi întrebuintată ca armă în luptele politice sau ca instrument de răzbunare personală. Acțiunea publică, cu teribilul ei accesoriu, arestarea preventivă, poate deveni un mijloc de opresiune în contra libertății de convingeri politice și de exprimare sau viceversa, ordinul binevoitor al Ministrului de Justiție poate îndepărta rigorile represiei de la inculpatul favorizat.” Drept remediu procurorul general considera că: „Acest pericol ar dispărea cu siguranță dacă acțiunea publică s-ar exercita exclusiv de Parchete, compuse din magistrați inamovibili, selecționați dintre cei mai distinși, sub privegherea procurorilor generali și sub ochiul calm și nepărtinitor al Procurorului General de pe lângă Înalta Curte, șeful lor ierarhic.” („Dreptul” nr. 1, 10 ianuarie 1932, p. 6).

A fost tema fundamentală a mandatului său de procuror general, pe care a evocat-o cu mai multe ocazii, inclusiv în cadrul unor studii pertinente. Astfel, în contextul suspendării inamovibilității pe timp de 6 luni prin art. 76 al Constituției din 27 februarie 1938, a efectuat o cercetare aprofundată a inamovibilității în Franța „de unde am introdus organizarea noastră judecătorească, și apoi și la noi”, ale cărei concluzii le-a expus în discursul rostit cu ocazia deschiderii anului judecătoresc 1938–1939, în septembrie 1938 (publicat în „Dreptul” din 9 octombrie 1938).

În ultimul său *cuvânt* ca procuror general, la deschiderea anului judiciar 1939–1940, din septembrie 1939 (publicat în „Dreptul” din 24 septembrie 1939), C. Viforeanu saluta faptul că, în urma modificării legii de organizare judecătorească se înființase secția a IV-a a Curții de Casație și se extinsese inamovibilitatea și la procurorii Curților de Apel și își exprima speranța că asemenea evoluții vor continua, mai ales în sensul creșterii numărului de consilieri și procurori la Casație, având în vedere progresul covârșitor al cauzelor deduse judecății.

Un portret semnificativ al înaltului magistrat îl găsim în „Fresca justiției contemporane române” (1936). „Stând drept în fața situației, omul de știință făurește teoremele, și unii sunt îndatorați să rezolve ecuațiile. Spiritul inventiv e necesar mai mult pentru cei din urmă. Magistrații sunt din această din urmă categorie. La d-l. Viforeanu soluția vine de la sine, ca o derivată a unui rol imens, dar căruia el, cu o modestie neîntrecută, îi dă un simplu contur elementar. De aceea este atât de apreciat, atât de iubit, și atât de respectat.

Iar în for, unde magistrații tac și ascultă, și apărătorii vorbesc ca să triumfe adevărul, în magnifica dispută dintre rău și bine, fiecare având la îndemână logica, și ca obligativitate demonstrația, sunt cazuri când un personaj procură impresia organică a rațiunii, atât de exteriorizabilă e elocința tăcerii sale, și cu atât mai mult virtuozitatea cuvântului. Aceasta e impresia ce degajă prezența domnului Viforeanu.”

Considerat prea apropiat și fidel de Curtea Regală, la fel ca și prim-președintele Casației, Andrei Rădulescu (1938–1940), imediat după abdicarea lui Carol al II-lea, în septembrie 1940, ambii vor fi puși în disponibilitate de noul regim politic.

11. Procurorul general Mircea V. Possa

Un veritabil procuror general „de tranziție” a fost Mircea V. Possa, care avea să îndeplinească funcția supremă în parchet în perioada 1946 – 11 februarie 1948. Născut la Botoșani, la 20 decembrie 1889, după ce a terminat liceul „Costache Negruzzi” din Iași în 1908, s-a înscris la Facultatea de Drept din Capitala Moldovei, pe care o absolvă în 1911, iar apoi pleacă la Paris, unde va obține doctoratul în drept în 1914 sub coordonarea

profesorului Planiol. Revenind în țară, la 1 aprilie 1915, a fost numit magistrat stagiar la Ocolul Șarul Doamnei (Suceava), până la 23 decembrie 1915, iar la 18 aprilie 1916, supleant la Tribunalul Prahova și apoi la cel din Iași.

La 1 noiembrie 1926, M.V. Possa este înaintat procuror la Secția Curții de Apel din Iași; peste un an, la 1 noiembrie 1927, a fost avansat consilier la aceeași instanță. Va deveni apoi consilier la Secția I-a a Curții de Casație, după care în ianuarie 1946 va fi numit procuror general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație.

Dintre lucrările sale se remarcă: *Efectele hotărârilor judecătorești străine în România* (1919), *Naționalitatea română față de tratatele de pace* (1920); a publicat note de jurisprudență și articole în revistele: „Journal Clunet”, „Pandectele Române” și „Dreptul”. În „*Fresca justiției române contemporane*” (1936), Eugen Herovanu îi făcea următorul portret „O minte clară, împodobită de o întinsă cultură, nu numai juridică, dar și generală. Un suflet ales, plin de însușiri rare. Un magistrat prin temperament și prin vocație, în personalitatea căruia calmul, moderațiunea, îngăduința, nu formează numai trăsături intime, dominante, ci însuși secretul caracterului său ponderat și egal, ca și al admirabilului său echilibru sufletesc.”

Abolirea monarhiei la 30 decembrie 1947 și instaurarea deplină a regimului comunist de tip sovietic au generat și schimbări la nivelul Curții Supreme, inclusiv schimbarea procurorului general.

Capitolul VI

De la Ministerul Public la Procuratura Republicii Populare Române (1945–1952)

Odată cu actul de la 23 August 1944 și sub ministeriatul justiției asigurat de comunistul Lucrețiu Pătrășcanu (până la 22 februarie 1948) s-a inaugurat și desfășurat, treptat, și procesul de transformare a instituțiilor judiciare în structuri de tip sovietic. O primă acțiune în acest sens a constituit-o epurarea magistraților pe criterii de clasă.

Prin Legea nr. 486/1944 privind purificarea administrațiilor publice, funcționarii statului, inclusiv magistrații numiți, încadrați sau angajați sub orice formă după 20 februarie 1938 și până la 23 august 1944, puteau fi licențiați (concediați) din serviciu.

O comisie făcea propuneri Ministerului de Justiție, care aprecia și decidea. Stabilirea și concluziile de fapt ale comisiei, aprobate, nu puteau fi atacate sau contestate pe nicio cale.

Licențierile se făceau prin decret regal, conform prevederilor legii organice.

Întrucât în concepția noilor autorități și a noului ministru comunist al justiției legea avea în mod vădit câteva dificultăți în aplicare, de natură a o face, într-o măsură apreciabilă, ineficace și pentru înlăturarea defecțiunilor, spre a se putea „păși neîntârziat, cu deplin succes la opera de purificare a aparatului de stat, în spiritul actului istoric de la 23 august 1944”, ministrul justiției, Lucrețiu Pătrășcanu, propunea și prin decret regal se aproba Legea nr. 594/1944, pentru modificarea Legii nr. 486/1944 privitoare la purificarea administrațiilor publice.

Prin modificare, articolul II al legii, cel mai important, urma să aibă următorul cuprins:

„Vor fi licențiați din serviciu fără nici o indemnitate, indiferent de data la care au fost numiți, încadrați sau angajați, funcționarii care:

a) s-au pus în acțiuni proprii, sub orice formă, în slujba hitlerismului și a fascismului, slujind astfel interese străine de acelea ale națiunii române;

b) au militat sub orice formă în vreo organizațiune politică sau paramilitară, legionară, fascistă sau hitleristă sau au pregătit calea instaurării dictaturilor de tip fascist în România;

c) au militat propagând idei contra principiilor democratice, ori, influențați de asemenea concepții, în exercițiul funcțiunii lor au săvârșit presiuni, acte de teroare, schingiuirii și omoruri.

Dispozițiunile de mai sus se vor aplica și faptelor comise în viitor.”

Se schimbau și prevederile vizând comisiile de epurare. Astfel, în ce privește corpul judecătoresc, acestea erau formate din câte doi membri ai Înaltei Curți de Casație și Justiție, sub președinția ministrului de justiție, pentru epurarea de la Înalta Curte de Casație și Justiție. Referitor la celelalte instanțe, ministrul justiției putea delega în locul său un al treilea membru al Înaltei Curți de Casație și Justiție. Deciziile comisiei de epurare a corpului judecătoresc erau definitive.

Membrii comisiilor se puteau informa pe orice cale și nu erau obligați să arate mijloacele prin care ajunseseră la constatările lor.

Cel cercetat era încunoștințat despre acestea și se putea apăra prin toate mijloacele, personal sau printr-un memoriu.

Prima victimă a procesului de epurare a fost chiar prim-președintele Curții, Dimitrie G. Lupu, care, prin Decretul regal nr. 2425 din 14 decembrie 1944, în urma propunerii cuprinse în decizia nr. 1 din 27 noiembrie 1944 a Comisiei de epurare a corpului judecătoresc, înceta a mai face parte din ordinul judecătoresc, urmat apoi de alți colegi ai săi precum: Eugen Petit, Constantin Macri ș.a.

Nouă zile mai târziu, prin Decretul regal nr. 2518 din 23 decembrie 1944 erau „puși la retragere din oficiu pentru limita de vârstă, pe ziua de 1 ianuarie 1945, și în poziția de a-și exercita drepturile la pensie” următorii: Eugeniu P. Bănescu, Procuror general al Curții de Casație, Mihail Mosgos, președintele Secției a II-a, Luciliu N. Ștefănescu, președintele Secției a IV-a și consilierii: Corneliu Crăciunescu, Alexandru Macarovici, Spiridon Popescu, Simion Chețian, Nicolae D. Hariton, Constantin M. Ionescu, Dimitrie Tomida, Mihail Trandafirescu, Alexandru Ulvineanu, Constantin S. Pisău. În același timp, consilierul A. Căpățână devenea, în octombrie 1944, pentru scurt timp, ministru al justiției.

În luna ianuarie 1945 urmau și numirile precum: consilierul Dimitrie D. Apostolide era numit Procuror general al Curții de Casație, procurorul I. Predovicu devenea consilier, consilierul Petru M. Davidescu devenea președintele Secției a III-a, la 1 februarie prim-președinte, consilierul Oconel Cireș (fost magistrat-asistent) era înaintat președinte al Secției a II-a, iar în luna mai, același an, prelua funcția de prim-președinte.

La 17 februarie 1945 erau numite primele trei femei judecătorești din România: Yolanda Eminescu, Steliana Popescu și Sanda Rosetti.

Ministrul comunist al justiției Lucrețiu Pătrășcanu a fost ajutat în această muncă tot de un magistrat, Traian Broșteanu, în calitate de adjunct. În procesul care i-a fost intentat ministrului și în care a fost condamnat la moarte (1954), printre acuzațiile aduse s-a numărat și aceea că a împiedicat pedepsirea criminalilor de război și democratizarea aparatului judecătoresc.

În această ultimă privință i s-a imputat și faptul că s-ar fi opus la epurarea consilierilor de la Casație: Tullius Dautte, Coman Negoescu („fost consilier juridic intim al lui Antonescu” și procuror general), Mihail Mosgos și Traian Lăzărescu.

În plan mai larg, prin Legea nr. 640 din 18 decembrie 1944 *pentru instituirea unui regim tranzitoriu de organizare judecătorească* (Decretul nr. 2443/1944) se luau măsuri de „asanare ideologică” a corpului magistraților. Astfel, până la 1 septembrie 1944, numirile, transferările și înaintările în magistratură urmau a se face fără a se mai lua avizul Consiliului Superior al Magistraturii și se suspenda darea notelor calificative pentru magistrați (art. V), iar pe o perioadă de patru luni de la intrarea în vigoare a actului normativ se suspenda inamovibilitatea membrilor Corpului judecătoresc, inclusiv stabilitatea lor (art. V). În sfârșit, dar în același spirit, în acest timp, ministrul justiției avea dreptul atât de a aplica măsuri disciplinare, pe bază de fapte constatate prin anchetă disciplinară regulat făcute, cât și dreptul de a pune în disponibilitate pe orice magistrat, fără arătarea de motive și fără ca această categorie de puneri în disponibilitate să aibă caracter disciplinar.

Ulterior, termenul de patru luni cu măsurile aferente (suspendarea inamovibilității și stabilității magistraților și puterile disciplinar-profesionale discreționare ale ministrului justiției) a fost prelungit succesiv de mai multe ori, până ce aceste dispoziții s-au permanentizat!

Era abuzului și a arbitrariului era astfel legiferată!

Potrivit Legii nr. 63/1945 de modificare a Legii Curții de Casație, Ministerul Public de pe lângă instanța supremă se compunea dintr-un procuror general și opt procurori de secție.

Prin Legea nr. 341/1947 pentru organizarea judecătorească s-au introdus procurorii populari, numiți prin decizie ministerială dintre absolvenții unei școli speciale care urma să se înființeze. Procurorii depindeau de Procurorul General care îi putea numi ori demite oricând, fără a-și motiva decizia. Decretul nr. 2 din 22 aprilie 1948 privind organizarea și funcționarea Parchetului a redefinit scopul instituției, care devenea acela de „a supraveghea respectarea legilor penale atât de către funcționarii publici, cât și de ceilalți cetățeni”. Sarcina principală legal stabilită era aceea de a veghea „la urmărirea și pedepsirea crimelor împotriva ordinii și libertăților democratice, a intereselor economice, independenței naționale și suveranității statului”. Parchetul funcționa sub conducere Ministerului Justiției, iar Procurorul General era numit de Prezidiul Marii Adunări Naționale, la propunerea guvernului, după recomandarea ministrului justiției. Prin Decretul nr. 434 din 2 decembrie 1949 pentru modificarea unor dispoziții din Decretul nr. 2/1948, a fost înființat Parchetul General al R.P.R. condus de un procuror general, un adjunct al acestuia și alți procurori, care formau Serviciul central al instituției, plasată sub tutela ministrului justiției.

Pentru desăvârșirea procesului de transformare a Ministerului Public în instituție de tip sovietic la începutul anului 1950 s-a creat o comisie specială, condusă de Teohari Georgescu, care trebuia să prezinte conducerii P.M.R. proiectul cu propuneri până la 20 martie 1950¹. Realizarea sa a întârziat având în vedere nevoia coroborării sale cu prevederile unei noi legi de organizare judecătorească. În cele din urmă, la 19 iunie 1952 era adoptat un set de legi privind justiția, printre care și Legea nr. 6 pentru înființarea și organizarea Procuraturii Republicii Populare Române și Legea nr. 7 pentru înființarea și organizarea instanțelor și procuraturilor militare.

Astfel, la 120 de ani de la înființarea Ministerului Public și după ce Parchetul în sens modern funcționase timp de nouă decenii, aceste structuri ale justiției democratice treceau în istorie, spre a face loc procuraturii de tip sovietic.

---

¹ I. Crăcană, *Dreptul în slujba puterii. Justiția în regimul comunist din România 1944–1958*, INST, București, 2015, p. 182.

Capitolul VII

Procuratura Republicii Populare Române (1952 – 1968)

1. *Constituția R.P.R. din anul 1952* a produs o profundă reformare a Justiției, trecându-se de la sistemul judiciar format din Curtea Supremă, curți, tribunale, judecătoria și parchete la sistemul judiciar alcătuit din Tribunalul Suprem al R.P.R., tribunalele regionale, tribunalele populare, precum și instanțele judecătorești speciale, înființate prin lege (art. 64).

Constituția din anul 1952, în capitolul VI, „*Instanțele judecătorești și procuratura*”, conține puține dispoziții privind organizarea și funcționarea organelor procuraturii. Astfel, dispozițiile constituționale (art. 73–art. 76) au reglementat modul de numire, răspunderea și rolul procurorului general și a consacrat independența procuraturii. De asemenea, prevedeau modul de numire a locuitorilor procurorului general și a procurorilor unităților locale ale procuraturii.

Prin Legea nr. 6/1952 pentru înființarea și organizarea Procuraturii R.P.R. și Legea nr. 7/1952 pentru organizarea tribunalelor și procuraturilor militare s-a reglementat organizarea și funcționarea Procuraturii R.P.R., inclusiv procuratura militară. Din acest moment Ministerul Public a fost restructurat după modelul procuraturii sovietice, având ca fundament principiile statului și dreptului socialist. Conform teoriei socialiste a statului activitatea de judecare a proceselor penale și civile era încredințată sistemului organelor judecătorești, în timp ce activitatea de supraveghere și asigurare a respectării legii era exercitată de organele procuraturii¹.

2. *Pe domenii de activitate, Procuratura R.P.R. avea următoarele atribuții:*

1) Supravegherea generală (veghea ca actele organelor locale ale puterii de stat, ale ministerelor și celorlalte organe centrale ale administrației de stat, ale instituțiilor, organizațiilor și întreprinderilor cooperatiste, cât și ale celorlalte organizații obștești, să fie conforme legilor R.P.R. În exercitarea acestei atribuții, procurorul avea dreptul să atace cu recurs în supraveghere actele normative ale organelor locale ale puterii de stat, precum și ale organelor administrației de stat, putând suspenda executarea actului atacat². Totodată, procurorul general putea să atace cu recurs în supraveghere, la Tribunalul Suprem, hotărârile definitive date de instanțele judecătorești cu încălcarea legii);

2) Supravegherea activitatea de punere în executare a hotărârilor judecătorești (inclusiv la locurile de deținere preventivă sau de executare a pedepselor);

3) Controla și îndruma activitatea de cercetare și instrucție penală;

---

¹ A se vedea, pe larg, N. Cochinescu, *Totul despre Ministerul Public*, Ed. Lumina Lex, București, 2000, p. 20.

² Recursul în supraveghere era examinat de însuși organul care a emis actul atacat, iar în caz că nu era admis, procurorul putea sesiza, pe cale ierarhică, pe superiorii săi pentru a introduce recurs în supraveghere la organul superior celui ce a emis actul. La rândul său, împotriva actelor normative ale sfaturilor populare regionale, procurorul general putea să introducă recurs în supraveghere la Prezidiul Marii Adunări Naționale, iar împotriva actelor normative ale comitetelor executive ale sfaturilor populare, procurorul general putea introduce recurs în supraveghere la Consiliul de Miniștri (N. Cochinescu, *op. cit.*, p. 23).

4) Sesiza instanțele judecătorești în vederea judecării cauzelor cercetate și participa la ședințele de judecată, susținând învinuirea;

5) Apărarea drepturilor cetățenilor împotriva faptelor ilegale comise de instituțiile statului.

În literatura de specialitate³ s-a arătat că: „Atribuțiile procuraturii, stabilite prin Legea nr. 6/1952, se pot grupa în următoarele categorii:

– efectuarea urmăririi penale în cazurile prevăzute de lege și supravegherea activității organelor de cercetare penală;

– supravegherea activității judiciare a tribunalelor;

– supravegherea executării hotărârilor judecătorești;

– supravegherea generală.”

Deopotrivă, autorul susține că, dintre cele patru atribuții mai sus menționate, cea din urmă – supravegherea generală – constituie o atribuție specifică procuraturii socialiste de tip sovietic, în timp ce primele trei reprezintă „adevărate constante ale instituției”.

Procuratura R.P.R. era condusă de un procuror general desemnat de Marea Adunare Națională pe o durată de 5 ani, ajutat de 3 procurori generali adjuncți (unul dintre adjuncți era procuror militar șef și conducea Direcția procuraturilor militare din Procuratura Generală).

Procuratura era constituită din Procuratura Generală și unitățile locale în raport de împărțirea administrativă a teritoriului țării.

De asemenea, erau considerate unități locale, procuraturile militare, feroviare, maritime și fluviale.

În cadrul Procuraturii R.P.R. funcționau trei categorii de personal:

1) Personal operativ:

- procurori;
- adjuncți de procurori;
- ajutoari de procurori;
- instructori penali principali și populari;
- *instructori penali militari.*

2) Personal auxiliar:

- secretari-șefi;
- secretari;
- statisticieni.

3) Personal administrativ:

- stenodactilografi;
- dactilografi;
- contabili;
- portari;
- îngrijitori;
- conducători auto.

³ *Ibidem*, p. 21.

Personalul operativ era încadrat pe grade profesionale începând cu jurist cl. I-IV, consilier juridic, consilier juridic principal, consilier juridic șef și terminând cu consilier juridic de stat cl. I-III.

Gradele profesionale ale personalului operativ se asimilau cu gradele militare din Armata R.P.R. Deopotrivă, personalul operativ purta, în exercițiul funcțiunii, uniformă și semne distinctiv.

Numirea, mișcarea, sancționarea și eliberarea din funcție a personalului operativ al procuraturii erau de competența procurorului general.

3. Structura Procuraturii Generale era următoarea:

I. Direcția procuraturilor militare;

II. Direcția de supraveghere generală:

1. Grupa de supraveghere generală a organelor centrale;
2. Grupa de îndrumare a activității de supraveghere generală a unităților locale;

III. Direcția judiciară și de supraveghere a punerii în executare a hotărârilor judecătorești:

1. Grupa de supraveghere a activității judiciare a Tribunalului Suprem;
2. Grupa de supraveghere a activității judiciare a unităților locale de procuratură;
3. Grupa pentru cereri de îndreptare.

IV. Direcția de supraveghere specială a activității de cercetare și instrucție penală a organelor securității statului:

1. Grupa de supraveghere a organelor centrale al securității statului;
2. Grupa de supraveghere a organelor locale ale securității statului;

V. Direcția instrucției penale, precum și de supraveghere a activității de urmărire penală a miliției:

1. Grupa de supraveghere a instrucției penale;
2. Grupa de supraveghere a activității de urmărire penală a miliției;
3. Grupa de instructori penali pentru cauze excepționale;

VI. Direcția de supraveghere a executării hotărârilor judecătorești și de supraveghere a locurilor de deținere și de executare a pedepselor și măsurilor medicale și pedagogice:

1. Grupa de supraveghere a urmăririi condamnaților;
2. Grupa de supraveghere a penitenciarelor și a celorlalte locuri de deținere și executare;

VII. Direcția cadrelor și învățământului:

1. Serviciul cadrelor operative și de învățământ;
2. Serviciul cadrelor administrative;

VIII. Direcția contabilității:

1. Serviciul de evidență și plan;
2. Serviciul ordonanțări;
3. Serviciul contabilității;
4. Corpul de control intern;

IX. Oficiul de studii și statistică:

1. Grupa de studii;
2. Grupa de statistică;
3. Biroul sinteză;

X. Serviciul secretariat:

1. Cabinetele;
2. Biroul special;
3. Registratura generală și arhiva;
4. Biroul de informații și primire a plângerilor;

XI. Sectorul gospodăriei interne:

1. Secția administrativă;
2. Secția garaj;
3. Serviciul tehnic;
4. Secția întreținere;
5. Secția construcții;
6. Secția bunuri și materiale;
7. Secția de planificare.

4. La nivel teritorial erau:

a) 18 procuraturi regionale: Arad, Autonomă-Maghiară, Baia Mare, Bacău, Bîrlad, București (fără orașul București), Cluj, Craiova, Capitala (numai orașul București), Hunedoara, I.V. Stalin, Iași, Galați, Oradea, Pitești, Ploiești, Suceava și Timișoara;

b) 212 procuraturi orașenești și raionale (inclusiv cele opt raioane ale orașului București);

c) 6 procuraturi feroviare: Brașov, Craiova, Cluj, Iași, Galați și o procuratură fluvială – Galați;

d) o procuratură maritimă – Constanța;

e) procuraturile militare.

După reforma realizată prin dispozițiile Constituției din 1952, în procuratură au fost angajate, în calitate de personal operativ, atât persoane provenind din rândul judecătorilor și procurorilor din perioada interbelică, cât și persoane cu origine socială muncitorească care urmaseră cursurile de 6 luni ale Școlii juridice.

Contrar exigențelor ideologice promovate de noua putere instalată după 23 August 1944, în cadrul organelor procuraturii au funcționat în anii '50 ai veacului trecut foști magistrați care slujiseră justiția capitalistă, aveau origine socială mic-burgheză și nu erau membri ai Partidului Muncitoresc Român (P.M.R.).

În contextul ideologic respectiv este aproape neverosimil cazul unui procuror (A.G.) absolvent al unei facultăți de drept, promoția 1942, judecător înainte de 23 August 1944, de origine mic-burgheză, ale cărui cereri repetate de eliberare din funcție au fost respinse de conducerea procuraturii.

O altă parte din personalul operativ al procuraturii a fost recrutat din rândul muncitorilor de cele mai diverse categorii (frizeri, strungari, tâmplari etc.).

Având, de regulă, numai studii primare, aceștia urmau cursurile de 6 luni ale Școlii juridice după care erau numiți procurori. Ulterior, își completau studiile prin absolvirea cursurilor unei facultăți de drept.

O parte din cei numiți în procuratură, provenind din foștii muncitori, au fost demși din funcția de procuror fie ca urmare a necorespunderii profesionale, fie ca urmare a comiterii unor abateri disciplinare.

Acest proces s-a desfășurat în anii '50 paralel cu încadrarea în procuratură a noilor absolvenți ai facultăților de drept (promoțiile postbelice).

Așa cum s-a menționat anterior, nici originea socială muncitorească („*sănătoasă*”), nici apartenența la P.M.R. nu au fost condiții obligatorii pentru numirea în organele procuraturii.

În schimb, în politica de cadre a procuraturii s-a urmărit reprezentarea corespunzătoare a minorităților naționale.

Capitolul VIII

Procuratura Republicii Socialiste România (1968-1989)

1. Potrivit dispozițiilor Constituției din anul 1965 cuprinse în titlul VII („Organele Procuraturii”), Procuratura R.S.R. exercita supravegherea activității organelor de urmărire penală și a organelor de executare a pedepselor și veghea, în condițiile legii, la respectarea legalității, apărarea orânduirii socialiste, a drepturilor și intereselor legitime ale organizațiilor socialiste, ale celorlalte persoane juridice, precum și ale cetățenilor.

Potrivit art. 113 din legea fundamentală a acelor vremuri, Procuratura R.S.R. era condusă de procurorul general, iar organele procuraturii erau: Procuratura Generală, procuraturile județene, procuraturile locale și procuraturile militare. De asemenea, se prevedea că organele procuraturii erau subordonate ierarhic.

Prin Legea nr. 60/1968 pentru organizarea și funcționarea Procuraturii R.S.R.¹ au fost detaliate dispozițiile constituționale privind organizarea și funcționarea Procuraturii R.S.R. Potrivit acestei legi procuratura avea următoarele atribuții:

a) Asigura efectuarea urmăririi penale și exercita supravegherea acesteia, supraveghea respectarea legalității la locurile de reținere și deținere preventivă;

b) Veghea la respectarea legii în cauzele de orice fel la instanțele judecătorești, precum și în ce privește activitatea acestora de punere în executare a hotărârilor și a celorlalte titluri executorii;

c) Supraveghea respectarea legii în activitatea organelor de executare a hotărârilor judecătorești penale și a organelor de la locurile de executare a pedepselor, a măsurilor educative și a măsurilor de siguranță;

d) Rezolva reclamațiile și sesizările referitoare la încălcarea legalității când nu era prevăzută o procedură jurisdicțională;

e) Desfășura activitatea de criminalistică și de prevenire a infracțiunilor.

Se remarcă faptul că prin legea sus-menționată din competența procuraturii a fost înlăturată atribuția de „*supraveghere generală*”, menținându-se atribuțiile judiciare și accentuându-se implicarea procurorului în soluționarea reclamațiilor cetățenilor împotriva abuzurilor din administrație. În același timp, a fost eliminat conceptul de „*supraveghere*” a activității judiciare a instanțelor, care a fost înlocuit cu noțiunea de „*veghere*” la respectarea legii în cauzele de orice fel la instanțele judecătorești. În legătură cu acest din urmă aspect s-a apreciat, cu drept cuvânt, că, pe de o parte, independența judecătorului exclude ideea de „*supraveghere*” a activității sale judiciare, iar, pe de altă parte, că „*veghe*” procurorului exprima obligația acestuia de a contribui la soluționarea temeinică și legală a cauzelor și de

---

¹ Publicată în B. Of. nr. 169 din 27 decembrie 1968, cu modificările ulterioare, abrogată prin Legea nr. 120/2000 privind declararea ca abrogate a unor acte normative, publicată în M. Of. nr. 324 din 12 iulie 2000.

a ataca, conform legii, hotărârile judecătorești greșite, ceea ce nu încălca independența judecătorului, ci se făcea pe baza naturii funcției procurorului, de organ al legii și de reprezentant al societății în procesele judiciare la care participă.²

Trebuie subliniat că, în temeiul art. 19 din Legea nr. 60/1968, procurorul general avea dreptul de a ataca cu *recurs extraordinar* la Tribunalul Suprem hotărârile judecătorești definitive prin care s-a adus o încălcare esențială legii sau care erau vădit netemeinice. În plus, în vederea aplicării unitare a legii, procurorul general putea sesiza Tribunalul Suprem ca acesta să emită *decizii de îndrumare* și participa la ședințele instanței supreme în care se luau asemenea decizii.

Procuratura R.S.R. era condusă de un procuror general ajutat de un colegiu, din care făceau parte procurorul general, adjuncții acestuia, precum și alte persoane cu funcții de conducere în organele procuraturii. Procurorul general era ales de Marea Adunarea Națională, pe durata legislaturii, în prima sesiune a acesteia și funcționa până la alegerea noului procuror general. Adjuncții procurorului general erau numiți prin decret al Consiliului de Stat la propunerea procurorului general.

Personalul Procuraturii R.S.R. era compus din: procurori, personal administrativ, tehnic și de serviciu.

Procurorii-șefi ai județelor (inclusiv al municipiului București) erau aleși în funcție și revocați de consiliile populare județene (respectiv al municipiului București) la propunerea procurorului general.

Numirea, transferarea, avansarea, sancționarea și încetarea funcției celorlalți procurori erau în competența procurorului general. Pentru numirea procurorilor militari era necesar acordul ministrului forțelor armate.

Conform dispozițiilor art. 43 din Legea nr. 60/1968, condițiile ce trebuiau îndeplinite cumulativ de o persoană pentru a fi numită procuror erau următoarele:

- a) să fie cetățean român și să aibă exercițiul deplin al drepturilor civile și politice;
- b) să fie doctor sau licențiat în drept;
- c) să nu fi fost condamnat penal și să se bucure de o reputație neștirbită.

2. Structura Procuraturii Generale³ era următoarea:

I. Direcția procuraturilor militare;

II. Direcția de supraveghere generală:

1) Secția pentru problemele supravegherii generale:

- a) Biroul pentru ministere și celelalte organe centrale;
- b) Biroul pentru problemele activității de supraveghere generală de la unitățile locale.

2) Secția de supraveghere a locurilor de deținere:

- a) Biroul de supraveghere în problemele cu minori;
- b) Biroul de supraveghere a locurilor de deținere;

² A se vedea N. Cochinescu, *op. cit.*, p. 24.

³ A se vedea Schema de funcții a Procuraturii Generale din 1968 aflată în arhiva Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

*III. Direcția de supraveghere a activității de judecată în cauzele civile:*1) *Secția pentru lucrările de recurs în supraveghere în cauze civile:*

- a) Biroul pentru verificarea referatelor prin care s-au respins cererile sau sesizările pentru introducerea recursului în supraveghere;
- b) Biroul pentru problemele supravegherii în legătură cu activitatea de judecată la Tribunalul Suprem;
- c) Biroul pentru controlul și îndrumarea unităților locale;

*IV. Direcția de supraveghere a urmăririi penale:*1) *Secția pentru problemele urmăririi penale la unitățile locale;*2) *Secția de supraveghere a urmăririi penale la Direcția Generală a Miliției și de anchetă penală;*3) *Biroul de anchete penale;**V. Direcția de supraveghere a activității de judecată în cauzele penale:*1) *Secția pentru lucrările de recurs în supraveghere în cauzele penale:*

- a) Biroul pentru verificarea referatelor prin care s-au respins cererile sau sesizările pentru introducerea recursului în supraveghere;
- b) Biroul pentru problemele supravegherii în legătură cu activitatea de judecată la Tribunalul Suprem;
- c) Biroul pentru controlul și îndrumarea unităților locale;

*VI. Direcția de studii și documentare:*1) *Secția de studii:*

- a) Biroul pentru studii în probleme de drept civil și administrativ;
- b) Biroul pentru studii în probleme de drept penal;

2) *Secția pentru documentare și statistică:*

- a) Biroul pentru documentare;
- b) Biroul pentru statistică;

*VII. Direcția de personal:*1) *Secția verificării personalului;*2) *Biroul de evidență a personalului;**VIII. Direcția secretariat și administrativă:*

1) Biroul pentru primirea, înregistrarea, repartizarea și expedierea lucrărilor;

2) Biroul pentru sesizări și reclamații;

3) Biroul arhivei operative;

4) Biroul pentru documente secrete;

5) *Sectorul administrativ:*

- a) Serviciul tehnic;
- b) Serviciul aprovizionări;
- c) Serviciul administrativ:
  - Gospodărie-inventar și tipografie;
  - Întreținere și pază;

IX. Direcția financiară:

1) Serviciul planificări;

2) Serviciul financiar;

3) Serviciul evidenței contabile;

4) Serviciul control financiar intern;

X. Corpul de inspecție:

- 1) Biroul de inspectori centrali.

XI. Institutul de Criminalistică:

- 1) Secția de tactică și metodică;
- 2) Secția de aplicare practică;
- 3) Secția laborator criminalistică.

3. La nivel teritorial erau:

a) 40 procuraturi județene: Alba, Argeș, Arad, Bacău, Bihor, Bistrița Năsăud, Botoșani, Buzău, Brașov, Brăila, Caraș-Severin, Constanța, Covasna, Cluj, Dolj, Dâmbovița, Gorj, Galați, Harghita, Ialomița, Iași, Ilfov, Hunedoara, Maramureș, Mehedinți, Mureș, Neamț, Prahova, Olt, Satu-Mare, Suceava, Sibiu, Sălaj, Teleorman, Timiș, Tulcea, Vaslui, Vâlcea, Vrancea și municipiul București;

b) 95 procuraturi locale (inclusiv cele 8 sectoare ale municipiului București);

c) procuraturile militare.

După anul 1968, două au fost căile de a accede în funcția de procuror.

În principal, procurorii erau recrutați dintre absolvenții facultăților de drept cu rezultate foarte bune la învățătură și care întruneau și celelalte condiții impuse de lege.

În secundar, procurorii erau recrutați dintre cei ce ocupau alte funcții juridice (juris-consulți, avocați) care obținuseră rezultate foarte bune în activitate. Aceștia erau examinați, din punctul de vedere al cunoștințelor juridice, de comisii constituite la nivelul procuraturilor județene sau, după caz, la Procuratura Generală.

Ca și în perioada anterioară (1952-1968), și după anul 1968, originea socială și apartenența la P.C.R. nu au constituit condiții obligatorii pentru dobândirea calității de procuror.

Indiferent de calea aleasă pentru accesarea în funcția de procuror, anterior numirii în funcție erau efectuate verificări riguroase pentru constatarea îndeplinirii condiției reputației neștirbite. Așa se explică faptul că puțini dintre cei admiși în procuratură erau ulterior îndepărtați din magistratură pentru abateri disciplinare sau fapte incompatibile cu calitatea de magistrat.

Capitolul IX

Renașterea Ministerului Public în perioada 1990 până în prezent

1. *Revoluția din Decembrie 1989 a constituit un momen timportant în istoria Ministerului Public, fiind create condițiile reorganizării instituției pe baze democratice. Astfel, prin Decretul-lege nr. 2/1989 privind constituirea, organizarea și funcționarea Consiliului Frontului Salvării Naționale și a consiliilor teritoriale ale Frontului Salvării Naționale¹ s-a consacrat, între altele: separarea puterilor legislativă, executivă și judecătorească în stat, iar prin art. 2 alin. (1) s-a stabilit în competența Consiliului Frontului Salvării Naționale (ulterior devenit Consiliul Provizoriu de Uniune Națională – C.P.U.N.) de a numi și revoca pe președintele Curții Supreme de Justiție și pe *procurorul general al Republicii*. În literatura de specialitate s-a relevat că acest decret a constituit „primul pas al reformei justiției, în general, și al reformei Procuraturii în România, după căderea regimului politic totalitar.”²*

Constituția adoptată în anul 1991 a consacrat poziția Ministerului Public și a procurorului în cadrul capitolului VI, „*Autoritatea judecătorească*”, secțiunea a 2-a („*Ministerul Public*”), alături de organizarea instanțelor de judecată și de statutul judecătorului.

Potrivit art. 130 din Constituția din 1991³, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor. Procurorii, constituiți în parchete, își desfășoară activitatea potrivit principiului legalității, al imparțialității și al controlului ierarhic, sub autoritatea ministrului justiției. Deopotrivă, potrivit art. 131 alin. (2) din legea fundamentală sus-menționată, funcția de procuror este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

Principiile constituționale privind organizarea Ministerului Public și statutul procurorului au fost detaliate în cuprinsul Legii nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească⁴.

Articolul 31 din actul normativ anterior menționat a stabilit atribuțiile Ministerului Public:

- a) efectuarea urmăririi penale și, respectiv, supravegherea acesteia;
- b) sesizarea instanțelor judecătorești pentru judecarea cauzelor penale;
- c) exercitarea acțiunii civile în cazurile prevăzute de lege;
- d) participarea, în condițiile legii, la judecarea cauzelor de către instanțele judecătorești;
- e) exercitarea căilor de atac împotriva hotărârilor judecătorești, în condițiile prevăzute de lege;
- f) supravegherea respectării legii în activitatea de punere în executare a hotărârilor judecătorești și a altor titluri executorii;

---

¹ Publicat în M. Of. nr. 4 din 27 decembrie 1989.

² N. Cochinescu, *op. cit.*, p. 26.

³ Publicată în M. Of. nr. 233 din 21 noiembrie 1991. A intrat în vigoare în urma aprobării ei prin Referendumul național din 8 decembrie 1991.

⁴ Publicată în M. Of. nr. 197 din 13 august 1992, republicată în M. Of. nr. 259 din 30 septembrie 1997.

- g) verificarea respectării legii la locurile de deținere preventivă, de executare a pedepselor, a măsurilor educative și de siguranță;
- h) apărarea drepturilor și intereselor minorilor și ale persoanelor puse sub interdicție;
- i) studierea cauzelor care generează sau favorizează criminalitatea și prezentarea propunerilor în vederea eliminării acestora.

Ministerul Public avea următoarea structură:

- 1) Parchetul General de pe lângă Curtea Supremă de Justiție;
- 2) 15 parchete de pe lângă curțile de apel;
- 3) 41 parchete de pe lângă tribunale;
- 4) 181 parchete de pe lângă judecătorii;
- 5) Parchetele militare.

Parchetul General de pe lângă Curtea Supremă de Justiție era organizat astfel:

I. Secția de urmărire penală și criminalistică:

1) *Serviciul de urmărire penală proprie:*

- a) Biroul de urmărire penală;
- b) Biroul anticorupție.

2) *Serviciul de supraveghere a cercetărilor penale:*

- a) Biroul I;
- b) Biroul II.

3) *Serviciul de criminalistică:*

- a) Biroul de criminalistică;
- b) Biroul de îndrumare și control.

4) *Serviciul de drepturile omului și criminologie:*

- a) Biroul de criminologie;
- b) Biroul pentru drepturile omului.

5) *Serviciul de îndrumare și control al activității de urmărire penală:*

- a) Biroul I;
- b) Biroul II;

II. Secția judiciară:

1) *Serviciul de recursuri în interesul legii și în anulare în materia penală:*

- a) Biroul I;
- b) Biroul II;
- c) Biroul III;
- d) Biroul de îndrumare și aplicare unitară a legii.

2) *Serviciul de recursuri în interesul legii și în anulare în materie civilă:*

- a) Biroul I;
- b) Biroul II;
- c) Biroul comercial;
- d) Biroul de îndrumare și aplicare unitară a legii.

3) *Serviciul procurorilor de ședință pentru Curtea Constituțională și Curtea Supremă de Justiție;*

III. Secția parchetelor militare:

1) *Serviciul de urmărire penală și de supraveghere a cercetărilor penale:*

- 2) *Serviciul judiciar;*
- 3) *Serviciul de control, organizare și personal;*

IV. Secția de control, organizare și personal:

- 1) *Serviciul de control;*
- 2) *Serviciul de organizare, analiză, statistică și informatică juridică:*
  - a) Biroul de organizare și analiză;
  - b) Biroul de statistică și informatică juridică.
- 3) *Serviciul de personal și învățământ:*
  - a) Biroul personal;
  - b) Biroul învățământ și perfecționare profesională.
- 4) *Serviciul de studii, documentare, relații cu presa și colaborare externă:*
  - a) Biroul de studii și documentare;
  - b) Biroul de relații cu mass-media și colaborare externă;

V. Secția secretariat – administrativă:

- 1) *Serviciul secretariat și relații cu publicul;*
- 2) *Serviciul credite, investiții, financiar contabil:*
  - a) Biroul contabilitate;
  - b) Biroul investiții.
- 3) *Serviciul administrativ:*
  - a) Biroul protocol.
- 4) *Serviciul tehnic:*
  - a) Biroul reparații-întreținere.
- 5) *Biroul pentru control financiar intern.*

2. *Parchetele de pe lângă curțile de apel și tribunale aveau în structură secții de urmărire penală și secții judiciare.*

Parchetul General era condus de un procuror general ajutat de doi adjuncți.

Celelalte parchete erau conduse de prim-procurori. Secțiile din componența parchetelor de pe lângă curțile de apel și tribunale erau conduse de procurori-șefi. Personalul Ministerului Public era alcătuit din: procurori, personal auxiliar, administrativ și de serviciu.

Prin Legea nr. 92/1992 a fost reglementată nu numai organizarea Ministerului Public, ci și statutul procurorului.

Potrivit art. 50 din lege, pentru a fi numit procuror, persoana trebuia să întrunească următoarele condiții:

- 1) Să fie numai cetățean român cu domiciliul în România;
- 2) Să fie licențiat în drept și să aibă stagiul cerut de lege pentru funcția în care urmează să fie numit;
- 3) Să nu aibă antecedente penale și să se bucure de o reputație neștirbită;
- 4) Să cunoască limba română;
- 5) Să fie apt, din punct de vedere medical, pentru exercitarea funcției.

Au fost stabilite și o serie de interdicții și incompatibilități pentru magistrați, prin urmare, inclusiv pentru procurori. Astfel, procurorii nu pot face parte din partidele politice sau să desfășoare activități publice cu caracter politic, nu pot exercita activități de comerț și nici nu pot participa la administrația sau conducerea unor societăți comerciale sau civile,

funcția de procuror fiind incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

Admiterea în funcția de procuror se realiza, potrivit cadrului legislativ creat prin Legea nr. 92/1992, prin examen organizat de Procuratura Generală sau în mod direct, pe bază de interviu, dintre persoanele cu o vechime de cel puțin 5 ani în funcții juridice (avocat, notar, jurisconsult și altele).

Legea a stabilit și tranșele de vechime necesare pentru a avansa în funcții superioare de execuție sau de conducere (între 6 și 18 ani vechime în magistratură în raport de nivelul ierarhic al parchetului, respectiv al funcției de conducere).

Avansarea și transferarea procurorilor în funcțiile din Ministerul Public se realiza de către ministrul justiției la propunerea procurorului general.

În primii ani ce au urmat Revoluției din Decembrie 1989, la nivelul resurselor umane s-au manifestat două tendințe:

O primă tendință s-a concretizat prin ieșirea din sistem a unor procurori care s-au îndreptat fie către profesiile liberale (în special avocatură), fie în zona politicului (domeniu care înregistra un nou început).

A doua tendință (de sens opus celei dintâi) a fost intrarea masivă în sistem a unor persoane din toate domeniile juridice (în special avocați și jurisconșulți). Din păcate criteriile profesionale de triere nu au fost dintre cele mai exigente, ceea ce a însemnat un minus în nivelul profesional al procurorilor și, implicit, un minus în rezultatele și imaginea Ministerului Public.

Efectele s-au resimțit pe termen lung până la instituirea prin lege a unor exigențe profesionale și a unor mecanisme care să asigure un nivel profesional ridicat al celor admiși în sistem.

Adoptarea în anul 2000 a Legii nr. 78 privind prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție a condus la înființarea, prin Ordinul ministrului justiției nr. 2326/C/2000, separat de Secția de urmărire penală și criminalistică, a *Secției de combatere a corupției și a criminalității organizate* în cadrul Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, ca structură specializată în acest domeniu la nivel național. Această secție coordona și controla activitatea structurilor teritoriale specializate în acest domeniu, înființate prin aceeași lege, respectiv servicii în cadrul parchetelor de pe lângă curțile de apel și birouri în cadrul parchetelor de pe lângă tribunale.

Secția nou-înființată avea în structură:

- Serviciul de combatere a corupției;
- Serviciul de combatere a criminalității organizate;
- Biroul de centralizare, analizare și valorificare a datelor privind corupția și criminalitatea organizată.

Evoluțiile rapide produse în societatea românească după adoptarea Constituției din 1991 au creat condițiile revizuirii acesteia în anul 2003⁵.

---

⁵ Constituția României a fost revizuită prin Legea nr. 429/2003, lege ce a fost aprobată prin Referendumul național din 18-19 octombrie 2003 și a intrat în vigoare la data de 29 octombrie 2003, data publicării în M. Of. nr. 758 din 29 octombrie 2003 a Hotărârii Curții Constituționale nr. 3 din 22 octombrie 2003 pentru confirmarea rezultatului Referendumului național din 18-19 octombrie 2003 privind Legea de revizuire a Constituției României. În urma revizuirii, Constituția a fost republicată de Consiliul Legislativ, în temeiul art. 152 din Constituție, cu reactualizarea denumirilor și dându-se textelor o nouă numerotare, în M. Of. nr. 767 din 31 octombrie 2003.

Prin Constituția României, revizuită și republicată în anul 2003, s-a întărit locul „Autorității judecătorești” ca putere în stat și, implicit, rolul Ministerului Public și statutul procurorului.

În anul următor au fost adoptate cele trei legi ce priveau reformarea justiției, și anume: Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor⁶, Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară⁷ și Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii⁸.

Conform Legii nr. 304/2004, atribuțiile Ministerului Public au rămas ca în vechea reglementare, cu ușoare nuanțări.

Noua reglementare a prevăzut pentru Ministerul Public următoarea organizare:

- 1) Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție;
- 2) 15 parchete de pe lângă curțile de apel;
- 3) 42 parchete de pe lângă tribunale;
- 4) 188 parchete de pe lângă judecătorii;
- 5) Parchetele militare.

3. *Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a fost prevăzut cu următoarea structură⁹:*

I. Direcția Națională Anticorupție;

II. Secția de combatere a criminalității organizate, actelor de terorism și antidrog:

1) Serviciul de combatere a criminalității organizate și a unor fapte de corupție:

- a) Biroul de combatere a traficului de ființe umane;
- b) Biroul de combatere a traficului cu autovehicule furate, traficului cu materiale explozive și radioactive;
- c) Biroul de combatere a unor fapte de corupție.

2) Serviciul de combatere a traficului ilicit de droguri:

- a) Biroul de combatere a traficului intern și consumului ilicit de droguri;
- b) Biroul de combatere a traficului transfrontalier, laboratoare și culturi de droguri;

3) Serviciul de combatere a criminalității informatice:

- a) Biroul pentru combaterea fraudelor informatice;
- b) Biroul de asistență juridică internațională, de centralizare și analizare și valorificare a datelor.

4) Serviciul de combatere a macrocriminalității financiar-bancare și a spălării banilor:

- a) Biroul de combatere a macrocriminalității financiar-bancare și a spălării banilor;
- b) Biroul de combatere a finanțării terorismului.

⁶ Publicată în M. Of. nr. 576 din 29 iunie 2004. A fost republicată în M. Of. nr. 826 din 13 septembrie 2005, fiind ulterior modificată și completată de mai multe ori.

⁷ Publicată în M. Of. nr. 576 din 29 iunie 2004. A fost republicată în M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005, fiind ulterior modificată și completată de mai multe ori.

⁸ Publicată în M. Of. nr. 599 din 2 iulie 2004. A fost republicată în M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005 și, apoi, în M. Of. nr. 628 din 1 septembrie 2012, cu modificările și completările ulterioare.

⁹ A se vedea Regulamentul de ordine interioară a parchetelor aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 2850/C/2004, publicat în M. Of. nr. 1087 din 23 noiembrie 2004, cu modificările și completările ulterioare. A fost abrogat în temeiul art. 2 din Ordinul ministrului justiției nr. 529/C/2007.

- 5) *Serviciul de combatere a terorismului:*
- a) Biroul de combatere a atentatelor, catastrofelor și dezastrelor;
  - b) Biroul de combatere a faptelor de terorism.
- III. *Secția de urmărire penală și criminalistică:*
- 1) *Serviciul de urmărire penală:*
    - a) Biroul de anchete speciale magistrați și polițiști;
    - b) Biroul de anchete speciale demnitari.
  - 2) *Serviciul de supraveghere a cercetărilor:*
    - a) Biroul pentru combaterea criminalității economico-financiare;
    - b) Biroul pentru combaterea infracțiunilor, altele decât cele economico-financiare.
  - 3) *Serviciul de îndrumare și coordonare a activității de urmărire penală:*
    - a) Biroul de îndrumare și control al activității de urmărire penală;
    - b) Biroul de prelucrare și centralizare a datelor.
  - 4) *Serviciul de criminalistică:*
    - a) Biroul de tactică și metodică criminalistică;
    - b) Biroul de tehnică criminalistică;
- IV. *Secția judiciară penală:*
- 1) *Serviciul pentru coordonarea activității judiciare penale:*
    - a) Biroul penal I;
    - b) Biroul penal II;
    - c) Biroul penal III.
  - 2) *Serviciul pentru recursuri penale în interesul legii:*
    - a) Biroul penal I;
    - b) Biroul penal II;
    - c) Biroul procurorilor de ședință pentru Înalta Curte de Casație și Justiție și Curtea Constituțională;
- V. *Secția judiciară civilă:*
- 1) *Serviciul pentru coordonarea activității judiciare civile:*
    - a) Biroul civil I;
    - b) Biroul civil II.
  - 2) *Serviciul pentru recursuri civile în interesul legii:*
    - a) Biroul I;
    - b) Biroul II.
  - 3) *Biroul procurorilor de ședință pentru Înalta Curte de Casație și Justiție și Curtea Constituțională;*
- VI. *Secția parchetelor militare:*
- 1) *Serviciul de urmărire penală;*
  - 2) *Serviciul judiciar;*
  - 3) *Serviciul de control, organizare și personal;*
  - 4) *Serviciul economico-financiar și administrativ:*
    - a) Biroul de informatică și financiar-salarizare;
    - b) Biroul de asigurare logistică, protocol și administrativ;
- VII. *Secția de analiză, studii, probleme ale minorilor, evidență, perfecționare profesională și informatică:*
- 1) *Serviciul de analiză, studii și documentare, criminologie și statistică:*

- a) Biroul de analiză și studii;
  - b) Biroul de documentare;
  - c) Biroul de criminologie;
  - d) Biroul de statistică judiciară.
- 2) *Serviciul de evidență și organizare:*
- a) Biroul de resurse umane;
  - b) Biroul de evidență și organizare.
- 3) *Serviciul pentru prevenirea delincvenței juvenile și ocrotirea drepturilor minorilor:*
- a) Biroul pentru prevenirea delincvenței juvenile și ocrotirea drepturilor minorilor;
  - b) Biroul pentru strategie și implementare privind programele de prevenire și combatere a delincvenței juvenile.
- 4) *Serviciul operațional de coordonare și implementare a metodologiilor de urmărire penală:*
- a) Biroul operațional de coordonare și implementare a metodologiilor de urmărire penală;
  - b) Biroul de coordonare a activității Ministerului Public în domeniul drepturilor de proprietate intelectuală.
- 5) *Serviciul pentru tehnologia informației și comunicației:*
- a) Biroul de analiză și proiectare sisteme informatice;
  - b) Biroul de exploatare și întreținere resurse;

VIII. Secția de cooperare internațională, integrare europeană, informare publică și relații cu presa:

- 1) *Serviciul de cooperare internațională:*
- a) Biroul de cooperare și programe internaționale;
  - b) Biroul de asistență judiciară internațională.
- 2) *Serviciul de informare publică, relații cu presa și protocol:*
- a) Biroul de informare publică;
  - b) Biroul de relații cu presa;
  - c) Biroul de protocol;

IX. Secția de relații cu publicul, secretariat general, economico-financiară și administrativă:

- 1) *Serviciul relații cu publicul și secretariatul general;*
- 2) *Departamentul economico-financiar:*
- a) *Serviciul financiar, contabilitate și salarizare;*
  - b) *Serviciul buget, control financiar preventiv și angajamente bugetare;*
  - c) *Serviciul investiții, reparații, achiziții publice și protecția muncii;*
  - d) *Serviciul administrativ și gestiuni.*

X. Secția de inspecție:

- 1) *Serviciul de inspecție;*
- 2) *Serviciul de planificare și metodologie a inspecției;*

XI. Unitatea de implementare a Programelor PHARE;

XII. Biroul informațiilor clasificate;

XIII. Biroul juridic;

XIV. Serviciul de audit intern.

4. *Statutul procurorului reglementat prin Legea nr. 303/2004 a suferit unele mici modificări față de vechea reglementare.*

În continuare le amintim pe cele mai importante.

a) S-a introdus o nouă condiție la intrarea în magistratură, și anume aceea de a nu avea cazier fiscal [art. 14 alin. (2) lit. c)].

b) Avansarea și transferarea procurorilor în funcțiile din Ministerul Public au trecut din competența ministrului justiției (funcție politică) în aceea a Consiliului Superior al Magistraturii. Acesta a fost unul din marile câștiguri din cariera procurorilor, prin eliminarea suspiciunii de influență a politicului.

c) Admiterea în magistratură a procurorilor se face prin concurs, pe baza competenței profesionale, a aptitudinilor și a bunei reputații. Admiterea în magistratură și formarea profesională inițială pentru ocuparea funcției de procuror se realizează prin Institutul Național al Magistraturii (art. 12 și 13). S-a menținut posibilitatea accederii în funcția de procuror, prin concurs, pentru persoanele cu cel puțin 5 ani vechime în anumite funcții juridice [notar, avocat, consilier juridic ș.a. – art. 33 alin. (1)].

De asemenea, în forma inițială a legii s-a prevăzut posibilitatea accederii în magistratură și fără concurs pentru profesorii universitari din învățământul juridic superior acreditat sau pentru persoanele care au îndeplinit funcția de magistrat sau magistrat-asistent la Înalta Curte de Casație și Justiție cel puțin 5 ani și care și-au încetat activitatea din motive neimputabile [art. 31 alin. (5)]. În prezent o asemenea posibilitate nu mai există, dar categoriile profesionale menționate pot fi admise în funcția de procuror doar prin concurs [art. 33 alin. (1)].

d) În forma inițială a legii, s-au majorat tranșele de vechime în magistratură pentru ocuparea funcțiilor de conducere din Ministerul Public, ajungându-se la condiția unei vechimi de 18 ani în magistratură pentru funcția de procuror șef secție sau procuror general în Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție [art. 48 alin. (1) și art. 53 alin. (1)].

e) Durata mandatului pentru funcțiile de conducere în Ministerul Public s-a majorat de la 4 ani la 5 ani [art. 48 alin. (1) și art. 53 alin. (1) din forma inițială a legii].

f) S-a lărgit sfera incompatibilităților și interdicțiilor funcției de procuror (art. 6 – art. 10 din forma inițială a legii).

Astfel, funcția de procuror este incompatibilă cu orice alte funcții publice sau private, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

Procurorilor le este interzis să desfășoare activități comerciale sau de arbitraj, să aibă calitatea de asociat sau de membru în grupuri de interese economice, în organele de conducere, administrație sau control la societăți civile, comerciale, inclusiv bănci sau alte instituții de credit, societăți de asigurare sau ori financiare, companii naționale, societăți naționale sau regii autonome.

Singura derogare se aplică în cazul calității de asociat sau acționar ca urmare a privatizării în masă.

Procurorii nu pot face parte din partide sau formațiuni politice și nici să desfășoare activități cu caracter politic.

Procurorii nu își pot exprima public opinia cu privire la procesele aflate în curs (indiferent de faza procesuală) și nici nu pot da consultații scrise sau verbale în probleme litigioase. Prin excepție, procurorilor le este permis să pledeze numai în cauzele lor personale, ale ascendenților, descendenților, ale soților, precum și ale persoanelor puse sub tutela sau curatela lor.

Prin Legea nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente¹⁰, au fost aduse modificări semnificative Legilor nr. 303/2004, 304/2004 și 317/2004 ce fuseseră elaborate în anul 2004 cu asistență de specialitate din partea Uniunii Europene.

Amintim pe cele mai importante:

1) S-a instituit regula concursului pentru ocuparea funcțiilor de conducere în Ministerul Public cu excepția celor de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și ale secțiilor parchetelor din teritoriu [art. 49 alin. (1) din Legea nr. 303/2004];

2) S-a micșorat durata mandatului tuturor funcțiilor de conducere de la 5 ani la 3 ani, cu posibilitatea reinvestirii o singură dată [art. 49 alin. (8) și (9) din Legea nr. 303/2004];

3) Competența formulării propunerilor pentru numirea în cele mai importante funcții de conducere din Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (procuror general, procuror șef direcție, procuror șef secție și adjuncții lor) din nou la ministrul justiției [art. 54 alin. (1) din Legea nr. 303/2004];

4) S-au micșorat tranșele de vechime în magistratură pentru ocuparea funcțiilor de conducere în Ministerul Public (de pildă, vechimea minimă pe care trebuie să o aibă un procuror în funcția de judecător sau procuror pentru numirea în funcția de procuror general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a fost scăzută de la 18 ani la 10 ani [art. 54 alin. (1) din Legea nr. 303/2004]);

5) La interdicțiile și incompatibilitățile existente au fost adăugate altele noi.

Astfel, procurorii sunt obligați să dea anual o declarație în care să menționeze dacă soțul/soția, rudele sau afiniții până la gradul al IV-lea inclusiv exercită o funcție sau desfășoară o activitate juridică ori activități de investigare sau cercetare penală și locul de muncă al acestora [art. 5 alin. (3) din Legea nr. 303/2004].

Procurorii sunt obligați să facă o declarație autentică privind apartenența sau neapartenența ca agent sau colaborator al organelor de securitate, ca poliție politică [art. 6 alin. (1) din Legea nr. 303/2004].

Procurorii nu pot fi lucrători operativi, inclusiv acoperiți, informatori sau colaboratori ai serviciilor de informații. În acest sens, le revine obligația de a completa anual o declarație [art. 7 alin. (1) și (2) din Legea nr. 303/2004].

5. Modificările și completările aduse celor trei legi au fost urmate și de o schimbare în structura Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție¹¹:

¹⁰ Publicată în M. Of. nr. 653 din 22 iulie 2005, cu modificările și completările ulterioare.

¹¹ A se vedea art. 4 alin. (1) din Regulamentul de ordine interioară al parchetelor, aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 529/C din 21 februarie 2007, publicat în M. Of. nr. 154 din 5 martie 2007. Acest act normativ a fost abrogat în temeiul art. 2 din Ordinul ministrului justiției nr. 2632/C din 30 iulie 2014 pentru aprobarea Regulamentului de ordine interioară al parchetelor, publicat în M. Of. nr. 623 din 26 august 2014, cu modificările și completările ulterioare. În art. 11 („Structura Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție”) din acest din urmă regulament se prevăd următoarele: „În cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție funcționează: a) Secția de urmărire penală și criminalistică; b) Secția judiciară; c) Secția de resurse umane și documentare; d) Secția parchetelor militare; e) Serviciul de îndrumare și control; f) Serviciul de cooperare judiciară internațională, relații internaționale și programe; g) Serviciul de documente clasificate; h) Serviciul de tehnologia informației; i) Biroul de informare publică și de relații cu presa; j) Biroul juridic; k) Departamentul economico-financiar și administrativ; l) Direcția de audit public intern; m) Unitatea de management al proiectelor.” În plus, în art. 12 din același regulament sunt prevăzute structurile autonome din

- I. Direcția Națională Anticorupție;*
- II. Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism;*
- III. Secția de urmărire penală și criminalistică:*
- 1) *Serviciul de urmărire penală:*
    - a) Biroul de urmărire penală;
    - b) Biroul criminalistică.
  - 2) *Serviciul pentru coordonarea Ministerului Public în domeniul drepturilor de proprietate intelectuală:*
    - a) Biroul de combatere a infracțiunilor în domeniul drepturilor de proprietate intelectuală;
    - c) Biroul pentru coordonarea activității în domeniul drepturilor de proprietate intelectuală;
- IV. Secția judiciară:*
- 1) *Serviciul judiciar penal:*
    - a) Biroul de recursuri penale în interesul legii;
    - b) Biroul de reprezentare.
  - 2) *Serviciul judiciar civil:*
    - a) Biroul de recursuri civile în interesul legii;
    - b) Biroul de reprezentare;
- V. Secția de resurse umane și documentare:*
- 1) *Serviciul de documentare și statistică judiciară:*
    - a) Biroul de documentare;
    - b) Biroul de statistică judiciară;
    - c) Biblioteca.
  - 2) *Biroul de organizare și resurse umane;*
  - 3) *Biroul de relații cu publicul și audiențe;*
  - 4) *Biroul de registratură generală, arhivă și grefă;*
- VI. Secția parchetelor militare:*
- 1) *Serviciul de urmărire penală și judiciar;*
  - 2) *Serviciul de organizare, mobilizare, resurse umane, economico-financiar și administrativ:*
    - a) Biroul economico-financiar, contabilitate și administrativ;
    - b) Compartimentul informațiilor clasificate;
- VII. Serviciul de cooperare judiciară internațională, relații internaționale și programe:*
- 1) Biroul de cooperare judiciară internațională;
  - 2) Biroul de relații internaționale și programe, altele decât Programele PHARE;
- VIII. Direcția de exploatare a tehnologiei informației:*
- 1) Serviciul pentru dezvoltare, implementare și de administrare software;
  - 2) Serviciul pentru exploatare resurse și comunicații;
- IX. Biroul de informare publică și relații cu presa;*

X. Departamentul economico-financiar și administrativ:

- 1) *Serviciul financiar, salarizare, contabilitate, buget, control financiar preventiv, metodologie și angajamente bugetare:*
  - a) Biroul financiar, contabilitate și salarizare;
  - b) Biroul buget, control financiar preventiv propriu și angajamente bugetare;
  - c) Compartimentul de control financiar de gestiune.
- 2) *Serviciul de investiții și achiziții publice;*
- 3) *Serviciul administrativ, întreținere-deservire, transport și securitate a muncii:*
  - a) Biroul administrativ și întreținere-deservire;
  - b) Compartimentul transporturi și întreținere parc auto;
  - c) Compartimentul de securitate a muncii;
  - d) Biroul protocol;

*XI. Serviciul de audit public intern;**XII. Biroul juridic;**XIII. Compartimentul informațiilor clasificate;**XIV. Unitatea de Implementare a Programelor PHARE.***A. Direcția Națională Anticorupție**

1. *Direcția Națională Anticorupție a fost înființată prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2002¹², sub denumirea inițială de Parchetul Național Anticorupție, ca parchet specializat în combaterea infracțiunilor de corupție. Instituția a fost creată în cadrul unei convenții de înfrățire instituțională derulate împreună cu Parchetul Special Anticorupție din Spania, în cadrul Programului Phare RO 9910.05 „Întărirea capacității instituțiilor statului de luptă împotriva corupției”.*

Ca urmare a modificărilor legislative succesive din perioada ulterioară, Direcția Națională Anticorupție a devenit – în prezent – structura cu personalitate juridică, din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, specializată în lupta împotriva corupției la nivel mediu și înalt, potrivit legii. În exercitarea atribuțiilor ce-i revin în temeiul legii, Direcția Națională Anticorupție este independentă în raport cu instanțele judecătorești și cu parchetele de pe lângă acestea, precum și în relațiile cu celelalte autorități publice.

Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție conduce Direcția Națională Anticorupție prin intermediul procurorului-șef al acestei direcții care este asimilat prim-adjunctului procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. Procurorul-șef al Direcției Naționale Anticorupție, adjunctii săi, precum și procurorii șefi ai secțiilor sunt numiți de către Președintele României, la propunerea ministrului justiției, cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii, pe o perioadă de 3 ani, cu posibilitatea reînvestirii o singură dată.

În conformitate cu legea de organizare, Direcția Națională Anticorupție este o structură complexă. Procurorii direcției sunt sprijiniți în activitatea de urmărire penală atât de ofițeri și agenți de poliție judiciară, cât și de specialiști cu înaltă calificare în domeniile economic, financiar, bancar, vamal, informatic și în alte domenii. Aceștia își desfășoară activitatea în

¹² Publicată în M. Of. nr. 244 din 11 aprilie 2002, cu modificările și completările ulterioare. A fost aprobată cu modificări prin Legea nr. 503/2002, cu modificările și completările ulterioare.

cadrul unor echipe operative complexe, sub directa conducere, supraveghere și control al procurorilor, sporind astfel eficiența și calitatea anchetelor penale.

Direcția Națională Anticorupție are, prin lege, independență financiară, iar procurorul-șef al direcției este ordonator secundar de credite. Fondurile de care beneficiază se asigură de la bugetul de stat și sunt evidențiate distinct în bugetul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

2. *Principalele atribuții ale procurorului-șef al Direcției Naționale Anticorupție* sunt prevăzute în Regulamentul de ordine interioară al Direcției Naționale Anticorupție¹³, după cum urmează:

- conduce și coordonează întreaga activitate a Direcției Naționale Anticorupție, luând măsuri pentru buna funcționare a acesteia;

- urmărește ca repartizarea cauzelor către procurori să respecte criteriile: specializarea procurorului, volumul de activitate al procurorului, complexitatea și operativitatea soluționării cauzelor, evitarea conflictelor de interese sau a incompatibilităților în exercitarea funcției;

- înființează și desființează secțiile Direcției Naționale Anticorupție, cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii, și dispune înființarea și desființarea serviciilor și birourilor teritoriale, a serviciilor, birourilor și a altor compartimente de activitate la nivel central;

- convoacă și prezidează Adunarea generală a procurorilor din cadrul direcției Naționale Anticorupție;

- convoacă colegiul de conducere și prezidează ședințele acestuia;

- numește și revocă procurorii Direcției Naționale Anticorupție, cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii;

- propune Consiliului Superior al Magistraturii numirea sau revocarea procurorilor în funcții de conducere în cadrul direcției, potrivit legii;

- propune procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție delegarea procurorilor la Direcția Națională Anticorupție;

- numește și revocă lucrătorii de poliție judiciară ai Direcției Naționale Anticorupție, potrivit legii;

- exercită atribuțiile prevăzute de lege pentru ministrul afacerilor interne, privind drepturile și răspunderile ce revin ofițerilor și agenților de poliție judiciară din cadrul Direcției Naționale Anticorupție;

- numește, cu avizul ministerelor de resort, specialiști cu înaltă calificare în domeniile economic, financiar, bancar, vamal, informatic, precum și în alte domenii;

- încadrează personalul auxiliar de specialitate și personalul economic și administrativ din cadrul Direcției Naționale Anticorupție;

- repartizează procurorii și celelalte categorii de personal din cadrul direcției pe secții, servicii, birouri și alte compartimente de activitate;

- prezintă Consiliului Superior al Magistraturii și ministrului justiției raportul anual privind activitatea Direcției Naționale Anticorupție;

---

¹³ Aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 1643/C/2015, publicat în M. Of. nr. 350 din 21 mai 2015, cu modificările și completările ulterioare.

– propune ministrului justiției aprobarea statelor de funcții și de personal ale Direcției Naționale Anticorupție.

Procurorul-șef al Direcției Naționale Anticorupție reprezintă instituția în relația cu celelalte autorități publice și cu orice persoane juridice ori fizice, din țară sau străinătate. În exercitarea atribuțiilor care îi revin, procurorul-șef al Direcției Naționale Anticorupție poate emite ordine cu caracter intern.

Cei doi procurori-șefi adjuncți ai Direcției Naționale Anticorupție aduc la îndeplinire măsurile dispuse de procurorul-șef, coordonează și controlează activitatea secțiilor, serviciilor, birourilor și a celorlalte compartimente de activitate, conform repartizării dispuse de procurorul-șef al Direcției Naționale Anticorupție.

Direcția Națională Anticorupție își exercită atribuțiile pe *întregul teritoriu al României* prin procurori specializați în combaterea corupției, având *o structură centrală cu sediul în București, 14 servicii teritoriale și birou teritorial cu sediul în municipiul Baia Mare, care face parte din structura Serviciului teritorial Cluj.*

La nivel *central*, din punct de vedere structural, Direcția Națională Anticorupție este organizată în secții, servicii, compartimente și birouri. Activitatea operativă este asigurată de secția de combatere a corupției, secția de combatere a infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție și serviciul pentru efectuarea urmăririi penale în cauze privind infracțiunile de corupție săvârșite de militari, iar cea judiciară, de secția judiciară penală.

Serviciile teritoriale funcționează în localitățile unde se află sediile curților de apel, în raport cu circumscripția acestora, și sunt conduse de procurori-șefi, aflați în subordinea directă a procurorului-șef al Direcției Naționale Anticorupție. Aceștia sunt numiți pe o perioadă de 3 ani, cu posibilitatea reînvestirii o singură dată, de către Consiliul Superior al Magistraturii, la propunerea procurorului-șef al direcției. Un birou teritorial funcționează la Baia Mare.

3. Direcția Națională Anticorupție este prevăzută cu următoarele categorii de personal:

a) Procurori

Procurorii Direcției Naționale Anticorupție sunt numiți prin ordinul procurorului-șef al direcției, cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii.

Pentru a fi numiți în cadrul direcției, procurorii trebuie să aibă o bună pregătire profesională, o conduită morală ireproșabilă, o vechime de cel puțin 6 ani în funcția de procuror sau judecător și să fi fost declarați admiși în urma unui interviu organizat de comisia constituită în acest scop. Comisia, numită prin ordinul procurorului-șef al direcției, este formată din 3 procurori din cadrul Direcției Naționale Anticorupție și specialiști în psihologie ori resurse umane.

Interviul constă în verificare pregătirii profesionale, a capacității de a lua decizii și de a-și asuma răspunderea, a rezistenței la stres, precum și a altor calități specifice.

Procurorul-șef al Direcției Naționale Anticorupție evaluează rezultatele obținute de procurorii direcției și îi poate revoca, cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii, în cazul exercitării necorespunzătoare a atribuțiilor specifice funcției sau ca urmare a aplicării unei sancțiuni disciplinare.

b) Poliția judiciară

În scopul efectuării cu celeritate și în mod temeinic a activităților de descoperire și de urmărire a infracțiunilor de corupție, la Direcția Națională Anticorupție sunt detașați pe o durată de 6 ani, cu posibilitatea prelungirii, ofițeri și agenți de poliție.

Detașarea se face la propunerea nominală a procurorului-șef al Direcției Naționale Anticorupție, prin ordin al ministrului administrației și internelor, fiind numiți în funcție prin ordin al aceluiași procuror-șef.

Ofițerii și agenții de poliție judiciară își desfășoară activitatea numai în cadrul direcției, sub autoritatea procurorului-șef al acesteia, și efectuează actele de cercetare penală dispuse de procurori, dispozițiile acestora fiind obligatorii.

Pe perioada detașării, ofițerii și agenții poliției judiciare nu pot primi nicio însărcinare de la organele ierarhic superioare din cadrul Ministerului Administrației și Internelor.

c) *Specialiști*

În cadrul Direcției Naționale Anticorupție sunt numiți, prin ordin al procurorului-șef al direcției, cu avizul ministerelor de resort, specialiști cu înaltă calificare în domeniile economic, financiar, bancar, vamal, informatic, precum și în alte domenii, pentru clarificarea unor aspecte tehnice în activitatea de urmărire penală.

Specialiștii menționați au calitatea de funcționar public și, similar cu lucrătorii de poliție judiciară, își desfășoară activitatea sub directă conducere, supraveghere și control nemijlocit al procurorilor din cadrul Direcției Naționale Anticorupție. Ei efectuează, din dispoziția scrisă a procurorilor, constatări tehnico-științifice care constituie mijloace de probă, în condițiile legii.

4. *Direcția Națională Anticorupție este competentă să desfășoare urmărirea penală pentru infracțiunile prevăzute de Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție¹⁴ și de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2002.*

Competența materială și după calitatea persoanei a structurii centrale a Direcției Naționale Anticorupție și a serviciilor și birourilor teritoriale este comună.

Legea nr. 78/2000 enumeră trei categorii de infracțiuni de corupție, astfel:

a) *Infracțiuni de corupție propriu-zisă:*

- luare de mită;
- dare de mită;
- primirea de foloase necuvenite;
- trafic de influență în ambele forme (vânzare de influență, cumpărare de influență);
- faptele de luare de mită sau trafic de influență săvârșite de o persoană care: exercită o funcție de demnitate publică; este judecător sau procuror; este organ de cercetare penală sau are atribuții de constatare ori de sancționare a contravențiilor; este una dintre persoanele prevăzute la art. 293 C. pen.

b) *Infracțiuni asimilate infracțiunilor de corupție:*

- stabilirea, cu intenție, a unei valori diminuate, față de valoarea comercială reală, a bunurilor aparținând operatorilor economici la care statul sau o autoritate a administrației publice locale este acționar, comisă în cadrul acțiunii de privatizare ori de executare silită, de reorganizare sau lichidare judiciară ori cu ocazia unei operațiuni comerciale, ori a bunurilor aparținând autorității publice sau instituțiilor publice, în cadrul unei acțiuni de vânzare a acestora sau de executare silită, săvârșită de cei care au atribuții de conducere, de administrare, de gestionare, de executare silită, de reorganizare ori lichidare judiciară, dacă

¹⁴ Publicată în M. Of. nr. 219 din 18 mai 2000, cu modificările și completările ulterioare.

sunt săvârșite în scopul obținerii pentru sine sau pentru altul de bani, bunuri ori alte foloase necuvenite;

– acordarea de subvenții cu încălcarea legii sau neurmărirea, conform legii, a respectării destinațiilor subvențiilor, dacă sunt săvârșite în scopul obținerii pentru sine sau pentru altul de bani, bunuri ori alte foloase necuvenite;

– utilizarea subvențiilor în alte scopuri decât cele pentru care au fost acordate, precum și utilizarea în alte scopuri a creditelor acordate din fonduri publice sau care urmează să fie rambursate din fonduri publice, dacă au fost săvârșite în scopul obținerii pentru sine sau pentru altul de bani, bunuri ori alte foloase necuvenite;

– fapta persoanei, care, având sarcina de a supraveghea, a controla a reorganiza sau a lichida un operator economic privat, îndeplinește pentru acesta vreo însărcinare, intermediază ori înlesnește efectuarea unor operațiuni comerciale sau financiare ori participă cu capital la un asemenea operator economic, dacă fapta este de natură a-i aduce, direct sau indirect, un folos necuvenit; această faptă constituie infracțiune și atunci când a fost săvârșită într-un interval de 5 ani de la încetarea însărcinării;

– efectuarea de operațiuni financiare, ca acte de comerț, incompatibile cu funcția, atribuția sau însărcinarea pe care o îndeplinește o persoană ori încheierea de tranzacții financiare, utilizând informații obținute în virtutea funcției, atribuției sau însărcinării sale, dacă sunt săvârșite în scopul obținerii pentru sine sau pentru altul de bani, bunuri ori alte foloase necuvenite;

– folosirea, în orice mod, direct sau indirect, de informații ce nu sunt destinate publicității ori permiterea accesului unor persoane neautorizate la aceste informații, dacă sunt săvârșite pentru obținerea pentru sine sau pentru altul de bani, bunuri ori alte foloase necuvenite;

– folosirea influenței sau a autorității de către persoana care îndeplinește o funcție de conducere într-un partid, într-un sindicat sau patronat ori în cadrul unei persoane juridice fără scop patrimonial, în scopul obținerii pentru sine ori pentru altul de bani, bunuri ori alte foloase necuvenite;

– infracțiunea de șantaj, prevăzută de art. 207 din Codul penal, în care este implicată o persoană dintre cele arătate la art. 1 din Legea nr. 78/2000;

– infracțiunile de abuz în serviciu sau de uzurpare a funcției, dacă funcționarul public a obținut pentru sine sau pentru altul un folos necuvenit.

c) *Infracțiunile împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene.*

– folosirea sau prezentarea cu rea-credință de documente ori declarații false, inexacte sau incomplete, dacă fapta are ca rezultat obținerea pe nedrept de fonduri din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei; dacă această faptă a produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu jumătate;

– omisiunea de a furniza, cu știință, datele cerute potrivit legii pentru obținerea de fonduri din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei; dacă această faptă a produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu jumătate;

– schimbarea, fără respectarea prevederilor legale, a destinației fondurilor obținute din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele

ei; dacă fapta a produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu jumătate;

– schimbarea, fără respectarea prevederilor legale, a destinației unui folos legal obținut, dacă fapta are ca rezultat diminuarea ilegală a resurselor din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei; dacă fapta a produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu jumătate;

– folosirea sau prezentarea cu rea-credință de documente ori declarații false, inexacte sau incomplete, care are ca rezultat diminuarea ilegală a resurselor ce trebuie virate către bugetul general al Uniunii Europene sau către bugetele administrate de aceasta ori în numele ei; dacă fapta a produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu jumătate;

– omisiunea de a furniza, cu știință, datele cerute potrivit legii, dacă fapta are ca rezultat diminuarea ilegală a resurselor ce trebuie virate către bugetul general al Uniunii Europene sau către bugetele administrate de aceasta ori în numele ei; dacă fapta a produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu jumătate;

– încălcarea din culpă de către directorul, administratorul sau persoana cu atribuții de decizie ori de control în cadrul unui operator economic a unei îndatoriri de serviciu, prin neîndeplinirea acesteia sau îndeplinirea ei defectuoasă, dacă fapta a avut ca rezultat săvârșirea de către o persoană care se află în subordinea sa și care a acționat în numele aceluși operator economic a uneia dintre infracțiunile prevăzute la art. 18¹–18³ din Legea nr. 78/2000 sau săvârșirea unei infracțiuni de corupție ori de spălare a banilor în legătură cu fondurile Uniunii Europene.

Având în vedere că Direcția Națională Anticorupție are competența de a efectua urmărirea penală în cauzele de corupție mare și medie, iar o delimitare între acestea și cele de corupție mică este dificil de realizat, în Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2002 sunt prevăzute trei condiții, necumulative, care stabilesc sfera de competență a acestei direcții, și anume:

a) infracțiunile prevăzute în Legea nr. 78/2000, cu modificările și completările ulterioare, dacă, indiferent de calitatea persoanelor care le-au comis, au cauzat o pagubă materială mai mare decât echivalentul în lei a 200.000 euro;

b) dacă valoarea sumei sau a bunului care formează obiectul infracțiunii de corupție, prevăzută în actul normativ mai sus indicat, este mai mare decât echivalentul în lei a 10.000 de euro;

c) funcția autorului infracțiunii, atunci când, indiferent de valoarea pagubei materiale ori de valoarea bunului sau sumei care formează obiectului infracțiunii de corupție, infracțiunile au fost comise de către:

- deputați;
- senatori;
- membrii din România ai Parlamentului European;
- membrul desemnat de România în Comisia Europeană;
- membri ai Guvernului;
- secretari de stat ori subsecretari de stat și asimilați acestora;
- consilieri ai miniștrilor;
- judecătorii Înaltei Curți de Casație și Justiție și ai Curții Constituționale;
- ceilalți judecători și procurori;

- membrii Consiliului Superior al Magistraturii;
- președintele Consiliului Legislativ și locțiitorul acestuia;
- Avocatul Poporului și adjuncții săi;
- consilierii prezidențiali și consilierii de stat din cadrul Administrației Prezidențiale;
- consilierii de stat ai prim-ministrului;
- membrii și auditorii publici externi din cadrul Curții de Conturi a României și ai camerelor județene de conturi;
- guvernatorul, prim-viceguvernatorul și viceguvernatorii Băncii Naționale a României;
- președintele și vicepreședintele Consiliului Concurenței;
- ofițeri, amirali, generali și mareșali;
- ofițeri de poliție;
- președinții și vicepreședinții consiliilor județene;
- primarul general și viceprimarii municipiului București;
- primarii și viceprimarii sectoarelor municipiului București;
- primarii și viceprimarii municipiilor;
- consilieri județeni;
- prefecți și subprefecți;
- conducătorii autorităților și instituțiilor publice centrale și locale și persoanele cu funcții de control din cadrul acestora, cu excepția conducătorilor autorităților și instituțiilor publice de la nivelul orașelor și comunelor și a persoanelor cu funcții de control din cadrul acestora;
- avocați;
- comisarii Gărzii Financiare;
- personalul vamal;
- persoanele care dețin funcții de conducere, de la director inclusiv, în cadrul regiilor autonome de interes național, al companiilor și societăților naționale, al băncilor și societăților comerciale la care statul este acționar majoritar, al instituțiilor publice care au atribuții în procesul de privatizare și al unităților centrale financiar-bancare;
- persoanele prevăzute la art. 293 și 294 C. pen.

Infraacțiunile împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene sunt de competența Direcției Naționale Anticorupție [art. 13 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2002]. De asemenea, sunt de competența acestei direcții infracțiunile prevăzute la art. 246, 297 și 300 C. pen., dacă s-a cauzat o pagubă mai mare decât echivalentul în lei a 1.000.000 euro [art. 13 alin (3) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2002].

5. Direcția Națională Anticorupție își desfășoară activitatea de urmărire penală și de susținere a cauzelor în fața instanțelor de judecată conform dispozițiilor din Codul de procedură penală, care se completează cu cele ale Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 43/2002, cu modificările și completările ulterioare.

Atunci când sunt întrunite condițiile cerute de lege, iar interesul anchetei o impune, procurorii pot dispune/solicita măsuri preventive și măsuri asigurătorii în vederea recuperării prejudiciului. În activitatea curentă a Direcției Naționale Anticorupție, cele mai frecvente modalități prin care procurorii iau cunoștință despre comiterea infracțiunilor de corupție sunt plângerea, denunțul, autodenunțul, sesizările primite de la autoritățile cu atribuții de control, sesizările primite de la poliție, sesizările și informările primite de la

serviciile specializate în culegerea de informații. De asemenea, procurorii se pot sesiza din oficiu, ca urmare a datelor și informațiilor obținute în activitatea curentă sau din materialele publicate în mass-media.

Instituțiile statului cu atribuții de control, de audit, de constatare și cercetare a infracțiunilor, serviciile și organele specializate în culegerea de informații *sunt obligate prin lege* să transmită Direcției Naționale Anticorupție orice date sau informații pe care le dețin în legătură cu săvârșirea infracțiunilor de competența acesteia.

La solicitarea procurorilor, autoritățile cu atribuții de control sau de audit, în funcție de competența stabilită de lege, comunică de asemenea date sau rezultate ale unor acțiuni de control, în măsura în care pot contribui la desfășurarea urmăririi penale într-un caz concret.

Pentru a spori eficiența cooperării interinstituționale, Direcția Națională Anticorupție a încheiat protocoale de colaborare cu mai multe instituții, respectiv Oficiul Național pentru Prevenirea și Controlul Spălării Banilor, Direcția Generală Anticorupție din cadrul Ministerului Administrației și Internelor, Inspectoratul General al Poliției Române, Departamentul pentru Luptă Antifraudă, Curtea de Conturi, Bursa de Valori din București, Imprimeria Națională, Autoritatea Națională a Vămirilor, Serviciul Român de Informații, Serviciul de Informații Externe.

Fiind ea însăși un rezultat al cooperării internaționale, Direcția Națională Anticorupție desfășoară încă de la înființare o intensă activitate de cooperare internațională.

În acest context, se urmărește:

- studierea structurii organizatorice și funcționale a unor instituții din alte state având competențe similare în domeniul luptei împotriva corupției;
- participarea la conferințe, seminarii, forumuri internaționale în domeniul luptei împotriva corupției;
- schimbul de date și informații, desfășurarea de activități de asistență judiciară internațională în cauze de corupție;
- crearea unei imagini corecte a instituției în fața organizațiilor europene și internaționale;
- implementarea programelor de asistență tehnică, beneficiind de expertiză străină;
- oferirea de expertize anticorupție altor state, în cadrul programelor de asistență tehnică internațională.

Direcția Națională Anticorupție *face parte dintr-o serie de rețele internaționale ale autorităților anticorupție*, respectiv:

- Asociația Internațională a Autorităților Anticorupție (I.A.A.C.A.);
- Rețeaua Partenerilor Europeni împotriva Corupției (E.P.A.C.);
- Rețeaua Practicienilor Anticorupție din Europa de Est (A.C.P.N.);
- Rețeaua de Cercetare a Agențiilor Anticorupție (A.N.C.H.O.R.A.G.E. N.ET).

B. Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism

1. *Amenințările teroriste globale, sistemul de acțiune al grupurilor de criminalitate organizată care utilizează mijloace variate, evoluțiile structurale produse în cadrul modalităților de manifestare a principalilor vectori care acționează în cadrul crimei organizate și terorismului au impus o adaptare permanentă a mijloacelor și căilor de combatere a fenomenului infracțional, inclusiv a structurilor organizatorice ale instituțiilor implicate în lupta împotriva acestui fenomen.*

Răspunzând acestor imperative, Ministerul Public și-a adaptat permanent capacitatea organizatorică, constituind structuri la nivel central și teritorial care să poată dezvolta o reacție fermă contra acestor amenințări, în măsură să apere interesele și necesitățile de siguranță internă ale societății românești.

În acest context, creat de riscul global pe care îl prezintă terorismul, criminalitatea organizată și microcriminalitatea economico-financiară, a apărut necesitatea existenței unui filtru la nivel național pentru eficientizarea acțiunilor de luptă împotriva acestor fenomene și a însănătoșirii mediului economic de afaceri, asigurării siguranței cetățeanului și a instituțiilor statale.

Prin Legea nr. 508/2004¹⁵ a fost înființată, în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Direcția de Investigare a Infrațiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (D.I.I.C.O.T.), ca structură cu personalitate juridică specializată în care își desfășoară activitatea procurori specializați și specialiști cu înaltă calificare în domenii precum culegerea și prelucrarea informațiilor, economic, financiar, bancar, vamal, informatic, precum și în alte domenii, pentru clarificarea unor aspecte tehnice în activitatea de urmărire penală: deopotrivă, structura D.I.I.C.O.T. este completată cu personal auxiliar de specialitate, personal economic și administrativ.

Conform legii sus-menționate, D.I.I.C.O.T., ca structură specializată, cu personalitate juridică și regulament propriu de organizare și funcționare, este condusă de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție prin intermediul procurorului-șef al Direcției de Investigare a Infrațiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, care este asimilat prim-adjunctului procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și este ordonator secundar de credite.

Procurorul-șef al direcției era ajutat de un procuror-șef adjunct asimilat adjunctului procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și de 2 consilieri asimilați consilierilor procurorului general.

Direcția de Investigare a Infrațiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism este organizată ca structură centrală și structură teritorială [art. 4 alin. (1) din Legea nr. 508/2004].

2. În cadrul structurii centrale funcționau servicii, birouri și compartimente de activitate conduse de procurori-șefi¹⁶:

I. Serviciul de prevenire și combatere a criminalității organizate:

- a) *Biroul de combatere a traficului de persoane și migranți;*
- b) *Biroul de combatere a infrațiunilor de fals de monedă, alte valori și contra-faceri;*
- c) *Biroul de combatere a infrațiunilor de violență;*

II. Serviciul de prevenire și combatere a traficului ilicit de droguri:

- a) *Biroul de combatere a traficului intern de droguri, precursori și culturi;*
- b) *Biroul de combatere a traficului transfrontalier de droguri;*

---

¹⁵ Publicată în M. Of. nr. 1089 din 23 noiembrie 2004, cu modificările și completările ulterioare. Legea nr. 508/2004 a fost abrogată în temeiul art. 27 din O.U.G. nr. 78/2016.

¹⁶ A se vedea art. 4 alin. (2) din Regulamentul de organizare și funcționare a D.I.I.C.O.T. aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 1226/C/2009, publicat în M. Of. nr. 367 din 1 iunie 2009, cu modificările și completările ulterioare. Acest regulament a fost abrogat în temeiul art. 2 din Ordinul ministrului justiției nr. 4682/C/2016 pentru aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare al D.I.I.C.O.T., publicat în M. Of. nr. 1060 din 29 decembrie 2016.

- III. Serviciul de prevenire și combatere a criminalității economico-financiare:
  - a) *Biroul de combatere a criminalității economico-financiare și a spălării banilor;*
  - b) *Biroul de combatere a infracțiunilor vamale și a celor contra pieței de capital;*
- IV. Serviciul de prevenire și combatere a criminalității informatice:
  - a) *Biroul de combatere a infracțiunilor informatice;*
  - b) *Biroul de combatere a infracțiunilor cu cărți de credit și alte mijloace de plată electronică;*
- V. Serviciul de prevenire și combatere a infracțiunilor de terorism și a celor contra securității statului:
  - a) *Biroul de investigare a infracțiunilor de terorism și de finanțare a terorismului;*
  - b) *Biroul de combatere a infracțiunilor contra securității statului;*
- VI. Serviciul judiciar;
- VII. Biroul de cooperare, reprezentare și asistență judiciară internațională;
- VIII. Biroul de informare și relații publice;
- IX. Biroul de resurse umane, studii și perfecționare profesională;
- X. Biroul de informații clasificate;
- XI. Centrul de aplicații operaționale al procurorilor:
  - *Biroul de analiză, previziuni și pregătire profesională;*
  - *Biroul de tehnologia informației, tehnic și de criminalistică (acesta cuprinde: compartimentul telecomunicații; compartimentul tehnic; compartimentul de criminalistică; compartimentul pentru tehnologia informației).*
- XII. Compartimentul specialiști;
- XIII. Departamentul economico-financiar și administrativ:
  - Serviciul financiar, salarizare, contabilitate, buget, control financiar preventiv și angajamente bugetare;
  - *Compartimentul financiar, salarizare și contabilitate;*
  - *Compartimentul buget, control financiar preventiv și angajamente bugetare;*
  - Serviciul investiții, achiziții publice și administrativ;
  - *Compartiment investiții;*
  - *Compartiment administrativ, întreținere și auto.*

3. Potrivit dispozițiilor art. 83 din Regulamentul de organizare și funcționare a D.I.I.C.O.T., structura teritorială a D.I.I.C.O.T. era constituită din 15 servicii teritoriale, care aveau sediile în localitățile de reședință ale parchetelor de pe lângă curțile de apel, având aceeași circumscripție teritorială și birouri teritoriale, constituite prin ordin al procurorului-șef de direcție.

4. Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism avea următoarele atribuții:

- efectuarea urmăririi penale pentru infracțiunile prevăzute în Legea nr. 508/2004 și legile speciale;
- conducerea, supravegherea și controlul actelor de cercetare penală, efectuate din dispoziția procurorului de către ofițerii și agenții de poliție judiciară aflați în coordonarea Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism;

- sesizarea instanțelor judecătorești pentru luarea măsurilor prevăzute de lege și pentru judecarea cauzelor privind infracțiunile date în competența Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism;
- conducerea, supravegherea și controlul activităților de ordin tehnic ale urmăririi penale efectuate de specialiști în domeniul economic, financiar, bancar, vamal, informatic, precum și în alte domenii, numiți în cadrul Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism;
- studierea cauzelor care generează săvârșirea infracțiunilor de criminalitate organizată, trafic de droguri, criminalitate informatică și terorism și a condițiilor care le favorizează, elaborarea propunerilor în vederea eliminării acestora, precum și pentru perfecționarea legislației penale în acest domeniu;
- constituirea și actualizarea bazei de date vizând infracțiunile ce sunt date în competența Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism;
- exercitarea altor atribuții prevăzute de Codul de procedură penală și legile speciale.

În vederea exercitării atribuțiilor care revin D.I.I.C.O.T., atunci când sunt indicii temeinice cu privire la săvârșirea uneia din infracțiunile de competența acesteia, pot fi dispuse în condițiile Codului de procedură penală ori de legile speciale următoarele măsuri:

- punerea sub supraveghere a conturilor bancare și a conturilor asimilate acestora;
- punerea sub supraveghere, interceptarea sau înregistrarea comunicațiilor;
- accesul la sisteme informatice.

De asemenea, procurorii D.I.I.C.O.T. pot dispune să li se comunice în original sau copie date, informații, înscrisuri, documente bancare, financiare ori contabile și altele asemenea oricărei persoane care le deține ori de la care emană, aceasta fiind obligată să se conformeze.

Dacă există indicii temeinice că s-a săvârșit sau se pregătește săvârșirea unei infracțiuni din cele atribuite prin lege în competența Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, care nu poate fi descoperită sau ai cărei făptuitori nu pot fi identificați prin alte mijloace, pot fi folosiți investigatori sub acoperire sau colaboratori și informatori ai poliției judiciare în condițiile Codului de procedură penală și ale altor legi speciale.

Procurorii Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism pot dispune și autoriza efectuarea de livrări supravegheate, cu sau fără substituirea totală sau parțială a bunurilor, mărfurilor sau a substanțelor care fac obiectul livrării, și pot dispune măsuri specifice de protecție a martorului, a experților și a victimelor, potrivit legii.

5. Întrucât de la înființarea D.I.I.C.O.T., în anul 2004, și până în noiembrie 2016 criminalitatea organizată și terorismul au cunoscut evoluții și dimensiuni crescute mai ales în plan european și internațional, a fost adoptată Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 78/2016 pentru organizarea și funcționarea D.I.I.C.O.T., precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative¹⁷. Prin urmare, de pildă, a crescut numărul maxim de posturi de procuror de la 230 la 295, lucru motivat de creșterea în ultima perioadă a

¹⁷ Publicată în M. Of. nr. 938 din 22 noiembrie 2016.

numărului și complexității cauzelor instrumentate de D.I.I.C.O.T., în timp ce numărul de procurori a rămas nemodificat; procurorul-șef D.I.I.C.O.T. este ajutat de doi procurori-șefi adjuncți, asimilați adjunctului procurorului general al P.Î.C.C.J., față de reglementarea anterioară când dispunea doar de un procuror-șef adjunct; s-au făcut modificări în ceea ce privește competența D.I.I.C.O.T., ca, de exemplu, scoaterea din competența acestei direcții a infracțiunilor prevăzute de Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale, cu modificările și completările ulterioare, în condițiile prevăzute în art. 12 alin. (1) lit. a) pct. (v) din Legea nr. 508/2004; a fost incriminată și dată în competența D.I.I.C.O.T. fapta unei persoane de a se deplasa în străinătate în scopul planificării ori instruirii în vederea săvârșirii actelor de terorism, în acest sens fiind introdus, în Legea nr. 535/2004, art. 35¹; de asemenea, au fost luate măsuri pentru consolidarea capacității instituționale a D.I.I.C.O.T., avându-se în vedere și obiectivele asumate de statul român inclusiv în cadrul Agendei de Securitate a UE (2015); conform art. 7 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 78/2016, în cadrul D.I.I.C.O.T., în vederea desfășurării activităților prevăzute la art. 142 alin. (1) C. pr. pen., funcționează, prin detașare, ofițeri sau agenți de poliție judiciară, care își desfășoară activitatea exclusiv în cadrul direcției, sub directa conducere și controlul nemijlocit al procurorilor, legiuitorul adoptând, așadar, modelul D.N.A. în ceea ce privește poliția judiciară ș.a.

În legătură cu atribuțiile D.I.I.C.O.T., în cea mai mare parte au rămas aceleași, cu unele nuanțări și completări. Astfel, potrivit dispozițiilor art. 2 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 78/2016, D.I.I.C.O.T. are următoarele atribuții: „a) efectuarea urmăririi penale pentru infracțiuni prevăzute în competența direcției prin prezenta ordonanță de urgență și prin legile speciale; b) conducerea, supravegherea și controlul actelor de cercetare penală, efectuate din dispoziția procurorului de către ofițerii și agenții de poliție judiciară organizați în cadrul structurilor specializate în combaterea criminalității organizate, la nivel central și teritorial, aflați în coordonarea D.I.I.C.O.T., ori detașați în cadrul direcției, precum și de către ofițerii sau agenții de poliție judiciară care au primit avizul din partea procurorului-șef al D.I.I.C.O.T.; c) sesizarea instanțelor judecătorești pentru luarea măsurilor prevăzute de lege, pentru judecarea cauzelor, precum și exercitarea căilor de atac conform legii în cauzele privind infracțiunile date în competența D.I.I.C.O.T.; d) participarea la ședințele de judecată în cauzele pentru care procurorii D.I.I.C.O.T. au sesizat instanțele de judecată ori au exercitat căile de atac ori în care, potrivit legii, participarea procurorului este obligatorie în raport cu infracțiunile date de prezenta ordonanță de urgență în competența direcției; e) conducerea, supravegherea și controlul activităților de ordin tehnic în cadrul urmăririi penale, efectuate de specialiști în domeniul economic, financiar, bancar, vamal, informatic, precum și în alte domenii, din dispoziția procurorilor direcției; f) studierea cauzelor care generează săvârșirea infracțiunilor de criminalitate organizată, trafic de droguri, criminalitate informatică și terorism ori a altor infracțiuni date în competența direcției și a condițiilor care le favorizează, elaborarea propunerilor în vederea eliminării acestora, precum și pentru perfecționarea legislației penale în acest domeniu; g) constituirea și actualizarea bazei de date vizând infracțiunile ce sunt date în competența D.I.I.C.O.T.; h) solicitarea și acordarea asistenței judiciare internaționale în cauzele care privesc infracțiuni date în competența direcției prin prezenta ordonanță de urgență și prin legile speciale; i) exercitarea altor atribuții prevăzute de Codul de procedură penală și de legile speciale.”

Conform prevederilor art. 5 din Regulamentul de organizare și funcționare al D.I.I.C.O.T. aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 4682/C/2016, în prezent structura centrală a D.I.I.C.O.T. este compusă din următoarele secții, servicii, birouri, departamente și compartimente:

- a) *Secția de combatere a criminalității organizate:*
  - Serviciul de combatere a criminalității organizate;
  - Serviciul de combatere a criminalității economico-financiare;
- b) *Secția de combatere a traficului de droguri:*
  - Serviciul de combatere a traficului intern de droguri;
  - Serviciul de combatere a traficului transfrontalier de droguri;
- c) *Secția de combatere a infracțiunilor de terorism și a criminalității informatice:*
  - Serviciul de combatere a infracțiunilor de terorism și a celor contra securității naționale;
  - Serviciul de combatere a criminalității informatice;
- d) *Serviciul judiciar;*
- e) *Serviciul de cooperare, reprezentare și asistență judiciară internațională;*
- f) *Serviciul informații clasificate;*
- g) *Serviciul de resurse umane;*
- h) *Biroul pentru coordonarea activității de pregătire profesională și programe;*
- i) *Biroul de informare și relații publice;*
- j) *Biroul pentru coordonarea activităților tehnice de specialitate:*
  - Compartimentul specialiști;
  - Compartimentul specialiști antifraudă;
- k) *Biroul tehnic și de criminalistică:*
  - Compartimentul tehnic și de criminalistică;
  - Compartimentul telecomunicații;
- l) *Biroul de tehnologia informației;*
- m) *Compartimentul statistică, analiză și previziuni;*
- n) *Departamentul economico-financiar și administrativ:*
  - Serviciul financiar, salarizare, contabilitate, buget, control financiar preventiv și angajamente bugetare;
  - Serviciul investiții, achiziții publice și administrativ;
  - Compartimentul intern de prevenire și protecție a muncii;
- o) *Compartimentul registratură, grefă, arhivă și relații cu publicul.*

Potrivit dispozițiilor art. 6 din regulamentul sus-indicat, structura teritorială a D.I.I.C.O.T. este acum compusă din următoarele servicii și birouri teritoriale:

- a) *Serviciul teritorial Alba Iulia:*
  - Biroul teritorial Hunedoara;
  - Biroul teritorial Sibiu;
- b) *Serviciul teritorial Bacău:*
  - Biroul teritorial Neamț;
- c) *Serviciul teritorial Brașov:*
  - Biroul teritorial Covasna;
- d) *Serviciul teritorial Cluj:*
  - Biroul teritorial Maramureș;

- Biroul teritorial Bistrița-Năsăud;
- Biroul teritorial Sălaj;
- e) *Serviciul teritorial Constanța*:
  - Biroul teritorial Tulcea;
- f) *Serviciul teritorial Craiova*:
  - Biroul teritorial Gorj;
  - Biroul teritorial Mehedinți;
  - Biroul teritorial Olt;
- g) *Serviciul teritorial Galați*:
  - Biroul teritorial Brăila;
  - Biroul teritorial Vrancea;
- h) *Serviciul teritorial Iași*:
  - Biroul teritorial Vaslui;
- i) *Serviciul teritorial Oradea*:
  - Biroul teritorial Satu Mare;
- j) *Serviciul teritorial Pitești*:
  - Biroul teritorial Vâlcea;
- k) *Serviciul teritorial Ploiești*:
  - Biroul teritorial Dâmbovița;
  - Biroul teritorial Buzău;
- l) *Serviciul teritorial Suceava*:
  - Biroul teritorial Botoșani;
- m) *Serviciul teritorial Târgu Mureș*:
  - Biroul teritorial Harghita;
- n) *Serviciul teritorial Timișoara*:
  - Biroul teritorial Arad;
  - Biroul teritorial Caraș-Severin;
- o) *Biroul teritorial Giurgiu*;
- p) *Biroul teritorial Teleorman*;
- q) *Biroul teritorial Călărași*;
- r) *Biroul teritorial Ialomița*.

Capitolul X

Procuraturile și parchetele militare

1. Contextul politico-militar care a permis ascensiunea Partidului Comunist Român și efectele sale în organizarea și funcționarea justiției în general și a justiției militare în special¹

Vara și toamna anului 1940 au fost nefaste pentru România. Uniunea Sovietică a ocupat Basarabia, Ungaria a ocupat o bună parte din Transilvania, iar Bulgaria a ocupat Dobrogea de Sud, în total România pierzând o treime din suprafața țării și din populație.

Armata a fost unită atunci când s-a hotărât intrarea în război în 1941 de partea Germaniei (dar cu un țel bine determinat, reîntregirea țării), dar și atunci când a rupt alianța cu Germania și s-a alăturat Națiunilor Unite la 23 august 1944. Acest lucru îl afirma un brav general român, Radu Korne², care spunea într-un memoriu în 1944 „...*la noi nu au existat sciziuni în organismul mîminat al Oștirii noastre. Nu au existat lupte fratricide nici atunci când ni s-a ordonat să trecem Prutul și nici atunci când ni s-a ordonat să trecem Carpații... istoria nu s-a oprit în loc la 22 iunie 1941 și nu și-a reluat firul la 23 august 1944 ca și când atunci, ca și acum, nu ne-am fi bătut pentru același mit – Regele nostru, și pentru același ideal – țara noastră*”³.

Armata a acționat pe front alături de forțele sovietice cu un număr de unități și mari unități care depășeau obligațiile asumate prin Convenția de Armistițiu din 12 septembrie 1944, fiind subordonată Frontului 2 Ucrainean⁴.

Pentru o informare corectă, spicuim mai jos din Directiva Operativă a Șefului Statului Major (S.M.G.) din 23 august 1944, general de divizie adjutant Gheorghe Mihail⁵:

„*I. Scopul politic: Armata română încetează lupta alături de trupele germane, în scopul de a obține pacea cu Națiunile Unite și de-a reîncepe lupte alături de forțele armate ale acestora pentru eliberarea Ardealului de Nord...*

III. Ideea generală operativă:

- a) încetarea imediată a focului contra trupelor Națiunilor Unite (sovietice);*
- b) recuperarea forțelor armate române de pe frontul din Basarabia, în scopul ulterioarei lor întrebuițări în operațiunile vizând recucerirea Ardealului de Nord;*
- c) eliberarea teritoriului național de trupele germane;*
- d) acțiunea ofensivă pentru recucerirea Ardealului de Nord.*

---

¹ Gl. bg. magistrat dr. Gh. Cosneanu, *Magistratura militară trecut, prezent și viitor*, Ed. Centrului Tehnic-Editorial al Armatei București, 2013, p. 204 și urm.

² Gl.de bg. Radu Korne (1895-1949), comandant al Diviziei blindate 1944 – ultima sa funcție –, decedat în Penitenciarul Văcărești, fără a fi judecat și fără a ști de ce este acuzat.

³ A se vedea Magazin Istoric nr. 5/1996, p. 9-14.

⁴ S.M.G. – 1859-2004 – *Istorie și Transformare*, Ed. CTED București, 2004, p. 164-165.

⁵ Arh. M.Ap.N., fond Marele Stat Major, dosar nr. 838, f. 34-39.

A acțiunile decurgând din aliniatele a,b,c, încep imediat.....

VII. Atitudinea față de trupele Națiunilor Unite (sovietice) prietenoasă fără a cădea în servilism.”.

În plin efort militar de purtare a războiului în țară a pornit un val de arestări din rândurile armatei. Acest fapt ne îndreptățește să afirmăm că armata a reprezentat una din primele instituții fundamentale ale statului care a fost supusă imixtiunilor și abuzurilor.

Într-o perioadă extrem de scurtă, de la trecerea României de partea Națiunilor Unite până la încheierea și ratificarea Tratatului de Pace, diviziile române au fost reduse de la 50 (operative și de instrucție), existente la 23 august 1944, la 17 – în mai 1945 – și doar la 7 în 1947. Efectivele armatei au fost reduse de la 1.100.000 de miliari la 23 august 1944 la 138.000 stabiliți prin Tratatul de Pace.

Acest fapt a avut repercusiuni grave pentru țară, care era lipsită de forță pentru a putea interveni împotriva imixtiunilor în politica sa, dar catastrofale pentru armată, care pe lângă reducerea ei ca număr și forță, a început să fie decapitată și de corpul de comandă, prin arestările dispuse începând cu toamna anului 1944 și care au continuat și în 1945.

Un prim document juridic cu multiple urmări pentru corpul militar a fost Decretul nr. 1850 din 10 octombrie 1944⁶, care împuternicea Consiliul de Miniștri să ia orice măsuri „privative de libertate în vederea stabilirii responsabilității politice și penale împotriva autorilor și complicilor morali și materiali ai dezastrului țării, în special în legătură cu războiul purtat alături de Germania hitleristă împotriva Națiunilor Unite.” (art. 1).

Acest act normativ (Decretul nr. 1850/1944) avea doar două articole. Articolul 1 prevedea: „Consiliul de Miniștri va putea dispune orice măsuri privative de libertate, în vederea stabilirii responsabilității politice și penale împotriva autorilor și complicilor morali și materiali ai dezastrului țării, în special în legătură cu războiul purtat alături de Guvernul hitlerist împotriva Națiunilor Unite”. Articolul 2 prevedea: „Se vor putea lua pe aceiași cale, orice măsuri asigurătoare asupra bunurilor acestor persoane.”

Convenția de Armistițiu din 12 septembrie 1944 era baza măsurilor de arestare ce obliga guvernul român să procedeze în consecință, respectiv articolul 14 care avea următorul conținut: „Guvernul și Înalțul Comandament Român se obligă să colaboreze cu Înalțul Comandament Aliat (Sovietic), la arestarea și judecarea persoanelor acuzate de crime de război.”

Au urmat două acte normative deosebit de importante: Legea nr. 50⁷ și Legea nr. 51⁸ din ianuarie 1945; prima (Decretul-Lege nr. 148) pentru urmărirea și pedepsirea criminalilor și profitorilor de război și cea de-a doua (Decretul-Lege nr. 149) pentru urmărirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării.

La 29 ianuarie 1945 Consiliul de Miniștri a emis două jurnale (jurnalul 188 și jurnalul 189) prin care a ordonat arestarea a 89 de persoane „bănuite a fi comis crime de război” și 65 de persoane „bănuite a fi responsabile de dezastrul țării”.

Prin cele două acte normative s-au instituit proceduri speciale de cercetare și judecare. Astfel, s-a înființat instituția acuzatorilor publici – persoane desemnate de ministrul de

⁶ Publicat în M. Of. nr. 235 din 11 octombrie 1944.

⁷ Publicată în M. Of. nr. 17 din 21 ianuarie 1945.

⁸ *Ibidem.*

justiție dintre magistrați, juriști, membri ai corpurilor constituite sau ai organizațiilor profesionale. După desemnare erau numite prin decret regal.

Acești acuzatori publici îndeplineau funcția de procurori. În munca lor acuzatorii publici erau ajutați de „magistrați, juriști și grefieri, precum și de specialiști în domeniul financiar, de experți și funcționari desemnați tot de ministrul de justiție”.

O altă noutate (art. VII din Legea nr. 50/1945) o constituia faptul că arestările erau ordonate de guvern (Consiliul de Miniștri), nu erau supuse nici unei confirmări și nici vreunei căi de atac (așa cum prevedea procedura penală în vigoare la acea dată). Cel care dispunea arestarea era și cel care putea să o retragă.

Conform art. X din Legea nr. 50/1945, autoritățile militare erau obligate să pună la dispoziția acuzatorilor publici „*militarii care fac parte din cadrul armatei*”, respectiv militarii activi.

Așa cum se știe, imediat după data de 23 august 1944 a fost repusă în funcție Constituția din 1923 și Codul penal anterior dictaturii regale. Pedepsa cu moartea nu era prezentă în acest cod. Cu toate acestea, prin noua lege se reinstituie pedeapsa cu moartea. Cu privire la instanțele de judecată s-a decis că Tribunalul Criminalilor de Război să nu se numească „*Tribunalul Poporului*”, ci „*Tribunalul special*”.

Tribunalul special care urma să judece aceste persoane s-a organizat potrivit legii pe lângă Ministerul Justiției, iar compunerea completului de judecată a fost stabilită la un număr de 7 persoane.

Problemele de organizare erau prevăzute în Legea nr. 50/1945 (Decretul-Lege nr. 148/1945), iar sancțiunile se regăseau în Legea nr. 51/1945 (Decretul-Lege nr. 149/1945).

Acele normative adoptate s-au succedat cu repeziciune astfel ca să îndeplinească cât mai eficient obiectivul de condamnare a persoanelor stabilite dinainte vinovate și nominalizate în jumalele Consiliului de Miniștri.

Cu referire la aceste două legi există mărturia generalului Nicolae Rădescu – prim-ministru la acea dată – consemnată prin însemnările zilnice ale acestuia⁹. Referitor la Legea nr. 50/1945, generalul prim-ministru consemna „*Nu se putea concepe o lege mai absurdă și mai sălbatică. Când s-a prezentat pentru prima oară legea în Consiliul de Miniștri, ea se prezenta sub forma pe care o are și acum, formă redată după plecarea mea de la guvern. După multă luptă reușisem să fac să fie simțitor amendată și să apară sub forma în care a fost publicată la început. Mă înțelesesem cu Pătrășcanu ca, mai târziu, să introducem și gradația pedepselor. După ce am părăsit guvernul, s-a abrogat prima lege și s-a repus în vigoare primul proiect ce fusese adus în discuția consiliului...*”.

Acele normative în discuție prevedeau doar două modalități de sancțiune, și anume pedeapsa cu moartea și munca silnică pe viață.

Generalul consemnează: „... înseamnă că și cel care a dat o palmă, ca și cel care a săvârșit masacre oribile, să fie sancționați cu una din acele pedepse” și continuă „...ura, patima și setea de răzbunare au fost singurele mobile care au împins la darea la lumină a unei astfel de legi.”.

Cele scrise de fostul prim-ministru au fost reale, întrucât după schimbarea lui din funcție și preluarea puterii de guvernul lui Petre Groza, ministrul de justiție Lucrețiu

⁹ Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității, *Un veac de urmărire: Documente din dosarele secrete ale generalului Nicolae Rădescu*, Ed. Enciclopedică, București 2004, p. 85-86.

Pătrășcanu, într-un raport făcut regelui referitor la modul în care se aplică dispozițiile Legii nr. 50/1945 și ale Legii nr. 51/1945, aprecia că acestea erau necorespunzătoare pentru atingerea scopului urmărit și propunea modificarea lor. A fost adoptată în același regim de urgență Legea nr. 312/1945¹⁰.

Această lege a suferit modificări și completări, și anume în 1946 prin Legea nr. 61/1946¹¹ și prin Legea nr. 455/1946 care reglementa cercetarea și judecarea infracțiunilor prevăzute de Legea nr. 312/1945 și prin Legea nr. 291/1947¹² de urmărire și sancționare a celor vinovați de crime de război sau împotriva păcii ori umanității.

Până la apariția noilor reglementări încă nu fuseseră judecate persoane nominalizate în jurnalele Consiliului de Miniștri. Ele au fost doar arestate. Această nouă lege prevedea că ministrul de justiție va propune numirea acuzatorilor publici (art. 4), iar mandatele de arestare erau emise de Consiliul de Miniștri sau de acuzatorii publici cu încuviințarea acuzatorului public-șef, acestea nu trebuiau să fie supuse confirmării.

Tribunalul Special se redenumea Tribunalul Poporului (art. 10) care era definit „*instanță extraordinară, compus din:*

- *judecători, numiți de ministrul Justiției dintre magistrați;*
- *judecători ai poporului, cetățeni români, majori, bărbați sau femei, aleși dintre membrii celor șapte grupuri politice care intră în compunerea guvernului de concentrare democratică.*”

Grupările politice își desemnau fiecare câte cinci membri.

Aceste tribunale aveau unul sau mai multe complete de judecată formate din doi magistrați și șapte judecători ai poporului.

Un alt articol deosebit de important, dar cu grave consecințe în planul legalității, a fost cel legat de căile de atac. Astfel, în art. 14 se prevedea că se limitează dreptul la recurs la Înalta Curte de Casație și Justiție Militară.

Articolul 18 și ultimul din acest act normativ stabilea și o dată referitoare la terminarea urmăririi penale și a judecării persoanelor care făceau obiectul documentului, și anume 1 septembrie 1945. Ulterior, termenul a fost prelungit până la 1 iunie 1946 prin Legea nr. 61/1946.

Mai trebuie amintit un alt act normativ – Legea nr. 486/1944¹³ (Decretul nr. 1837/1944) pentru purificarea administrațiilor publice – care a netezit punerea în aplicare a represiunii ce urma. Modul în care s-a redactat acest act normativ dădea posibilitatea ca oricine să fie eliminat și, mai mult, nu putea fi atacat în niciun fel actul administrativ.

Totuși, magistrații nu puteau fi afectați de acest act normativ. Constituția interzicea acest lucru, ei erau inamovibili (judecătorii) și stabili (procurorii).

---

¹⁰ Legea nr. 312/1945 pentru urmărirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării sau de crime de război, publicată în M. Of. nr. 94 din 25 aprilie 1945, p. 3362-3364.

¹¹ Legea nr. 61/1946 de completare a Legii nr. 312/1945, publicată în M. Of. nr. 33 din 8 februarie 1946, p. 956-957.

¹² Legea nr. 291/1947 de urmărire și sancționare a celui vinovat de crime de război sau împotriva păcii ori umanității, publicată în M. Of. nr. 189 din 18 august 1947, p. 7.422-7.425.

¹³ Legea nr. 486/1944 privitor la purificarea administrațiilor publice, publicată în M. Of. nr. 233 din 8 octombrie 1944.

Dându-și seama că asupra magistraților nu se poate interveni prin acest act normativ, puterea nou-instalată, prin ministrul justiției, Lucrețiu Pătrășcanu, a emis Decretul nr. 2443/1944¹⁴ pentru organizarea judecătorească, care lăsa la mâna executivului cariera magistraților și le suspenda inamovibilitatea și stabilitatea.

Astfel, actul normativ mai sus arătat prevedea că: „*până la 1 septembrie 1945, numirile, transferurile și înaintările în magistratură se vor face fără a se mai lua avizul Consiliului Superior al Magistraturii.*

Se suspendă darea notelor calificative pentru magistrați”, și mai departe: „Pe timp de patru luni de la intrarea în vigoare a prezentei dispozițiuni, se suspendă inamovibilitatea membrilor Corpului judecătoreesc, inclusiv stabilitatea lor.”

În acest timp, „*ministrul justiției va avea atât dreptul de a aplica motivat măsuri disciplinare, pe bază de fapte constatate prin anchetă disciplinară regulat făcută, cât și dreptul de a pune în disponibilitate pe orice magistrat, fără arătare de motivare și fără ca această categorie de puneri la dispoziție să aibă caracter disciplinar.*”

Accastă perioadă de timp limitată (4 luni) s-a prelungit până în....1989.

1.1. Organizarea instanțelor și procuraturilor militare, în perioada 1945-1952¹⁵

După terminarea războiului, cei care au fost stabiliți „*primii vinovați de dezastrul țării ca urmare a implicării în război*” au fost condamnați și urmau să fie încă mulți alții, în special cei care au ocupat funcții de stat în perioada 1940-1944 și nu numai.

Drumul pe care mergea România era clar, cu privirea înspre est și pentru a ajunge la acel orizont care era prezentat a fi raiul pe pământ, acesta trebuia pavat.

În primul rând, trebuia consolidată puterea noii formațiuni politice care se impunea pe scena politică românească – Partidul Comunist Român – partid care nu avea la acea dată o reprezentare semnificativă, dar era susținut de puterea care preluase în întregime zona de interese din Europa de Est, și anume U.R.S.S. În țară au apărut consilierii sovietici¹⁶ care lucrau asiduu la punerea în practică a noii legalități, de tip socialist – *legalitatea populară* –, iar cei aflați aici dinainte de război aveau nume românești și ocupau funcții importante în stat.

Un prim pas în acest domeniu al „*democratizării*” s-a făcut în 1947, când prin Legea nr. 341/1947 pentru organizarea judecătorească¹⁷ au fost introduși asesorii populari la toate instanțele, iar în materie civilă numai la judecătoriile rurale.

S-a considerat benefică munca „*juridică*” a acestor oameni care nu aveau nicio legătură cu dreptul, astfel că prin art. 88 din Constituția din 1948 s-a enunțat ca principiu participarea asesorialor populari la toate instanțele judecătorești, mai puțin la Curtea Supremă.

În temeiul acestui principiu constituțional s-a emis Decretul nr. 375/1948 pentru modificarea Legii nr. 341/1947 pentru organizarea judecătorească și a Decretului nr. 2/1948

---

¹⁴ Decretul nr. 2443/1944 pentru instituirea unui regim tranzitoriu de organizare judecătorească, publicat în M. Of. nr. 294 din 19 decembrie 1944 (ulterior, Legea nr. 640).

¹⁵ Gl. bg. magistrat dr. Gh. Cosneanu, *op. cit.*, p. 210 și urm.

¹⁶ L. Betea, Al. Bărlădeanu, *Despre Dej, Ceaușescu și Iliescu*, Ed. Evenimentul Românesc, 1997, p. 35-39.

¹⁷ Publicată în M. Of. nr. 282 din 5 decembrie 1947.

pentru organizarea și funcționarea parchetului, prin care s-a extins participarea asesorilor populari în materie civilă și la celelalte instanțe.

Legea pentru organizarea judecătorească din 2 aprilie 1949¹⁸ stabilește dreptul asesorilor populari de participare la ședințele de judecată în fond și în recurs la toate instanțele, cu excepția Curții Supreme (art. 5).

Instituția asesorului popular, conform actului normativ în discuție, prevedea că aceștia erau aleși pe o listă (art. 53), iar prin tragere la sorți, cu 15 zile înainte de începerea fiecărui trimestru al anului judecătorec, președintele tribunalului alegea câte un număr de asesori pentru fiecare categorie de instanță și parchet în parte (art. 54).

Asesorii populari au fost introduși și în parchete în „*scopul democratizării justiției*”, situație care a fost considerată atunci că ar putea contribui la îmbunătățirea calității muncii procurorilor, situând-o pe linia apărării proprietății socialiste de stat și obștești și a ordinii sociale și de stat democrat popular¹⁹.

Actul normativ prevedea, la art. 59, că asesorii populari de pe lângă parchete „*pot fi însărcinați să facă cercetări*”.

La parchetele de pe lângă tribunale funcționau câte doi asesori populari care aveau obligația „*să cerceteze dosarele cauzelor clasate și să raporteze primului procuror de pe lângă Curtea respectivă*”. Urmare a cercetării „*calificate*” a acestor cauze clasate și aprecierii că au fost finalizate cu soluții neîntemeiate, pe lângă raportarea lor procurorului, puteau să declare recurs la Camera de instrucție, împotriva ordonanțelor de neurmărire (a se vedea Decretul nr. 2/1948 privind organizarea și funcționarea Parchetului – Ministerul Justiției, Oficiul de publicații, Colecțiunea de legi, decrete, regulamente și dispoziții normative, tomul XXVI, Editura de Stat, București, 1948, p. 1017-1032).

Până în 1952 nici instanțele militare și nici parchetele militare nu făceau parte din sistemul de organizare judecătorească a Republicii Populare Române, fiind organizate să funcționeze în baza Codului Justiției Militare din 1937 (a se vedea Decretul Regal nr. 1298/1937, publicat în M. Of. nr. 66 din 20 martie 1937).

Parchetul militar făcea parte din Ministerul Forțelor Armate și funcționa sub conducerea acestuia. Existau deci două parchete subordonate fiecare altui minister.

Referitor la tribunalele militare nici acestea nu făceau parte din structura Ministerului Justiției, fiind organizate distinct, având ca organ judiciar suprem propriu Curtea de Casație Militară și depindeau și ele de Ministerul Forțelor Armate.

Redăm, în faximil, organigrama Justiției Militare din anul 1951 așa cum rezulta ea din lege:

---

¹⁸ Decretul nr. 132/1949 privind organizarea judecătorească, emis de Ministerul Justiției, publicat în B. Of. nr. 15 din 2 aprilie 1949.

¹⁹ G. Râpeanu, C. Mănescu, M. Popovici, *Procuratura R.P.R. – organ de apărare a legalității populare*, Ed. de Stat pentru Literatură Economică și Juridică, București 1956, p. 23-24.

Constatăm că existau două structuri importante: Direcția Instanțelor Militare și Procuratura Generală Militară, ambele fiind în subordinea Ministerului Forțelor Armate.

Aceste două structuri și-au încheiat existența odată cu apariția Legii nr. 7/1952²⁰ pentru organizarea și funcționarea tribunalelor și procuraturilor militare.

Astfel, Direcția Justiției Militare din cadrul Ministerului Forțelor Armate a devenit Direcția Instanțelor Militare, în cadrul Ministerului Justiției. Personalul a fost transferat în interes de serviciu la una din structuri.

Denumirea s-a păstrat până în prezent. Această structură nu mai face parte și din structura Ministerului Justiției, fiind doar o componentă în organigrama Ministerului Apărării Naționale. Direcția, conform dispozițiilor art. 18 din Legea nr. 346/2006²¹, „*asigură managementul funcțiilor militare la nivelul instanțelor militare și acționează, împreună cu structurile de resort din Ministerul Apărării pentru compatibilizarea sistemului jurisdicțional militar cu cel din statele membre NATO.*”

Observăm că această structură nu are decât funcții administrative, problemele profesionale fiind la nivelul Curții Militare de Apel.

Momentul în care, în România, *pentru prima dată instanțele militare* sunt înglobate în aceeași structură cu instanțele civile, subordonate din punct de vedere administrativ Ministerului Justiției (și nu Ministerului Forțelor Armate), ca organ de conducere judiciară și controlată de Tribunalul Suprem, ca unic for judiciar suprem de control și supraveghere, iar *parchetele militare* au intrat în componența Procuraturii R.P.R., avându-l ca șef suprem pe Procurorul General al R.P.R., și nu pe ministrul forțelor armate, *s-a realizat la adoptarea Constituției din 24 septembrie 1952*²² și a Legii nr. 7/1952 pentru organizarea tribunalelor și procuraturilor militare. Articolul 1 al legii prevedea: „*tribunalele militare fac parte din sistemul de organizare judecătorească a Republicii Populare Române*”, iar teza I, art. 14 din același act normativ prevedea că „*procurorul militar șef al forțelor armate ale Republicii Populare Române, precum și șeful Direcției Procuraturilor Militare pentru unitățile Ministerului Securității Statului și de supraveghere a activității de urmărire penală a organelor securității statului sunt procurori generali adjuncți ai procurorului general al Republicii Populare Române.*”

Cadrele justiției militare, judecătorii și procurorii, erau recrutate de ministrul justiției cu avizul ministrului forțelor armate [art. 4 alin. (2) și art. 16 alin. (3)]. Sub aspectul disciplinei, judecătorii și procurorii militari se supuneau și regulamentelor militare, dar de precizat că, și sub auspiciile acestei legi, judecătorii și procurorii militari nu puteau fi sancționați pe linie disciplinară decât de șefii lor ierarhici din cadrul tribunalelor și parchetelor militare [art. 20 alin. (2)]. Cât privește activitatea de urmărire penală și judecătorească, aceasta nu putea fi separată de activitatea celorlalte instanțe, astfel încât se poate vorbi despre o justiție unică în R.P.R.²³.

²⁰ Publicată în B. Of. nr. 31 din 19 iunie 1952.

²¹ Legea nr. 346/2006 privind organizarea și funcționarea Ministerului Apărării Naționale, publicată în M. Of. nr. 654 din 28 iulie 2006, cu modificările și completările ulterioare.

²² Publicată în M. Of. nr. 1 din 27 septembrie 1952.

²³ Gh. Diaconescu, A. Hilsenrad, *Organizarea judecătorească a R.P.R.*, Ed. de Stat pentru Literatură Economică și Juridică, București 1954, p. 74-75.

1.2. Organizarea Procuraturii Militare a Republicii Populare Române, în baza Legii nr. 7/1952

Constituția de la acel moment, la art. 95 prevedea că Procuratura R.P.R., pentru realizarea sarcinilor ce-i revin, are unități locale de procuratură. Aceste unități își desfășoară activitatea în raport cu competența lor teritorială, ceea ce asigură o supraveghere eficace a respectării legislației.

Legea pentru înființarea și organizarea Procuraturii R.P.R.²⁴, în dezvoltarea prevederilor constituționale, stabilește că aceasta se compune dintr-un organ central – Procuratura Generală – și unitățile locale de procuratură raionale, regionale și orășenești.

Legea prevedea, de asemenea, că sunt unități locale ale Procuraturii R.P.R. și unitățile de procuratură militară, cele pentru transporturile pe cale ferată și cele pentru unitățile maritime și fluviale.

Toate aceste unități erau cuprinse într-un sistem unic, sistemul unităților de procuratură, consecință a unității organizatorice a procuraturii.

Organul central al Procuraturii R.P.R. era Procuratura Generală care avea în vârful ei pe procurorul general, care în conformitate cu dispozițiile art. 73 din Constituția din 1952 era organul care exercita supravegherea legalității și șeful tuturor structurilor din subordinea sa, inclusiv a procurorilor militari, structură piramidală subordonată ierarhic.

Conform art. 16 din Legea nr. 6/1952, Procuratura Generală avea următoarele direcții operative, și anume:

1. Direcția procuraturilor militare;
2. Direcția procuraturilor militare pentru unitățile Ministerului Securității Statului;
3. Direcția procuraturilor pentru căile ferate, maritime și fluviale;
4. Direcția de supraveghere generală;
5. Direcția de supraveghere a activității judiciare a tribunalelor;
6. Direcția de supraveghere a activității organelor de anchetă penală, cât și a activității de cercetare penală a organelor miliției;
7. Direcția de supraveghere a exercitării sentințelor judecătorești, cât și a locurilor de deținere și de executare a pedepselor;
8. Direcția studii și statistică;
9. Direcția cadrelor și învățământului;
10. Direcția contabilității;
11. Direcția gospodărie;
12. Direcția secretariatului.

Personalul operativ al Procuraturii R.P.R. era încadrat în următoarele funcții prevăzute în legea de organizare: locțiitorii procurorului general – dintre care unul este prim locțiitor al procurorului general –, un procuror militar șef al Forțelor Armate ale R.P.R. care conducea Direcția Procuraturilor Militare, unul era șeful procuraturilor militare pentru unitățile Ministerului Securității Statului, alții, procurori generali adjuncți pentru conducerea celorlate direcții (art. 17), procurorii, procurorii ajutoari, procurorii militari, anchetatorii penali principali, anchetatorii penali și anchetatorii penali militari.

---

²⁴ Legea nr. 6/1952 pentru înființarea și organizarea Procuraturii Republicii Populare România, publicată în B. Of. nr. 31 din 19 ianuarie 1952.

Ca noutate, și procuratorii civili au primit grade profesionale asimilate cu gradele militare din armata R.P.R. (art. 24), purtau uniformă și semne distinctiv.

Anchetatorii penali militari și civili făceau parte din personalul operativ al Procuraturii R.P.R., și nu ca organ al instanței de judecată, cum era judecătorul de instrucție.

Procuratura militară a devenit parte componentă a Procuraturii R.P.R.

Șeful procuraturii militare era procurorul militar șef al Forțelor Armate ale Republicii Populare Române. Această persoană îndeplinea și funcția de procuror general adjunct al R.P.R. și se subordona direct procurorului general al R.P.R. (art. 15 din Legea nr. 7/1952).

Acesta ocupa funcția pe timp de 5 ani, fiind numit de procurorul general al R.P.R. [art. 15 alin. (2) din Legea nr. 7/1952].

Procurorul militar șef organiza și controla exercitarea sarcinilor de către unitățile locale de procuratură militară.

Numirea și mișcarea procurorilor militari și a anchetatorilor penali militari se făcea de către procurorul general al R.P.R.

Specificul muncii procurorilor militari consta în aceea că ei supravegheau respectarea legalității de către toate organele, unitățile și formațiunile militare și militarizate ale R.P.R., precum și de către toți militarii sau angajații civili din unitățile și formațiunile militare, în scopul întăririi disciplinei militare, a capacității de apărare a R.P.R. și a apărării avutului de stat și obștesc în acest sector.

În vederea realizării acestui scop, procuratura militară veghea la respectarea legilor, regulamentelor militare și jurământului militar, la executarea ordinelor și îndatoririlor militare.

De asemenea, procuratura militară lupta activ împotriva infracțiunilor îndreptate contra securității statului, precum și a infracțiunilor deosebit de periculoase pentru orânduirea socială și de stat săvârșite fie de militari, fie de civili.

Constatăm că politizarea justiției în general prin Constituția din 1952, prin Legea nr. 5/1952 se întindea și în domeniul militar prin Legile nr. 6/1952 și nr. 7/1952, iar activitatea instituției, în iureșul luptei de clasă din anii '50, a făcut ca procuratura, în general, și intrinsec și procuratura militară, să fie considerată după 1989 „*compromisă*”, așa cum s-a exprimat în Adunarea Constituantă, din 26 septembrie 1990, un deputat atunci când au început dezbaterile cu privire la „*locul și rolul procuraturii în sistemul judiciar*”²⁵. Această sentință lapidară exprima un curent de opinie izvorât din dureroase experiențe ale supraviețuitorilor „*luptei de clasă*” din anii '50 și avea să revină ca un laitmotiv în lungul proces de restructurare a instituției procurorilor²⁶.

Organizarea unităților locale de procuratură militară era adaptată specificului organizării armatei. Numărul, sediile și circumscripțiile de activitate ale unităților locale de procuratură militară erau stabilite de procurorul general al R.P.R., cu acordul ministrului forțelor armate și, respectiv, Ministerul Securității Statului (art. 17 din Legea nr. 7/1952).

Prin organizarea unităților de procuratură militară în raport cu specificul sectorului de activitate a cărui legalitate o supraveghează, se realizează o supraveghere eficace a legalității în acest sector.

²⁵ A. Iorgovan, *Odiseea elaborării Constituției*, Ed. Uniunii Vatra Românească, Târgu-Mureș, 1988, p. 42.

²⁶ N. Cochinescu, *op. cit.*, p. 27.

În activitatea lor, unitățile de procuratură militară locale erau subordonate, așa cum am arătat, numai procurorului general al R.P.R.

Personalul operativ al procuraturilor militare avea și calitatea de ofițeri activi, fiind supuși și regulilor disciplinei militare.

Procuratura a fost constituită ca un organism piramidal, bazată pe principiul centralizării stricte, ce presupunea subordonarea fiecărui procuror civil sau militar față de șeful ierarhic și a tuturor procurorilor față de procurorul general al R.P.R.

Atribuțiile procuraturii stabilite prin lege erau valabile și obligatorii și pentru procuraturile militare, ca parte integrantă a acestei instituții.

Aceste atribuții ale procuraturii militare stabilite prin Legea de organizare nr. 7/1952, dar preluate din Legea nr. 6/1952, sunt următoarele:

- efectuarea urmăririi penale în cazurile prevăzute de lege și supravegherea activității organelor de cercetare penală speciale;
- supravegherea activității judiciare a tribunalelor militare;
- supravegherea executării hotărârilor judecătorești pronunțate de tribunalele militare;
- supravegherea generală în unitățile militare.

Activitatea de urmărire penală era reglementată de dispozițiile Codului de procedură penală, care determina atribuțiile și competența organelor de urmărire penală.

Organul principal de urmărire penală era, în conformitate cu dispozițiile legale din acea perioadă, anchetatorul penal militar care-și desfășura activitatea în cadrul tuturor unităților de procuratură militară.

Ancheta penală se efectua în cauzele mai importante sau mai complicate, dar în unele era obligatorie, situație prevăzută expres de lege. Articolul 186³ din fostul Cod de procedură penală prevedea care erau infracțiunile pentru care ancheta penală era obligatorie: infracțiunile contra securității statului, delapidarea, catastrofa de cale ferată, darea și luarea de mită, trecerea frauduloasă a frontierei etc.

Anchetatorii penali militari desfășurau cercetarea penală în toate cauzele date lor prin lege. Este de precizat că pentru infracțiunile contra securității statului, chiar și atunci când acestea erau de competența instanțelor militare, cercetarea nu o făcea anchetatorul penal militar, ci anchetatorii penali ai securității.

Activitatea de urmărire penală nu se limita numai la infracțiunile mai sus arătate, ci cuprindea și alte fapte care erau date spre cercetare organelor de anchetă penală ale miliției sau securității sau unor ofițeri anume desemnați pentru faptele comise de militari.

Supravegherea acestei activități avea drept scop atât tragerea la răspundere a celor vinovați, cât și respectarea legalității în desfășurarea activității de urmărire penală.

Procurorul militar avea dreptul de a cere, pentru a lua cunoștință de conținutul lui, orice dosar de la organele de urmărire penală, în orice fază s-ar afla cercetarea.

Procurorul militar avea dreptul să dea îndrumări pentru organele de cercetare și anchetă penală militară. El verifica dacă se respectau principiile constituționale referitoare la reținere, arestare, percheziții, verificarea aresturilor gamizoanelor și a stării disciplinare după registrul de arestați, verificarea ordinelor de arestare și luarea de măsuri pentru încetarea oricărei rețineri sau arestări ilegale.

Procurorii militari participau la efectuarea actelor importante de urmărire penală în cauzele ce se cercetau în unitățile militare. Ei verificau lucrările și concluziile de învinuire

la care au ajuns organele militare de urmărire penală, confirmându-le, infirmându-le ori restituind dosarele pentru completarea cercetărilor.

Procurorii militari primeau și rezolvau plângerile cu privire la activitatea organelor militare de cercetare și anchetă penală.

Cele expuse mai sus cu privire la supravegherea de către procurorul militar a activității de cercetare penală în parametrii strict procedurali nu denotă că s-ar fi putut face abuzuri în cercetare și, dacă s-ar fi întâmplat așa ceva, exista remediul legal de îndreptare. Realitatea a fost însă alta. Lupta de clasă, stând la baza activității judiciare, a permis comiterea multor abuzuri, care au ieșit la iveală abia după 1989. Multe fapte, care nu aveau legătură cu problemele militare, comise de civili erau de competența structurii judiciare militare, fiind considerat că aduceau atingere securității statului.

Tribunale speciale erau printre altele și tribunalele militare. Procurorii militari exercitau activitatea de supraveghere a judecării cauzelor penale la aceste tribunale speciale militare, prin participarea la ședințele de judecată, prin verificarea soluțiilor adoptate de instanțele militare și atacarea acestora cu recurs când erau netemeinice și nelegale.

Instanțele militare la acea perioadă judecau doar în parte latura civilă a cauzei, atunci când prin infracțiune s-a adus un prejudiciu bunurilor aflate în folosința forțelor armate.

Punerea în executare a hotărârii judecătorești se făcea de instanța care a judecat cauza în fond. Executarea hotărârilor penale se efectua prin organele de miliție care, primind mandatul de executare a pedepsei, identificau pe cel condamnat și-l conduceau la locul de executare.

Activitatea desfășurată la locurile de detenție preventive (aresturi) sau de executare a pedepselor (penitenciar sau colonii de muncă) intra în sfera de verificare a procurorilor militari cu privire la punerea în executare a hotărârilor instanțelor specializate. Neregulile constatate erau aduse la cunoștința conducerii acestor stabilimente pentru intrarea în legalitate.

Activitatea de supraveghere generală a procurorilor militari se exercita în condițiile prevăzute de lege pentru înființarea și organizarea Procuraturii R.P.R. [art. 5 lit. a)], care statua că procurorul avea sarcina să supravegheze ca „*ordinele, instrucțiunile, hotărârile, dispozițiile și celelalte acte cu caracter normativ ale organelor locale ale puterii de stat, ale ministerelor și ale celorlalte organe centrale ale administrației de stat, ale instituțiilor, organizațiilor și întreprinderilor cooperatiste, cât și ale celorlalte organizații obștești*” să fie conforme cu legile Republicii Populare Române și hotărârile Consiliului de Miniștri, precum și cu celelalte acte normative.

În exercitarea acestei atribuții, procurorul civil și militar avea dreptul să atace cu recurs (protest) actele cu caracter normativ ale organelor locale ale puterii de stat, precum și ale organelor administrației de stat, putând suspenda executarea actului atacat.

Recursul (protestul) era examinat de însuși organul care a emis actul atacat, iar în caz că nu era admis, procurorul putea să sesizeze, pe cale ierarhică, pe superiorii săi pentru a introduce recurs în supraveghere la organul superior celui care a emis actul.

În ultima instanță, procurorul general putea să introducă recurs (protest) la Prezidiul Marii Adunări Naționale împotriva actelor normative ale sfaturilor populare regionale sau la Consiliul de Miniștri împotriva actelor normative ale comitetelor executive ale sfaturilor populare.

Actele cu caracter normativ ale instituțiilor, organizațiilor și întreprinderilor economice de stat, precum și ale organizațiilor cooperatiste și obștești puteau fi atacate de procuror cu sesizare la organul ierarhic superior al unității care a emis actul.

Procurorul general avea de asemenea dreptul să atace cu recurs în supraveghere, la Tribunalul Suprem, hotărârile definitive date de instanțele judecătorești cu încălcarea legii.

Specificul activității de supraveghere generală a procuraturilor militare era acela că problemele militare operative nu erau supuse acestei verificări.

Pentru cunoașterea activității organelor asupra cărora procurorii militari executau supravegherea generală, aceștia participau cu vot consultativ la ședințele unităților, organelor, instituțiilor și formațiunilor militare și militarizate, în afară de ședințele privind problemele operative.

În situația în care procurorul militar constata săvârșirea unei ilegalități, el se folosea de calea recursului (protestului) sau sesizării, pe care le adresa organelor prevăzute de lege să remedieze deficiența.

Activitatea de supraveghere generală desfășurată de procurorul militar se resfrângea și în domeniul prevenirii, săvârșirii, încălcării legilor și regulamentelor militare. Disciplina militară presupunea executarea riguroasă și neșovăielnică a legilor și regulamentelor militare, iar întărirea disciplinei militare constituie una din cele mai importante condiții pentru întărirea capacității de apărare a țării. Procurorilor militari, potrivit concepției și doctrinei militare de la acea vreme, le revenea sarcina nu numai de a trage la răspundere penală pe cei care au săvârșit infracțiuni, ci și de a lua măsuri pentru preîntâmpinarea săvârșirii încălcării disciplinei militare.

1.3. Organizarea Procuraturii Militare a Republicii Populare Române, după modificarea Legilor nr. 6/1952 și 7/1952, prin Decretul nr. 419/1955²⁷

Analiza funcționării Procuraturii Republicii Populare Române după apariția legilor de organizare adoptate în anul 1952 a dus la concluzia că se impuneau unele modificări, în principal, în ceea ce privea organizarea și funcționarea Procuraturii Militare.

A fost desființată Direcția Procuraturilor Militare pentru Unitățile Ministerului Securității Statului și reorganizarea Direcției Procuraturilor Militare, în cadrul Procuraturii Generale. Noua organizare avea, conform art. 16 din Decretul nr. 419/1955, următoarea structură:

- „1. – Direcția de supraveghere a organelor de anchetă și cercetare penală.
2. – Direcția de supraveghere judiciară a instanțelor judecătorești.
3. – Procuratura principală militară.
4. – Procuratura principală pentru transporturile pe căile ferate și pe apă.
5. – Direcția de cadre.
6. – Serviciul de supraveghere a locurilor de deținere și de executare a hotărârilor judecătorești.
7. – Serviciul de supraveghere generală.

---

²⁷ Decretul nr. 419/1955 pentru modificarea și abrogarea unor dispoziții din Legea nr. 6/1952 pentru înființarea și organizarea Procuraturii Republicii Populare Române, republicată în B. Of. nr. 20 din 29 aprilie 1954, precum și pentru abrogarea titlului II din Legea nr. 7/1952 pentru organizarea tribunalelor și procuraturilor militare, republicată în Buletinul tribunalelor și procuraturilor militare, republicată în B. Of. nr. 8 din 4 martie 1953.

8. – Serviciul de inspecție și control.
9. – Serviciul de supraveghere a cauzelor cu minori.
10. – Serviciul de studii, codificare și statistică.
11. – Serviciul secretariat.
12. – Serviciul de reclamații și sesizări.
13. – Direcția financiar-administrativă.
14. – Grupa specială de anchete.

Pe lângă Procuratura Generală funcționează Institutul de Criminalistică.”

S-a simțit nevoia a se redefini și atribuțiile procurorului militar, care supraveghea respectarea legalității în unitățile, organele, instituțiile și formațiunile militare și militarizate (art. 10¹ din decret).

Noutatea acestei reglementări a constat în aceea că a dispărut structura care se ocupa exclusiv de Securitatea Statului.

Conducătorul Procuraturii principale militare – conform art. 27 din decret – era procurorul militar șef, care era numit de către procurorul general al Republicii Populare Române de acord cu ministrul forțelor armate, pe o perioadă de patru ani.

Această procedură era aplicată și pentru ceilalți procurori militari din cadrul structurii de procuratură militară.

Întreaga structură de organizare a procuraturilor militare (state de organizare, circumscripțiile de activitate ale unităților locale de procuratură militară, sediile) era stabilită de către procurorul general de acord cu ministrul forțelor armate (art. 20¹, art. 20²).

Important de precizat este că întreaga activitate profesională a structurii de Procuratură militară era sub conducerea procurorului general al Republicii Populare Române. Mai mult, încadrarea personalului operativ al procuraturii militare în cadrul Forțelor Armate ale Republicii Populare Române, precum și acordarea gradelor militare sau înaintarea în gradele militare se făcea la propunerea procurorului militar șef, confirmată de procurorul general al Republicii Populare Române, potrivit Statutului Corpului Ofițerilor (art. 29², art. 29⁴).

Pe linia disciplinei militare, procurorii militari se supuneau regulamentului disciplinei militare a Forțelor Armate ale Republicii Populare Române și se subordonau ierarhic procurorilor militari superiori din Procuratura Republicii Populare Române (art. 29³).

2. Organizarea Procuraturii Militare a Republicii Socialiste România în baza Legii nr. 60/1968

2.1. Considerații generale referitoare la organizarea justiției militare în conformitate cu dispozițiile Legii nr. 58/1968²⁸ și Legii nr. 60/1968²⁹

Deceniul al VI-lea al secolului trecut a început pentru români sub auspicii favorabile atât economice, cât și legislative.

Conducerea statului a început să se detașeze de Moscova și să pornească pe o cale proprie.

²⁸ Legea nr. 58/1968 pentru organizarea judecătorească, publicată în B. Of. nr. 169 din 27 decembrie 1968. A fost abrogată în baza Legii nr. 120/2000.

²⁹ Legea nr. 60/1968 – Org. procuraturii – B. Of. nr. 169 din 27 decembrie 1968.

Conducătorul partidului Gheorghe Gheorghiu Dej și conducerea Partidului Muncitoresc Român au adoptat „*Declarația din aprilie '64*”, ce deschidea României o cale proprie de dezvoltare economică³⁰.

Tot anul 1964 a adus o amnistie generală³¹ ... deținuții politici care mai erau în detenție au fost puși în libertate.

În anul 1965 s-a adoptat o nouă Constituție³².

S-a elaborat un nou Cod penal³³ și un nou Cod de procedură penală³⁴, care au abrogat, în ceea ce privește justiția militară, cartea a IV-a a Codului justiției militare din anul 1937. S-a inclus în Codul penal, în titlul X – partea specială – capitolul intitulat „*Infrațiuni contra capacității de apărare a R.S. România*”.

Legiuitorul a ajuns la unificarea normelor cu caracter penal într-o singură lege, reținând în mod justificat că și infracțiunile contra capacității de apărare a țării, ca și cele de drept comun sunt subordonate acelorași principii și trăsături esențiale incluse în legea penală generală³⁵.

Tot în anul 1968 s-au adoptat și legile de organizare judecătorească nr. 58/1968 și, respectiv, nr. 60/1968 privind organizarea Procuraturii R.S. România.

Ambele acte normative au avut capitole distincte privind instanțele militare (art. 27-30 din Legea nr. 58/1968) și procuraturile militare (capitolul IV – art. 34, 35, 40 din Legea nr. 60/1968).

Organizarea și funcționarea justiției în general și a justiției militare în special, în această perioadă a fost, față de perioada anterioară, într-un evident progres, dar constituțional avea caracter de clasă. Astfel, art. 13 din Constituția R.S.R. prevedea: „*În Republica Socialistă România, întreaga activitate de stat are drept scop dezvoltarea orânduirii și înflorirea națiunii socialiste, creșterea continuă a bunăstării materiale și culturale a poporului, asigurarea libertății și demnității omului, afirmarea multilaterală a personalității umane. Pentru aceasta, statul socialist român: ... apără proprietatea socialistă... asigură legalitatea socialistă și apără ordinea de drept.*” „*De asemenea, instanțele judecătorești apără orânduirea socialistă*” (art. 102 din Constituția R.S.R.).

Deopotrivă, legea fundamentală din 1965, în titlul VI, reglementa categoria organelor judecătorești (art. 101-111), iar, în titlul VII, reglementa organizarea organelor procuraturii (art. 112-115).

Potrivit dispozițiilor art. 101 din Constituția din 1965, „*În Republica Socialistă România, „justiția se înfăptuiește, potrivit legii, prin Tribunalul Suprem, tribunalele județene, judecătorii, precum și prin tribunale militare*”, iar în ceea ce privește Procuratura R.S.R., aceasta „*este condusă de procurorul general*” și organele procuraturii erau: Procuratura Generală, procuraturile județene, procuraturile locale și procuraturile militare, acestea fiind subordonate ierarhic (art. 113 din Constituția R.S.R.).

---

³⁰ L. Betea, *Alexandru Birlădeanu despre Dej, Ceaușescu și Iliescu*, Ed. Evenimentul românesc, Colecția *Arhiva vie a comunismului românesc*, București, 1997, p. 154 și urm.

³¹ I. Dan, *Procesul*, Ed. Tempus, București, 1993, p. 10-11.

³² Constituția R.S.R., publicată în B. Of. nr. 1 din 21 august 1965, p. 154.

³³ C. pen., publicat în B. Of. nr. 79-79 bis din 21 iunie 1968.

³⁴ C. pr. pen., publicat în B. Of. nr. 145-146 din 12 noiembrie 1968.

³⁵ Col. de justiție I. Stoica, *Îndrumar juridic privind apărarea națională*, Ed. Militară, București, 1973 p. 91.

Judecătorii și procurorii militari, care activau în structurile instanțelor și parchetelor militare, aveau și calitatea de ofițeri activi ai M.Ap.N., beneficiind de toate drepturile și având toate obligațiile pe care le prevedeau ordinele și regulamentele militare. Totodată, purtau uniformă cu grade militare și însemnul de armă.

Constituția din 1965 care guverna statul socialist român prevedea existența instanțelor militare ca instanțe judecătorești ordinare (art. 101).

În baza legii fundamentale a fost adoptată, în anul 1968, legea de organizare judecătorească, care în art. 27-30 se ocupa de aceste instanțe, le indica denumirea și le reglementa competența și compunerea.

Trebuie să subliniem faptul că, din acest moment, instanțele militare erau organizate și funcționau în temeiul dispozițiilor cuprinse în legea de organizare judecătorească și Codul de procedură penală, ca și instanțele civile, având în frunte același organ comun de control judiciar – Tribunalul Suprem.

Particularitatea instanțelor judecătorești militare în raport cu instanțele civile este aceea că ele judecă numai pricini penale, iar, pe de altă parte, observăm că ele sunt specializate în judecarea anumitor infracțiuni, indiferent de persoana care le-a comis (infracțiunile contra securității statului, infracțiuni contra păcii și omenirii), precum și în judecarea infracțiunilor comise de militari (infracțiuni contra capacității de apărare a țării).

2.2. Organizarea instanțelor militare

Conform legii, în cadrul sistemului instanțelor judecătorești române erau prevăzute trei instanțe militare echivalente cu instanțele civile, și anume:

- tribunalul militar de mare unitate – echivalent judecătoriei – care judeca numai în primă instanță și cu o competență restrânsă prin numeroase excepții;

- tribunalul militar teritorial – echivalent tribunalului județean – care judeca atât în primă instanță, cât și în recurs, de asemenea, soluționa conflictele de competență ivite între tribunalele militare de mare unitate;

- secția militară a Tribunalului Suprem, echivalentă cu secția penală a Tribunalului Suprem, care judeca în primă instanță generalii, amiralii și mareșalii, iar ca instanță de recurs cauzele judecate în primă instanță de tribunalul teritorial.

Legea prevedea că, „în scopul unei bune administrări a justiției, atât numărul, cât și raza teritorială a tribunalelor militare se stabilesc prin hotărâri ale Consiliului de Miniștri” (art. 27 din Legea nr. 58/1968)³⁶.

Competența materială, procesuală și după atribuțiile funcționale ale tribunalelor militare erau reglementate de Codul de procedură penală din anul 1968.

Conform Hotărârii Consiliului de Miniștri nr. 404/1969³⁷ (art. 1), după adoptarea legii de organizare judecătorească, în R.S. România au fost organizate patru *tribunale militare de mare unitate*. Raza teritorială a fiecărui tribunal era cea stabilită de art. 2.

Tribunalul Militar de Mare Unitate București avea următoarea competență teritorială: Argeș, Brăila, Buzău, Constanța, Dâmbovița, Ialomița, Ilfov, Olt, Prahova, Teleorman, Vâlcea și municipiul București.

³⁶ V. Rămureanu, *Competența penală a organelor judiciare*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1980, p. 96 și urm.

³⁷ H.C.M. nr. 404/1969, Colecția de Hotărâri ale Consiliului de Miniștri 1969 – 1 ianuarie – 31 martie 1969, p. 175.

Tribunalul Militar de Mare Unitate Cluj avea următoarea competență teritorială: Bistrița-Năsăud, Brașov, Cluj, Covasna, Harghita, Maramureș, Mureș, Satu-Mare, Sălaj, Sibiu, Alba, Bihor.

Tribunalul Militar de Mare Unitate Iași avea următoarea competență teritorială: Bacău, Botoșani, Galați, Iași, Neamț, Suceava, Vaslui, Vrancea.

Tribunalul Militar de Mare Unitate Timișoara avea următoarea competență teritorială: Arad, Caraș-Severin, Dolj, Hunedoara, Gorj, Mehedinți și Timiș.

Tribunalul militar de mare unitate, ca unitate judiciară specializată, reprezenta instanța de fond și era echivalentul judecătoriei, însă cu o competență exclusiv penală, restrânsă prin numeroase excepții.

Tribunalul Militar Teritorial reprezenta cea de-a doua instanță militară, echivalent tribunalului județean, ierarhic superioară față de tribunalul militar de mare unitate. Acest tribunal judeca exclusiv cauze penale.

În perioada analizată a funcționat un singur tribunal militar teritorial, cu sediul în București, fiind încadrat potrivit legii cu judecători militari în aceleași condiții ca și tribunalele militare de mare unitate.

Tribunalul militar teritorial era condus de un președinte, ofițer cu gradul militar cel puțin de colonel (art. 30 teza I din Legea nr. 58/1968).

Pentru a fi judecător militar la această instanță era necesară o vechime de 8 ani; pentru funcția de vicepreședinte era necesară o vechime de 9 ani; iar pentru funcția de președinte, 10 ani.

La tribunalul militar teritorial existau asesori populari, care se numeau în aceleași condiții ca și la tribunalul militar de mare unitate și aveau aceleași drepturi și obligații ca și aceștia.

Tribunalul militar teritorial judeca cauzele în primă instanță, date lor prin lege a fi soluționate, în complet format din doi judecători și trei asesori populari, ofițeri activi [art. 29 alin. (2) din Legea nr. 58/1968].

Pentru judecarea cauzelor în recurs, tribunalul militar teritorial judeca în complet format din trei judecători [art. 29 alin. (3) din Legea nr. 58/1968, fără prezența asesorilor populari.

În conformitate cu dispozițiile art. 12 lit. e) din Legea nr. 58/1968, instanța judecătorească supremă în R.S. România era *Tribunalul Suprem*.

Acesta își avea sediul în București [art. 31 alin. (1) din Legea nr. 58/1968] și avea următoarea structură organizatorică:

- secția civilă;
- secția penală;
- secția militară;

– serviciul de secretariat, serviciul de studii și documentare, oficiul financiar-administrativ și biroul de personal.

Secția militară a Tribunalului Suprem era încadrată cu judecători militari, aleși de Marea Adunare Națională, pe durata legislaturii (art. 32 din Legea nr. 58/1968) și conduși de un președinte de secție (art. 34 din Legea nr. 58/1968), care avea gradul de general, ținând cont de competența acestei instanțe (judeca generali, amirali, mareșali) și de aplicarea principiului stabilit de art. 30 alin. (2) și art. 39 alin. (4) din legea nr. 58/1968.

La acest nivel de jurisdicție nu existau asesori populari.

Secția militară a Tribunalului Suprem judeca în complet format din trei judecători, conform dispozițiilor art. 39 alin. (1) din Legea nr. 58/1968.

Recursul împotriva hotărârii pronunțate de secția militară în primă instanță se judeca de un complet format din șapte judecători, alții decât cei care au judecat fondul, și în completare cu judecători civili de la celelalte secții ale instanței supreme [art. 39 alin. (3) și (5) din Legea nr. 58/1968].

Recursul extraordinar declarat împotriva hotărârilor pronunțate de secția militară se judeca în complet de șapte judecători, alții decât cei care au pronunțat hotărârea și în completare cu judecători de la celelalte secții [art. 39 alin. (2) și (5)].

Recursul extraordinar împotriva hotărârilor secției militare în primă instanță se judeca în plenul Tribunalul Suprem [art. 39 alin. (4)].

2.3. Organizarea procuraturii militare

Procuratura Republicii Socialiste România a avut următoarea structură organizatorică, în conformitate cu dispozițiile art. 40 din Legea nr. 60/1968:

- Procuratura Generală;
- procuraturile județene;
- procuraturile locale;
- procuraturile militare.

Procuratura Generală a fost structurată în șase direcții, Direcția a IV-a fiind Direcția Procuraturilor Militare.

Șeful acestei direcții era și adjunct al procurorului general și avea gradul de general.

În perioada 1968-31 decembrie 1989, Direcția procuraturilor militare a fost condusă de: general maior de justiție Ștefan Costăchescu (4 februarie 1966 – 6 mai 1970); general maior de justiție Filimon Ardelean (6 mai 1970-29 martie 1973); general maior de justiție Nicolae Iscrulescu (19 mai 1973-7 septembrie 1987); general maior de justiție Gheorghe Diaconescu (14 iunie 1989 – 21 aprilie 1990).

Veriga inferioară direcției o reprezentau procuraturile militare, care s-au organizat în conformitate cu dispozițiile art. 40 alin. ultim din Legea nr. 60/1968, care prevedea că „Numărul, sediile și raza de activitate a procuraturilor militare se stabilesc de Consiliul de Stat.”

Prin Hotărârea Consiliului de Stat nr. 36/1971 privind stabilirea numărului, sediilor și razei de activitate a procuraturilor militare³⁸ s-a stabilit ca, pe teritoriul R.S. România, să funcționeze 11 procuraturi militare, fiecare dintre ele având în cuprinsul razei lor teritoriale mai multe județe.

Cele 11 procuraturi militare au fost:

- Procuratura Militară București, având raza de competență în județele Ilfov, Ialomița, Brăila, Teleorman, Argeș și municipiul București;
- Procuratura Militară Craiova a avut raza de competență în județele Dolj, Mehedinți, Gorj, Olt și Vâlcea;
- Procuratura Militară Constanța a avut raza de competență în județele Constanța și Tulcea;

³⁸ Publicată în B. Of. nr. 114 din 29 septembrie 1971. A fost abrogată în temeiul Legii nr. 7/1998, publicată în M. Of. nr. 9 din 13 ianuarie 1998.

- Procuratura Militară Bacău, având raza de competență în județele Bacău, Neamț, Vrancea și Galați;
- Procuratura Militară Brașov a avut raza de competență în județele Brașov, Sibiu și Covasna;
- Procuratura Militară Cluj, având raza de competență în județele Cluj, Maramureș, Bistrița-Năsăud, Alba și Sălaj;
- Procuratura Militară Oradea a avut raza de competență în județele Bihor, Arad, și Satu Mare;
- Procuratura Militară Iași, având raza de competență în județele Iași, Vaslui, Botoșani și Suceava;
- Procuratura Militară Ploiești a avut raza de competență în județele Prahova, Dâmbovița și Buzău;
- Procuratura Militară Târgu-Mureș, având raza de competență în județele Mureș și Harghita;
- Procuratura Militară Timișoara a avut raza de competență în județele Timiș, Caraș-Severin și Hunedoara.

După cum se observă, raza teritorială a procuraturilor militare nu a coincis cu raza teritorială a tribunalelor militare de mare unitate care, după cum s-a văzut, au fost numai în număr de patru pe întreaga țară. În consecință, în raza teritorială a unui tribunal militar de mare unitate, au avut competența teritorială de a efectua urmărirea penală, după caz, procurorii de la două sau chiar mai multe procuraturi militare.

Pentru a putea avea calitatea de procuror militar, persoana care ocupa această funcție, trebuia să îndeplinească următoarele cerințe, conform art. 43 din Legea nr. 60/1968:

- să fie cetățean român și cu exercițiu deplin al drepturilor civile și politice;
- să fie doctor în științe juridice sau licențiat în drept;
- să nu fi fost condamnat penal și să se bucure de o reputație neștirbită;
- să fie ofițer activ al Ministerului Forțelor Armate.

Calitatea de ofițeri activi a procurorilor militari le conferea acestora toate drepturile și le impunea toate obligațiile militarilor activi, fiindu-le aplicabile prevederile legilor, decretelor, hotărârilor Consiliului de Miniștri, statutul, regulamentele și instrucțiunile cu caracter militar [art. 49 alin. (1) și (2) din Legea nr. 60/1968].

Acordarea gradelor militare și înaintarea în grad a personalului militar din procuraturile militare s-a făcut potrivit normelor aplicabile cadrelor permanente ale Ministerului Forțelor Armate (art. 48 din Legea nr. 60/1968).

Din cuprinsul celor două articole ale legii, mai sus enunțate, se relevă faptul că procurorii militari făceau parte din două structuri:

- o structură militară, fiind cadre active ale Ministerului Forțelor Armate, dar nu erau subordonați acestui minister pe linie profesională, ci numai logistic (art. 54 din Legea nr. 60/1968);
- o structură civilă, fiind componenți ai Procuraturii R.S. România, acesteia din urmă fiindu-i subordonați ierarhic și profesional.

Articolul 49 alin. (3) și (4) prevede această subordonare arătând că: procurorii militari sunt subordonați organelor ierarhic superioare din Procuratura R.S. România, iar acordarea recompenselor și aplicarea măsurilor disciplinare persoanelor din organele procuraturii militare aparțin organelor ierarhic superioare din Procuratura R.S. România.

Spre deosebire de procurorii-șefi civili de la nivelul județului și municipiului București, care erau aleși și revocați din funcție de consiliile populare județene sau al municipiului București, la propunerea procurorului general, pe durata mandatului consiliului popular, și funcționau până la alegerea altor procurori-șefi [art. 45 alin. (1) și (2) din Legea nr. 60/1968], procurorii-șefi militari și procurorii militari erau numiți în funcție de procurorul general cu acordul ministrului forțelor armate [art. 46 alin. (2) din Legea nr. 60/1968].

Tot de comun acord, între procurorul general și ministrul forțelor armate se stabileau și statele de organizare ale procuraturilor militare (art. 41 din Legea nr. 60/1968).

Fiind parte componentă a Procuraturii R.S. România, procuraturii militare i-au fost aplicabile toate dispozițiile referitoare la organizarea și funcționarea procuraturii.

Procurorul general a fost organul suprem al sistemului procuraturii militare [art. 113 alin. (1) din Constituția din 1965 și art. 36 alin. (1) din Legea nr. 60/1968].

Procuraturile militare, ca și procuraturile civile, au funcționat pe baza principiului subordonării ierarhice [art. 113 alin. (2) din Constituția din 1965], iar art. 5 alin. (1) din Legea nr. 60/1968 prevedea că procurorul ierarhic superior poate îndeplini oricare din atribuțiile procurorilor în subordine sau să suspende ori să anuleze actele și dispozițiile acestora; de asemenea, în art. 5 alin. (2) din aceeași lege se prevedea că dispozițiile procurorului ierarhic superior erau obligatorii pentru procurorii în subordine.

Procuraturile militare au avut o particularitate în cadrul sistemului organelor de procuratură, în sensul că, spre deosebire de procuraturile civile, în care erau incluse două feluri de unități teritoriale – procuraturile locale corespundeau judecătorilor și procuraturile județene corespundeau tribunalelor, procuraturile militare conțineau un singur fel de unitate teritorială, cu aceeași denumire – procuratura militară corespundea atât tribunalului militar de mare unitate, cât și tribunalului militar teritorial.

Subordonarea ierarhică se realiza separat de procuraturile civile, cele militare erau verificate doar de Direcția procuraturilor militare și de procurorul general.

Potrivit legii, procurorului militar îi reveneau atribuții ca participant în cadrul procesului penal, cu alte cuvinte, ca „*organ judiciar*”, și anume:

– *asigurarea urmăririi penale potrivit legii și exercitarea supravegherii acesteia* [art. 34 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 60/1968];

– *veghea la respectarea legii în cauzele penale la instanțele militare și în activitatea de punere în executare, de către aceasta, a hotărârilor pronunțate* [art. 34 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 60/1968].

Prima dintre atribuții corespundea competenței funcționale a procurorului militar în faza urmăririi penale, iar a doua corespundea competenței funcționale a procurorului militar în faza judecătii și a punerii în executare a hotărârilor pronunțate.

În faza urmăririi penale, procurorul militar desfășura următoarele activități:

– efectua el însuși urmărirea penală, obligatorie în unele cazuri [art. 209 alin. (3) C. pr. pen. 1968] și facultativ în celelalte [art. 209 alin. (2) C. pr. pen. 1968]³⁹;

– supraveghea respectarea legii în activitatea de urmărire penală efectuată de organele de cercetare penală specială (art. 208 C. pr. pen. 1968), în cauzele de competența

---

³⁹ A. Țuculeanu, *Competența materială a procurorului*, în Revista de drept penal, anul VIII, nr. 3, iulie – septembrie 2001, p. 81.

tribunalelor militare, precum și a organelor de la locurile de reținere și de deținere preventivă a învinuiților din aceste cauze⁴⁰;

– dispunea trimiterea în judecată.

În faza de judecată, procurorul militar participa la dezbateri, în vederea respectării dispozițiilor legale și susținerea învinuirii. Procurorii militari nu au avut jurisdicția penală, adică împuternicirea de a soluționa fondul cauzei penale, ci numai pe aceea de a efectua actele și a lua măsurile procesuale în limitele atribuțiilor ce le-au fost conferite în cadrul procesului penal. Există o singură excepție în care procurorul militar, ca de altfel și procurorul civil, putea soluționa el însuși fondul cauzei, și anume când constata că fapta comisă nu prezintă pericolul social al unei infracțiuni și aplica una din sancțiunile cu caracter administrativ – mustrare, mustrare cu avertisment sau amendă (art. 91 C. pen. 1969).

Procurorul militar mai avea, potrivit legii, și atribuții extrajudiciare, în prelungirea activității judiciare desfășurate în cadrul procesului penal, referitoare la modul în care executorul aducea la îndeplinire hotărârile judecătorești (aducerea la îndeplinire a mandatelor de executare) și alte activități legate de modul în care organele de la locul de executare a pedepselor pronunțate de tribunalele militare respectau dispozițiile legale.

Se aveau în vedere aici două categorii de fapte și pedepsele aplicate acestora, și anume:

– pedepsele aplicate de tribunalul militar pentru comiterea de infracțiuni contra securității statului – aceste pedepse se executau în penitenciar;

– pedepsele aplicate de tribunalul militar pentru celelalte categorii de infracțiuni, iar executarea se făcea într-o unitate militară disciplinară.

Această categorie de atribuții a procurorului militar a fost prevăzută în art. 34 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 60/1968.

O ultimă atribuție a procurorului militar nu a avut legătură nici cu activitatea de „*organ judiciar*” și nici nu a fost o extensie a acestei activități. Aceasta se referea la rezolvarea reclamațiilor și sesizărilor referitoare la încălcările de lege săvârșite de militari și angajații civili din organele, instituțiile, unitățile și formațiunilor militare [art. 34 alin. (4) lit. d) din Legea nr. 60/1968].

O reformă importantă adusă prin noile legi penale intrate în vigoare, la data de 1 ianuarie 1969, a fost abrogarea și a cărții a IV-a a Codului justiției militare din anul 1937, denumită „*Infracțiuni și pedepse*” și includerea în partea specială din Codul penal a titlului X, intitulat „*Infracțiuni contra capacității de apărare a Republicii Socialiste România*”.

Legiuitorul a putut ajunge la această unificare a normelor cu caracter penal într-o singură lege, reținând în mod just că și infracțiunile contra capacității de apărare a țării, ca și cele de drept comun sunt subordonate aceluiași principii și trăsături esențiale înscrise în legea penală generală. Nu era deci necesară existența a două legiuri penale (separat pentru militari și aparte pentru civili) și de aceea pentru incriminarea faptelor penale care s-au săvârșit în armată sau în legătură cu armata s-a recurs la principiile generale ale dreptului penal, abrogându-se Codul justiției militare din anul 1937.

Cu privire la definirea conceptului noțiunii de infracțiune contra capacității de apărare a țării era necesar să se pornească, în primul rând, de la definiția infracțiunii din cuprinsul

---

⁴⁰ A.S. Tulbure, *Supravegherea exercitată de procuror în activitatea de urmărire penală*, în Revista de drept penal, anul VI, nr. 3, iulie – septembrie 1999, p. 44-45.

art. 17 C. pen. 1969, și anume că: „*Infracțiunea este fapta care prezintă pericol social, săvârșită cu vinovăție și prevăzută de legea penală*”. Aplicând aceste trăsături esențiale ale infracțiunii la realitățile obiective și concrete din armată, putem spune că prin „*infracțiune contra capacității de apărare a țării*” trebuie să se înțeleagă acea faptă periculoasă pentru forțele noastre armate, săvârșită cu vinovăție și prevăzută de legea penală. În ceea ce privește prima trăsătură esențială, „*fapta periculoasă pentru forțele noastre armate*”, trebuie să înțelegem că aceasta se referea la elementele și valorile sociale care priveau capacitatea de apărare a țării, cum ar fi: ordinea și disciplina militară, comportarea vitejească a militarilor pe câmpul de luptă, comportarea militarilor din aviație și marină la înălțimea misiunii încredințate de patrie, precum și la îndeplinirea unor îndatoriri în legătură cu serviciul militar de către civili.

Infracțiunile contra capacității de apărare a țării au fost sistematizate de Codul penal din 1969 în trei capitole:

1. infracțiuni săvârșite de militari (contra ordinii și disciplinei militare: pe câmpul de luptă și specifice aviației și marinei militare), prevăzute în art. 331-347 C. pen. 1969, cunoscute și sub denumirea de „*Infracțiuni militare*”;

2. infracțiuni săvârșite de militari sau de civili prevăzute în art. 348-352 C. pen. 1969;

3. infracțiuni săvârșite numai de civili, prevăzute în art. 353-354 C. pen. 1969.

Ultimele două subcategorii au vizat, în general, unele îndatoriri în legătură cu armata și obligativitatea serviciului militar.

În capitolul I al titlului X din partea specială a Codului penal au fost incriminate infracțiunile săvârșite de militari, grupate în trei subcategorii, și anume:

1. Infracțiuni contra ordinii și disciplinei militare, prevăzute în art. 331-336 C. pen. 1969:

– absența nejustificată de la serviciu – art. 331 C. pen. 1969⁴¹;

– dezertarea – art. 332 C. pen. 1969;

– călcarea de consemn – art. 333 C. pen. 1969;

– insubordonarea – art. 334 C. pen. 1969;

– lovirea sau insulta superiorului – art. 335 C. pen. 1969;

– lovirea sau insulta inferiorului – art. 336 C. pen. 1969.

După cum se vede, aceste infracțiuni contra capacității de apărare a țării au vizat direct ordinea și disciplina militară care s-a referit, în genere, la respectarea cu strictețe și întocmai, de către militarii de toate gradele, a ordinii și regulilor stabilite prin legile și regulamentele militare. Disciplina militară, potrivit regulamentelor militare în vigoare atunci, se baza pe recunoașterea conștientă, de către fiecare militar, a necesității îndeplinirii îndatoririlor militare ce-i revin, și pe simțul răspunderii personale pentru apărarea patriei. Ordinea militară era necesară în cadrul forțelor armate pentru a asigura condițiile corespunzătoare realizării unei temeinice pregătiri de luptă a militarului.

În Regulamentul serviciului de garnizoană și de gardă și în Regulamentul serviciului interior se arătau în mod amănunțit toate obligațiile pe care le-au avut militarii, atât cu privire la modul în care s-a desfășurat executarea serviciului de gardă cu toate componentele sale, cât și în ceea ce privea serviciul pe unitate, pe care-l îndeplineau militarii

⁴¹ P. Dungan, *Drept procesual penal. Parte specială*, vol. II, Ed. PUR, Timișoara, 2003, p. 298.

forțelor armate. Pe lângă aceste regulamente de bază pentru ordinea și disciplina militară, militarii trebuiau să execute și obligațiile stabilite prin ordine și instrucțiuni.

Cu alte cuvinte, regulamentele și instrucțiunile militare reglementau relațiile de serviciu în armată, adică modul în care erau obligați militarii să-și aducă la îndeplinire toate îndatoririle militare în legătură cu buna lor pregătire de luptă.

Nerespectarea prevederilor regulamentelor în legătură cu modul în care s-au executat atribuțiile ce revin militarilor, din legi sau regulamente militare, reprezintă o încălcare a datoriei militare, sancționată prin lege.

Apărarea prin sancțiune penală a ordinii și disciplinei militare care au stat la baza capacității de apărare a țării, înseamnă ocrotirea prin lege a acestor valori sociale fundamentale ale statului, a armatei sale, care avea înalta datorie de a apăra patria și cuceririle poporului.

Articolul 337 C. pen. 1969 avea o prevedere foarte importantă referitoare la punerea în mișcare a acțiunii penale la aceste infracțiuni, și anume aceasta se realiza „numai la sesizarea comandantului”. Rațiunea a constat în aceea că, de vreme ce numai acesta purta răspunderea pregătirii de luptă a militarilor din subordine, el trebuia să aibă și posibilitatea legală de a dispune asupra pornirii acțiunii penale în asemenea cazuri. Aceeași situație exista și în cazul infracțiunii de sustragere de la serviciul militar, prevăzută în art. 348 C. pen. 1969; sustragerea de la recrutare, prevăzută în art. 353 C. pen. 1969, și neprezentarea la încorporare sau concentrare, prevăzută în art. 354 C. pen. 1969.

Punerea în mișcare a acțiunii penale⁴² pentru restul infracțiunilor săvârșite de militari se făcea de organele de urmărire penală.

2. Infracțiunile pe câmpul de luptă au fost cele prevăzute în art. 338-339 C. pen. 1969: capitularea – art. 338 C. pen. 1969; părăsirea câmpului de luptă – art. 339 C. pen. 1969;

3. Infracțiuni specifice aviației și marinei militare

Cea de-a treia grupă de infracțiuni săvârșite de militari se referă numai la militarii din aviație și marină, în legătură cu specificul atribuțiilor pe care le-au avut în virtutea calității lor de aviatori și marinari și care au fost prevăzute în art. 340-345 C. pen. 1969.

Explicația unor infracțiuni specifice pentru aviație și marină a constat în aceea că pregătirea de luptă a aviatorilor și marinarilor comportă obligații de serviciu specifice, prin neîndeplinirea cărora se lezează capacitatea de apărare a țării.

Infracțiunile din această categorie au fost:

– infracțiunea denumită zborul neautorizat, prevăzută și pedepsită în art. 340 C. pen. 1969;

– infracțiunea denumită părăsirea navei, prevăzută și pedepsită în art. 341 C. pen. 1969;

– infracțiunea denumită părăsirea comenzii, prevăzută și pedepsită în art. 342 C. pen. 1969;

– infracțiunea denumită neluarea măsurilor necesare în operațiile navale, prevăzută și pedepsită în art. 343 C. pen. 1969;

– infracțiunea denumită coborârea pavilionului, prevăzută și pedepsită în art. 344 C. pen. 1969;

- infracțiunea denumită coliziune, prevăzută și pedepsită în art. 345 C. pen. 1969.

⁴² I. Molnar, *Infracțiunile militare*, în Revista de drept penal, anul VII, nr. 2, aprilie-iunie 2002, p. 24.

În capitolul II al titlului X din partea specială a Codului penal din 1969 au fost incriminate infracțiunile săvârșite de militari și uneori de civili, prevăzute în art. 348-352. Acestea au fost următoarele:

- sustragerea de la serviciul militar;
- defetismul;
- jefuirea celor căzuți pe câmpul de luptă;
- folosirea emblemelor Crucii Roșii în timpul operațiilor militare;
- sustragerea de la rechiziții militare.

Se observă că, din însăși titulatura acestui capitol, infracțiunile au avut specific faptul că subiect activ putea fi atât un militar, cât și un civil.

Ultimul capitol al titlului infracțiunilor contra capacității de apărare era intitulat „*Infracțiuni săvârșite de civili*”, fiind alcătuit numai din două fapte penale:

- sustragerea de la recrutare – art. 353 C. pen. 1969⁴³;
- neprezentarea la încorporare sau concentrare – art. 354 C. pen. 1969⁴⁴.

Aceste două infracțiuni aveau ca specific calitatea subiectului activ, și anume era vorba de civili, persoane de sex masculin, care, potrivit legii, erau obligați să se prezinte în fața unei comisii de specialitate care funcționa pe lângă centrele militare ale M.Ap.N.; comisiile aveau sarcina de a examina starea sănătății și aptitudinile tinerilor pentru o repartizare cât mai judicioasă pe arme sau unități militare.

După recrutare, tinerii apti de a efectua serviciul militar aveau obligația să se prezinte la data, ora și locul prevăzut în ordinul de chemare (conform art. 14 din Legea nr. 46/1996 privind pregătirea populației pentru apărare⁴⁵).

3. Parchetele militare

3.1. După anul 1989 s-a adoptat un alt act normativ care a reglementat organizarea parchetelor militare pe lângă instanțele militare, în conformitate cu prevederile Legii nr. 54/1993 pentru organizarea instanțelor și parchetelor militare, republicată⁴⁶.

Spre deosebire de justiția civilă, unde pe lângă fiecare instanță civilă funcționa câte un parchet, în structura justiției militare pe lângă fiecare instanță militară funcționau unul sau mai multe parchete militare, în raport cu întinderea circumscripției teritoriale a instanței respective.

Pe lângă cele patru tribunale militare de la București, Cluj, Iași și Timișoara funcționau un număr de 11 parchete militare. Astfel:

– *pe lângă Tribunalul Militar București funcționau parchetele militare cu sediile în municipiul București, Constanța și Ploiești;*

⁴³ N. Lupulescu, V.I. Jurcă, *Consimțământul la încorporarea tinerilor sub vârsta de 20 ani*, în Revista de drept penal, anul VII, nr. 4 octombrie-decembrie 2000, p. 77.

⁴⁴ S. Joarză, *Neprezentarea la încorporare sau concentrare*, în Revista de drept penal, anul VII, nr. 1, ianuarie-martie 2002, p. 75.

⁴⁵ Publicată în M. Of. nr. 120 din 11 iunie 1996, cu modificările și completările ulterioare. Această lege a fost abrogată în temeiul art. 92 din Legea nr. 446/2006, publicată în M. Of. nr. 990 din 12 decembrie 2006, cu modificările și completările ulterioare.

⁴⁶ Publicată în M. Of. nr. 160 din 14 iulie 1993, republicată în M. Of. nr. 209 din 13 mai 1999, cu modificările ulterioare. A fost abrogată în temeiul art. V, din titlul XVI al Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, publicată în M. Of. nr. 653 din 22 iulie 2005, cu modificările și completările ulterioare.

1. Parchetul Militar București cu circumscripția teritorială formată din județele: Argeș, Călărași, Giurgiu, Ialomița, Olt, Teleorman, Vâlcea, municipiul București.
2. Parchetul Militar Constanța cu circumscripția teritorială formată din județele Constanța și Tulcea.
3. Parchetul Militar Ploiești cu circumscripția teritorială formată din județele Brăila, Buzău, Dâmbovița și Prahova.

– *pe lângă Tribunalul Militar Iași funcționau parchetele militare cu sediile în municipiul Iași și Bacău;*

1. Parchetul Militar Iași, cu circumscripția teritorială formată din județele Botoșani, Iași, Vaslui, Galați.
2. Parchetul Militar Bacău, cu circumscripția teritorială formată din județele Bacău, Neamț, Suceava, Vrancea.

– *pe lângă Tribunalul Militar Cluj funcționau parchetele militare cu sediile în municipiul Cluj, Târgu-Mureș și Brașov;*

1. Parchetul Militar Cluj cu circumscripția teritorială formată din județele Alba, Bistrița-Năsăud, Cluj, Sălaj.
2. Parchetul Militar Brașov cu circumscripția teritorială formată din județele Brașov, Covasna, Sibiu.
3. Parchetul Militar Târgu-Mureș cu circumscripția teritorială formată din municipiul Harghita.

– *pe lângă Tribunalul Militar Timișoara funcționau parchetele militare cu sediile în municipiul Timișoara, Craiova și Oradea;*

1. Parchetul Militar Timișoara cu circumscripția teritorială în județele Arad, Caraș-Severin și Timiș.
2. Parchetul Militar Craiova cu circumscripția teritorială formată din județele Dolj, Hunedoara, Mehedinți, Gorj.
3. Parchetul Militar Oradea cu circumscripția teritorială formată din județele Bihor, Maramureș, Satu Mare.

Parchetele militare de pe lângă tribunalele militare erau conduse de prim-procurori militari ajutați de prim-procurori militari adjuncți.

La parchetele militare de pe lângă tribunalele militare erau încadrați procurori militari ale căror grade militare porneau de la cel de sublocotenent magistrat până la gradul de colonel magistrat. Ancheta la aceste parchete militare se realiza de toți procurorii militari, indiferent de gradul militar.

Legea prevedea că atunci când procurorul nu avea grad egal cu cel anchetat, acesta va fi asistat de un alt procuror cu grad corespunzător, numit prin ordinul șefului parchetelor militare de pe lângă Curtea Supremă de Justiție [art. 5 alin. (2) din Legea nr. 54/1993, republicată].

În ceea ce privește participarea procurorilor militari la ședințele de judecată de la instanțele militare, aceștia erau obligați să poarte uniforma militară când participau la aceste ședințe, iar gradul lor militar trebuia să fie cel puțin egal cu gradul persoanei judecate (art. 29 din Legea nr. 54/1993, republicată).

Vârsta până la care puteau funcționa judecătorii și procurorii militari de la nivelul tribunalelor militare și parchetele de pe lângă acestea era de 65 ani [art. 26 alin. (3) din

Legea nr. 54/1993, republicată]. Această dispoziție era derogatorie de la statutul cadrelor militare, unde vârsta de pensionare era prevăzută la 55 ani.

Menținerea în funcție peste vârsta de 55 ani se aproba pentru judecătorii militari de către ministrul justiției, iar pentru procurorii militari de către procurorul general al Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, în toate cazurile, cu avizul conducătorului instanței sau al parchetului (art. 26 alin. ultim din Legea 54/1993, republicată). Observăm că nu se mai cerea aviz de la Ministerul Apărării Naționale pentru menținerea în activitate a magistratului militar după împlinirea vârstei de 55 ani, așa cum prevedea statutul cadrelor militare pentru celelalte categorii de militari activi.

3.2. Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial București

Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial București s-a înființat în baza Legii nr. 54/1993, republicată. Până la această dată nu a existat o astfel de structură în cadrul parchetelor militare.

Funcționând pe lângă Tribunalul Militar Teritorial cu sediul în București, avea în subordine cele 11 parchete militare.

Parchetul Militar Teritorial avea în organizare secții de cercetare penală și judiciare.

Conducătorul parchetului era prim-procurorul militar⁴⁷, ajutat de un prim-procuror militar adjunct, iar cele două secții erau conduse de procurori militari șefi (art. 20-21 din Legea nr. 54/1993, republicată).

La acest parchet își desfășurau activitatea procurori militari până la vârsta de 65 ani, în condițiile derogatorii prevăzute de lege, așa cum am prezentat situația mai sus la capitolul legat de parchetul militar de pe lângă tribunalele militare.

3.3. Parchetul de pe lângă Curtea Militară de Apel București

Parchetul de pe lângă Curtea Militară de Apel are și el o existență recentă, fiind organizat odată cu apariția Legii nr. 54/1993. O astfel de instituție nu a existat înaintea anului 1993 în structura parchetelor militare. Acest parchet militar își are sediul în București. Articolul 20 din Legea nr. 54/1993, republicată, prevedea că parchetele militare erau conduse de prim-procurori militari, ajutați de prim-procurori militari adjuncti.

În art. 20 alin. (2) din Legea nr. 54/1993, republicată, se prevedea că „*Parchetul militar de pe lângă Curtea Militară de Apel este condus de un procuror general militar, ajutat de un adjunct*”⁴⁸.

Procurorul general militar al Parchetului de pe lângă Curtea Militară de Apel exercita direct sau prin procurorii militari inspectori controlul asupra parchetelor militare din subordine.

La nivelul acestui parchet existau organizate și funcționau două secții, cea de cercetare penală și cea judiciară, secții conduse de procurori militari-șefi.

Parchetul Militar de pe lângă Curtea Militară de Apel realiza urmărirea penală în cauzele de primă instanță, judecate de această instanță, iar procurorii acestui parchet participau la ședințele de judecată ale Curții Militare de Apel.

⁴⁷ Primul conducător al acestei unități de procuratură a fost lt. col. mag. Ionel Slăvoiu, urmat de col. mag. Mihai Daniel și col. mag. Stelea Covei.

⁴⁸ Primul procuror general militar la Parchetul de pe lângă Curtea Militară de Apel București a fost col. mag. Mircea Levanovici, următorii fiind col. mag. Mihai Popov, gl.bg. mag. Nelu Ciobanu.

Cu privire la vârsta până la care puteau funcționa la această instituție a parchetului procurorii militari, situația era similară cu problema abordată pentru judecătorii militari de la Curtea Militară de Apel, singura diferență era că aceștia puteau fi menținuți în funcție prin ordin al procurorului general al Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, cu avizul conducătorului parchetului din care facea parte personalul militar [art. 26 alin. (2) din Legea nr. 54/1993, republicată].

3.4. Secția parchetelor militare

Potrivit dispozițiilor art. 43 din Legea nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească, republicată, cu modificările și completările ulterioare, Parchetul General al României funcționa pe lângă Curtea Supremă de Justiție și era condus de procurorul general, ajutat de doi adjuncți.

Structura Parchetului General de pe lângă Curtea Supremă de Justiție în conformitate cu dispozițiile art. 45 din Legea nr. 92/1992, republicată, era următoarea:

- Secția de urmărire penală și criminalistică;
- Secția judiciară;
- Secția parchetelor militare;
- Secția de control, organizare și studii;
- Secția secretariat-administrativă.

Secțiile din Parchetul General sunt conduse de procurori-șefi, ajutați de adjuncți. În cadrul secțiilor funcționau servicii și birouri.

Secția parchetelor militare exercita atribuțiile judiciare de conducere și de control asupra activității parchetelor de pe lângă instanțele judecătorești militare.

Vârsta până la care puteau fi menținuți în funcție procurorii militari din cadrul Secției parchetelor militare era de 70 ani, așa cum prevedeau dispozițiile art. 26 alin. (2) al Legii nr. 54/1993, republicată. Menținerea în funcție a procurorilor militari se făcea prin ordin al procurorului general al Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, în toate cazurile cu avizul conducătorului parchetului din care făcea parte personalul militar în cauză. Și pentru această categorie de militari magistrați se deroga de la Legea nr. 80/1996 privind statutul cadrelor militare, unde se prevedea o altă limită de pensionare pentru militari activi.

În anul 2002, Guvernul României a considerat că este necesar a înființa la nivel național o nouă structură specializată de urmărire penală în combaterea infracțiunilor de corupție. Această nouă structură era Parchetul Național Anticorupție, care avea sediul în București și își exercita atribuțiile pe întreg teritoriul României, prin procurori specializați în combaterea corupției.

Parchetul Național Anticorupție își desfășura activitatea potrivit principiului legalității, al imparțialității și al controlului ierarhic, sub autoritatea ministrului justiției.

Parchetul Național Anticorupție era organizat ca structură autonomă, cu personalitate juridică, în cadrul Ministerului Public, fiind condus de un procuror general și coordonat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție.

Această nouă structură avea și o componentă militară⁴⁹, conform dispozițiilor art. 13 alin. (4) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2002 privind Parchetul Național Anticorupție, după modificarea suferită prin art. 2 pct. 12 din Legea nr. 161/2003, respectiv

⁴⁹ Primul șef al acestei structuri militare a P.N.A. a fost gl. bg. mag. M. Sânpetru.

„Urmărirea penală în cauzele privind infracțiunile prevăzute la alin. (1) și (2) săvârșite de militari se efectuează de procurorii militari din cadrul Parchetului Național Anticorupție”⁵⁰.

4. Organizarea și competența justiției militare în conformitate cu Legea nr. 304/2004 privind organizarea judecătorească

4.1. Considerații generale referitoare la organizarea și funcționarea justiției militare

Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară a adus o nouă organizare și în ceea ce privește justiția militară. Actul normativ a suferit modificări în perioada 2007-2008⁵¹.

Organizarea justiției militare și-a găsit reglementarea în capitolul III, „Instanțele militare”.

În art. 56 al legii se stabilea care sunt instanțele militare care funcționează în România:

- a) Tribunalele militare din București, Cluj, Iași, Timișoara;
- b) Tribunalul Militar Teritorial din București;
- c) Curtea Militară de Apel din București.

4.2. Organizarea și competența parchetelor militare

Modificări importante au apărut și în ceea ce privește organizarea parchetelor militare.

Pe lângă fiecare tribunal militar funcționa un singur parchet militar, și nu mai multe, așa cum prevedea vechea lege. Astfel, din 11 parchete militare au rămas numai patru, desființându-se parchetele militare Brașov, Bacău, Constanța, Craiova, Oradea, Ploiești și Târgu Mureș.

Circumscripțiile teritoriale ale celor patru parchete militare care au rămas au înglobat și fostele circumscripții teritoriale ale parchetelor militare desființate.

În aceste condiții, în conformitate cu noua lege de organizare judiciară, funcționau în România următoarele parchete militare:

1. Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar București cu sediul în București, având circumscripția teritorială identică cu cea a Tribunalului Militar București și a preluat fostele parchete militare Ploiești și Constanța;

2. Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar Cluj cu sediul în Cluj-Napoca, având circumscripția identică cu cea a Tribunalului Militar Cluj-Napoca și a preluat fostele parchete militare din Brașov, Târgu Mureș și Oradea;

3. Parchetul Militar Iași de pe lângă Tribunalul Militar Iași, având circumscripția teritorială identică cu cea a Tribunalului Militar Iași și a preluat fostul Parchet Militar Bacău;

4. Parchetul Militar Timișoara de pe lângă Tribunalul Militar Timișoara, având circumscripția teritorială identică cu cea a Tribunalului Militar Timișoara și a preluat fostul Parchet Militar Craiova.

Parchetele militare aveau statut de unitate militară cu indicativ propriu [art. 98 alin. (3) din Legea nr. 304/2004], fiind conduse de un prim-procuror militar ajutat de un prim-procuror militar adjunct.

⁵⁰ V. Dabu, S. Cătineanu, *Unele reflecții asupra organizării și funcționării Parchetului Național Anticorupție*, în Revista de drept penal, anul IX, nr. 4 octombrie – decembrie 2002, p. 4.

⁵¹ Legea nr. 97/2008 privind aprobarea O.U.G. nr. 100/2007 privind modificarea și completarea unor acte normative în domeniul justiției, publicată în M. Of. nr. 294 din 15 aprilie 2008; O.U.G. nr. 137/2008 privind prorogarea unor termene, publicată în M. Of. nr. 745 din 4 noiembrie 2008.

Procurorii militari din cadrul parchetelor militare aveau calitatea de ofițeri activi și li se aplica pe acest palier statutul cadrelor militare.

Atribuțiile și competența procurorilor militari sunt aceleași ca și pentru procurorii civili, respectiv cele prevăzute de art. 63 din lege.

Există o prevedere specială referitoare la urmărirea penală pe care o poate efectua procurorul militar în afara teritoriului țării. Această atribuție a procurorului se aplică în situația faptelor comise de militarii români dislocați pe teritoriul altor state, în cadrul unor forțe multinaționale, în condițiile în care, potrivit unei convenții internaționale, pe teritoriul statului primitor poate fi exercitată jurisdicția română.

Exemplificăm cele menționate mai sus cu cercetările efectuate în dosarul nr. 73/P/2008 al Secției militare din cadrul P.I.C.C.J., privind evenimentul ce a avut loc la 31 august 2008 la TASK FORCE din provincia ZABOL – Afghanistan.

Procurorul militar participă la ședințele de judecată ce se desfășoară pe teritoriul statului străin în condițiile dispozițiilor art. 57 din Legea nr. 304/2004. Până în prezent, nu s-a judecat niciun proces penal pe teritoriul străin.

Parchetele militare dispuneau de organe de cercetare speciale puse în serviciul lor și executau atribuțiile prevăzute de art. 63 lit. b) din legea sus-menționată.

La fel ca la parchetele civile, și în cadrul acestor instituții judiciare funcționau colegiile de conducere și adunările generale.

Procurorii militari participau la ședințele de judecată, unde trebuiau să poarte ținuta militară.

Ancheta penală efectuată de procurorul militar trebuia să țină cont și de dispozițiile art. 101 din Legea nr. 304/2004, care stabileau: „(1) Când inculpatul este militar activ, procurorul militar care efectuează urmărirea penală trebuie să facă parte cel puțin din aceeași categorie de grade”. În alin. (2) al aceluiași articol se prevedea: „Când gradul procurorului nu face parte din aceeași categorie cu gradul învinutului sau inculpatului, acesta va fi asistat de un alt procuror cu grad din categoria corespunzătoare, numit de conducătorul parchetului la care este înregistrată cauza”.

Parchetul Militar Teritorial cu sediul în București funcționa pe lângă Tribunalul Militar Teritorial București și era singurul de acest nivel din țară, avea statut de unitate militară și indicativ militar propriu.

Instituția era condusă de un prim-procuror militar, ajutat de un prim-procuror militar adjutant.

Acest parchet avea în structură două secții: de cercetare penală și judiciară, conduse de procurori-șefi.

Parchetul Militar Teritorial își alegea propriul colegiu de conducere și avea propria adunare generală.

Competența Parchetului Militar Teritorial era cea stabilită de dispozițiile art. 209 C. pr. pen. 1968, cu completările și modificările din Legile nr. 281/2003 și nr. 202/2010.

Parchetul Curții Militare de Apel funcționa în București pe lângă Curtea Militară de Apel, era condus de un procuror general militar, ajutat de un procuror militar general adjutant.

În cadrul acestui parchet funcționau două secții: de urmărire penală și judiciar, conduse de procurori-șefi.

Competența Parchetului Militar de pe lângă Curtea Militară de Apel era cea stabilită de dispozițiile art. 209 C. pr. pen. 1968, cu modificările și completările din Legile nr. 281/2003 și nr. 202/2010.

Secția parchetelor militare era parte componentă a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și îndeplinea atribuțiile acestuia în legătură cu activitatea de urmărire penală și supravegherea activității de cercetare penală efectuate de organele de cercetare penală speciale centrale ale Ministerului Apărării Naționale și a celorlalte structuri militare, precum și cele în legătură cu participarea la ședințele de judecată în cauzele de competența instanțelor militare, potrivit legii (art. 41 din Regulamentul de organizare interioară – R.O.I.).

Secția era condusă de un procuror militar șef secție, ajutat de un adjunct [art. 75 alin. (1) din Legea nr. 304/2004].

Secția avea următoare structură (art. 42 din R.O.I.):

- un serviciu de urmărire penală și judiciar, condus de un procuror-șef;
- un serviciu de organizare, mobilizare resurse umane, economico-financiar și administrativ, condus de un procuror-șef;
- un birou economico-financiar, contabilitate și administrativ, condus de un șef de birou;
- un compartiment de informații clasificate, condus de un procuror-șef.

Competența Secției parchetelor militare era cea stabilită de dispozițiile art. 209 C. pr. pen. 1968, cu modificările și completările din Legile nr. 281/2003 și nr. 202/2010.

4.3. Organizarea parchetelor militare ca urmare a intrării în vigoare a noului Cod de procedură penală⁵², cu modificările și completările aduse prin Legea de punere în aplicare nr. 255/2013⁵³

Modificările aduse în organizarea parchetelor militare de acest act normativ se referă la desființarea Tribunalului Militar București și a parchetului militar de pe lângă acest tribunal [art. 20 alin. (1) din Legea nr. 255/2013] și trecerea întregului personal la Tribunalul Militar Teritorial București, respectiv la Parchetul Militar Teritorial București. Noua denumire este aceea de Tribunalul Militar București [art. 20 alin. (4) din Legea nr. 255/2013], iar parchetul se numește Parchetul Militar de pe lângă Tribunalul Militar București.

Și celelalte tribunale militare și parchete de pe lângă acestea (Cluj, Timișoara, Iași) devin instanțe și parchete cu grad de tribunal [art. 20 alin. (5) din Legea nr. 255/2013], iar magistrații încadrați aici dobândesc prin efectul legii gradul profesional de tribunal [art. 20 alin. (7) din Legea nr. 255/2013].

Urmare acestor modificări organizarea parchetelor militare în prezent este următoarea:

1. Parchete militare în număr de patru în localitățile București, Cluj-Napoca, Iași, Timișoara, care funcționează pe lângă noile tribunale militare;
2. Un parchet militar, cu grad de curte, la București, pe lângă Curtea Militară de Apel București;

⁵² Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010, cu modificările și completările ulterioare.

⁵³ Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale, publicată în M. Of. nr. 515 din 14 august 2013, cu modificările și completările ulterioare.

3. Secția parchetelor militare din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Noul Cod de procedură penală aduce și el modificări în ceea ce privește competența procurorului militar, și anume la art. 56 alin. (4) prevede că: „*Urmărirea penală în cazul infracțiunilor săvârșite de militari se efectuează, în mod obligatoriu, de procurorul militar*”. iar la alineatul (5) se prevede că: „*Procurorii militari din cadrul parchetelor militare sau secțiilor militare ale parchetelor efectuează urmărirea penală potrivit competenței parchetului din care fac parte, față de toți participanții la săvârșirea infracțiunilor comise de militari, urmând a fi sesizată instanța competentă potrivit art. 44*”.

Referitor la competența organelor de cercetare penală specială, acestea pot efectua acte de urmărire penală numai în condițiile art. 55 alin. (5) și (6) din noul Cod de procedură penală.

5. Secția de combatere a infracțiunilor de corupție săvârșite de militari din cadrul Direcției Naționale Anticorupție

Anterior s-a relevat că, în anul 2002, Guvernul României a înființat o structură nouă în tabloul parchetelor din România. Această structură și-a găsit organizarea prin emiterea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 43/2002, aprobată prin Legea nr. 503/2002. În consecință, a fost înființat la nivel național Parchetul Național Anticorupție, care a fost specializat în combaterea infracțiunilor de corupție.

Acesta, conform legii, era cu parchet autonom cu personalitate juridică în cadrul Ministerului Public, fiind condus de un procuror general și coordonat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

În cadrul acestei noi structuri nu a existat de la început o secție militară. A fost organizat un serviciu militar central.

Această secție a apărut după modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 43/2002 și a Legii nr. 503/2002, în anul 2004⁵⁴. Astfel, la art. 5 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2002 se prevedea că Parchetul Național Anticorupție era organizat în următoarele secții conduse de procurori șefi secție, ajutați de procurori șefi adjuncți secție:

- a) Secția de combatere a corupției;
- b) Secția de combatere a infracțiunilor conexe infracțiunilor de corupție;
- c) Secția de combatere a infracțiunilor de corupție săvârșite de militari;
- d) Secția judiciară penală.

La art. 13 alin. (3) al aceluiași act normativ se prevedea că „*Urmărirea penală în cauzele privind infracțiunile prevăzute la alin. (1) săvârșite de militari în activitate se efectuează de procurori militari din cadrul Parchetului Național Anticorupție, indiferent de gradul militar pe care îl au persoanele cercetate*”.

Ca urmare a modificărilor și completărilor efectuate prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 134/2005 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 43/2002, art. 1 alin. (1) al Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 43/2002 prevedea că se reorganizează Parchetul Național Anticorupție și se transformă în

---

⁵⁴ A se vedea O.U.G. nr. 24/2004 privind creșterea transparenței în exercitarea demnităților publice și a funcțiilor publice, precum și intensificarea măsurilor de prevenire și combatere a corupției, publicată în M. Of. nr. 365 din 27 aprilie 2004.

Departamentul Național Anticorupție, ca structură autonomă, cu personalitate juridică proprie, în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

În segmentul supus analizei, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 134/2005 interesează sub aspectul competenței de cercetare a secției militare. Prin urmare, conform art. 1 pct. 16 și 18 din această ordonanță de urgență, se modifică art. 13 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2002, în sensul că stabilește competența de cercetare pentru ofițerii amirali și generali referitor la infracțiunile incidente legii. Față de aceștia, urmărirea penală se efectuează de procurorii militari din cadrul Departamentului Național Anticorupție indiferent de gradul militar pe care îl au.

Legea nr. 54/2006⁵⁵ pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 134/2005 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 43/2002 privind Parchetul Național Anticorupție face obiectul problematicei analizate prin prisma organizării Departamentului Național Anticorupție, el devenind Direcția Națională Anticorupție, care va fi „*structură cu personalitate juridică în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, prin reorganizarea Parchetului Național Anticorupție*” (articol unic, pct. 1).

Instituția va fi condusă de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție prin intermediul procurorului-șef al acestei direcții.

Principiile care stau la baza organizării și funcționării parchetului în general sunt aplicate și Direcției Naționale Anticorupție, respectiv principiul legalității, al imparțialității și al controlului ierarhic [art. 81 alin. (1) din Legea nr. 304/2004, republicată].

Procurorul militar-șef al secției militare era subordonat procurorului-șef al Direcției Naționale Anticorupție.

În anul 2015, Colegiul de conducere al Direcției Naționale Anticorupție a discutat și a avizat favorabil, în ședința din 10 iunie 2015, propunerea de reorganizare a Secției de combatere a infracțiunilor de corupție săvârșite de militari și transformarea ei în serviciu. Propunerea a fost transmisă Consiliului Superior al Magistraturii, iar prin Hotărârea nr. 294/2015 a fost avizată transformarea propusă, iar ministrul justiției a aprobat noul stat de funcții prin Ordinul nr. 2154/C/2015⁵⁶.

6. Procurorii militari care au îndeplinit funcția de șefi ai Secției parchetelor militare, de la înființare până în prezent

Din anul 1952 de când procurorii militari au fost integrați în structura Procuraturii României, ulterior Ministerul Public, structura militară care a purtat denumirea de secție sau direcție a procuraturilor (parchetelor) militare a fost condusă de următorii magistrați militari:

1. Col. de just. mil. Rudolf Rosman

Absolvent al Facultății de Drept din București, 1926.

La 1 august 1952 a fost numit locțiitor al procurorului-șef al Forțelor Armate ale R.P.R. prin Ordinul M.F.A. nr. M.c. 02191/1952, dată de la care a fost înaintat și la gradul de colonel de justiție militară (Ordinul de Front nr. 1/1952)

⁵⁵ Publicată în M. Of. nr. 226 din 13 martie 2006.

⁵⁶ Publicat în M. Of. nr. 494 din 6 iulie 2015.

A fost eliberat din funcție la 25 mai 1954 prin Ordinul procurorului general al R.P.R. nr. 416/1954.

2. Gl. mr. Vasile Vlasu

A absolvit Facultatea de Științe Juridice din Cluj, promoția 1936. Doctor în științe juridice al aceleiași facultăți în 1939.

La data de 1 martie 1953 a fost numit procuror general adjunct al R.P.R. și procuror militar-șef pentru Forțele Armate ale R.P.R. Funcția o deține până la 3 decembrie 1954 (Ordinul nr. 9/1954 al procurorului general al R.P.R.).

3. Gl. mr. (de bg.) Constantin-Stan Minea

Fără o pregătire de specialitate, este adus din serviciile de informații în procuratură, astfel că la data de 27 decembrie 1954 a fost numit locțiitor al procurorului general al R.P.R. și șef al Direcției procuraturilor militare (Ordinul procurorului general al R.P.R. nr. 10/1954, Hotărârea C.C. al P.M.R. nr. 791/1954 și Ordinul M.F.A. nr. M.C. 061/1955).

Funcția o îndeplinește până la data de 18 noiembrie 1955 (Ordinul M.F.A. nr. M.C. 02654/1954).

4. Gl. mr. Costantin Bucșan

Absolvent al Facultății de Științe Juridice din București, promoția 1954.

În luna august 1954 a fost numit în funcția de șef al Direcției procuraturilor militare pentru unitățile M.A.I. din Procuratura Generală, până la data de 18 noiembrie 1955 când a fost numit locțiitor al procurorului general al R.P.R. și șef al Procuraturii Principale Militare (Ordinul procurorului general al R.P.R. nr. 235/1955 și Ordinul M.F.A. nr. M.C. 002729/1955).

Funcția o îndeplinește până la data de 24 mai 1962 (Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 476/1962).

5. Col. just. mil. dr. Dragoș Cojocaru

Absolvent al Facultății de Drept din Iași, promoția 1955.

În anul 1968 devine doctor în drept.

La data de 30 martie 1962 a fost numit adjunct al procurorului general al R.S.R. și șef al Direcției parchetelor militare, funcție pe care o îndeplinește până la 23 februarie 1966.

6. Gl. mr. de just. Vasile-Ștefan Costăchescu

A absolvit Facultatea de Drept din Iași, promoția 1948.

La data de 11 februarie 1966 a fost numit adjunct al procurorului general al R.S.R. și șef al Direcției procuraturilor militare, funcție pe care o îndeplinește până la data de 6 mai 1970.

7. Gl. mr. (bg.) de just. Filimon Ardeleanu

A urmat cursurile Facultății de Drept din Cluj, promoția 1950.

În perioada 6 mai 1970 – 29 martie 1973 a fost prim-adjunct al procurorului general al R.S.R. și șef al Direcției procuraturilor militare. A primit gradul de general maior (de bg.) prin Decretul C.S. nr. 587/1969.

La data de 23 iulie 1975 a fost numit procuror general al R.S. România, funcție pe care o îndeplinește până la data de 26 ianuarie 1977.

8. Gl. mr. de just. (bg.) Nicolae Iscrulescu

Absolvent al Facultății de Drept din Cluj, promoția 1950.

Din anul 1964 a fost numit în Direcția procuraturilor militare și până în 1973 a îndeplinit diferite funcții.

La data de 19 mai 1973 a fost numit procuror general adjunct al procurorului general al R.S.R. și șef al Direcției procuraturilor militare, funcție pe care o îndeplinește până la data de 7 septembrie 1987.

9. Gl. bg. mag. dr. Gheorghe Diaconescu

Absolvent al Facultății de Drept din București, promoția 1959, doctor în drept, din 1981, al Universității din București.

La data de 14 iunie 1989 a fost numit adjunct al procurorului general al R.S.R. și șef al Direcției procuraturilor militare, funcție pe care o îndeplinește până în aprilie 1990.

10. Gl. mr. mag. Mugurel-Cristian Florescu

A urmat Facultatea de Drept din București, promoția 1970.

La data de 21 aprilie 1990 este numit adjunct al procurorului general al României și șef al Direcției procuraturilor militare. Funcția o îndeplinește până la data de 15 aprilie 1993.

11. Gl. de divizie mag. Mihail Popa Cherăcheanu

Absolvent al Facultății de Drept din București, promoția 1973.

La data de 8 decembrie 1990 a fost numit procuror general al României prin Decretul nr. 73/1990, funcție pe care o îndeplinește până la data de 15 aprilie 1993, când a fost numit adjunct al procurorului general al României și șef al Secției parchetelor militare. Funcția o îndeplinește până la data de 10 septembrie 1997.

12. Gl. bg. mag. Samoilă Joarză

A urmat cursurile Facultății de Drept din Cluj, promoția 1973.

De la data de 15 octombrie 2003 a fost numit procuror militar-șef al Secției procuraturilor militare până la data de 10 octombrie 2005.

13. Gl. mr. mag. dr. Dan Voinea

A urmat cursurile Facultății de Drept din București, promoția 1977, și a obținut titlul de doctor în drept în anul 2001.

Începând cu data de 3 noiembrie 1997 a fost numit procuror-șef al Secției parchetelor militare, funcție pe care o îndeplinește până la data de 15 martie 2001 când revine pe funcția de procuror militar în cadrul Secției parchetelor militare și a fost numit procuror militar inspector (2001 – 2005).

În anul 2006 a îndeplinit, o scurtă perioadă de timp, funcția de procuror-șef militar adjunct al Secției parchetelor militare, după care la data de 15 mai 2006 a fost delegat pe funcția de procuror șef secție la Secția parchetelor militare, până la data de 30 iunie 2007.

14. Gl. bg. mag. Ionel Slăvoiu

A urmat cursurile Facultății de Drept din București, promoția 1980.

La data de 23 martie 2001 a fost numit procuror-șef al Secției parchetelor militare, funcție pe care o îndeplinește până la data de 15 octombrie 2003.

15. Gl. lt. mag. Ion Vasilache

A urmat cursurile Facultății de Drept din București, promoția 1988.

Începând cu data de 15 octombrie 2007 a fost delegat pe funcția de procuror militar-șef al Secției parchetelor militare, iar începând cu data de 27 iunie 2008 a fost numit șef al acestei structuri. A îndeplinit această funcție până la data de 27 martie 2012.

A fost numit, din nou, șef al Secției parchetelor militare în perioada 2013-2016.

16. Gl. mr. mag. dr. Nicolae Lupulescu

A absolvit Facultatea de Drept din București, promoția 1989, și din anul 2004 este doctor în drept.

Din martie 2012 a fost delegat ca procuror militar-șef al Secției parchetelor militare, până la data de 15 mai 2014.

17. Gl. bg. mag. dr. Gheorghe Cosneanu

A urmat cursurile Facultății de Drept din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, pe care a absolvit-o în anul 1981, iar din anul 2005 este doctor în drept, în specialitatea Istoria statului și dreptului, tema „Evoluția Justiției Militare în România”.

Începând cu data de 1 iunie 2016 a fost delegat ca procuror militar-șef al Secției parchetelor militare.

7. Procurorii militari care au ocupat funcția de procuror general al României în perioada 1952-2012**1. Gl. mr. mag. Filimon Ardeleanu**

A îndeplinit funcția de procuror general al Republicii Socialiste România în perioada 29 iunie 1973 – 26 ianuarie 1977 (Hotărârea nr. 152/1973 a M.A.N.)

Anterior a fost prim-procuror adjunct al procurorului general al R.S.R. și șef al Direcției procuraturilor militare între 6 mai 1970-29 martie 1973.

A fost absolvent al Facultății de Drept din Cluj, promoția 1955.

Gradul de general maior i-a fost acordat prin Decretul C.S.587/1969.

2. Gl. lt. mag. Mihai Popa Cherecheanu

A îndeplinit funcția de procuror general al României în perioada 10 decembrie 1990 – 26 aprilie 1993 (Decretul nr. 73/1990).

A fost încadrat la 19 aprilie 1976 în calitate de procuror militar la Procuratura Militară București, cu gradul de căpitan.

La 15 ianuarie 1990 devine procuror militar-șef adjunct la Procuratura Militară București, și apoi procuror militar-șef al acestei instituții la 21 mai 1990.

Este numit procuror general al României prin Decretul nr. 73/1990, funcție pe care o îndeplinește până la 15 aprilie 1993, când este eliberat din funcție și numit adjunct al

procurorul general al României și șef al Secției parchetelor militare, până la 10 septembrie 1997, dată la care este numit procuror-șef al Serviciului judiciar al Secției parchetelor militare. Este trecut în rezervă cu gradul de general de divizie la 25 iunie 2001.

Pentru justiția militară, prezența în fruntea Ministerului Public a domnului general Popa Cherecheanu a însemnat foarte mult. A fost momentul în care Parlamentul României a analizat și a hotărât menținerea instituției justiției militare. Argumentele pentru necesitatea existenței instituției justiției militare au fost susținute în plenul Camerei Deputaților de gl. bg. mag. Ioan Dan – adjunct al șefului Secției procuraturilor militare, și de gl. bg. mag. Cornel Bădoiu, președintele Secției militare a Curții Supreme de Justiție.

3. Gl. lt. mag. dr. Ilie Botoș

A îndeplinit funcția de procuror general al României în perioada 30 august 2003 – 21 iulie 2006 (Decretul nr. 527/2003).

Anterior, a îndeplinit funcția de procuror și prim-procuror militar la Parchetul Militar Cluj (1 iulie 1995 – 1 septembrie 2002) și procuror general adjunct al Parchetului Național Anticorupție (18 septembrie 2002 – 30 august 2003).

Din august 2006 a fost detașat în Ministerul Apărării Naționale, în funcția de șef al Direcției legislație și asistență juridică.

În perioada 2008-2009 a îndeplinit funcția de consilier al ministrului apărării naționale, iar în perioada 2009-2010, locțiitor al directorului general al Direcției generale de informații a apărării.

Din iulie 2010 a îndeplinit funcția de șef al Direcției generale de informații a apărării și de locțiitor pentru informații militare al directorului general al Direcției generale de informații a apărării.

Din august 2012 a fost director general al Direcției generale de informații a apărării.

Începând cu februarie 2013 a îndeplinit funcția de secretar de stat pentru securitate națională în Guvernul României, iar din martie 2014 și-a desfășurat activitatea în calitate de secretar de stat pentru ordine și siguranță publică în cadrul Ministerului Afacerilor Interne.

De numele său se leagă înființarea în cadrul Ministerului Public a Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, ce este unica structură din Ministerul Public specializată în combaterea și investigarea infracțiunilor de criminalitate organizată și terorism.

Este decorat cu Ordinul „Virtutea militară” în grad de cavalier cu însemn pentru militari.

Capitolul XI

Dimensiunea internațională a Ministerului Public

Mondializare, acesta este conceptul de bază căruia i se subordonează gândirea în materia relațiilor internaționale în ultima perioadă de timp.

În urmă cu aproximativ două decenii și jumătate, lumea a traversat un eveniment de o amploare majoră: încetarea „Războiului Rece”, fenomen care a pus într-un context adversarial și concurențial, în special din perspectivă militară și politică, statele lumii, grupate în două blocuri militare, și o mișcare de nealinie, alcătuită din țări care încercau să nu se înregistreze cu totul într-unul sau altul din cele două blocuri militare.

Fenomenul „Războiului Rece” s-a suprapus procesului amplu de decolonizare, ce a afectat aproximativ o treime din statele lumii. Colonizarea, în acest context, trebuie înțeleasă *lato sensu*, incluzând protectoratele și teritoriile sub mandat. Proaspăt ieșite din paradigma colonială, aceste state au intrat, de îndată, iar uneori înaintea încheierii procesului de decolonizare, în logica și praxisul „Războiului rece”, orbitând, câteodată sinuoidal, unul sau celălalt dintre cele două blocuri militare. De obicei, procesele de eliberare națională, ce au atins apogeul între deceniile al șaselea și al optulea ale secolului al XX-lea, au fost conduse de lideri, în general militari (cu foarte rare excepții, cum ar fi, avocatul Mahatma Gandhi, în India), care au preluat imediat puterea ca urmare a decolonizării, exercitând-o de o manieră autoritară. Fenomenul a generat o anumită stabilitate țărilor respective, mai degrabă artificială și, în orice caz, bazată pe corupție, captură a statului, încălcări flagrante ale drepturilor și libertăților fundamentale ale omului sau, uneori, chiar crime de genocid, de război și crime contra păcii și omenirii, săvârșite, de obicei, în deplină impunitate internațională (a se vedea cazurile lui Mobutu Sese Seko în fosta Republică Zair, actuala Republică Democrată Congo, François Duvalier în Haiti, colonelul Muammar Al-Gaddafi în Libia, Pol Pot în Cambodgia, Suharto în Indonezia și Saddam Hussein în Irak).

Revenind la momentul încetării „Războiului Rece”, remarcăm faptul că acest moment istoric a însemnat practic dispariția completă a unei doctrine politice, ideologii sociale și a unui model de organizare a societății bazat pe acestea: comunismul.

Cu timpul, întreaga planetă a ajuns într-o fază evasimonodoctrinară, bazată în mare măsură pe ideologia liberală și neoliberală, cu unele influențe social-democrate, și pe aplicațiile curente ale celor dintâi, printre care cea mai importantă este tocmai mondializarea.

Acest fenomen trebuie însă analizat în toată complexitatea sa, luând în seamă aspectele pozitive (dezvoltarea economică fără precedent a planetei, creșterea generală a nivelului de trai al populației la scară mondială comparativ cu perioada anterioară, progresul mental al populațiilor, asimilarea elementelor unor culturi diferite etc.), dar și pe cele negative (accentuarea disparităților sociale, creșterea excluziunii sociale a celor necompetitivi, dezvoltarea monoindustrială a numeroase state, epuizarea resurselor naturale, agresiunea crescută față de mediul înconjurător).

Dezvoltarea economică fără precedent a planetei s-a datorat în bună măsură conversiei tehnologiei militare existente în timpul „Războiului Rece” către tehnologii civile, în special în domeniul tehnologiei informației și în cel al comunicațiilor. Apariția și generalizarea folosirii sateliților de telecomunicații, premisă esențială a apariției și dezvoltării telefoniei mobile, a sistemului GPS (Global Positioning System), dezvoltarea internetului, progresele uluitoare în materia dezvoltării capacităților de calcul, perfecționarea softurilor, astfel încât acestea au devenit foarte ușor de folosit și accesibile aproape oricui, au constituit bazele tehnologice ale mondializării.

Mondializarea a luat forme specifice regionale, în diferite părți ale Globului, în unele situații ajungându-se până la desființarea fizică a granițelor dintre state (așa cum este cazul Acordului Schengen). Însă, în general, s-a limitat la: eliminarea barierelor vamale și tarifare la importuri/exporturi (inclusiv eliminarea contingentărilor de mărfuri); o circulație mult facilitată a persoanelor, mărfurilor și serviciilor; instituirea unor modele economice interoperaționale și standardizate (în special în materia achizițiilor publice, privatizărilor, fuziunilor și preluărilor de companii, listarea societăților comerciale pe bursele de valori, funcționarea piețelor financiare și de capitaluri, activitatea bancară, cea din domeniul asigurărilor etc.), iar uneori instituirea de monede comune mai multor state, fie în sensul fizic al termenului (de exemplu, euro sau francul CFA), fie în sensul monedelor de cont (de pildă, ECU, precursorul euro, care a funcționat ca monedă de cont până la 1 ianuarie 1999).

Astfel de modele de integrare regională sunt: Uniunea Europeană (așa cum se prezintă aceasta ulterior Tratatului de la Lisabona), ASEAN¹ (prin AFTA), NAFTA², CEDAO (ECOWAS)³, MERCOSUR⁴, GAFTA⁵ și altele.

---

¹ ASEAN (The Association of Southeast Asian Nation) = Asociația Națiunilor din Asia de Sud-Est, fondată în 1967, în baza Declarației de la Bangkok, grupând inițial 5 state: Indonezia, Malaiezia, Filipine, Singapore și Thailanda. Ulterior, odată cu extinderea organizației, la 28 ianuarie 1992, a fost semnat AFTA (ASEAN Free Trade Area) = Zona de Liber Schimb ASEAN. Dezvoltarea economică a produs și o integrare juridică în noiembrie 2012, la Phnom Penh, Comisia Interguvernamentală ASEAN pentru drepturile omului adoptând Declarația ASEAN cu privire la drepturile omului.

² NAFTA (North American Free Trade Agreement) = Acordul Nord-American de liber schimb, intrat în vigoare la 1 ianuarie 1994, reunește Canada, Mexic și Statele Unite ale Americii; este însoțit de alte două tratate suplimentare sectoriale: NAAEC (North American Agreement on Environmental Cooperation = Acordul Nord-American privind cooperarea în materia mediului înconjurător) și NAALC (North American Agreement on Labor Cooperation = Acordul Nord-American privind cooperarea pe piața muncii).

³ CEDAO (ECOWAS) = Communauté économique des États de l'Afrique de L'Ouest = Comunitatea economică a statelor din Africa de Vest, fondată în 1975, prin Tratatul de la Lagos; presupune inclusiv o uniune monetară înființată prin Tratatul de la Dakar din 10 ianuarie 1994, prin care s-a adoptat Francul CFA ca monedă comună pentru următoarele state: Benin, Burkina Faso, Coasta de Fildeș, Mali, Niger, în vreme ce statele anglofone și lusofone au fondat în 2000, WAMZ (West African Monetary Zone), plănuiind introducerea monedei comune ECO.

⁴ MERCOSUR (Mercado Común del Sur = Piața Comună a Sudului), formată prin Tratatul de la Asunción din 26 martie 1991, semnat de: Argentina, Brazilia, Paraguay și Uruguay, la care au aderat ulterior Venezuela și Bolivia. Structura organizației a început să se inspire din cea a Comunităților Economice Europene, odată cu adoptarea Protocolului de la Ouro Preto din 1994. La 1 decembrie 2016, Venezuela a fost suspendată din MERCOSUR.

⁵ GAFTA (Greater Arab Free Trade Area = Zona de Liber Schimb Arabă Extinsă) a luat ființă în 1997, fiind fondată de: Bahrain, Egipt, Irak, Kuweit, Liban, Libia, Maroc, Oman, Qatar, Arabia Saudită, Sudan, Siria, Tunisia, Emiratele Arabe Unite, la care ulterior s-au raliat Algeria și Iordania, precum și mai multe alte state din Orientul Apropiat și Mijlociu.

Cea mai importantă organizație internațională interguvernamentală a mondializării este, fără îndoială, WTO⁶. Acesta a înlocuit GATT⁷ prin efectul Acordului de la Marrakesh și al Declarației de la Marrakesh din 15 aprilie 1994, semnată de reprezentanții diplomați ai a 124 de state, la întâlnirea finală a Rundei Uruguay. În intervalul 1986 – 1994, negocierile purtate de guverne în cadrul juridic definit de GATT și, ulterior, în cadrul Rundei Uruguay, au condus la adoptarea a peste 60 de acorduri internaționale în materia libertății comerțului. Ulterior înființării WTO, prin Agenda de dezvoltare Doha, inițiată în 2001, au loc în mod continuu noi negocieri, concretizate în semnarea a numeroase acorduri internaționale în materia mondializării comerțului.

România este membră a WTO de la 1 ianuarie 1995 și membră a GATT din 14 noiembrie 1971. Odată cu aderarea României la Uniunea Europeană (1 ianuarie 2007), România își continuă activitatea în cadrul WTO în special prin intermediul U.E., dar și prin propria activitate diplomatică.

Mondializarea, ca fenomen holistic, dar bazat, în principal, pe neoliberalismul economic promovat de WTO și organizațiile, tratatele, acordurile regionale de liber schimb a ajuns, diacronic, să includă și fenomenul infracțional, dar și răspunsul statelor și al comunității internaționale față de acesta.

Odată cu facilitățile economice ale liberului schimb, incluzând crearea de monede comune (euro, francul CFA), cu dispariția granițelor comerciale, iar uneori chiar a celor fizice (cazul Schengen), criminalitatea organizată a depășit cadrul național și a devenit rapid transnațională. Profiturile obținute astfel de sindicatele crimei organizate au crescut brusc și exponențial. Au apărut o serie de noi oportunități infracționale și noi necesități pentru transgresorii legii penale: infracționalitatea macroeconomică transnațională, fraudele fiscale de proporții uluitoare, noi tipologii de fraude fiscale și vamale (frauda carusel și MTIC⁸), evaziunea fiscală, spălarea banilor și rolul paradisurilor fiscale în asigurarea produsului infracțiunilor, dezvoltarea fără precedent a traficului ilicit de droguri și substanțe psihotrope, traficul de persoane, în special de imigranți, traficul cu femei și minori, însoțit de exploatarea sexuală a acestora, pornografia infantilă, criminalitatea informatică, fraudele prin folosirea mijloacelor de plată electronice, furtul de identitate, fraudele de pe piețele financiare și valutare, traficul internațional cu deșeuri radioactive sau toxice, cel cu tehnologii nucleare, arme și muniții.

Exportul și mondializarea problemelor politice, ideologice și religioase ale unor state sau comunități au condus, în timp, la o expansiune fără precedent a terorismului internațional.

Toate fenomenele infracționale, potențate în ultimele decenii și internaționalizate au, în cele mai multe cazuri, legături directe cu dezvoltarea și generalizarea corupției, care acționează fie ca facilitator, fie ca scop în raport cu celelalte infracțiuni.

---

⁶ WTO = World Trade Organization = Organizația Mondială a Comerțului.

⁷ GATT = General Agreement on Tariffs and Trade = Acordul General cu privire la tarife și comerț, semnat sub egida Națiunilor Unite la Geneva, 30 octombrie 1977.

⁸ MTIC = Missing Trader Intra-community = tipologie de fraudă TVA practică de grupările de criminalitate organizată transfrontalieră care exploatează modul în care TVA este colectat și dedus din bugetele statelor membre ale U.E. atunci când bunurile sau serviciile transferate dintr-un stat în altul suferă procese fictive de creștere a valorii contabile. Scopul fraudei MTIC este rambursul de TVA mult supraevaluat față de valoarea reală a mărfurilor exportate extracomunitar.

Comise împreună, în cadrul unor grupări largi de persoane, cuprinzând atât politicieni, oameni de afaceri, magistrați, persoane influente ale societății civile etc., aceste noi tipologii infracționale mixte, împreună cu făptuitorii lor, realizează captura statului.

Un stat capturat de un grup de interese nu mai este un stat de drept și nici o democrație, cu toate că o parte a grupului, alcătuită din politicieni, poate fi aleasă în mod liber de cetățeni (prin practicarea de către aceasta a clientelismului și patronajului politic). Un astfel de stat devine un stat „patrimonializat” (conform noțiunii dezvoltate de Francis Fukuyama⁹). Statul de drept nu se limitează la definiția simplistă a unui stat care aplică și face să se aplice legea, în sensul de drept pozitiv, ci implică și obligația statului de a edicta normele juridice astfel încât să fie conforme cu principiile generale ale dreptului, cu echitatea, cu drepturile și libertățile fundamentale ale omului, cu standardele contemporane ale rolului pe care justiția trebuie să îl joace în societate, cu întregul *acquis* al umanității despre ceea ce societatea consideră că este drept ori, dimpotrivă, nedrept. Statul de drept conține intrinsec și noțiunea de responsabilitate generală a sa pentru modul în care reglementează prin lege relațiile sociale¹⁰.

Acestea ar fi doar câteva explicații referitoare la una din îngrijorările majore ale umanității în legătură cu potențialul corupției, asociată aproape întotdeauna cu alte forme de criminalitate serioasă, de a conduce la reparrimonializare, la captura reglementară și, în final, la captura deplină a statului, cu perspectiva descompunerii ordinii constituționale.

Față de aceste considerații, revine instituțiilor justiției contemporane și, înainte de toate, parchetului, dificila sarcină să combată tipologiile infracționale complexe la care s-a făcut referire mai sus, atât la nivel intern, dar și, în egală măsură, la scală internațională.

Din punctul de vedere al Ministerului Public, această din urmă sarcină se concretizează, ținând seama de apartenența României la U.E., dar și la Consiliul Europei și, nu în ultimul rând, la O.N.U. în: cunoașterea aprofundată de către procurori a evoluției dreptului internațional, și, în particular, a dreptului Uniunii Europene, în legătură cu dimensiunea transnațională a dreptului penal, a dreptului procesual penal și a dreptului internațional penal; capacitatea de a transpune în practică aceste cunoștințe în special prin folosirea eficientă, fără inhibiții și false complexe de inferioritate, a instrumentelor cooperării și asistenței judiciare în materie penală și nu doar a celor clasice, ci și, mai ales, a celor de ultimă generație (cum sunt cele prevăzute de principiu în art. 82 din Tratatul privind funcționarea U.E. (TFUE) și bazate pe principiul recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești și deciziilor judiciare între statele membre); o participare constantă în forurile internaționale unde se dezbate problemele criminalității transfrontaliere, alături de

⁹ F. Fukuyama, *The Origins of Political Order from Prehuman Times to the French Revolution*, Profile Books Ltd., London, 2012, p. 339, pentru noțiunea de „patrimonializare” și de „stat patrimonializat”; cu referire la statul centralizat francez, autorul remarcă faptul că funcțiile cele mai importante în stat, începând cu cele militare și terminând cu administrația fiscală erau vândute celui care plătea cel mai mult pentru a le obține, rezultând astfel un guvern „privatizat”, în care funcțiile publice deveneau o adevărată proprietate privată. Fenomenul de patrimonializare sau reparrimonializare a statului este văzut de autor ca o cauză principală a decăderii politice, alături de rigiditatea instituțională. Patrimonializarea este privită ca un schimb permanent de favoruri reciproce ce are loc între actorii politici esențiali ai statului și grupurile de interese, o aplicație a relației patron-client, în care liderii oferă favoruri în schimbul susținerii politice a unui grup de clienți (F. Fukuyama, *op. cit.*, p. 453).

¹⁰ Pentru explicații suplimentare despre noțiune de stat de drept și supremația legii a se vedea F. Fukuyama, *op. cit.*, subcapitolul „*Contemporary Confusions Concerning the Rule of Law*”, p. 247-251.

componenta diplomatică a delegației României și de reprezentanții Ministerului Justiției, ca titular al politicilor penale ale statului, pentru a fi la curent cu evoluțiile înregistrate la nivel regional sau global, dar și pentru a exprima, proactiv, opinia procurorilor români în materiile discutate.

Ministerul Public este deosebit de interesat de activitatea de transpunere în dreptul intern a actelor normative ale U.E. cu impact în justiție și afaceri interne, motiv pentru care își afirmă intenția și îndreptățirea de a fi parte a acestui proces, alături de instituții executive ori, după caz, legislative ale statului. Necesitatea consultării Ministerului Public în acest domeniu prioritar pornește de la realitatea obiectivă că procurorii sunt cei care, de cele mai multe ori, au sarcina aplicării dispozițiilor normative ce vor fi transpuse (a se vedea în acest sens, spre exemplu, situația procesului de transpunere, aflat în curs, a Directivei 2014/41/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind ordinul european de anchetă în materie penală, directivă la care ne vom referi pe larg mai jos).

Insistăm asupra necesității preluării inteligente, critice a dreptului și instituțiilor juridice străine în dreptul românesc pentru a preîntâmpina fenomenul de „*mimare izomorfică*”¹¹, ce s-a produs în repetate rânduri în ultimii 27 de ani în România.

Atât pentru prezent, cât și pentru viitor, preocuparea Ministerului Public pentru dezvoltarea dimensiunii sale internaționale este și va fi majoră. Recent, a fost elaborată și lansată spre aplicare „Strategia Ministerului Public pentru consolidarea dezvoltării și afirmării instituționale în perioada 2017-2020”, în cadrul căreia viziunea internațională ocupă un loc important. Inițiativa acestei strategii a fost chiar anterioară publicării Opiniei nr. 11 a Consiliului Consultativ al Procurorilor Europeni (C.C.P.E.) cu privire la calitatea și eficiența muncii procurorilor, incluzând lupta împotriva terorismului, a criminalității serioase și organizate¹², care afirmă, în cadrul punctului 23, având subtitlul „*Viziune strategică*”, următoarele: „*calitatea și eficiența muncii procurorilor este afectată de asemenea, semnificativ, de factori interni. Managementul serviciilor de procuratură trebuie să furnizeze o conducere strategică. Un plan strategic, incluzând obiective profesionale și managementul resurselor umane și materiale, trebuie să îndrume munca procurorilor. Acesta poate prevedea măsuri interne pentru îmbunătățirea calității și eficienței printr-un management adecvat al resurselor umane și dosarelor, precum și activități având ca țintă un astfel de efect*”.

În legătură directă cu problematica viziunii strategice asupra calității și eficienței muncii procurorilor, în materia dimensiunii internaționale a acestei munci, pct. 15 din Opinia nr. 11 a C.C.P.E. apreciază: „*Cu toate că activitatea de cooperare internațională s-a îmbunătățit temeinic în ultimele decenii, uneori se înregistrează întârzieri în răspunsurile date cererilor din alte state, întârzieri care pot părea nejustificate. Aceste situații pun în primejdie extrădările, precum și cererile de asistență și, prin urmare,*

---

¹¹ F. Fukuyama, *Political Order and Political Decay from the Industrial Revolution to the Globalization of Democracy*, Profile Books Ltd., London, 2014, p. 60. Autorul se referă la noțiunea de „isomorphic mimicry”, concept dezvoltat anterior de Lant Pritchett, Michael Woolcock și Matt Andrews, constând în copierea formelor exterioare ale instituțiilor statelor dezvoltate, în același timp constatându-se că aceste instituții nu generează rezultatele scontate în societățile mai puțin dezvoltate.

¹² CCPE (2016)3, Strasbourg, 18 noiembrie 2016, publicată în limba engleză pe domeniul web al Consiliului Europei, la adresa internet: [https://web.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CCPE\(2016\)3&Language=IanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true](https://web.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CCPE(2016)3&Language=IanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true), accesată ultima dată la 24 ianuarie 2017.

subminează eficiența muncii procurorilor, precum și procedurile desfășurate înaintea instanțelor statelor solicitante. Statele trebuie, prin urmare, să se străduiască în vederea unei imediate cooperări transnaționale în cauzele penale, în baza încrederii reciproce.”.

Vom urmări în continuarea prezentei analize a dezvoltării Ministerului Public în context internațional, dar mai ales în cadrul Uniunii Europene, parcursul cooperării judiciare internaționale în materie penală, de la cooperarea clasică, desfășurată în baza acordurilor bilaterale guvernamentale ori a Convenției Consiliului Europei din 1959, la cea care face obiectul recomandării mai sus citate: recunoașterea hotărârilor și deciziilor judiciare străine în materie penală, principiu care pentru moment este prevăzut și reglementat în art. 82 din T.F.U.E. din cadrul capitolului 4: „Cooperarea judiciară în materie penală”.

1. Ministerul Public și cooperarea judiciară în materie penală

Dreptul penal și procedura penală sunt bazate pe principiul teritorialității în toate sistemele judiciare guvernate exclusiv de suveranitatea statelor. Din acest motiv, în astfel de sisteme, pentru depășirea situațiilor în care apar elemente de extraneitate, de natură să aducă atingere principiului teritorialității legii materiale ori procesuale, a fost necesară crearea conceptului de cooperare judiciară internațională.

Această noțiune este, înainte de toate, fluidă, îmbrăcând forme specifice în funcție de convențiile internaționale care o reglementează, astfel încât nivelul de asumare a obligațiilor statelor derivând din regimul juridic al cooperării judiciare în materie penală poate fi, după caz, mai înalt sau, dimpotrivă, mai coborât. Convențiile internaționale în acest domeniu se îndepărtează tot mai mult de modelul clasic, axat pe cooperarea judiciară interguvernamentală, pe măsură ce caracterul acestora se transformă de la nivelul global la cel regional sau subregional.

O definiție generică a cooperării judiciare internaționale ar fi, pe scurt, aceea a îndeplinirii unui act sau a unei pluralități de acte specifice urmăririi penale, judecării sau executării pedepselor și sancțiunilor penale de autoritățile judiciare competente ale unui stat (stat solicitat) la cererea expresă a unor autorități judiciare ale unui alt stat (stat solicitant).

În cadrul Uniunii Europene, paradigma clasică este profund schimbată, fiind vorba de punerea directă în aplicare de către autoritățile judiciare ale unui stat membru a hotărârilor și deciziilor autorităților judiciare competente ale unui alt stat membru (stat emitent/stat de executare), în baza principiului recunoașterii hotărârilor și deciziilor judiciare străine (numai între statele membre ale Uniunii Europene).

Trecând în revistă, pe scurt, mecanismele cooperării judiciare în materie penală, se observă că acestea pot fi sintetizate în următoarele categorii:

- *comisiile rogatorii internaționale* au fost și rămân mecanismele cele mai folosite ale cooperării judiciare în materie penală pentru Ministerul Public, raza lor de acoperire tematică fiind foarte largă: de la transmiterea de citații și alte documente judiciare, administrarea unor probe într-o cauză penală (audieri de suspecți, inculpați, martori, experți judiciari, administrarea de expertize judiciare, cercetări la fața locului, interceptări ale comunicațiilor, informații despre conturi bancare etc.), precum și orice alte acte de procedură penală care nu sunt strict excluse de la posibilitatea efectuării lor prin comisie rogatorie potrivit convenției internaționale aplicabile și legislației interne;

- *transferul de proceduri penale* – situația tipică a acestui mecanism este aceea în care un stat, pe teritoriul căruia a fost săvârșită o infracțiune, solicită statului pe teritoriul căruia se găsește suspectul să îl urmărească penal, să îl trimită în judecată sau să îl judece, în numele său;

- *extrădarea* poate fi definită, pe scurt, ca predarea unei persoane de către un stat (solicitat) către un alt stat (solicitant) în scopul efectuării urmăririi penale, a trimiterii în judecată, a judecății ori a executării pedepsei la care a fost condamnat în statul solicitant;

- *punerea în executare a hotărârilor judiciare străine* reprezintă, în sinteză, situația în care un stat pune în executare o hotărâre judiciară emisă într-un alt stat, dar care produce anumite efecte și pe teritoriul celui dintâi; această procedură depășește cadrul cooperării judiciare clasice în materie penală, fiind stipulată în tratatele și convențiile ce fac parte din construcția judiciară complexă a Uniunii Europene (în special T.F.U.E.);

- *recunoașterea autorității de lucru judecat a hotărârilor judecătorești străine* reprezintă, de asemenea, un mecanism care se îndepărtează cu mult de la principiile cooperării judiciare clasice, bazate pe o interpretare mult mai restrictivă a principiului suveranității statelor în materie judiciară; acest mecanism este specific Uniunii Europene; mecanismul poate fi înțeles atât într-un sens pozitiv, cât și într-un sens negativ; accețiunea pozitivă se manifestă atunci când un stat ține seama, în cadrul luării unei decizii judiciare naționale, de autoritatea de lucru judecat pe care o produce în ordinea sa internă o hotărâre judecătorească străină, în legătură cu unele aspecte ce implică o formă de aplicare națională (de exemplu, stabilirea stării de recidivă atunci când se ține cont ca prim termen al recidivei de o pedeapsă pronunțată în străinătate, stabilirea existenței ori inexistenței unor fapte materiale ce au relevanță în raport cu speța națională etc.); aspectul negativ se referă, în mod direct, la aplicarea principiului *ne bis in idem*, principiu care presupune imposibilitatea autorităților judiciare dintr-un stat de a pedepsi ori sancționa într-o altă manieră (contravențională, administrativă, disciplinară etc.) o faptă ce a fost deja pedepsită ori sancționată într-o jurisdicție străină; aspectul negativ al recunoașterii *res iudicata* pentru hotărârile judecătorești străine este o condiție firească a efectelor aspectului pozitiv al aceluiași mecanism: de vreme ce constatările, silogismele juridice, concluziile acestora, pedepsele și sancțiunile aplicate de jurisdicția statului X sunt pe deplin recunoscute de autoritățile judiciare ale statului Y, este obligatoriu ca statul Y să se abțină de la acele activități judiciare interne menite să stabilească aceleași lucruri ori lucruri diferite, dar intrinsec legate de cele dintâi, prin propriile sale autorități; pe scurt, *res iudicata pro veritate habetur* implică de o manieră necesară *ne bis in idem*;

- *transferul persoanelor condamnate* reprezintă acel mecanism al cooperării judiciare internaționale în materie penală ce permite unui stat să transfere și obligă un alt stat să primească pe teritoriul său un condamnat în scopul executării pedepsei și a celorlalte sancțiuni penale, la care a fost obligat printr-o hotărâre judecătorească definitivă a celui dintâi stat; desigur că dreptul și obligația corelativă a statelor în această materie sunt expres condiționate prin convențiile internaționale sau, în cazul Uniunii Europene, prin instrumentele normative specifice acestora (deciziile ori directivele Parlamentului European și ale Consiliului).

1.1. Cooperarea judiciară convențională (clasică)

În raport cu domeniul de activitate al Ministerului Public din România, instrumentul juridic etalon în această materie îl reprezintă *Convenția europeană privind asistența reciprocă în materie penală* din 20 aprilie 1959 (denumită în continuare Convenția Consiliului Europei din 1959), alături de cele două Protocoale adiționale ale sale, cel dintâi din 17 martie 1978, iar cel de-al doilea din 8 noiembrie 2001. Dispozițiile prevăzute în această convenție constituie și la ora actuală nucleul dur al legislației interne aplicabile cooperării judiciare internaționale în materie penală (cel puțin între statele membre ale Consiliului Europei), și anume Legea nr. 302/2004. Această convenție a fost semnată și ratificată, diacronic, de toate statele membre ale Consiliului Europei.

Un inconvenient major al cooperării judiciare internaționale bazate pe Convenția Consiliului Europei din 1959 îl reprezintă, însă, posibilitatea de a refuza asistența solicitată în cazul infracțiunilor politice sau fiscale, a încălcării suveranității naționale sau din rațiuni de ordine publică, precum și excluderea din sfera convenției, în totalitate, a infracțiunilor militare.

Protocolul adițional nr. 1 la convenția sus-amintită, din 17 martie 1978, înlătură motivul de refuz al asistenței judiciare internaționale legat de infracțiunile fiscale, lărgind concomitent sfera cooperării judiciare legate de executarea pedepselor.

Protocolul adițional nr. 2 la această convenție, din 8 noiembrie 2001, prevede comunicarea directă între autoritățile judiciare competente din state diferite ale Consiliului Europei și extinde formele cooperării judiciare în materie penală cu alte specii ale acesteia: audierile video, prin telefon, supravegherea transfrontalieră, livrările supravegheate, echipele comune de anchetă, anchetele sub acoperire etc.

Un alt exemplu tipic pentru cooperarea judiciară convențională în materie penală îl constituie practica tratatelor bilaterale încheiate de România cu diferite state ale lumii, în acest domeniu. La ora actuală, sunt în vigoare astfel de tratate internaționale încheiate de România cu: Albania, Algeria, Bosnia și Herțegovina, Canada, China, Coreea de Nord, Cuba, Egipt, Grecia, Italia, Kazahstan, Maroc, Republica Moldova, Mongolia, Muntenegru, Noua Zeelandă, Polonia, Rusia, Serbia, Siria, Statele Unite ale Americii, Tunisia, Turcia și Ungaria.

Tot în paradigma cooperării judiciare convenționale se înscriu și protocoalele de cooperare pe care Ministerul Public le-a încheiat cu instituții omologe din alte țări ale lumii. Printre aceste protocoale, cele mai importante sunt încheiate cu: Albania (Tirana, 12 septembrie 1990), Republica Armenia (București, 13 septembrie 2010), Republica Cipru (protocol în legătură cu lupta împotriva crimei organizate transnaționale, București, 10 aprilie 2006), Regatul Țărilor de Jos (Haga, 25 noiembrie 2003), Republica Franceză (Memorandum „Echipele de anchetă franco-române”, Paris, 19 iunie 2007), Republica Moldova (Chișinău, 6 iulie 1996), Muntenegru (Podgorica, 22 noiembrie 2011), Republica Bulgaria (București, 13 decembrie 1999), Federația Rusă (Moscova, 12 ianuarie 2012), Confederația Elvețiană (Bernă, 25 septembrie 2001), Republica Ungară (Budapesta, 14 octombrie 2005).

O pluralitate de convenții internaționale încheiate sub egida Organizației Națiunilor Unite, a organelor și instituțiilor acesteia, dar și în cadrul Consiliului Europei, completează, prin dispozițiile specifice pe care le conțin, cadrul convențional clasic al cooperării judiciare internaționale.

Cele mai importante astfel de convenții sunt:

- Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției (supranumită și UNCAC), adoptată la New York la 31 octombrie 2003, semnată de România la Merida la 9 decembrie 2003 și ratificată de România prin Legea nr. 365/2004, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 903 din 5 octombrie 2004, conține în cadrul capitolului IV, art. 43-50, prevederi referitoare la cooperarea internațională, în special cu privire la mecanismele de cooperare judiciară internațională în materie penală, dar nu numai, bazată în mod direct pe respectiva convenție, referitoare la: extrădare, transferul persoanelor condamnate, asistența judiciară, transferul de proceduri penale, cooperarea (inclusiv internațională) între serviciile de investigații și cele de reprimare, anchetele comune și tehnicile de anchetă speciale;

- Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității organizate transnaționale (supranumită și UNTOC sau Convenția de la Palermo), adoptată la New York la 15 noiembrie 2000, semnată de România și ratificată ulterior prin Legea nr. 565/2002, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 813 din 8 noiembrie 2002.

Mecanismele cooperării judiciare convenționale în materie penală sunt greoaie, lente, cu eficiență și randament scăzut, pentru că aceste mecanisme tradiționale, cele dintâi apărute pe scara evolutivă a cooperării judiciare, presupun, de obicei, următoarele tipuri de obstacole:

- condiții minime legate de natura infracțiunilor urmărite sau judecate (de pildă, excluderea infracțiunilor militare, politice sau fiscale din Convenția Consiliului Europei din 1959);

- condiții minime de gravitate a infracțiunii/condiția dublei incriminări (de exemplu, art. 5 al Convenției Consiliului Europei din 1959 permite statelor să refuze asistența judiciară pe motiv de neîndeplinire a unor astfel de condiții atunci când obiectul comisiei rogatorii internaționale îl constituie perchezițiile sau sechestrul de bunuri); astfel de condiții pot apărea ca redundante în cazul convențiilor internaționale ce obligă, prin ele însele, statele să incrimineze anumite infracțiuni (cum este cazul, spre exemplu, al dispoziției art. 43 din UNCAC ce presupune condiția dublei incriminări ca fiind automat îndeplinită, tocmai pentru că UNCAC stabilește obligația statelor de a incrimina faptele de corupție);

- căile de transmitere a cererilor de cooperare judiciară internațională în materie penală sunt, de obicei, cele exclusiv diplomatice sau prin autoritățile centrale în materie de cooperare judiciară (în cazul României, Serviciul de cooperare judiciară internațională, relații internaționale și programe din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, pentru cooperarea judiciară în materie penală în faza de urmărire penală, respectiv Ministerul Justiției – Direcția drept internațional și cooperare judiciară, pentru extrădare și cooperare judiciară în materie penală în faza de judecată și de executare a pedepselor); acest tip de transmitere a cererilor și a răspunsurilor la acestea presupune prelungirea timpului total de executare;

- inexistența unor termene care să fie stabilite prin convenții sau care să poată fi impuse de statul solicitant pentru executarea unor cereri; acest lucru antrenează, de multe ori, ineficiența cererii înseși, pentru că se poate întâmpla ca un act procesual să fie necesar a fi îndeplinit doar până într-un anumit moment procesual în dreptul intern al unui alt stat, câtă vreme în statul solicitat să nu existe astfel de restricții;

- posibilitatea statelor de a face rezerve și declarații la convențiile clasice privind cooperarea judiciară; printre exemplele numeroase considerăm deosebit de relevantă prevederea art. 5 al Convenției Consiliului Europei din 1959: „1. Orice parte contractantă, în momentul semnării prezentei convenții sau al depunerii instrumentului său de ratificare sau de aderare, va putea, printr-o declarație adresată secretarului general al Consiliului Europei, să-și rezerve dreptul de a supune îndeplinirea comisiilor rogatorii privitoare la percheziții sau la sechestre de bunuri uneia sau mai multora din următoarele condiții: a.) infracțiunea care motivează comisia rogatorie trebuie să fie sancționabilă potrivit legii țării solicitante și a părții solicitate; b.) infracțiunea care motivează comisia rogatorie trebuie să fie susceptibilă de a da loc la extrădare în țara solicitată; c.) îndeplinirea comisiei rogatorii trebuie să fie compatibilă cu legea țării solicitate. 2. Dacă o parte contractantă va fi făcut o declarație conform paragrafului 1 al prezentului articol, orice altă parte va putea aplica regula reciprocității.”

1.2. Cooperarea judiciară consolidată

Procesul de simplificare a condițiilor în care operează cooperarea judiciară în materie penală a început în deceniul al optulea al secolului al XX-lea, odată cu stabilizarea politică a Europei Occidentale și a diminuării neîncrederii reciproce a statelor în politicile penale străine. La aceste procese evolutive a contribuit, fără îndoială, și structurarea unor standarde de referință comune în materia drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, impuse prin Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, cunoscută și sub denumirea de Convenția europeană a drepturilor omului, adoptată sub egida Consiliului Europei, semnată pe 4 noiembrie 1950 la Roma și intrată în vigoare la data de 3 septembrie 1953, dar și prin jurisprudența deosebit de progresistă, la epoca respectivă, a Curții Europene a Drepturilor Omului.

Procesul de întărire a încrederii reciproce în justiția penală și politicile penale manifestat între statele Europei de Vest în perioada respectivă, determinat de existența unui inamic militaro-strategic și politic comun („Blocul Estic”), dar și de convergența standardelor de respectare a drepturilor omului, cu atât mai mult după inițierea Procesului de la Helsinki, a condus, printre altele, la adoptarea Protocolului adițional nr. 1 la Convenția Consiliului Europei din 1959, la data de 17 martie 1978.

Statele care au semnat și ratificat acest protocol adițional se obligă să nu exercite dreptul de a refuza cooperarea judiciară în materie penală în cazul infracțiunilor fiscale (conform calificării date acestei noțiuni de partea solicitată). Mai mult, în ceea ce privește eventuala obligativitate a dublei incriminări în materia infracțiunilor fiscale, art. 2 alin. (2) al Protocolului adițional menționat prevede că: „cererea nu va putea fi refuzată pentru motivul că legislația părții solicitate nu impune același tip de taxe și impozite, de vamă și de schimb valutar ca legislația părții solicitante.”

Acest text se va regăsi, începând cu anul 1978 și până în momentul actual, în toate prevederile referitoare la infracțiuni fiscale din convențiile internaționale europene încheiate atât sub egida Consiliului Europei, cât și a celor încheiate în cadrul juridic al Uniunii Europene (sau, după caz, al Comunităților Europene, în funcție de momentul încheierii lor), precum și în toate actele normative de drept european, inclusiv în domeniul cooperării internaționale în materia combaterii infracțiunilor PIF (adică a infracțiunilor contra intereselor financiare ale Uniunii Europene).

În mod cert, sub influența Actului Final de la Helsinki din 1975, protocolul adițional în discuție, adoptat la scurt timp după, prin art. 3 lit. b), prevede că normele Convenției europene de asistență judiciară în materie penală din 1959 se vor aplica și „măsurilor referitoare la suspendarea pronunțării unei pedepse sau a executării sale, la libertatea condiționată, la amânarea începerii executării pedepsei sau la întreruperea executării sale.”

Caracteristica esențială a cooperării judiciare consolidate este aceea că menține, în principiu, paradigma clasică a cooperării judiciare în materie penală (existența unei cereri de la statul solicitant către statul solicitat de a îndeplini un act procesual în legătură cu o procedură penală cu element de extraneitate), dar o facilitează de o manieră semnificativă, înlăturând o parte însemnată din barierele ridicate în calea sa, măbind gradul de celeritate a procedurilor, simplificând, sistematizând și standardizând procedurile, dar și extinzând concomitent paleta instrumentelor concrete de realizare a asistenței judiciare prin reglementarea unor noi specii de astfel de instrumente.

Exemple de cooperare judiciară consolidată:

a) *Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen* din 14 iunie 1985, încheiat între guvernele statelor din Uniunea Economică Benelux, Republica Federală Germania și Republica Franceză privind eliminarea treptată a controalelor la frontierele comune (supranumite și CISA), publicată în Jurnalul Oficial al U.E. L 239/19 din 22 septembrie 2000.

Articolele 48–53 din CISA se referă la asistența reciprocă în materie penală, enunțând în art. 48 alin. (1) că dispozițiile articolelor din capitolul 2 al convenției au doar scopul de a completa Convenția europeană de asistență judiciară în materie penală din 20 aprilie 1959, precum și cele prevăzute în Tratatul Benelux.

Astfel, în materie de infracțiuni fiscale, art. 50 al CISA precizează expres că părțile contractante se angajează să-și acorde reciproc asistență cu privire la „cazurile de încălcare a legilor și normelor cu privire la accize, TVA și taxe vamale”. Mai mult, „cererile de asistență legate de evaziunea la plata accizelor nu pot fi respinse pe motiv că țara căreia îi sunt adresate nu aplică acciza la mărfurile menționate în cerere”.

Prin derogare de la regulile stabilite de Convenția Consiliului Europei din 1959, art. 51 al CISA stabilește expres și limitativ condițiile în care un stat poate refuza o comisie rogatorie internațională având ca obiect percheziția sau sechestrarea de bunuri: dubla incriminare și limitele maxime de pedeapsă aplicabile; compatibilitatea cu legislația statului solicitat.

Articolul 52 al CISA prevede că „fiecare parte contractantă poate trimite documentele procedurale direct prin poștă persoanelor care se află pe teritoriul unei alte părți contractante”, prin derogare de la regula trimiterii acestora prin autoritatea centrală.

Articolul 53 al CISA derogă esențial de la prevederile Convenției Consiliului Europei din 1959, prevăzând expres că cererile de asistență se pot face direct între autoritățile judiciare competente și se pot returna pe aceleași canale. Această regulă este opțională, însă prezintă avantajul că cererile de asistență judiciară nu se mai trimit obligatoriu prin autoritatea centrală;

b) *Convenția privind asistența judiciară reciprocă în materie penală între statele membre ale Uniunii Europene* din 29 mai 2000

Astfel, încă din Preambulul convenției, se precizează că aceasta nu are scopul decât de a suplimenta prevederile Convenției europene privind asistența reciprocă în materie penală

din 20 aprilie 1959, pentru uzul statelor membre ale U.E. Rezultă astfel cu claritate că nici convenția în discuție, a Uniunii Europene, nu părăsește paradigma clasică, originară, a cooperării/asistenței judiciare în materie penală, conținând doar anumite norme derogatorii de la Convenția Consiliului Europei din 1959, care să facă acest tip de asistență mai eficientă și mai rapidă.

Dacă prin efectul CISA s-a stabilit că cererile de asistență „*se pot face direct între autoritățile judiciare*”, art. 6 alin. (1) din Convenția Uniunii Europene din 29 mai 2000 prevede obligativitatea, în principiu, a transmiterii directe a cererilor și răspunsurilor la acestea între autoritățile judiciare competente de a le emite și, respectiv, de a le executa.

Cazurile în care cererile de asistență judiciară se vor transmite altfel decât în mod direct sunt expres și limitativ prevăzute în art. 6 alin. (2) din convenție, și anume: (a) atunci când cererea se transmite între o autoritate centrală dintr-un stat membru către o autoritate centrală din alt stat membru; (b) atunci când transmiterea cererii are loc între o autoritate judiciară dintr-un stat membru către o autoritate centrală dintr-un alt stat membru.

Tot în materia modalităților de transmitere a cererilor de asistență judiciară în materie penală, pentru o și mai mare celeritate, art. 6 alin. (4) al convenției prevede că „*Oricare cerere de asistență poate, în caz de urgență, să fie făcută via Organizația Internațională a Poliției Criminale (INTERPOL) sau prin orice alt organism competent potrivit prevederilor adoptate în temeiul Tratatului privind Uniunea Europeană.*” Astfel de organisme sunt, de exemplu, Eurojust, Europol, R.J.E. (Rețeaua Judiciară Europeană în materie penală).

Regulile de mai sus se aplică *mutatis mutandis* și în materia schimburilor spontane de informații, prevăzute în art. 7 din Convenția Uniunii Europene.

În cadrul Titlului III, Convenția Uniunii Europene prevede reguli speciale cu privire la anumite specii particulare ale asistenței judiciare în materie penală: restituirea de obiecte și bunuri, transferul temporar al persoanelor aflate în custodie în scopul investigațiilor penale, audierea prin videoconferință, audierea martorilor și experților prin conferință telefonică, livrările supravegheate, echipele comune de anchetă, investigațiile acoperite și interceptarea telecomunicațiilor.

O altă caracteristică importantă a convenției este cea prevăzută în art. 4, în conformitate cu care, atunci când asistența judiciară este acordată, statul solicitat trebuie să se conformeze formalităților și procedurilor expres indicate de statul solicitant, cu excepția situației în care în convenție se prevede altfel și doar atunci când formalitățile și procedurile indicate nu sunt contrarii principiilor fundamentale de drept ale statului solicitat. Mai mult, statul solicitat are posibilitatea să fixeze un termen pentru executarea cererii. Statul solicitat va întreprinde toate măsurile necesare pentru executarea cererii cât mai curând posibil, ținând seama de termenele procedurale prevăzute în legea statului solicitant sau în indicațiile transmise de acesta. În cazul imposibilității respectării cerințelor procedurale ori a termenelor, între statul solicitat și cel solicitant vor avea loc consultări cu privire la căile de urmat.

Astfel, apar extrem de clare concesiile pe care statele membre ale Uniunii Europene au acceptat să le facă de la principiul suveranității pentru ca asistența judiciară în materie penală între ele să funcționeze mult mai eficient și mai rapid.

Trebuie notat totuși că, în privința comunicării directe a cererilor de asistență judiciară între autoritățile judiciare competente ale statului solicitant și, respectiv, solicitat, precum și a transmiterii în același fel a răspunsurilor, în spiritul și litera art. 6 din Convenția Uniunii Europene, există o întârziere importantă a practicii concrete.

Astfel, potrivit experienței curente a Serviciului de cooperare judiciară internațională, relații internaționale și programe din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, autoritate centrală în materie de cooperare judiciară internațională a României, rezultă că majoritatea absolută a cererilor de asistență intra-U.E. se transmit în continuare prin autoritatea centrală, iar nu în mod direct, către/de către autoritățile judiciare competente din statele membre.

Unul din dezideratele evoluției acțiunii Ministerului Public din România din acest punct de vedere este acela de a lua măsurile necesare, pe calea schimbului de notificări cu autoritățile centrale/judiciare ale celorlalte state membre ale U.E., dar și pe calea dezbatărilor ce au loc în diferite foruri europene, pentru a convinge asupra necesității respectării principiului transmiterii directe, prevăzut de art. 6 din Convenția Uniunii Europene din 29 mai 2000. Măsuri în același sens urmează să fie luate și față de parchetele și procurorii români, pentru a-i determina pe aceștia să aplice principiul transmiterii directe a cererilor de asistență judiciară în materie penală în situația când au calitatea de autoritate judiciară competentă;

c) *Protocolul la Convenția cu privire la asistența judiciară reciprocă în materie penală între statele membre ale Uniunii Europene*¹³

Acest protocol completează speciile asistenței judiciare internaționale în materie penală cu cele în legătură cu operațiunile bancare: cererile de informare cu privire la conturile bancare, cu privire la operațiunile bancare, de monitorizare a operațiunilor bancare.

Printre normele derogatorii de la cadrul general stabilit prin Convenția Consiliului Europei din 1959 aduse de acest protocol se găsesc următoarele: excluderea din sfera motivelor de refuz a executării unei cereri de asistență judiciară în materie penală întemeiată juridic pe protocol a secretului bancar, a caracterului de infracțiune fiscală a faptei ce constituie obiectul urmăririi în cauză (chiar și, în principiu, atunci când obiectul cererii privește percheziții ori sechestre aplicate unor bunuri). Mai mult, în temeiul art. 9 alin. (1) al protocolului: „*în sensul asistenței judiciare reciproce între statele membre, nicio infracțiune nu poate fi considerată de statul membru solicitat ca infracțiune politică, infracțiune în legătură cu o infracțiune politică sau inspirate din interese politice*”. Alineatul 2 al aceluiași articol arată că, pe calea declarațiilor statelor făcute secretarului general al Consiliului Uniunii Europene privind îndeplinirea procedurilor cerute de normele lor constituționale pentru adoptarea protocolului, doar două categorii expres limitate de infracțiuni pot fi exceptate de la regula de a nu considera în general infracțiunile ca „politice”; este vorba despre infracțiunile prevăzute în Convenția europeană pentru reprimarea terorismului din 27 ianuarie 1977.

Ulterior, datorită evoluțiilor internaționale și europene în materia combaterii terorismului, opinăm că nicio infracțiune legată de activitatea teroristă, incluzând finanțarea acestuia, sprijinirea ori facilitarea în orice fel a unei astfel de activități nu mai poate fi calificată ca „*infracțiune politică, infracțiune în legătură cu o infracțiune politică sau infracțiune inspirată de interese politice*”.

¹³ JO EC C 326/2 din 21 noiembrie 2001.

1.3. *Recunoașterea reciprocă a hotărârilor și deciziilor judiciare în materie penală*

Acest principiu reprezintă schimbarea fundamentală de paradigmă prin înlăturarea principiului teritorialității, în sensul procesual penal, atunci când este vorba despre producerea de efecte juridice ale unei decizii judiciare adoptate de autoritățile competente ale unui stat membru al U.E. pe teritoriul unui alt stat membru al U.E.

Specific Uniunii Europene, principiul înlătură aproape complet voința suverană a statelor sub aspectul posibilității de a dispune în mod absolut cu privire la aplicarea deciziilor judiciare străine și reprezintă o depășire definitivă a neîncrederii în sistemele judiciare ale altor state aparținând U.E. Această stare *de facto et de jure* a devenit posibilă ca un corolar al unui proces îndelungat de standardizare a dreptului penal material, a procedurii penale și, mai ales, a garanțiilor cu privire la respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Criticii principiului recunoașterii reciproce a deciziilor judiciare în U.E. își bazează argumentele tocmai pe diferențele remanente în dreptul material și procesual al statelor membre, precum și pe gradul de evoluție diferită a nivelului de protecție juridică a drepturilor omului în diverse state, însă aceste argumente, cu toate că reprezintă adevăruri incontestabile ale realităților juridice unionale, nu au intensitatea necesară pentru a discredita principiul recunoașterii reciproce. Ceea ce este esențial pentru funcționarea concretă a aplicațiilor practice ale acestui principiu este nivelul bun de compatibilitate între sistemele de drept naționale, la care s-a ajuns prin efortul constant de standardizare, astfel încât deciziile judiciare dintr-un stat membru să nu fie stridente din punct de vedere juridic în ordinea constituțională și judiciară a unui alt stat membru.

Câștigul maxim al întregului demers este, în primul rând, de ordin pragmatic, constând în producerea aproape instantanee a efectelor deciziilor judiciare penale ale statului emitent pe teritoriul statului de aplicare, reducând astfel inerția și eventualele suspiciuni ale acestui din urmă stat. Există, fără îndoială, și un câștig ideatic, constând în aceea că funcționarea practică, la nivel corespunzător, a aplicațiilor acestui principiu dovedesc deja și vor dovedi și în continuare coerența demersului structural al construcției europene și, concomitent, constituie proba compatibilității și convergenței sistemelor naționale de drept penal și procesual penal din statele membre, indiferent de familia de gândire juridică din care fac parte (cea continentală sau cea de *common law*).

Urmare a unui îndelung demers deliberativ, inițiat cu ocazia Consiliului de la Tampere din 15 – 16 octombrie 1999, și trecând prin experiențele Programului de la Haga din noiembrie 2004 și ale Programului de la Stockholm din decembrie 2009, principiul și-a găsit consacarea în Tratatul de la Lisabona.

Astfel, în cadrul Titlului V, „Spațiul de libertate, securitate și justiție”, al T.F.U.E., versiunea consolidată, art. 67 alin. (3) enunță: „*uniunea acționează pentru a asigura un nivel înalt de securitate prin măsuri de prevenire a criminalității, a rasismului și a xenofobiei, precum și de combatere a acestora prin măsuri de coordonare și de cooperare între autoritățile polițienești și judiciare și alte autorități competente, precum și prin recunoașterea reciprocă a deciziilor judiciare în materie penală și, după caz, prin apropierea legislațiilor penale.*”.

În cadrul Capitolului 4 („Cooperarea judiciară în materie penală”) al Titlului V din T.F.U.E., art. 82 și 83 prevăd:

„Art. 82 – (1) Cooperarea judiciară în materie penală în cadrul Uniunii se întemeiază pe principiul recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești și a deciziilor judiciare și include apropierea actelor cu putere de lege și a normelor administrative ale statelor membre în domeniile prevăzute la alineatul (2) și la art. 83.

Parlamentul European și Consiliul, hotărând în conformitate cu procedura legislativă ordinară, adoptă măsurile privind:

- (a) instituirea unor norme care să asigure recunoașterea, în întreaga Uniune, a tuturor categoriilor de hotărâri judecătorești și decizii judiciare;
- (b) prevenirea și soluționarea conflictelor de competență între statele membre;
- (c) sprijinirea formării profesionale a magistraților și a personalului din justiție;
- (d) facilitarea cooperării dintre autoritățile judiciare sau echivalentele din statele membre în materie de urmărire penală și executare a deciziilor.

(2) În măsura în care este necesar pentru a facilita recunoașterea reciprocă a hotărârilor judecătorești și a deciziilor judiciare, precum și cooperarea polițienească și judiciară în materie penală cu dimensiune transfrontalieră, Parlamentul European și Consiliul, hotărând prin directive în conformitate cu procedura legislativă ordinară, pot stabili norme minime. Aceste norme minime iau în considerare diferențele existente între tradițiile juridice și sistemele de drept ale statelor membre.

Acestea se referă la:

- (a) admisibilitatea reciprocă a probelor între statele membre;
- (b) drepturile persoanelor în procedura penală;
- (c) drepturile victimelor criminalității;
- (d) alte elemente speciale ale procedurii penale pe care Consiliul le-a identificat în prealabil printr-o decizie; pentru adoptarea acestei decizii, Consiliul hotărăște în unanimitate, după aprobarea Parlamentului European. (...)”

„Art. 83 – (1) Parlamentul European și Consiliul, hotărând prin directive în conformitate cu procedura legislativă ordinară, pot stabili norme minime cu privire la definirea infracțiunilor și a sancțiunilor în domenii ale criminalității de o gravitate deosebită de dimensiune transfrontalieră ce rezultă din natura sau impactul acestor infracțiuni ori din nevoia specială de a le combate pornind de la o bază comună.

Aceste domenii ale criminalității sunt următoarele: terorismul, traficul de persoane și exploatarea sexuală a femeilor și copiilor, traficul ilicit de droguri, traficul ilicit de arme, spălarea banilor, corupția, contrafacerea mijloacelor de plată, criminalitatea informatică și criminalitatea organizată. (...)”

Instrumentele juridice bazate pe principiul recunoașterii reciproce a deciziilor judiciare între statele membre ale U.E. cu mare impact în activitatea practică a Ministerului Public vor fi prezentate în continuare.

a) *Mandatul european de arestare* (abreviat M.E.A. sau EAW, în varianta în limba engleză – European Arrest Warrant).

Reglementat prin Decizia-cadru a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre, cu nr. 2002/584/JAI¹⁴, acest instrument juridic este întemeiat strategic pe concluziile Consiliului European de la

¹⁴ JO UE nr. L.190/1 din 18 iulie 2002.

Tampere din 15-16 octombrie 1999, potrivit căroră: „ar trebui să fie eliminată, între statele membre, procedura formală de extrădare pentru persoanele care încearcă să se sustragă justiției după ce au făcut obiectul unei condamnări definitive și să fie accelerate procedurile de extrădare privind persoanele bătute că ar fi săvârșit o infracțiune.”¹⁵

De asemenea, potrivit pct. 6 din preambulul Deciziei-cadru sus-menționate „mandatul de arestare european prevăzut în prezenta decizie-cadru constituie prima concretizare în domeniul dreptului penal a principiului recunoașterii reciproce pe care Consiliul European l-a calificat drept «piatra de temelie» a cooperării judiciare”, iar pct. 11 din același preambul precizează că „mandatul european de arestare ar trebui să înlocuiască, în relațiile dintre statele membre, toate instrumentele anterioare privind extrădarea, inclusiv dispozițiile titlului III din Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen cu privire la aceste aspecte”.

Concomitent, definiția M.E.A. este formulată cu claritate în dispozițiile art. 1 din Decizia-cadru, care prevede că acest instrument juridic „este o decizie judiciară emisă de un stat membru în vederea arestării și a predării către un alt stat membru a unei persoane căutate, pentru efectuarea urmăririi penale sau în scopul executării unei pedepse sau a unei măsuri de siguranță privative de libertate”.

Executarea M.E.A. este obligatorie însă trebuie să respecte cu strictețe prevederile din Carta drepturilor fundamentale ale U.E. din 7 decembrie 2000, astfel cum a fost adoptată la 12 decembrie 2007 la Strasbourg, precum și drepturile fundamentale ale omului, așa cum acestea sunt garantate prin Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și astfel cum rezultă din tradițiile constituționale comune statelor membre (conform art. 6 din T.U.E. – Tratatul privind Uniunea Europeană, versiunea consolidată).

Domeniul de aplicare al M.E.A. este generos: în urmărire penală, pedeapsa maximă prevăzută pentru infracțiunea cercetată trebuie să excedă 12 luni închisoare, iar în cazul pedepselor și măsurilor de siguranță, durata de executare a acestora trebuie să fie mai mare de 4 luni închisoare sau infracțiunea să facă parte din lista cuprinsă la art. 2 alin. (2) al deciziei-cadru (cele mai grave: criminalitatea organizată, terorismul, traficul de persoane, corupția etc.), iar pedeapsa să fie cel puțin 3 ani de închisoare, situație ce dispensează de satisfacerea condiției dublei incriminări.

Motivele de neexecutare ale unui M.E.A. sunt strict delimitate în două categorii: obligatorii și facultative. Motivele obligatorii sunt: amnistia intervenită în statul membru de executare, *ne bis in idem*, minoritatea făptuitorului în raport cu legea statului de executare. Motivele facultative: lipsa dublei incriminări atunci când aceasta este necesară, *ne bis in idem* în sensul existenței în statul de executare a unei urmăririi penale pentru aceeași faptă, existența unei decizii de a nu începe sau de a nu continua urmărirea penală pentru fapta respectivă în statul de executare sau în alt stat membru al U.E., prescripția urmăririi penale sau a executării pedepsei în statul de executare sau în alt stat membru al U.E., condamnarea definitivă și executarea pedepsei într-un stat terț, situația în care persoana a cărei arestare în vederea executării pedepsei sau a măsurii de siguranță este resortisant sau rezident al statului de executare, iar acest stat se angajează să execute pedeapsa sau măsura de siguranță în conformitate cu dreptul său intern, atunci când infracțiunea a fost săvârșită

¹⁵ Pct. 1 din preambulul Deciziei-cadru a Consiliului nr. 2002/584/JAI.

integral sau parțial pe teritoriul statului de executare și atunci când infracțiunea a fost săvârșită în afara teritoriului statului emitent, iar dreptul statului membru de executare nu autorizează urmărirea penală pentru aceleași infracțiuni săvârșite în afara teritoriului său.

Procedura în baza M.E.A. decurge între autoritățile judiciare competente să emită, respectiv să execute mandatul de arestare. Tot între aceste autorități au loc, în principiu, transmiterea M.E.A. și a tuturor documentelor în legătură cu procedura. Autoritatea centrală în materie are doar un rol de asistare și îndrumare, iar atribuții concrete procesuale, doar atunci când sunt stabilite prin lege internă.

În privința transmiterii M.E.A., art. 9 alin. (2) din decizia-cadru prevede posibilitatea pentru autoritatea judiciară emitentă să semnaleze persoana căutată în S.I.S. (Sistemul de Informații Schengen). Mai mult, o semnalare în S.I.S. are valoarea unui M.E.A., atunci când este însoțită de elementele unui astfel de mandat.

Potrivit art. 13 din decizia-cadru, persoana arestată în baza unui M.E.A. poate consimți la predarea sa către autoritatea judiciară emitentă și la renunțarea expresă la drepturile conferite de principiul specialității.

Dacă nu își exprimă consimțământul la predare, cel arestat are dreptul de a fi audiat de autoritatea judecătorească de executare, în conformitate cu dreptul statului membru de executare.

Termenele de executare a unui M.E.A. sunt de 10 zile, atunci când cel arestat consimte la predare, respectiv 60 de zile, în cazul lipsei unui asemenea consimțământ. Se poate decide și un transfer temporar al persoanei în cauză, până la luarea unei decizii cu privire la predarea persoanei statului emitent în baza M.E.A.

Decizia-cadru mai conține numeroase prevederi referitoare la: predarea efectivă a celui arestat, computarea detenției executate în statul membru în care a fost pus în aplicare M.E.A., eventuala urmărire penală pentru alte infracțiuni, predarea sau extrădarea ulterioară, predarea unor obiecte, cheltuieli și raporturile acestui act normativ european cu alte instrumente legale.

Decizia-cadru nr. 2002/584/JAI a Consiliului a fost transpusă de România prin titlul III al Legii nr. 302/2004¹⁶. Potrivit acestei legi, art. 85, în România, autoritățile judiciare emitente de M.E.A. sunt instanțele judecătorești (de toate gradele), în conformitate cu regulile de competență *ratione materiae, loci, officii, personae*, iar autoritățile judiciare de executare sunt curțile de apel *ratione loci*. Autoritățile competente să primească M.E.A. sunt Ministerul Justiției și parchetele de pe lângă curțile de apel pe raza teritorială a cărora persoana căutată a fost localizată, respectiv Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București în orice alte situații.

Rolul procurorilor în această procedură este esențial. Înainte de toate, din punct de vedere teleologic, M.E.A. este un instrument judiciar foarte eficient (și dovedit ca atare în anii de practică în materie) pentru a aduce înaintea procurorilor anchetatori (în faza de urmărire penală) și a instanțelor judecătorești (în faza de judecată) a unor suspecți ori inculpați bănuși, judecați ori condamnați pentru săvârșirea de infracțiuni grave, prezentând un pericol social abstract, dar și concret important. Autoritatea judiciară competentă să emită M.E.A. este sesizată de procuror cu o astfel de cerere ori de câte ori mandatul este

---

¹⁶ Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală a fost republicată în M. Of. nr. 377 din 31 mai 2011, fiind modificată și completată ulterior.

solicitat în vederea urmăririi penale. Atât în materia emiterii, cât și în cea a executării M.E.A., la ședințele de judecată ale instanțelor competente, respectiv ale curților de apel, participă obligatoriu procurorul, care are obligația de a da dovadă de rol activ în cauză. Procurorii sunt cei care asigură și relaționarea cu organele poliției judiciare, cele ale poliției de frontieră și cele din cadrul Centrului Național de Cooperare Polițienească din cadrul Inspectoratului General al Poliției Române.

De cele mai multe ori, procurorii apar, în raport cu M.E.A., într-un dublu rol: cel de beneficiari (atunci când exercită sau supraveghează urmărirea penală pentru care se solicită mandatul) și cel de participanți activi la desfășurarea procedurii (atunci când este vorba despre emiterea, dar și când este cazul executării unui M.E.A.).

Pe parcursul aplicării în timp, M.E.A. s-a dovedit tot mai eficient diacronic la nivelul ansamblului Uniunii Europene, dar și al României. Astfel, câteva date statistice sunt relevante: dacă, în 2005, la nivelul U.E. au fost emise în total 6900 M.E.A., în anul 2014 s-a ajuns la 14700 de M.E.A. În același interval de timp, în 2005 au fost localizate și/sau arestate 1770 de persoane, numărul acestora crescând constant până la 9660 de persoane în anul 2014. Dacă în 2015, au fost predate efectiv 1530 de persoane ca urmare a unui M.E.A., numărul acestora a ajuns la 5480 în 2014¹⁷.

Mai multe aspecte ale procedurii M.E.A., așa cum este aceasta reglementată în Decizia-cadru nr. 2002/584/JAI a Consiliului au făcut obiectul jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene (C.J.U.E.).

Astfel, de exemplu, prin hotărârea dată în cauza C-294/16 PPU *JZ/Prokuratura Rejonowa Łódź – Śródmieście* din 28 iulie 2016, C.J.U.E. a statuat că statul membru ce a emis un mandat european de arestare este obligat să examineze, în scopul computării detenției executate în statul membru solicitat, dacă măsurile adoptate în privința persoanei în cauză în acest din urmă stat au un efect privativ de libertate, considerând că arestul la domiciliu de nouă ore pe zi, însoțit de monitorizare prin intermediul unei brățări electronice nu are, în principiu, un astfel de efect¹⁸.

În hotărârea pronunțată în cauzele conexe C-404/15 și C-659/15 PPU *Pál Aranyosi și Robert Căldăraru*, din 5 aprilie 2016¹⁹, C.J.U.E. a stabilit că executarea unui M.E.A. trebuie amânată dacă există un risc real de tratament inuman sau degradant din cauza condițiilor de detenție ale persoanei în cauză în statul membru emitent al mandatului. Dacă existența acestui risc nu poate fi înlăturată într-un termen rezonabil, autoritatea însărcinată cu executarea mandatului trebuie să decidă dacă este necesar să pună capăt procedurii de predare.

Una dintre cele mai importante cauze cu privire la care C.J.U.E. s-a pronunțat în materia M.E.A. este cauza C-241/15²⁰, finalizată prin Hotărârea Curții (Camera a doua din

¹⁷ Datele statistice au fost preluate din documentul electronic al Comisiei Europene, accesat la data de 12 ianuarie 2017 la adresa https://e-justice.europa.eu/content_european_arrest_warrant-90-ro.do.

¹⁸ Document electronic accesat la data de 12 ianuarie 2017 la adresa <http://curia.europa.eu/jcms/upload/doc/application/pdf/2016-07/cp160083ro.pdf>.

¹⁹ Document electronic accesat la 12 ianuarie 2017 la adresa <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docx/application/pdf/2016-04/cp160036ro.pdf>.

²⁰ Hotărârea C.J.U.E. citată, în format electronic, ECLI: EU:C: 2016:385, Portalul InfoCuria – Jurisprudența Curții de Justiție, document accesat la data de 12 ianuarie 2017 la adresa: <http://curia.europa>.

1 iunie 2016), având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul art. 267 T.F.U.E. de Curtea de Apel Cluj, prin decizia din 22 mai 2015, primită de C.J.U.E. la 25 mai 2015, în procedura referitoare la executarea unui mandat european de arestare împotriva lui Niculaie Aurel Bob-Dogi. În generarea acestei cauze, un rol major le-a revenit procurorilor din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Cluj, care au solicitat instanței formularea cererii de decizie preliminară.

În cauza Niculaie Aurel Bob-Dogi, C.J.U.E. a declarat:

„1. Articolul 8 alineatul (1) litera (c) din Decizia – cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre, astfel cum a fost modificată prin Decizia – cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009, trebuie interpretat în sensul că noțiunea «mandat de arestare» care figurează în această dispoziție trebuie înțeleasă ca însemnând un mandat de arestare național distinct de mandatul european de arestare.

2. Art. 8 alin. (1) lit. (c) din Decizia – cadru 2002/584, astfel cum a fost modificată prin Decizia – cadru 2009/299, trebuie interpretat în sensul că, atunci când un mandat european de arestare, care se întemeiază pe existența unui «mandat de arestare» în sensul acestei decizii, nu cuprinde indicarea existenței unui mandat de arestare național, autoritatea judiciară de executare nu trebuie să îi dea curs dacă, având în vedere informațiile furnizate în aplicarea art. 15 alin. (2) din Decizia – cadru 2002/584, cu modificările ulterioare, precum și toate celelalte informații de care dispune, această autoritate constată că mandatul european de arestare nu este valid întrucât a fost emis fără să fi fost emis în mod efectiv un mandat de arestare național distinct de mandatul european de arestare”.

b) Ordinul de indisponibilizare (înghețare) a bunurilor sau probelor

Acest instrument juridic are o relevanță deosebită în special în materia asset recovery²¹, dar și în aceea a conservării mijloacelor de probă în procesul penal.

Ordinul de înghețare (indisponibilizare) a bunurilor sau probelor este reglementat în dreptul U.E. prin Decizia-cadru 2003/577/JAI a Consiliului privind executarea în Uniunea Europeană a ordinelor de înghețare a bunurilor sau probelor²². Actul normativ european stabilește regulile în temeiul cărora un stat membru recunoaște și execută pe teritoriul său un ordin de înghețare emis de o autoritate judiciară dintr-un alt stat membru în cadrul unei proceduri penale. Ordinul de înghețare este definit de art. 2 lit. c) a deciziei-cadru ca însemnând *„orice măsură luată de o autoritate judiciară competentă a statului emitent pentru a împiedica, în mod provizoriu, orice operațiune de distrugere, transformare, deplasare, transfer sau înstrăinare a unui bun care poate face obiectul unei confiscări sau a unui element de probă.”* Înghețarea, în accepțiunea acestei decizii-cadru, are ca finalitate obținerea probelor sau confiscarea ulterioară a bunului.

Folosind aceeași paradigmă de tehnică legislativă, ca și în cazul M.E.A., decizia-cadru în discuție prevede o listă de infracțiuni grave (criminalitate organizată, terorism, corupție,

---

[eu/juris/document/document.jsf?text=mandat%2Beuropean%2Bde%2Barestare&docid=179221&pageIndex=0&doclang=RO&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=583715#ctx1](http://eu.juris/document/document.jsf?text=mandat%2Beuropean%2Bde%2Barestare&docid=179221&pageIndex=0&doclang=RO&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=583715#ctx1).

²¹ Asset recovery = denumire generică în limba engleză cu semnificația recuperării bunurilor produse sau provenite din săvârșirea de infracțiuni.

²² JO UE nr. L 194/45 din 2 august 2003.

trafic de persoane, trafic ilicit de narcotice și substanțe psihotrope, fraudă etc.) care, dacă se pedepsesc potrivit statului emitent cu închisoare de cel puțin 3 ani, nu mai necesită verificarea îndeplinirii condiției dublei incriminări. Această condiție poate fi însă impusă în celelalte situații prin legea statului executant.

Un element esențial îl constituie necesitatea ca ordinul de înghețare să fie emis strict în cadrul unei proceduri penale. Astfel, această decizie-cadru nu vizează în vreun fel confiscarea civilă ori administrativă care este prevăzută în legislațiile interne ale unor state membre (de exemplu, Regatul Unit).

Transmiterea ordinelor de înghețare se face, în principiu, între autoritățile judiciare competente și doar excepțional prin autoritățile centrale. Ordinul se transmite autorității executante împreună cu un certificat prevăzut de art. 9 al deciziei-cadru și al cărui formular este conținut în anexa la decizie, ce conține datele necesare executării ordinului.

Autoritatea judiciară competentă a statului executant recunoaște, fără alte formalități, și ia măsurile necesare executării ordinului de înghețare cu excepția invocării unui motiv de nerecunoaștere ori a unui motiv de amânare. Executarea se face potrivit procedurilor indicate expres de autoritatea emitentă. În final, este redactat un raport ce se transmite statului emitent fără întârziere.

Indisponibilizarea bunului este, în principiu, menținută în statul executant până la momentul în care a fost rezolvată definitiv cererea de transfer a probelor către statul emitent ori cererea de confiscare a bunului.

Motivele de nerecunoaștere sau neexecutare a unui ordin de înghețare sunt legate de împrejurări cum sunt: lipsa certificatului ce trebuie să însoțească ordinul, imunitățile sau privilegiile de jurisdicție ce împiedică executarea ordinului, aplicarea principiului *ne bis in idem*, neverificarea condiției dublei incriminări atunci când aceasta este obligatorie, bunul sau probele ce fac obiectul ordinului au dispărut, au fost distruse, nu pot fi găsite la locul indicat în certificat etc.

Amânarea poate fi dispusă în statul de executare dacă: punerea în executare a ordinului riscă să dăuneze unei anchete aflate în curs, bunurile sau probele au făcut deja obiectul unui alt ordin de înghețare etc.

În finalul procedurii se întocmește un raport cu privire la măsurile luate, ce se comunică autorității emitente.

Statele membre au obligația de a asigura o cale de atac (nesuspensivă) pentru orice persoane interesate, inclusiv terți dobânditori de bună-credință, față de ordinul de înghețare sau modul de executare al acestuia.

Transpunerea Deciziei-cadru 2003/577/JAI a Consiliului din 22 iulie 2003 s-a făcut, în dreptul românesc, prin Legea nr. 302/2004, republicată, art. 219 și următoarele.

Rolul Ministerului Public în această materie este important. Astfel, potrivit art. 222 din Legea nr. 302/2004, republicată, ordinul de indisponibilizare se emite de către procuror, în faza de urmărire penală, și de instanța de judecată, în cursul judecării cauzei. Ordinul se execută de parchetul de pe lângă tribunal, în faza de urmărire penală, și de tribunal în faza de judecată, în a căror circumscripție teritorială se află bunul ce face obiectul ordinului de indisponibilizare. În cazul în care acest ordin privește mai multe bunuri aflate în circumscripții teritoriale diferite, competența revine, după caz, Parchetului de pe lângă Tribunalul București sau Tribunalului București.

c) Ordinul de confiscare

Este reglementat prin Decizia-cadru 2006/783/JAI a Consiliului din 6 octombrie 2006 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce pentru hotărârile de confiscare²³. Acesta apare ca o continuare firească a ordinului de înghețare a bunurilor sau probelor, reglementat de Decizia-cadru nr. 2003/577/JAI a Consiliului din 22 iulie 2003.

Potrivit art. 1 alin. (1) al Deciziei-cadru 2006/783/JAI a Consiliului, acest act normativ european are ca scop instituirea normelor în temeiul cărora un stat membru recunoaște și execută pe teritoriul său o hotărâre de confiscare emisă de o instanță competentă în materie penală a unui alt stat membru.

În înțelesul deciziei-cadru, bunurile la care se poate referi o hotărâre de confiscare supusă principiului recunoașterii reciproce pot face parte din următoarele categorii:

- produse ale unei infracțiuni sau contravaloarea acestora;
- instrumente ale infracțiunii;
- bunuri ce pot face obiectul confiscării extinse, în conformitate cu prevederile Deciziei-cadru 2005/212/JAI a Consiliului din 24 februarie 2005 privind confiscarea produselor, instrumentelor și bunurilor având legătură cu infracțiunea;
- bunuri pasibile de confiscare extinsă potrivit dreptului statului emitent.

În mare, condițiile cu privire la infracțiunile care au stat la baza hotărârii de confiscare, necesitatea sau absența necesității dublei incriminări, motivele de nerecunoaștere și neexecutare, motivele de amânare, căile de atac sunt similare recunoașterii și executării ordinelor de înghețare a bunurilor.

Dispozițiile Deciziei-cadru 2006/783/JAI a Consiliului au fost transpuse în legislația română prin Legea nr. 302/2004, republicată, art. 248 și următoarele.

Astfel, conform art. 250 din legea sus-menționată, autoritățile române competente să emită ordine de confiscare sunt instanțele judecătorești. În cazul în care ordinul de confiscare a fost emis de o autoritate judiciară dintr-un alt stat membru, competența de executare aparține tribunalului în a cărui circumscripție teritorială se află bunul care face obiectul confiscării. În orice fel de alte situații, competența aparține Tribunalului București.

d) Directiva 2014/42/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în Uniunea Europeană²⁴

Această directivă vizează revizuirea și extinderea dispozițiilor Deciziei-cadru 2001/500/JAI²⁵ și ale Deciziei-cadru 2005/212/JAI²⁶.

Necesitatea unei noi reglementări în materie de indisponibilizare și confiscare a apărut din cauza existenței unui cadru fragmentar juridic stabilit de dreptul Uniunii Europene, diacronic, pe măsura evoluției doctrinei în materie și a conștientizării importanței pe care asset recovery o are atât pentru recuperarea pentru state și pentru victimele infracționalității grave a prejudiciilor cauzate, dar și, în special, a rolului disuasiv pe care asset recovery o are în privința săvârșirii unor astfel de infracțiuni.

²³ Publicată în JO UE nr. L 328/59 din 24 noiembrie 2006.

²⁴ Publicată în JO UE nr. L 127/39 din 29 aprilie 2014.

²⁵ Decizia-cadru 2001/500/JAI a Consiliului din 26 iunie 2001 privind spălarea banilor, identificarea, urmărirea, înghețarea, sechestrarea și confiscarea instrumentelor și a produselor infracțiunii, publicată în JO UE L. 182 din 5 iulie 2001.

²⁶ Decizia-cadru 2005/212/JAI a Consiliului din 24 februarie 2005 privind confiscarea produselor, a instrumentelor și a bunurilor având legătură cu infracțiunea, publicată în JO UE L. 68 din 15 martie 2005, p. 45.

Bunul, valoarea, produsul infracțiunii reprezintă nu doar o consecință colaterală a infracțiunii, ci un scop al săvârșirii acesteia, care motivează comportamentul infracțional inițial, dar și reluarea acestui comportament.

Profiturile obținute din infracționalitatea gravă, supuse apoi procesului de spălare a banilor, sunt atât de mari încât aplicarea în cauzele penale de pedepse (privative de libertate și/sau patrimoniale) nu realizează în niciun fel prevenția generală și specială fără asset recovery.

Pentru a fi reglementat coerent (cel puțin prin procedura penală), asset recovery trebuie să conțină dispoziții corelate ce vizează atât confiscarea specială, cât și confiscarea extinsă și confiscarea de la terți, toate cele trei aspecte fiind anterior reglementate în dreptul U.E.

Directiva clasifică de o manieră sintetică și comprehensivă noțiunile legate de procesul de asset recovery, definind în art. 2, după cum urmează:

- „*produse*” înseamnă orice avantaj economic obținut, în mod direct sau indirect, din săvârșirea unei infracțiuni; acesta poate consta în orice tip de bun și include orice reinvestire sau transformare ulterioară a produselor directe, precum și orice beneficii de valoare;

- „*bunuri*” înseamnă bunuri de orice fel, corporale sau necorporale, mobile sau imobile, precum și actele sau instrumentele juridice care dovedesc un titlu sau un drept asupra acestora;

- „*instrumente*” înseamnă orice obiect utilizat sau destinat a fi utilizat, în orice mod, total sau parțial, la comiterea uneia sau mai multor infracțiuni;

- „*confiscare*” înseamnă o deposedare definitivă de bunuri dispusă de o instanță judecătorească în legătură cu o infracțiune;

- „*înghețare*” înseamnă interzicerea temporară a transferului, distrugerii, transformării, înstrăinării, deplasării bunurilor sau asumarea temporară a custodiei sau controlului asupra bunurilor;

- „*infracțiunea*” înseamnă o infracțiune vizată de oricare din instrumentele enumerate la art. 3.

Articolul 3 al directivei enumeră instrumentele juridice care se referă la infracțiuni ce intră în domeniul de aplicare al acesteia.

Confiscarea se bazează pe o condamnare definitivă pentru o infracțiune de tipul celor enumerate în art. 3 al directivei, chiar și ca urmare a unei proceduri desfășurate în lipsă. Atunci când nu s-a putut ajunge la o hotărâre penală definitivă de condamnare, în conformitate cu prevederile art. 4 alin. (2) din directivă, cel puțin atunci când cauza unei astfel de situații a fost boala sau sustragerea suspectului ori inculpatului, statele membre trebuie să adopte „*măsurile necesare pentru a permite confiscarea produselor și a instrumentelor în cazul în care au fost inițiate proceduri penale cu privire la o infracțiune care este susceptibilă să genereze, în mod direct sau indirect, beneficii economice, iar astfel de proceduri ar fi putut conduce la o hotărâre de condamnare în cazul în care persoana suspectată sau învinuită ar fi putut să compare în fața instanței.*”

Noțiunea de confiscare specială se întregeste, în perspectiva directivei, cu cea de confiscare extinsă, definită de art. 5 alin. (1) ca o confiscare totală sau parțială a bunurilor unei persoane „*condamnate ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni care este susceptibilă să genereze, în mod direct sau indirect, beneficii economice, atunci când, în baza circumstanțelor cauzei, inclusiv a elementelor faptei și a probelor disponibile, cum ar fi faptul că valoarea bunurilor este disproporționată în raport cu venitul legal al persoanei*

condamnate, o instanță consideră că bunurile în cauză au fost obținute din activități infracționale.”

Aceste „infracțiuni care sunt susceptibile să genereze, în mod direct sau indirect, beneficii economice” sunt, minimal, prevăzute de art. 5 alin. (2): corupția, criminalitatea organizată, traficul, exploatarea și abuzurile împotriva copiilor și pornografia infantilă, criminalitatea informatică, precum și infracțiunile sancționate cu pedeapsa închisorii mai mare de 4 ani.

Cu respectarea principiului neafectării drepturilor terților dobânditori de bună-credință, confiscarea se aplică și terților care au dobândit produse sau alte bunuri, direct sau indirect, transferate de o persoană suspectă sau inculpată către terți sau care au fost dobândite de terți de la o astfel de persoană, cel puțin în cazurile în care terții știau sau ar fi trebuit să știe faptul că scopul transferului sau al achiziționării era evitarea confiscării speciale, pe baza unor elemente de fapt și circumstanțe concrete, inclusiv a faptului că transferul sau dobândirea a avut loc în mod gratuit sau în schimbul unei sume de bani semnificativ mai redusă decât valoarea de piață a bunurilor [conform art. 6 alin. (1) din directivă].

Cu privire la înghețarea (indisponibilizarea) bunurilor în vederea unei confiscări viitoare, directiva nu aduce noutăți, în afara faptului că pot face obiectul unei măsuri de înghețare și bunurile aflate în posesia terților. În rest, devin automat aplicabile dispozițiile Deciziei-cadru 2003/577/JAI a Consiliului, privind executarea în U.E. a ordinelor de înghețare a bunurilor sau probelor.

Directiva mai stabilește și obligația statelor membre de a prevedea o cale de atac efectivă persoanelor afectate de confiscare sau înghețare a bunurilor, în acest scop, ordinul de înghețare trebuind să fie comunicat persoanei afectate cât mai curând posibil după executarea acestuia.

Articolul 8 alin. (8) din directivă prevede că atât în cazul măsurii de înghețare a bunurilor, cât și în cazul contestării confiscării, persoanele afectate au posibilitatea efectivă de a contesta circumstanțele cauzei, inclusiv elementele concrete de fapt și probele disponibile pe baza cărora bunurile respective sunt considerate bunuri derivate din activități infracționale.

De asemenea, o prevedere importantă a directivei în sensul salvagădării drepturilor victimelor infracțiunilor este cea de la art. 8 alin. (10), în conformitate cu care „în cazul în care, ca urmare a unei infracțiuni, victimele formulează pretenții împotriva persoanei care face obiectul măsurii de confiscare (...) statele membre adoptă măsuri pentru a se asigura că măsura de confiscare nu împiedică victimele să obțină despăgubiri în baza pretențiilor formulate”. Această prevedere demonstrează faptul că despăgubirea victimelor infracțiunilor este întotdeauna prioritară.

Articolul 10 al directivei stabilește că statele membre adoptă măsurile necesare, de exemplu, prin instituirea unor birouri centralizate, a unor birouri specializate sau a unor mecanisme echivalente, pentru a asigura gestionarea adecvată a bunurilor indisponibilizate în vederea unei posibile confiscări ulterioare, inclusiv prin vânzare sau transfer, dacă e cazul, sau prin utilizarea acestora în activități de interes public sau pentru obiective de natură socială.

Termenul de transpunere al acestei directive s-a împlinit la data de 4 octombrie 2016.

Majoritatea prevederilor directivei au fost transpuse deja prin dispozițiile corespunzătoare din Codul penal și Codul de procedură penală, iar la data de 27 decembrie 2015 a

intrat în vigoare Legea nr. 318/2015 pentru înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate (A.N.A.B.I.) și pentru modificarea și completarea unor acte normative²⁷.

Potrivit acestei legi, A.N.A.B.I. a fost desemnată oficiu național pentru gestionarea bunurilor înghețate, în sensul art. 10 din Directiva 2014/42/U.E. a Parlamentului European și al Consiliului din 3 aprilie 2014 privind înghețarea și confiscarea instrumentelor și produselor infracțiunilor săvârșite în U.E. și a fost, de asemenea, desemnată drept oficiu național pentru recuperarea creanțelor din statele membre în domeniul urmăririi și identificării produselor provenite din săvârșirea de infracțiuni sau a altor bunuri având legătură cu infracțiunile, în sensul Deciziei 2007/845/JAI a Consiliului din 6 decembrie 2007²⁸.

Principala instituție publică ce se află în relații de cooperare cu A.N.A.B.I. este Ministerul Public [conform art. 4 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 318/2015].

Din perspectiva directivelor sus-amintite, precum și a textelor de transpunere a acestora, complinite cu înființarea și operaționalizarea A.N.A.B.I., se deschid orizonturi noi pentru procurori în sensul îndeplinirii sarcinilor de serviciu ce le revin în legătură cu activitatea de *asset recovery*, atât în plan intern, cât și în planul Uniunii Europene. Procurorii sunt cei care, potrivit legii, au posibilitatea de a institui și aplica măsuri de indisponibilizare asupra bunurilor, însă aceste măsuri sunt adesea ineficiente dacă bunurile ce fac obiectul lor nu sunt conservate, gestionate sau valorificate (administrare), iar acest rol revine, la ora actuală, A.N.A.B.I. Această nou-creată agenție este și cea care are sarcina executării deciziilor de confiscare definitivă a bunurilor și valorilor.

Atribuțiile menționate sunt exercitate de A.N.A.B.I. și în privința bunurilor indisponibilizate ori confiscate prin decizii judiciare provenind din statele membre ale U.E.

e) Mandatul european de obținere a probelor (M.E.P.)

Numit și EEW (de la acronimul în limba engleză pentru European Evidence Warrant), acest instrument judiciar este reglementat în dreptul european prin Decizia-cadru 2008/978/JAI a Consiliului din 18 decembrie 2008 privind mandatul european de obținere a probelor în scopul obținerii de obiecte, documente și date în vederea utilizării acestora în cadrul procedurilor în materie penală²⁹.

Așa cum rezultă din preambulul deciziei-cadru, există o legătură între aceasta și un alt act normativ european la care s-a făcut referire mai sus, și anume, Decizia-cadru 2003/577/JAI a Consiliului din 22 iulie 2003, care abordează necesitatea recunoașterii reciproce imediate a ordinelor pentru a preveni distrugerea, transformarea, deplasarea, transferul sau eliminarea probelor (pct. 5 din Preambul). Dar M.E.P. depășește o astfel de limită și creează un cadru holistic, bazat pe principiul recunoașterii reciproce a deciziilor judiciare din statele membre ale U.E., iar nu pe sistemul asistenței judiciare reciproce în materie penală, pentru identificarea, conservarea și transmiterea probelor necesare într-o procedură penală dintr-un stat membru către un alt stat membru al U.E.

Decizia-cadru se referă exclusiv la activitatea de administrare a probelor desfășurate de judecători și procurori, excluzând cooperarea între forțele de poliție, autoritățile vamale, cele de frontieră și cele administrative, care este reglementată de alte dispoziții ale tratatelor U.E.

²⁷ Publicată în M. Of. nr. 961 din 24 decembrie 2015.

²⁸ Publicată în JO UE L. 332/103 din 18 decembrie 2007.

²⁹ Publicată în JO UE L. 350/72 din 30 decembrie 2008.

Mandatul european de obținere a probelor este o hotărâre judecătorească emisă de o autoritate competentă dintr-un stat membru în scopul obținerii de obiecte, documente și date dintr-un alt stat membru, în vederea utilizării acestora în cadrul procedurilor penale și a anumitor tipuri de proceduri administrative sau civile, care prezintă însă legături cu săvârșirea unei infracțiuni de către o persoană fizică sau juridică.

Ceea ce este specific M.E.P. este aceea că obiectele, documentele sau datele care fac obiectul său preexistă acestuia, scopul M.E.P. fiind doar acela de a colecta probele și de a le transfera către autoritatea judiciară solicitantă.

Această trăsătură specifică importantă rezultă din interpretarea art. 4 alin. (2) și (4) din decizia-cadru. Astfel, potrivit art. 4 alin. (2), M.E.P. nu se emite cu scopul desfășurării de operațiuni proactive, menite să producă probe, ci presupune doar o latură pur pasivă din partea autorităților judiciare executante, respectiv aceea de strângere a unor probe preexistente (mai puțin cele legate de cazierul judiciar, ce fac obiectul unui alt instrument, respectiv Decizia-cadru 2005/876/JAI a Consiliului din 21 noiembrie 2005 privind schimbul de informații extrase din cazierul judiciar³⁰).

Așadar, M.E.P. nu se emite cu scopul de a solicita autorității executante următoarele: să organizeze interogatorii, să ia declarații sau să inițieze alte tipuri de audieri ale suspectilor, martorilor, experților sau ale oricărei alte persoane; să efectueze examinări corporale sau să preleveze material biologic sau date biometrice direct de pe corpul unei persoane, inclusiv eșantioane de A.D.N. și amprente; să obțină informații în timp real prin intermediul unor tehnici precum interceptarea comunicațiilor, urmărirea sub acoperire sau monitorizarea conturilor bancare; să analizeze obiecte, documente sau date existente și să obțină date de comunicații păstrate de către furnizorii de servicii de comunicații electronice publice sau de către o rețea de comunicații publice.

Articolul 4 alin. (4) al deciziei-cadru precizează însă că probele enumerate mai sus pot face obiectul unui M.E.P. în cazul în care acestea se aflau deja în posesia autorității executante înainte ca M.E.P. să fie emis.

Anumite dezvoltări ale unei așa-numitei „*reguli a pasivității*”, instituită de art. 4 alin. (2), sunt cuprinse și în alin. (5) și (6) ale aceluiași articol, prevăzând posibilitatea autorității executante de a include printre probele obținute în baza unui M.E.P. și pe acelea pe care le-a găsit spontan în cadrul executării acestuia și care au legătură cu cauza, iar, la solicitarea expresă a autorității emitente, autoritatea executantă poate lua declarații de la persoane prezente în timpul executării M.E.P., care au legătură directă cu obiectul acestuia (pe care am putea să le numim și „*audieri metaprobatorii*”, cum ar fi, de exemplu, audierea martorilor asistenți la o ridicare de obiecte).

Mandatul european de obținere a probelor se emite prin completarea unui formular ce constituie anexă la decizia-cadru, care apoi se transmite direct de autoritatea emitentă autorității executante.

Bazându-se pe încrederea reciprocă între autoritățile judiciare din statele membre ale U.E., condițiile pentru emiterea unui M.E.P. sunt verificate doar de autoritatea emitentă și acestea constau în următoarele: obținerea obiectelor, documentelor sau datelor să fie necesară și proporțională cu scopul procedurilor pentru care acestea sunt cerute, iar probele ar putea fi obținute în temeiul legislației statului emitent în cadrul unei proceduri

³⁰ Publicată în JO UE L.322 din 9 decembrie 2005, p. 33.

compatibile, în cazul în care ar fi disponibile pe teritoriul statului emitent, chiar dacă s-ar putea recurge la proceduri diferite.

Transmiterea M.E.P. urmează aceleași reguli comune instrumentelor judiciare derivate din principiul recunoașterii reciproce a deciziilor judiciare străine între statele membre ale U.E. Potrivit aceluiași reguli comune, recunoașterea M.E.P. se produce automat, fără niciun fel de altă formalitate, de autoritatea executantă. Orice măsură ce se ia în executarea unui M.E.P. este în conformitate cu normele de procedură aplicabile în statul executant.

Decizia-cadru prevede o procedură de validare a M.E.P. în statul executant ori de câte ori M.E.P. nu a fost emis de o instanță judecătorească, un judecător de instrucție sau un procuror.

Dubla incriminare a faptei pe care se bazează emiterea unui M.E.P. este necesară doar în situația în care pentru executarea acestuia este nevoie să se efectueze o percheziție sau să se pună un sechestr. Verificarea îndeplinirii condiției dublei incriminări nu este necesară nici în cazul în care fapta este prevăzută în dreptul statului emitent cu o pedeapsă cu închisoarea al cărei maxim special este de cel puțin 3 ani și face parte din tipologiile infracționale deosebit de grave, enumerate în art. 14 alin. (2) din decizia-cadru (criminalitatea organizată, terorismul, corupția, traficul de persoane, exploatarea sexuală a copiilor și pornografia infantilă, traficul ilicit de narcotice și substanțe psihotrope etc.).

Potrivit art. 14 alin. (3) din decizia-cadru, în cazul în care M.E.P. nu se referă la niciuna din infracțiunile de mai sus, iar executarea acestuia ar impune o percheziție sau un sechestr, recunoașterea sau executarea M.E.P. poate fi supusă condiției dublei incriminări.

O altă noutate absolută în materia instrumentelor legale bazate pe recunoașterea deciziilor judiciare între statele membre ale U.E. o constituie stabilirea, pentru prima dată, de termene precise pentru recunoaștere și executare. Astfel, potrivit art. 15 din decizia-cadru, decizia autorității executante de a refuza recunoașterea sau executarea trebuie comunicată autorității emitente în termen de cel mult 30 de zile de la primirea M.E.P. de către autoritatea executantă emitentă. Termenul general de executare este de 60 de zile. Amânările se comunică de îndată autorității emitente, motivat.

Motivele de nerecunoaștere sau neexecutare a unui M.E.P. sunt prevăzute în art. 13 din decizia-cadru și presupun: *ne bis in idem*; lipsa verificării condiției dublei incriminări în cazul în care aceasta este obligatorie; executarea M.E.P. nu este posibilă prin mijloacele de care autoritatea executantă dispune; imunități și privilegii prevăzute de legislația statului executant; lipsa validării M.E.P. atunci când aceasta este obligatorie; când potrivit legii statului executant, faptele sunt considerate săvârșite în întregime, în mare parte sau în principal pe teritoriul său; atunci când executarea M.E.P. ar aduce atingere intereselor fundamentale în materie de securitate, ar pune în pericol sursa informației sau ar implica utilizarea de informații clasificate cu privire la activități specifice ale serviciilor de informații.

Temeiurile pentru recunoașterea M.E.P. sunt legate de completarea incorectă sau incompletă a formularului acestuia ori de absența validării M.E.P., iar temeiurile de amânare a executării constau în situația în care executarea ar putea aduce atingere unei anchete penale sau judecăți aflate în curs sau probele a căror obținere se cere sunt deja utilizate în alte proceduri.

Cu privire la toate incidentele de recunoaștere ori executare este prevăzută o procedură de informare, după caz, de îndată ori fără întârziere.

Articolul 18 al deciziei-cadru prevede obligația statelor de a pune la dispoziția oricărei părți interesate, inclusiv a terților de bună-credință, căi de atac eficiente împotriva recunoașterii ori executării unui M.E.P. (înaintea unei instanțe a statului executant), cu termene suficient de largi pentru pregătirea acestora. Contestarea temeiurilor de fond ce au condus la emiterea unui M.E.P. se poate face doar înaintea unei instanțe judecătorești a statului emitent.

Termenul de transpunere a dispozițiilor acestei decizii-cadru în legislația națională a statelor membre a fost 19 ianuarie 2011, dată până la care trebuiau depuse și declarațiile/rezervele formulate de state înaintea Secretarului General al Consiliului.

În conformitate cu Raportul Parlamentului European nr. A8-0252/2015 din 14 septembrie 2015³¹, pct. (10a): „*Decizia-cadru 2008/978/JAI a Consiliului privind mandatul european de obținere a probelor a fost înlocuită cu Directiva 2014/41/UE privind ordinul european de anchetă deoarece domeniul de aplicare al mandatului european de obținere a probelor era prea limitat. Având în vedere că ordinul european de anchetă se va aplica între 26 de state membre, mandatul european de obținere a probelor ar rămâne valabil doar între cele două state membre care nu participă la ordinul european de anchetă. Prin urmare, mandatul european de obținere a probelor și-a pierdut utilitatea ca instrument de cooperare în materie penală și ar trebui să fie abrogat*”. Deci, prin același act a fost adoptat Regulamentul, ce prevede în art. 1 abrogarea Deciziei-cadru 2008/978/JAI, cu precizarea că: „*orice mandat european de obținere a probelor executat în temeiul Deciziei-cadru 2008/978/JAI continuă să fie reglementat de respectivul instrument până la finalizarea procedurii penale relevante printr-o procedură definitivă*” (art. 2, Dispoziție tranzitorie, Regulamentul Parlamentului European).

f) Ordinul european de anchetă în materie penală (EIO)

Este reglementat în dreptul Uniunii Europene prin Directiva 2014/41/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 aprilie 2014 privind ordinul european de anchetă în materie penală³². Această directivă se află în curs de transpunere în dreptul românesc, Ministerul Justiției cooptând în procesul analitic și deliberativ necesar transpunerii și reprezentanți ai Ministerului Public.

Un act normativ de o importanță capitală pentru viitorul cooperării judiciare în materie penală bazat pe principiul recunoașterii reciproce a deciziilor judiciare între statele membre ale U.E., directiva sus-menționată creează, cu adevărat, un cadrul holistic pentru identificarea, administrarea, colectarea și transmiterea probelor în statul executant, la ordinul autorității judiciare competente din statul emitent, și se referă atât la probe deja existente, cât și la probe ce trebuie administrate.

De aceea, viziunea pur pasivă atribuită autorității executante prin Decizia-cadru 2008/978/JAI a Consiliului din 18 decembrie 2008 privind M.E.P. este înlocuită în Directiva EIO, printr-o viziune proactivă.

---

³¹ Raport referitor la propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de abrogare a anumitor acte în domeniul cooperării polițienești și al cooperării judiciare în materie penală [(COM(2014) 0715-C8-0280/2014-2014/0339(COD)], Comisia pentru Libertăți Civile, Justiție și Afaceri Interne, raportor Claude Moraes, nr. PE567.590v01-00.

³² Publicată în JO UE L.130/1 din 1 mai 2014; EIO reprezintă un acronim de la noțiunea din limba engleză „European Investigation Order” cu semnificația ordin european de anchetă.

Chiar și în Preambulul Directivei EIO, la pct. 4 se precizează că: „*M.E.P. se aplică doar probelor deja existente și, prin urmare, acoperă un spectru limitat de cooperare judiciară în materie penală cu privire la probe. Din cauza domeniului de aplicare limitat, autoritățile competente au fost libere să utilizeze fie noul regim, fie procedurile de asistență judiciară reciprocă, care rămân, în orice caz, aplicabile probelor ce nu se încadrează în domeniul de aplicare al M.E.P.*”.

Punctul 5 al preambulului apreciază actualul cadru de strângere a probelor ca fiind „*prea fragmentat și complicat*” și, în consecință, „*se impune o nouă abordare*”.

Această „*nouă abordare*” este explicată la pct. 7 din preambul, unde se prefigurează noțiunea de ordin european de anchetă.

În principiu, Directiva 2014/41/UE este constituită în baza aceleiași piramide structurale și doctrinare comune instrumentelor bazate pe principiul recunoașterii reciproce a deciziilor judiciare între statele membre ale U.E.: definirea instrumentului, a condițiilor de emiterie/validare în statul emitent, sfera de aplicare, condițiile de formă, transmiterea, recunoașterea automată a acestuia și punerea în executare, motivele de nerecunoaștere, neexecutare, amânare a executării, termenele de comunicare a acestora și termenele de executare, *ne bis in idem*, dubla incriminare, transferul probelor, căile de atac, protecția datelor cu caracter personal, rezerve, declarații, notificări, relația cu alte instrumente juridice, acorduri și înțelegeri, dispoziții tranzitorii și transpunere.

În plus față de aceste categorii de dispoziții comune, instrumentele bazate pe principiul recunoașterii reciproce a deciziilor judiciare, Directiva 2014/41/UE mai conține dispoziții specifice domeniului său de reglementare: recurgerea la măsuri de investigare alternative și un capitol consistent ce conține dispoziții specifice anumitor măsuri de investigare (transferul temporar către statul emitent al deținuților în scopul aplicării de măsuri de investigare, transferul temporar către statul executant al persoanelor supuse unor măsuri privative de libertate în scopul aplicării unei măsuri de investigare, audierea prin videoconferință sau alte mijloace de transmisie audiovizuală, audierea prin teleconferință, informațiile privind conturile bancare și alte conturi financiare, informații privind operațiunile bancare și alte operațiuni financiare, măsuri de investigare care presupun colectarea de probe în timp real, în mod continuu și într-o anumită perioadă de timp, investigații sub acoperire, interceptarea comunicațiilor cu asistență tehnică din partea unui stat membru).

Ceea ce este esențial de reținut în legătură cu EIO este faptul că acesta se poate referi la absolut orice mijloace de probă, fără excluderi, însă doar la mijloace de probă, iar nu și la proceduri de asset recovery. Sunt, de asemenea, excluse din domeniul EIO echipele comune de anchetă (E.C.A.) și probele strânse în cadrul E.C.A. (a se vedea pct. 34 din Preambul și art. 3 al Directivei).

Definiția ordinului european de anchetă este extrem de simplu și cuprinzător formulată în art. 1 al directivei: „*o decizie judiciară emisă sau validată de o autoritate judiciară a unui stat membru (denumit în continuare stat emitent) pentru a pune în aplicare una sau mai multe măsuri de investigare specifice într-un alt stat membru (denumit în continuare stat executant) în vederea obținerii de probe în conformitate cu prezenta directivă*”.

Tipurile de proceduri pentru care poate fi emis EIO sunt aceleași cu cele pentru care se poate emite M.E.P.

Ordinul european de anchetă în materie penală se prezintă în mod concret ca un formular, prevăzut în anexa A la directivă, se traduce de statul emitent în limba oficială a statului executant sau într-o limbă pe care acest din urmă stat declară că o acceptă.

Condițiile de emitere, transmitere, recunoaștere și executare sunt identice cu cele din cazul M.E.P. Singurele noutăți se referă la faptul că directiva EIO prevede expres că autoritatea emitentă poate cere ca unui reprezentanți ai statului emitent să participe la executarea măsurilor investigative prevăzute în ordin, iar o astfel de cerință nu ar putea fi refuzată decât dacă ar contraveni principiilor fundamentale de drept ale statului executant sau ar aduce atingere intereselor fundamentale ale acestuia în materie de siguranță națională [conform art. 9 alin. (4), (5) din directivă].

Autoritatea executantă recurge la o altă măsură de anchetă decât cea indicată în ordinul european atunci când: măsura de anchetă indicată nu există în dreptul statului executant sau aceasta nu ar fi posibilă într-o cauză internă similară și atunci când măsura de investigare selectată de autoritatea executantă ar avea același rezultat ca măsura de investigare indicată în ordinul european de anchetă prin mijloace mai puțin intruzive. În toate cazurile, autoritatea executantă are obligația de a informa autoritatea emitentă, care are posibilitatea de a retrage sau completa ordinul (conform art. 10 din directivă).

Pentru că vizează o gamă atât de largă de mijloace investigative, cu particularități și condiții de dispunere diferite și motivele de nerecunoaștere sau neexecutare sunt la fel de diverse: imunități și privilegii; norme vizând limitarea răspunderii penale în legătură cu libertatea de exprimare, în special a presei; atingerea intereselor fundamentale în materie de siguranță națională; punerea în pericol a surselor informației; necesitatea utilizării de informații clasificate cu privire la activitățile specifice serviciilor de informații; emiterea ordinului în cadrul unor proceduri nepenale atunci când măsura de investigare nu ar fi autorizată în temeiul dreptului statului executant într-o cauză internă similară; *ne bis in idem*; EIO vizează o infracțiune care a fost comisă în afara teritoriului statului emitent și integral sau parțial pe teritoriul statului executant, iar fapta nu e incriminată în statul executant; măsura de investigare este incompatibilă cu standardele europene de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului (cele prevăzute în Convenția Europeană și cele înscrise în Carta drepturilor fundamentale ale U.E.); neîndeplinirea condiției dublei incriminări în situația în care aceasta este obligatorie; utilizarea măsurii de investigare indicate în EIO este restricționată în dreptul statului executant la o listă de infracțiuni care nu include și infracțiunea vizată de ordin.

Pentru prima dată, un instrument al recunoașterii deciziilor judiciare străine în materie penală statuează, cu claritate, că ordinul european de anchetă trebuie pus în aplicare „*cu aceeași celeritate și același grad de prioritate ca o cauză internă similară*” (art. 12 din directivă). Această formulare nu face altceva decât să întărească, sub aspect al celerității, ideea potrivit căreia principiul recunoașterii deciziilor judiciare între statele membre ale U.E. nu înseamnă altceva decât a acorda cauzelor provenind din alte state membre un statut identic cu cel al cauzelor interne. Este un pas înainte în sensul confederalizării justiției în interiorul U.E.

Luarea deciziei de recunoaștere și executarea EIO trebuie să se încadreze, astfel, în termenul de 30 de zile de la primirea ordinului de către autoritatea executantă competentă. Termenul general de executare al EIO este de 90 de zile (în lipsa existenței motivelor de amânare sau atunci când probele solicitate se află deja în posesia statului executant). Atât termenul de recunoaștere și punere în executare, cât și termenul de executare pot fi prelungite ca urmare a unei proceduri de informare și consultare cu autoritatea competentă din statul emitent (cel dintâi termen nu poate fi prelungit decât cu maximum 30 de zile).

Echivalarea executării unui EIO cu desfășurarea unei anchete într-o cauză internă este pusă în evidență și de dispozițiile cu privire la căile de atac disponibile în cursul executării ordinului, art. 14 din directivă instituind paradigma, deja obișnuită în cazul instrumentelor care pun în aplicare principiul recunoașterii deciziilor judiciare străine între statele membre ale U.E., și anume că statul executant trebuie să asigure aceleași căi de atac pe care le prevede pentru cauze naționale similare, în procedura sa internă, dar motivele de fond ale emiterii ordinului pot fi contestate numai printr-o acțiune inițiată în statul emitent (fără însă a aduce atingere garanțiilor privind drepturile fundamentale în statul executant).

Față de acest tip de prevedere din mai multe instrumente juridice ale dreptului U.E. cu privire la atacarea motivelor de fond care au condus la emiterea unui mandat sau ordin specific principiului recunoașterii reciproce a deciziilor judiciare, s-ar putea ridica întrebarea legitimă dacă persoanele din statul executant ale căror drepturi sau interese au fost lezate prin emiterea unor astfel de mandate sau ordine au posibilitatea efectivă, concretă de a le contesta în statul emitent (în special din cauza lipsei mijloacelor materiale pentru consiliere juridică și eventual angajarea de avocați, din lipsa cunoștințelor necesare cu privire la dreptul străin aplicabil, a îndepărtării geografice ce atrage costuri care fac adesea imposibilă prezența contestatorilor la judecarea acestor proceduri în statul emitent, a dificultăților generate de diferențele lingvistice etc.). De aceea, opinăm că este de maximă importanță modul în care sunt reglementate astfel de proceduri de contestare a motivelor de fond pentru ca să se respecte, întru totul, caracterul eficient al căii de atac exercitate în fața jurisdicției competente a statului emitent.

Directiva, la fel ca și alte instrumente similare, nu prevede un caracter suspensiv de executare a unui EIO în cazul în care acesta este contestat, fie în statul executant, atunci când sunt contestate temeiurile care au condus la emiterea acestuia, fie în statul emitent, decât în situația în care caracterul suspensiv de executare este prevăzut expres în legislația statului de executare, ori în cea a statului emitent.

Temeiurile pentru amânarea recunoașterii sau executării sunt acelea în care: executarea EIO ar putea aduce atingere unei cercetări sau urmăriri penale aflate în curs ori atunci când mijloacele de probă solicitate sunt folosite deja în alte proceduri. Amânarea încetează de îndată ce motivele care au generat-o au dispărut.

Directiva prevede o serie de informări, confirmări, proceduri de consultare între autoritățile judiciare competente executante și emitente (inclusiv, atunci când este cazul, între autoritățile centrale desemnate de state pentru aceste instrumente judiciare): completarea formularului prevăzut în Anexa B la directivă, prin care se confirmă primirea EIO; informarea obligatorie în situația imposibilității statului executant de a recunoaște sau pune în executare ordinul de anchetă din cauza formulării incorecte sau incomplete a ordinului; atunci când autoritatea executantă consideră că ar fi oportun să desfășoare și alte activități de executare decât cele prevăzute în ordin (este practic o cerere de permisiune din partea autorității emitente pentru a desfășura activitățile procesuale respective); atunci când autoritatea executantă constată că nu poate respecta formalitățile și procedurile indicate în mod expres de autoritatea emitentă din cauza încălcării principiilor de drept ori a punerii în pericol a siguranței naționale în statul executant.

Dispoziții specifice pentru anumite măsuri de investigare:

a) transferul temporar către statul emitent al persoanelor private de libertate în scopul aplicării unei măsuri de investigare. Un astfel de EIO poate fi refuzat atât în cazul existenței

unor motive generale de tipul celor descrise mai sus, dar și pentru două motive specifice: lipsa consimțământului persoanei și situația în care transferul ar prelungi măsura preventivă de libertate. Perioada de detenție executată în statul emitent ca urmare a măsurii transferului temporar se deduce din perioada de detenție ce trebuia executată de persoana transferată în statul executant. O altă regulă importantă este aceea potrivit căreia, în general, o persoană transferată nu poate fi urmărită penal sau supusă vreunei noi restrângeri a libertății sale pe teritoriul statului emitent pentru fapte ori condamnări anterioare părăsirii statului executant și care nu sunt specificate în EIO; o astfel de imunitate încetează atunci când persoana transferată, care a avut posibilitatea de a pleca în termen de 15 zile consecutive de la data la care prezența sa nu mai era solicitată de autoritățile emitente, a rămas totuși pe teritoriul respectiv ori a revenit după ce a plecat; *mutatis mutandis*, aceleași reguli se aplică și situației inverse, atunci când este vorba despre transferul temporar către statul executant al persoanelor supuse unor măsuri privative de libertate în scopul aplicării unor măsuri de investigare;

b) audierea prin videoconferință sau prin alte mijloace de transmisie audiovizuală a martorului sau expertului ori, după caz, a suspectului/inculpatului; suspectul/inculpatul are posibilitatea de a nu consimți la această procedură, situație ce constituie motiv de neexecutare special al ordinului; martorul sau expertul nu au o astfel de posibilitate. În orice situație, audierea poate fi refuzată de autoritatea executantă în cazuri particulare, atunci când ar contraveni principiilor fundamentale de drept ale statului executant. Consemnarea declarațiilor persoanelor audiate se face exclusiv de autoritatea competentă a statului emitent, iar autoritatea executantă întocmește doar un proces-verbal ce conține numai consemnări procedurale și care este trimis ulterior autorității emitente. *Mutatis mutandis*, aceeași procedură se aplică și în cazul audierii prin teleconferință a martorului sau expertului. În legătură cu aceste mijloace de audiență se constată că nu sunt, de obicei, disponibile cu privire la victimele infracțiunii, excepția fiind aceea când victima are calitatea de martor pentru că nu s-a constituit parte civilă și nu dorește să participe în procesul penal în calitate de parte vătămată;

c) informațiile privind conturile bancare și alte conturi financiare, precum și informațiile privind operațiunile bancare/financiare. Toate aceste cerințe, începând cu răspunsul la întrebarea dacă o anumită persoană fizică/juridică deține astfel de conturi sau efectuează astfel de operațiuni și până la identificarea conturilor, a titularilor și împuterniciților, precum și a rulajului acestora pot face obiectul unui EIO (necesitatea trebuie însă motivată). Ca temei specific de refuz al unui EIO cu un astfel de obiect este situația în care executarea măsurii de investigare nu ar fi autorizată într-o cauză internă similară;

d) măsurile de investigare care presupun colectarea de probe în timp real, în mod continuu și într-o anumită perioadă de timp, cum ar fi monitorizarea operațiunilor bancare/financiare, precum și livrările supravegheate. Autoritatea emitentă trebuie să motiveze necesitatea, iar măsura poate fi refuzată dacă nu ar fi disponibilă într-o cauză internă similară. Dreptul de a acționa, a conduce și a controla operațiunile referitoare la executarea unui astfel de ordin de anchetă aparține autorităților competente ale statului executant;

e) investigațiile sub acoperire pot face obiectul unui EIO, în sensul cerinței adresate statului executant să acorde asistență statului emitent la realizarea unor cercetări penale de către agenți cu o identitate falsă sau sub acoperire; necesitatea se motivează; autoritatea executantă poate refuza un astfel de ordin ori de câte ori astfel de investigații nu sunt

disponibile într-o cauză internă similară, precum și atunci când nu a fost posibil să se ajungă la un acord cu privire la aranjamentele necesare pentru punerea în practică a investigațiilor sub acoperire. Este de remarcat faptul că acest tip de investigație se desfășoară în conformitate cu dreptul și procedurile interne ale statului membru pe teritoriul căruia are loc, iar dreptul de a conduce, acționa și controla operațiunea aparține exclusiv autorităților judiciare competente executante;

f) interceptarea telecomunicațiilor cu asistență tehnică din partea unui stat membru, dacă mai multe state membre pot acorda acest tip de asistență într-o cauză, se acordă prioritate întotdeauna statului membru pe teritoriul căruia se află subiectul interceptării; necesitatea se motivează, iar autoritatea emitentă precizează toate detaliile tehnice, precum și pe cele necesare identificării țintei, durata interceptărilor etc. Transmiterea interceptărilor poate fi solicitată în timp real sau la sfârșitul perioadei pentru care sunt autorizate, sub formă de înregistrări. Ordinul poate fi refuzat ori condiționat, după caz, de autoritatea executantă în măsura în care astfel de mijloace investigative nu sunt disponibile din punct de vedere procesual în cauze interne similare ori sunt supuse unor condiții și termene.

În ceea ce privește relația cu alte instrumente juridice, acorduri și înțelegeri, art. 34 prevede că directiva înlocuiește, de la data de 22 mai 2017 (termenul de transpunere), dispozițiile corespunzătoare ce operează între statele membre ale U.E., cuprinse în: Convenția europeană privind asistența judiciară reciprocă în materie penală a Consiliului Europei din 20 aprilie 1959, precum și cele două protocoale adiționale aferente acesteia și acordurile bilaterale încheiate în temeiul art. 26 din convenție; Convenția de punere în aplicare a Acordului Schengen; Convenția privind asistența judiciară reciprocă în materie penală între statele membre ale U.E. și protocolul său adițional; Decizia-cadru 2008/978/JAI și Decizia-cadru 2003/577/JAI ale Consiliului.

2. Organisme și structuri ale Uniunii Europene cu atribuții în materia cooperării judiciare internaționale

2.1. Eurojust

Textul normativ fundamental în privința acestui organism al Uniunii Europene este cel al art. 85 din T.F.U.E.:

„(1) Eurojust are misiunea de a susține și consolida coordonarea și cooperarea dintre autoritățile naționale de cercetare și urmărire penală în legătură cu formele grave de criminalitate care afectează două sau mai multe state membre sau care impun urmărirea penală pe baze comune, prin operațiuni întreprinse de autoritățile statelor membre și de Europol și prin informații furnizate de acestea.

În acest context, Parlamentul European și Consiliul, hotărând prin regulamente în conformitate cu procedura legislativă ordinară, determină structura, funcționarea, domeniul de acțiune și atribuțiile Eurojust. Aceste atribuții pot include:

a) începerea de cercetări penale, precum și propunerea de începere a urmăririi penale efectuate de autoritățile naționale competente, în special cele referitoare la infracțiuni care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii;

b) coordonarea cercetărilor și a urmăririlor penale prevăzute la litera (a);

c) consolidarea cooperării judiciare, inclusiv prin soluționarea conflictelor de competență și prin strânsa cooperare cu Rețeaua Judiciară Europeană.

Aceste regulamente stabilesc, de asemenea, condițiile de implicare a Parlamentului European și a parlamentelor naționale la evaluarea activităților Eurojust.

(2) În cadrul urmărilor penale prevăzute la alineatul (1) și fără a aduce atingere articolului 86, actele oficiale de procedură judiciară sunt îndeplinite de autoritățile naționale competente.”

În baza art. 85 din T.F.U.E., Eurojust a fost instituit prin Decizia 2002/187/JAI a Consiliului³³ ca organism al Uniunii Europene cu personalitate juridică pentru promovarea și ameliorarea coordonării și cooperării dintre autoritățile judiciare competente ale statelor membre. O primă modificare a deciziei a avut loc prin Decizia 2003/659/JAI a Consiliului³⁴. O reformă importantă a Eurojust a avut loc prin Decizia 2009/426/JAI a Consiliului din 16 decembrie 2008 privind consolidarea Eurojust și de modificare a Deciziei 2002/187/JAI de instituire a Eurojust în scopul consolidării luptei împotriva formelor grave de criminalitate³⁵.

Această din urmă decizie se referă la modificări de substanță aduse prevederilor anterioare privind Eurojust, cum ar fi: compunerea acesteia; statutul membrilor naționali; adaptarea obiectului Eurojust, astfel încât să cuprindă și executarea cererilor de cooperare judiciară, inclusiv a acelor ce vizează instrumentele de punere în aplicare a principiului recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești și deciziilor judiciare în materie penală; introducerea unei coordonări permanente (OCC); avizul Colegiului în cazul conflictelor de jurisdicție ce nu ar fi putut fi rezolvate pe cale amiabilă; sistemul național de coordonare al Eurojust; schimburile de informații cu statele membre și între membrii naționali; informațiile furnizate de Eurojust autorităților naționale competente; sistemul de gestionare a cauzelor, indexul și fișierele de lucru temporare; accesul autorizat la bazele de date cu caracter personal; cooperarea cu Rețeaua Judiciară Europeană și cu alte rețele ale U.E. implicate în cooperarea în materie penală; relația cu instituțiile, organismele și agențiile U.E., în special cu OLAF (Oficiul de Luptă Antifraudă al U.E.); relația cu statele și organismele terțe; răspunderea Eurojust; cererile de cooperare judiciară către și din partea statelor terțe; finanțe; informații clasificate ale U.E.; transpunere și evaluarea activității.

De mai mulți ani se poartă dezbateri la nivelul Comisiei Europene pentru o reformă mult mai amplă a Eurojust, care să conducă la o integrare și mai puternică a statelor membre ale U.E. în materia cooperării judiciare cu privire la criminalitatea gravă în spațiul european, în scopul de a putea răspunde mai bine noilor provocări legate de extinderea fenomenului terorist, a finanțării acestuia, a fenomenului imigrației ilegale grefat pe traficul cu ființe umane, cu arme și muniții etc., ca părți integrante ale războiului asimetric. O altă necesitate de reformă a Eurojust a pornit de la ideea instituirii Parchetului European, care, în conformitate cu prevederile art. 86 T.F.U.E., se poate construi „*pornind de la Eurojust*”³⁶.

---

³³ Decizia 2002/187/JAI a Consiliului din 28 februarie 2002 de instituire a Eurojust în scopul consolidării luptei împotriva formelor grave de criminalitate, publicată în JO L 63 din 6 martie 2002; textul în limba română, în format electronic pe domeniul web al U.E., la adresa: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32002D0187>, accesat ultima dată la 24 ianuarie 2017.

³⁴ Decizia 2003/659/JAI a Consiliului din 18 iunie 2003, publicată în JO L 245/44 din 29 septembrie 2003. Această modificare nu are valențe operative în activitatea Eurojust, pentru că se referă, în mod exclusiv, la bugetul respectivului organism al U.E. și la execuția bugetară.

³⁵ Publicată în JO L 138 din 4 iunie 2009.

³⁶ Un prim proiect de acest tip l-a constituit Propunerea de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind Agenția Uniunii Europene pentru Cooperare în Materie de Justiție Penală (Eurojust), Comisia Europeană, Bruxelles, 17 iulie 2013, COM(2013)535 final, 2013/0256(COD).

Așa cum se prezintă la ora actuală Eurojust, acesta este alcătuit din câte un membru național, detașat de fiecare stat membru în conformitate cu sistemul său juridic, având calitatea de procuror, judecător sau ofițer de poliție cu competențe echivalente. Membrul național este asistat de un adjunct și un asistent; aceștia alcătuiesc biroul național Eurojust, cu sediul la Haga, în cadrul sediului unic al organismului european. Colegiul Eurojust este alcătuit din cei 28 de membri naționali.

Eurojust are la bază o administrație care găzduiește Secretariatul Rețelei Judiciare Europene (R.J.E. sau EJN, în varianta în limba engleză), al Rețelei Experților în Echipe Comune de Anchetă (Rețeaua Experților JIT – Joint Investigation Team, în limba engleză) și a Rețelei europene a punctelor de contact cu privire la persoanele responsabile de genocid, crime împotriva umanității și crime de război („Rețeaua Genocid”). Eurojust a desemnat magistrați de legătură în state terțe, printre care: Norvegia, Elveția și S.U.A.

Preocuparea primordială a organismului european se referă la acordarea cât mai grabnică a asistenței judiciare solicitate de un stat membru autorităților judiciare ale unui alt stat membru al U.E., prin cooperarea directă a membrilor naționali ai statelor respective și folosind plenar instrumentele de cooperare promovate de Eurojust.

Acesta pune la dispoziția magistraților (sau, în anumite cazuri, în funcție de sistemul judiciar național, a ofițerilor de poliție judiciară având competențe echivalente):

a) întâlniri de coordonare în cadrul cărora sunt puși în contact membrii echipelor de anchetă transfrontalieră pentru a discuta atât formal, cât și informal, despre modalitățile de coordonare a acțiunilor investigatorii ce se desfășoară în respectivele state, pentru a realiza o urmărire penală coerentă, holistică, integrată, cu șanse mult mai mari de reușită față de situația cooperării judiciare clasice în materie penală, necoordonată și chiar, adesea, dezordonată.

b) centrele de coordonare – o fază superioară întâlnirilor de coordonare –, în care ancheta transfrontalieră ce se desfășoară simultan în mai multe state membre este supravegheată și coordonată în timp real, astfel încât asigurarea execuției temporale corecte a operațiunilor procedurale investigatorii (de tipul perchezițiilor domiciliare, informatice, a supravegherii electronice, a surprinderii infracțiunii în flagrant ori a livrărilor supravegheate etc.) să fie asigurată într-un flux logic și eficient, pentru punerea în aplicare atât reactivă, dar și, mai ales, proactivă a planului de anchetă, stabilit atât de autoritățile judiciare naționale competente, cât și în comun de aceste autorități, cu ocazia întâlnirilor de coordonare;

c) echipele comune de anchetă (E.C.A./JIT) reprezintă una din preocupările majore ale Eurojust, care asigură o parte din finanțarea costurilor acestora, oferirea de asistență tehnică și facilitarea acestei forme de asistență judiciară internațională în materie penală. Considerată diacronic deosebit de eficientă pentru realizarea scopurilor unei anchete în cauze

---

Acest proiect a fost conceput să facă parte dintr-un pachet normativ, care să conțină și crearea Parchetului European, primul document oficial pe această temă fiind emis în aceeași zi, 17 iulie 2013, sub titlul: Propunere de Regulament al Consiliului de Instituire a Parchetului European {SWD(2013)274 final}; {SWD(2013)275 final}, Comisia Europeană, Bruxelles, 17 iulie 2013, COM(2013)534 final, 2013/0255(APP).

Cele două proiecte au fost coordonate astfel încât să asigure crearea Parchetului European „pomind de la Eurojust”, în accepțiunea art. 86 al T.F.U.E., dar, concomitent, să mențină și să dea puteri sporite Eurojust, transformând-o în agenție a Uniunii Europene, de la statutul de organism al acesteia.

Parchetul European, în viziunea propunerii sus-menționate, urma să aibă o structură centralizată, ierarhizată, iar nu o structură colegială, așa cum au propus ulterior Germania și Franța. Această viziune a fost complet înlăturată, în favoarea unei noi propuneri care avea să promoveze, până la ora actuală, paradigma colegială.

transfrontaliere complexe, echipa comună de anchetă poate fi supranumită „specialitatea” Eurojust.

În acest context, Eurojust a elaborat un „Manual pentru echipe comune de anchetă”³⁷, în colaborare cu Europol. Acesta sintetizează excelent avantajele E.C.A. în comparație cu recurgerea la alte metode de asistență judiciară în materie penală:

- capacitatea de a împărtăși informații direct între membrii E.C.A. fără să fie nevoie de solicitări oficiale;

- capacitatea de a solicita măsuri de cercetare penală direct între membri, fără să mai fie nevoie de comisii rogatorii; la fel și în cazul solicitărilor de măsuri coercitive;

- posibilitatea pentru membri de a fi prezenți în cadrul perchezițiilor la domiciliu, audierilor etc. în toate jurisdicțiile acoperite, ajutând la depășirea barierelor lingvistice din cadrul interogatoriilor;

- capacitatea de a coordona eforturile în mod spontan și de a avea schimburi informale de cunoștințe de specialitate;

- capacitatea de a crea și de a promova încrederea reciprocă între specialiștii din diferite jurisdicții și medii de lucru;

- E.C.A. oferă cea mai bună platformă pentru determinarea strategiei optime de anchetă;

- capacitatea Europol și Eurojust de a se implica prin oferirea de sprijin și asistență directă;

- capacitatea de a solicita finanțarea disponibilă din partea U.E., Eurojust sau Europol;

- participarea la o E.C.A. crește gradul de informare a conducerii și îmbunătățește efectuarea anchetelor internaționale.

Cadrul juridic pentru funcționarea echipelor comune de anchetă între statele membre ale U.E. îl constituie Decizia-cadru 2002/465/JAI a Consiliului privind echipele comune de anchetă³⁸, decizie ce a fost transpusă în legislația națională prin Legea nr. 302/2004.

Desigur că E.C.A. între statele membre ale Uniunii Europene sunt reglementate și prin Convenția privind asistența judiciară reciprocă în materie penală între statele membre ale U.E.³⁹

În contextul instrumentelor de cooperare judiciară în materie penală oferite de Eurojust, pentru a avea o viziune cu privire la implicarea Ministerului Public din România în folosirea acestora, ne vom referi, în continuare, la câteva date statistice furnizate de Raportul Eurojust pe anul 2015, publicat în 2016⁴⁰.

Astfel, România, prin intermediul Ministerului Public, a organizat patru întâlniri de coordonare și a participat la 29 de întâlniri de coordonare organizate de alte state (p. 15 Raport). Biroul național român la Eurojust a organizat patru centre de coordonare (în perioada respectivă, atât membrul național al României la Eurojust, cât și adjunctul acestuia erau procurori). Eurojust a finanțat 11 echipe comune de anchetă inițiate de România. Toate aceste date statistice se găsesc în jurul mediei Uniunii Europene, dovedind faptul că

---

³⁷ Varianta actualizată a Manualului este cuprinsă în documentul Consiliului Uniunii Europene cu nr. 15790/1/11.Rev.1, Bruxelles, 4 noiembrie 2011 (Eurojust 163, Copen 281, Enfopol 370, EJN 137, Genval 110, Enfocustom 127).

³⁸ Publicată în JO L 162 din 20 iunie 2002.

³⁹ Publicată în JO C 197 din 12 iulie 2000, art. 13.

⁴⁰ În format electronic pe portalul www.eurojust.europa.eu.

Ministerul Public folosește facilitățile oferite de Eurojust în materia cooperării judiciare între statele membre ale U.E.

În cursul anilor 2014-2015, membrul național român la Eurojust și adjunctul acestuia au organizat cu sprijinul procurorilor din cadrul Serviciului de cooperare judiciară internațională, relații internaționale și programe din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție acțiuni de raising awareness (de conștientizare a ofertei Eurojust) cu procurorii din cadrul parchetelor de pe lângă curțile de apel și a parchetelor subordonate acestora (Oradea, Timișoara, Craiova, Constanța etc.).

Aceste acțiuni au avut rezultate concrete, prin aceea că a crescut numărul cererilor adresate Eurojust provenind de la parchetele din România pentru organizarea de întâlniri de coordonare în anchetele transfrontaliere și, mai ales, pentru formarea de echipe mixte de anchetă.

Din punctul de vedere al preocupării Eurojust îndreptate pentru combaterea unor tipologii infracționale, se remarcă faptul că, de la bun început, Eurojust operează cu două categorii distincte:

- infracțiuni de interes prioritar: terorismul, criminalitatea informatică, migrația clandestină, traficul de persoane, fraudă, corupția, traficul de droguri și criminalitatea organizată împotriva proprietății comisă de grupuri mobile de criminalitate organizată (supranumite și MOGC);

- alte tipologii infracționale: spălarea banilor, infracțiunile contra intereselor financiare ale U.E. (așa-numitele infracțiuni PIF), pirateria maritimă, infracțiuni având ca victime minorii (abuzul sexual, traficul de minori, răpirea acestora și exploatarea imaginilor reprezentând acte de abuz sexual împotriva copiilor), infracțiunile contra mediului înconjurător și infracțiunile cu privire la desfășurarea activităților sportive (dopajul în sportul de performanță și „aranjarea meciurilor” – match fixing).

Ministerul Public a apelat la Eurojust și a fost, la rândul său, solicitat de Eurojust în legătură cu anchetele transfrontaliere vizând, în principal: criminalitatea informatică (România fiind menționată ca statul cu cele mai multe solicitări către Eurojust în acest domeniu în Raportul Eurojust pe anul 2015), traficul de persoane (România a fost statul membru cel mai solicitat în acest domeniu, potrivit aceluiași Raport), fraudă (România, alături de Ungaria, Grecia și Austria sunt statele cu cele mai multe solicitări), criminalitatea organizată împotriva proprietății comisă de grupurile mobile de criminalitate organizată (Raportul Eurojust din 2015 se referă expres la grupări infracționale de acest tip din Bulgaria și România implicate în furturi prin efracție, în serie, situație care a impus o întâlnire Europol pe această temă, la care au participat și birourile naționale ale României și Bulgariei). România este printre statele cu cele mai multe solicitări transmise via Europol în materia combaterii spălării banilor și, la fel, în materia infracțiunilor PIF. În ceea ce privește combaterea pirateriei maritime în zona Golfului Aden, trebuie menționat faptul că un procuror din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Serviciul de cooperare judiciară internațională, relații internaționale și programe este în prezent detașat în cadrul Misiunii Serviciului de Acțiune Externă al U.E. în Cornul Africii.

Un domeniu de interes pentru România din punctul de vedere al implicării sale în Eurojust îl constituie și cel al încheierii acordurilor de cooperare între acest organism și statele terțe, respectiv: S.U.A., Elveția, Norvegia, Liechtenstein, Islanda, FYROM și în special Republica Moldova, stat vecin României și generator important de criminalitate

transfrontalieră pe teritoriul țării noastre. O mai bună cooperare judiciară cu acest stat are potențialul de a reduce impactul criminalității organizate transfrontaliere la nivelul U.E., în special în domenii cum sunt: traficul de persoane și imigranți, activitatea grupurilor mobile de criminalitate organizată în materia infracțiunilor contra patrimoniului, exploatarea și traficul cu minori și tineri, contrabanda cu țigări, traficul de droguri și alte substanțe psihotrope etc.

Dintre rețelele de puncte de contact menționate la începutul capitolului, R.J.E., cea a experților E.C.A. și cea privind persoanele responsabile de genocid, crime împotriva umanității și crime de război își au secretariatul în cadrul Eurojust și se bazează pe resursele financiare ale acestui organism al U.E. De asemenea, Eurojust organizează și finanțează Forumul Consultativ al Procurorilor Generali și al Directorilor de Servicii de Procuratură din Statele Membre ale U.E.

2.2. Rețeaua Judiciară Europeană (R.J.E./EJN)

Înființată în anul 1998 prin documentul Consiliului intitulat Acțiunea comună 98/428/JAI⁴¹, rețeaua are ca scop facilitarea cooperării judiciare în materie penală între statele membre ale U.E. Începând din anul 2003, Secretariatul R.J.E. funcționează în cadrul Eurojust, iar, în conformitate cu prevederile Deciziei 2002/187/JAI a Consiliului⁴², prin care s-a înființat Eurojust, acest din urmă organism al U.E. „întreține relații privilegiate cu Rețeaua Judiciară Europeană, bazată pe consultare și complementaritate”.

Prin Decizia 2008/976/JAI a Consiliului⁴³ privind Rețeaua Judiciară Europeană, documentul „Acțiunea comună a Consiliului” a fost abrogat și înlocuit cu prevederile deciziei sus-menționate.

Rețeaua Judiciară Europeană este constituită din unul sau mai multe puncte de contact în fiecare stat membru, avându-se în vedere competențele interne și acoperirea întregului teritoriu al statului. Potrivit art. 2 al deciziei, în structura R.J.E. intră automat autoritățile centrale care răspund de cooperarea judiciară internațională în materie penală. În cazul României, aceste autorități centrale sunt: Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – Serviciul de cooperare judiciară internațională, relații internaționale și programe și, respectiv, Ministerul Justiției, prin Direcția drept internațional și cooperare judiciară. Distincția de competență între cele două autorități centrale în domeniul cooperării judiciare internaționale în materie penală este dată, în principal, de caracteristica cererii de cooperare judiciară internațională, mai exact de împrejurarea dacă aceasta se referă la faza de urmărire penală sau la faza de judecată (inclusiv procedura de extrădare).

Mai mult, fiecare stat membru numește un corespondent național la R.J.E.

După cum am văzut și mai sus, R.J.E. dispune de un secretariat, care la ora actuală este susținut și găzduit de Eurojust și care răspunde de administrarea rețelei.

Punctele de contact sunt considerate „intermediari activi” în cadrul facilitării cooperării judiciare internaționale, având printre atribuții: stabilirea unor contacte directe între autoritățile judiciare implicate în lucrări de cooperare judiciară internațională; furnizarea atât către autoritățile naționale, cât și către cele ale altor state membre de informații privind dreptul

⁴¹ Publicat în JO L 191 din 7 iulie 1998, p. 4.

⁴² Publicată în JO L 63 din 6 martie 2002, p. 1 pentru citat.

⁴³ Publicată în JO L 348/130 din 24 decembrie 2008.

aplicabil în materie, în vederea pregătirii și executării în mod eficient a lucrărilor din domeniul de referință; organizarea, promovarea și participarea la reuniuni profesionale destinate trainingului în domeniul cooperării judiciare, inclusiv prin conlucrare cu Rețeaua Europeană de Training Judiciar (EJTN – European Judicial Training Network); participarea la consultări legate de transpunerea în dreptul național a unor acte normative ale U.E. sau de găsirea celor mai adecvate formule de interpretare și constituire de bune practici în materie.

Rețeaua Judiciară Europeană organizează reuniuni plenare periodic (cel puțin de 3 ori pe an), având ca scopuri principale: crearea cadrului adecvat punctelor de contact naționale de a stabili legături între ele, de a face schimb de experiență în special în ceea ce privește funcționalitatea rețelei și a constitui un forum de discuții asupra problemelor practice și juridice întâlnite de statele membre în contextul cooperării judiciare, mai ales în ceea ce privește punerea în executare a măsurilor adoptate de U.E.

La rândul lor, potrivit art. 6 din decizie, corespondenții naționali ai R.J.E. se reunesc ad-hoc, cel puțin o dată pe an, în funcție de nevoile constatate de membrii săi, la invitația corespondentului național al statului care deține președinția Consiliului, având ca obiect, în special, discutarea problemelor administrative ale rețelei.

Ca urmare a colectării informațiilor relevante din partea componentelor R.J.E., secretariatul acestei rețele pune la dispoziția punctelor de contact, dar și a tuturor autorităților judiciare naționale, următoarele tipuri de informații, ce pot fi accesate în concret pe domeniul web al rețelei, incluzând și Atlasul Judiciar European: informații privind punctele de contact din fiecare stat membru, însoțite de explicații privind responsabilitățile acestora la nivel național; informații care să permită autorității solicitante dintr-un stat membru să identifice cu ușurință autoritatea dintr-un alt stat membru competentă pentru a primi și executa cererea sa, precum și deciziile privind cooperarea judiciară, inclusiv instrumentele de punere în aplicare a principiului recunoașterii reciproce a deciziilor judiciare; informații concise de natură juridică și practică privind sistemele judiciare și procesuale din statele membre; textele instrumentelor juridice relevante și, pentru convențiile în vigoare, textele declarațiilor, notificărilor și al rezervelor.

În afara paginii web a R.J.E., rețeaua dispune și de o conexiune de telecomunicații securizată și criptată pentru desfășurarea activității operaționale a acesteia.

Una din prevederile de substanță ale deciziei Consiliului este cea cuprinsă în art. 10, potrivit căreia: „*Rețeaua Judiciară Europeană și Eurojust întrețin relații privilegiate între ele, bazate pe consultare și complementaritate, în special între punctele de contact ale unui stat membru, membrul național al aceluiași stat la Eurojust și corespondenții naționali ai R.J.E. și ai Eurojust.*”

Printre măsurile avute în vedere de Consiliu în scopul realizării interoperabilității între Eurojust și R.J.E. se numără și următoarele: R.J.E. pune la dispoziția Eurojust informația la care s-a făcut referire mai sus, precum și conexiunea de telecomunicații securizată cu care R.J.E. este dotată; punctele de contact din cadrul rețelei își informează, de la caz la caz, propriul stat membru cu privire la toate cazurile pentru care consideră Eurojust că este într-o situație mai bună pentru a le gestiona, iar membrii naționali ai Eurojust pot participa la reuniuni ale R.J.E. la invitația acesteia din urmă.

La fiecare 2 ani, R.J.E. prezintă Parlamentului European, Consiliului și Comisiei un raport privind activitatea sa, iar Consiliul evaluează la fiecare 4 ani funcționarea R.J.E. pe baza unui raport întocmit de Comisie în cooperare cu rețeaua.

2.3. Rețeaua experților naționali în echipe comune de anchetă

Înființată în iulie 2005, ca urmare a Deciziei Consiliului luată în cadrul „Programului de la Haga”, Rețeaua experților E.C.A. este alcătuită din puncte de contact la nivel național din domeniul judiciar (parchete și unități de poliție ori alte agenții de aplicare a legii, în măsura în care acestea au competențe conferite de dreptul național în materia echipelor comune de anchetă). Scopul acestei rețele constă în stimularea utilizării E.C.A. și promovarea schimbului de informații și bune practici în domeniul utilizării acestui instrument deosebit de eficient al asistenței judiciare în materie penală între statele membre ale U.E. Secretariatul acestei rețele este găzduit de Eurojust începând din anul 2011.

Rețeaua are întâlniri anuale ale experților naționali, în cadrul cărora se dezbate tematici de interes în materia E.C.A.

De exemplu, la cea de-a XI-a întâlnire anuală a experților naționali E.C.A., ce s-a desfășurat în perioada 11-12 iunie 2015⁴⁴, subiectul cel mai important abordat a fost: „Creșterea accesului la E.C.A. – ce instrumente sunt necesare pentru susținerea practicilor inovatoare?”. A fost vorba, în special, de necesitatea revizuirii unor documente în materia echipelor comune de anchetă, ce există deja la nivelul Eurojust, printre care: manualul E.C.A., modelul de acord pentru constituirea E.C.A. și planul de acțiune operațională al E.C.A.

În cadrul Rețelei experților naționali în echipe comune de anchetă există o zonă cu acces limitat, mai exact, o platformă web care funcționează ca un depozitar unic pentru informațiile legate de E.C.A., în special pentru cele privind legislația. În anul 2015, s-a luat decizia să se extindă accesul la această platformă pentru toți practicienii din statele U.E. interesați (de exemplu, pentru persoanele care reprezintă puncte de contact ale altor rețele, cum ar fi R.J.E.).

O altă dezvoltare interesantă în materia E.C.A. la nivelul Eurojust a constituit-o elaborarea diacronică a așa-numitelor „Fiches Espagnoles” („fișe spaniole”), acestea conținând rezumate ale legislației din fiecare stat membru cu privire la înființarea și operarea unei E.C.A.

La sfârșitul anului 2015, a fost elaborat de Eurojust un prim raport de evaluare al E.C.A., în care se analizează un număr total de 42 de astfel de aplicații ale asistenței judiciare în materie penală, primite de Secretariatul Rețelei între aprilie 2014 și octombrie 2015. Raportul subliniază principalele beneficii, bune practici și dificultățile experimentate de practicieni în această materie.

După cum s-a arătat mai sus, unul din atuurile majore în înființarea și operarea unei E.C.A. prin Eurojust constă în posibilitatea obținerii finanțării pentru aceasta din partea U.E. Astfel, interacțiunea reușită între Eurojust și Rețeaua experților naționali în echipe comune de anchetă este evidențiată și de responsabilitatea dată Secretariatului, începând cu anul 2013, de a gestiona asistența financiară pe care Eurojust o acordă pentru echipele comune de anchetă.

Trebuie menționat faptul că, dat fiind obiectul de activitate al Eurojust, în sensul ariei infraționale pe care o acoperă, din cadrul Ministerului Public din România, unitatea care

---

⁴⁴ Raport anual Eurojust pe anul 2015, publicat de Eurojust în anul 2016, p. 77 și următoarele (variantea tradusă în limba română se găsește sub formă de document electronic la adresa http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/corporate/eurojust%20Annual%20Reports/Annual%20Report202015/AR2015_RO_WEB.pdf), accesat ultima oară la data de 24 ianuarie 2017.

are experiența cea mai bogată și diversificată în materie de echipe comune de anchetă este Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism.

2.4. Sistemul Eurojust de management al cazurilor (CMS)⁴⁵

Pentru eficiența oricărui organism care presupune prelucrarea unor date referitoare la cauze concrete, se impune existența unei structuri de management al cazurilor înregistrate, operate și finalizate în interiorul sistemului. În concret, este vorba despre o bază de date în care se introduc informații relevante legate de cauzele procesate de Eurojust și care permite căutarea selectivă, în funcție de diferite criterii.

O parte din statele membre ale Eurojust sunt conectate printr-o rețea securizată (criptată) la această bază de date.

În legătură cu sistemul Eurojust de management al cazurilor, la fel ca și în situația altor instrumente de lucru similare din justiție, apar două probleme esențiale ce trebuie urmărite și monitorizate permanent: calitatea și caracterul complet al informației ce se introduce în baza de date, precum și protecția datelor, cu atât mai mult cu cât normele Eurojust implică standarde înalte în domeniul prelucrării automate a datelor cu caracter personal.

În legătură cu protecția datelor, la ora actuală standardul prevăzut de Uniunea Europeană este cel al Deciziei-cadru 2008/977/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind protecția datelor cu caracter personal prelucrate în cadrul cooperării polițienești și judiciare în materie penală⁴⁶.

Începând cu data de 25 mai 2018, aceste reguli vor deveni mult mai stricte odată cu intrarea în vigoare a Regulamentului U.E. 2016/679 al Parlamentului European și Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE, precum și cu ocazia transpunerii în dreptul național, până la aceeași dată, a Directivei U.E. 2016/680 a Parlamentului European și a Consiliului din 27 aprilie 2016, privind protecția persoanelor fizice referitor la prelucrarea datelor cu caracter personal de către autoritățile competente în scopul prevenirii, depistării, investigării sau urmăririi penale a infracțiunilor sau al executării pedepselor și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Deciziei-cadru 2008/977/JAI a Consiliului⁴⁷.

2.5. Rețeaua europeană de anchetă cu privire la genocid, crime contra umanității și crime de război

Această rețea a fost înființată prin Decizia nr. 2002/494/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002⁴⁸, iar secretariatul acesteia a luat ființă în temeiul art. 25 lit. a) din Decizia Eurojust⁴⁹, începând însă să funcționeze efectiv doar în anul 2011.

Rețeaua a fost instituită pentru a asigura o cooperare strânsă între autoritățile naționale pentru anchetarea și urmărirea penală a infracțiunii de genocid, a crimelor contra umanității și a crimelor de război.

⁴⁵ CMS = Case Management System = Sistemul de Management al Cazurilor.

⁴⁶ Publicată în JO L 350/69 din 30 decembrie 2008.

⁴⁷ Ambele acte normative din dreptul Uniunii Europene au fost publicate în JO L 119 din 4 mai 2016.

⁴⁸ Publicată în JO L 167/1 din 26 iunie 2002.

⁴⁹ Decizia Eurojust, astfel cum a fost modificată prin Decizia 2009/426/JAI a Consiliului din 16 decembrie 2008, publicată în JO L 138/14 din 4 iunie 2009.

Potrivit Strategiei rețelei europene sus-menționate⁵⁰, această rețea este în prezent singurul organism al Uniunii Europene cu mandat de a sprijini statele membre și de a facilita coordonarea activităților în combaterea impunității pentru autorii crimelor internaționale cele mai grave.

Autoritățile naționale sunt reprezentate în rețea prin intermediul punctelor de contact naționale: procurori, anchetatori și autorități implicate în asistența judiciară în materie penală, care se ocupă de urmărirea penală a infracțiunilor internaționale extrem de grave, la care s-a făcut referire mai sus. Pe lângă autoritățile naționale din statele membre ale U.E. și echivalentele lor din Canada, Norvegia, Elveția și S.U.A., rețeaua asigură legătura și cu reprezentanții Comisiei Europene, Eurojust, ai Curții Penale Internaționale și ai tribunalelor penale internaționale ad-hoc (spre exemplu, TPIR⁵¹, TPIFY⁵², TSSL⁵³), ai Comitetului Internațional al Crucii Roșii, Interpol și ai organizațiilor societății civile ce au ca obiect de activitate lupta pentru drepturile omului și libertățile sale fundamentale, contra torturii și tratamentelor crude, inumane și degradante.

Activitățile principale ale acestei rețele vizează: desfășurarea anchetelor cu privire la principalele crime internaționale; identificarea autorilor și participanților la săvârșirea unor astfel de infracțiuni, a victimelor și martorilor, în cazul procedurii de solicitare a azilului; protecția și asistența martorilor provenind din alte țări decât cele ale U.E.; obținerea probelor pentru susținerea acuzații în procedurile penale desfășurate în afara U.E.; implicarea companiilor în comiterea de crime internaționale; înghețarea și confiscarea averilor rezultate din astfel de infracțiuni și aflate în străinătate; stabilirea unei subordonări în vederea anchetării infracțiunilor; lucrul cu intermediarii locali în cazul anchetelor judiciare; asigurarea serviciilor de traducere și interpretariat în vederea garantării unui proces echitabil în cazul extrădării în țări terțe; cererile de asistență judiciară adresate statelor tocmai ieșite dintr-o situație de conflict armat; lucrul cu reglementări juridice diferite atunci când se stabilește o competență extraordinară judiciară în cadrul unui sistem național; examinarea strategiilor de finalizare a mandatelor tribunalelor penale internaționale ad-hoc (de tipul TPIR, TPIFY, TSSL etc.). Rețeaua își asumă, de asemenea, punerea în aplicare a principiului complementarității, prevăzut de Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale.

Reuniunile rețelei au loc de două ori pe an, iar fiecare reuniune este structurată în două secțiuni, o secțiune deschisă și una confidențială, la care participă doar punctele de contact naționale și cele corespondente din statele cu statut de observator, creând astfel un mediu securizat pentru schimbul de informații operaționale privind anchetele în curs de desfășurare și cererile de extrădare legate de infracțiunile de genocid, crime contra umanității și crime de război.

Până în prezent, Ministerul Public din România nu are o unitate sau subunitate specializată în anchetarea și trimiterea în judecată a crimelor sus-menționate, cu precizarea că, în măsura în care aceste infracțiuni sunt săvârșite de militari, competența de urmărire penală revine parchetelor militare, cel mai probabil Secției parchetelor militare din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

---

⁵⁰ Document al Consiliului Uniunii Europene nr. 15581/2/14, Rev.2, Bruxelles, 4 februarie 2015, Genval 70, COPEN 286, DROIPEN 134, Eurojust 198, Enfopol 362, JAI 878, Cohom 156, Relex 932.

⁵¹ TPIR = Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda.

⁵² TPIFY = Tribunalul Penal Internațional pentru Fosta Iugoslavie.

⁵³ TSSL = Tribunalul Special pentru Sierra Leone.

2.6. Forumul Consultativ al Procurorilor Generali și al Directorilor de Servicii de Procuratură din Statele Membre ale Uniunii Europene

Fără a se confunda cu Rețeaua „Nadal” a procurorilor generali și echivalenți ai acestora, ce funcționează, deopotrivă, sub egida Uniunii Europene, forumul sus-amintit a fost înființat în anul 2010, cu scopul consolidării cooperării judiciare și a încrederii reciproce între statele membre, precum și în vederea furnizării de observații și comentarii din partea experților judiciari naționali pentru instituțiile U.E., în vederea dezvoltării spațiului de libertate, securitate și justiție.

Întâlnirile acestui Forum Consultativ sunt bianuale și sunt găzduite de statul membru al U.E. care deține președinția semestrială a Consiliului.

În ultimii doi ani, întâlnirile Forumului Consultativ s-au desfășurat după cum urmează:

a) iunie 2015 – cea de-a IX-a reuniune a Forumului Consultativ, organizată de președinția letonă a Consiliului, la Riga, s-a axat pe discutarea problematicii înființării Parchetului European și a relației sale cu Eurojust, dar și cu alte instituții, agenții sau structuri ale U.E., printre care: OLAF (Oficiul de Luptă Antifraudă al Uniunii Europene), Europol și Rețeaua Judiciară Europeană. O altă chestiune importantă a constituit-o prezentarea punctului de vedere al Eurojust cu privire la fenomenul luptătorilor străini și răspunsul justiției penale față de acesta. În marginea lucrărilor Forumului Consultativ s-a desfășurat seminarul strategic cu tema: „*Conflictele de jurisdicție, transferul de proceduri și ne bis in idem: succese, neajunsuri și soluții*”⁵⁴. Subiectele discutate în acest cadru s-au referit la: identificarea timpurie a existenței unor proceduri paralele în state membre diferite (în acest sens s-a insistat asupra obligației de informare a Eurojust în astfel de cazuri, precum și a creării la nivel național a unor baze de date cu privire la procedurile în curs de desfășurare, la fel ca și importanța interoperabilizării acestor baze de date cu sistemul Eurojust de management al cazurilor); criteriile pentru stabilirea celui mai bun loc în care să se efectueze urmărirea penală (în acest sens a fost apreciat ca fiind util *Ghidul european de stabilire a jurisdicției* care trebuie să efectueze urmărirea penală, cu remarcarea necesității de dezvoltare continuă a ideilor acestuia prin stipularea de criterii suplimentare care să reflecte recente evoluții în justiția penală europeană); transferul de proceduri (au fost remarcate adesea lipsa informațiilor despre continuarea unui caz, lipsa termenelor, probleme de traducere necorespunzătoare și probleme privind valabilitatea probelor administrate într-o altă jurisdicție); *ne bis in idem* (s-a insistat asupra incertitudinilor care persistă în materia definirii noțiunii de „*aceleași fapte*”, precum și a identificării exacte a momentului în care, într-un caz, „*se dispune definitiv*”);

b) decembrie 2015 – cea de-a X-a reuniune a Forumului Consultativ a avut loc la Luxembourg, fiind precedată de un atelier de lucru Eurojust intitulat „*Reținerea datelor în lupta contra criminalității grave: calea de urmat*”. În acest domeniu, trebuie reamintită Directiva 2002/58/CE⁵⁵, care a fost elaborată în scopul protejării dreptului fundamental la viață privată al cetățenilor statelor membre ale U.E., prin stabilirea unor norme pentru procesarea de către furnizorii de rețele și servicii a datelor de trafic și localizare generate de utilizarea serviciilor de comunicații electronice. Ulterior, în interesul desfășurării eficiente a

⁵⁴ Raportul pe tema seminarului aprobat prin Documentul Consiliului 141272/15.

⁵⁵ Directiva 2002/58/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 iulie 2002 privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor publice, publicată în JO L 201/37 din 31 iulie 2002.

urmăririi penale în cauze privind criminalitatea serioasă, a apărut Directiva 2006/24/CE⁵⁶, supranumită și DRD („*Data Retention Directive*”), care a stabilit criterii armonizate de restricționare a dreptului la viață privată al cetățenilor și rezidenților în folosul interesului anterior menționat. În aprilie 2014, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a invalidat DRD în cauza *Digital Rights Ireland Ltd.*⁵⁷ cu motivarea că directiva cu privire la reținerea datelor nu respectă principiul proporționalității și necesității în raport cu obiectivele urmărite: eficiențizarea anchetelor penale și protecția vieții private a cetățenilor și rezidenților U.E.

Statele membre ale Uniunii Europene au reacționat însă diferit față de concluziile hotărârii sus-menționate a C.J.U.E., însă, în cele mai multe cazuri, au fost abrogate sau modificate prevederile corespunzătoare din legislația națională, rezultând astfel dificultăți importante în anchetarea cazurilor transfrontaliere privind infracțiunile grave și disfuncționalități marcante în organizarea cooperării judiciare în materie. În noul context, preocupările sunt legate de: identificarea obstacolelor create de invalidarea DRD și crearea de noi regimuri juridice naționale care au apărut ca o consecință a acesteia; posibilele soluții și bune practici în soluționarea unor astfel de provocări, atât în cazurile interne, cât și, mai ales, în cele transfrontaliere; identificarea necesităților de acțiune legislativă și cooperare suplimentară.

Invalidarea DRD prin hotărârea Curții de la Luxembourg a fost, de fapt, principala temă de dezbateră a celei de-a X-a reuniuni a Forumului Consultativ al Procurorilor Generali și al Directorilor Serviciilor de Procuratură din Statele Membre ale Uniunii Europene. Alte dezbateri au abordat tematica terorismului și a luptătorilor străini, iar pentru că, în cursul anului 2015, teritoriul Uniunii Europene a fost traversat de un val de imigranți provenind din țările Orientului Apropiat și Orientului Mijlociu (în special din Siria, ca urmare a războiului civil aflat în curs în această țară), un alt subiect important de pe ordinea de zi l-a constituit transmiterea de informații despre inițiativele U.E. de soluționare a problemei imigranților, precum și despre activitățile Eurojust de abordare a problematicei imigrației clandestine;

c) iunie 2016 – cea de-a XI-a reuniune a Forumului Consultativ al Procurorilor Generali și al Directorilor Serviciilor de Procuratură din Statele Membre ale Uniunii Europene a avut loc la Haga, constituind singura astfel de întâlnire din cursul anului 2016, coorganizată de președinția olandeză a Consiliului (din prima jumătate a anului 2016) și de președinția slovacă a Consiliului (din cel de-al doilea semestru al anului 2016). Temele principale abordate⁵⁸ au fost: criminalitatea informatică, terorismul și traficul ilegal de imigranți; cooperarea cu statele terțe cheie în materia combaterii criminalității serioase și organizate, precum și problematica „*ordinului european de anchetă*” (așa-numita „*Directivă E.I.O.*” – Directiva 2014/41/UE din 3 aprilie 2014, la care ne-am referit pe larg în cadrul punctului XI.1.3).

---

⁵⁶ Directiva 2006/24/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 martie 2006 privind conservarea datelor generate sau tratate în legătură cu prestația de servicii de comunicații electronice, de acces public la rețelele publice de comunicații și pentru modificarea Directivei 2002/48/CE, publicată în JO L 105/54 din 13 aprilie 2006.

⁵⁷ Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene, Marea Cameră, din 8 aprilie 2014, C- 293/12 (ECLI:EU:C:2014:238) în cauza *Digital Rights Ireland and Seitlinger and Others*.

⁵⁸ Documentul Consiliului Uniunii Europene nr. 12396/16, JAI 767, CATS 67 Eurojust 118, Bruxelles, 22 septembrie 2016, varianta în limba engleză (anexă).

În marginea reuniunii Forumului Consultativ a avut loc un seminar strategic pe tema criminalității informatice, de altfel, prima temă dezbătută în cadrul reuniunii. Cu privire la această tematică, atât seminarul strategic „*Keys to Cyberspace*”, cât și Forumul au pus la dispoziția participanților informațiile necesare pentru depășirea provocărilor, în special în ceea ce privește cooperarea cu furnizorii de servicii IT aflați pe teritoriul statelor terțe și, îndeosebi, în S.U.A., precum și în privința folosirii tot mai frecvente a comunicațiilor criptate.

Forumul Consultativ a luat notă, de asemenea, de inițiativa președinției olandeze a Consiliului de a stabili o *Rețea Judiciară Europeană pentru Criminalitatea Informatică*. Inițiativa a fost puternic susținută, fiind percepută ca o cale eficientă de a găzdui contactele dintre autoritățile judiciare cu experiență și specializate în acest domeniu, în vederea creșterii eficacității investigațiilor și a trimiterii în judecată a infracțiunilor de criminalitate informatică, dar și a celor al căror *modus operandi* presupune folosirea de mijloace IT (de pildă, fraudele prin folosirea neautorizată a datelor cardurilor bancare) ori a infracțiunilor pentru a căror dovedire sunt necesare investigații penale în mediul virtual (de tipul perchezițiilor IT sau al expertizelor în acest domeniu).

În legătură cu dezvoltarea unei astfel de noi rețele, unii membri ai Forumului au subliniat importanța de a se evita duplicarea obiectivelor altor rețele de puncte de contact sau structuri ale U.E., în special Eurojust și R.J.E. S-a format, așadar, un consens în ceea ce privește ideea că noua rețea nu ar trebui să preia sau să înlocuiască funcții tradiționale ale Eurojust sau R.J.E., însă ar trebui să coopereze mai puternic cu alți parteneri internaționali din domeniu, în special cu Centrul European pentru Criminalitate Informatică din cadrul Europol (EC.3), precum și cu organismele de specialitate ale Consiliului Europei, precum Comitetul T-CY pentru implementarea Convenției Consiliului Europei asupra Criminalității Informatică (supranumită și „*Convenția de la Budapesta*” din anul 2001⁵⁹).

Membrii Forumului Consultativ au considerat că, mai degrabă, această rețea ar fi potrivit să funcționeze ca un think-tank („*grup de reflecție*”), care să fie dotat cu un portal conținând informație pentru uzul autorităților judiciare, cu scopul de a asista practicienii prin facilitarea contactelor informale între aceștia și specialiști din domeniu, a schimbului de informații asupra legislației interne relevante și a provocărilor legate în special de natura volatilă a probelor electronice (*e-evidence*), de durată importantă a procedurilor de asistență judiciară în materie penală, în special atunci când sunt implicate și state terțe (de exemplu, S.U.A. sau Canada). Printre altele, s-a considerat că nou-proiectata rețea ar trebui să strângă și să împărtășească bunele practici în materia impactului criptării comunicațiilor asupra strângerii probelor în cauzele penale, admisibilitatea înaintea instanțelor a probelor informatice și în materia dificultăților ridicate în cazul unor anchete eficiente de regimurile juridice diferite pe care le au, în dreptul intern al statelor membre, reținerea datelor (ca urmare a invalidării DRD, la care ne-am referit pe larg mai sus).

Terorismul și traficul clandestin de imigranți au constituit temele abordate în continuare la reuniunea Forumului Consultativ din anul 2016. Aceste discuții au venit la scurt timp după atentatele teroriste din Franța și Belgia, astfel încât experții acestor două state au avut ocazia de a-și expune concluziile generate de experiența directă pe care au avut-o cu terorismul.

---

⁵⁹ Convenția Consiliului Europei din 23 noiembrie 2001 privind criminalitatea informatică, ratificată de Parlamentul României prin Legea nr. 64/2004, publicată în M. Of. nr. 343 din 20 aprilie 2004.

O chestiune esențială dezbătută la acest forum a fost aceea a posibilității de a aplica teroriștilor normele dreptului internațional umanitar, iar nu normele interne de drept, în special în cazul în care actele criminale sunt comise de luptătorii străini în Siria sau alte state din Orientul Apropiat și Orientul Mijlociu. Insistăm asupra dezbaterii acestei chestiuni subtile juridice pentru că în doctrina juridică internațională au fost exprimate opinii deosebit de interesante, dar diametral opuse, asupra statutului juridic al luptătorilor străini: teroriști ori combatanți în conformitate cu „*Dreptul de la Geneva*” (*jus in bello*)?

În legătură cu problematica luptei împotriva terorismului s-a ridicat chestiunea mijloacelor de comunicare electronice, văzute și din perspectiva criminalității informatice, în special în legătură cu o tot mai largă folosire a criptării comunicațiilor și a răspunsului dificil, uneori chiar absent, al furnizorilor de servicii de comunicații (de tipul „*What's App*” și „*Telegramm*”) față de cererile de administrare de probe din partea autorităților judiciare.

Cu privire la traficul clandestin de imigranți în Europa, lucrările Forumului au subliniat necesitatea adaptării viziunii comune, în sensul că acest fenomen reprezintă criminalitate organizată *per se*, beneficiind astfel de toate facilitățile internaționale, europene și naționale pe care acest statut le atrage, atât din punct de vedere reglementar, cât și, mai ales, practic (agenții de investigare și procurori specializați, convenții internaționale și regionale cu aplicare sectorială, asistență judiciară internațională în materie penală dedicată fenomenului etc.).

Unele abordări din partea statelor membre ce se confruntă pregnant cu acest fenomen, de exemplu Italia, insistă asupra unor dezvoltări doctrinare de tipul „*autorului mediat*” al infracțiunii, tip de participare penală ce surprinde mult mai bine esența fenomenului față de clasică „*instigare*”.

Cooperarea cu statele terțe „*cheie*” în combaterea infracționalității serioase și organizate, incluzând terorismul și traficul ilegal de imigranți este de o importanță crucială pentru că, o bună parte din sediile furnizorilor de comunicații on-line sau electronice, la nivel mondial, se găsesc localizate în astfel de state (în principal S.U.A. și Canada), fiind supuse ordinii juridice naționale a acestora.

Alte chestiuni privitoare la combaterea traficului ilegal cu imigranți în relație cu statele terțe se referă la faptul că, în legislația națională a unora dintre acestea, infracțiunea la care s-a făcut referire nu este incriminată, făcând astfel imposibilă folosirea majorității instrumentelor de cooperare judiciară în materie penală necesare combaterii eficiente a fenomenului. Toate aceste neconcordanțe generează probleme majore în materia strănerii de probe admisibile în instanță pe calea comisiilor rogatorii ori a echipelor comune de anchetă. Alte dificultăți majore în domeniile infracționale menționate sunt legate de transformarea informațiilor colectate de serviciile de profil ale statelor în probe ori folosirea directă a acestora ca probe înaintea unor jurisdicții, ce le admit conform legii aplicabile acestora.

Ca un comentariu față de problematica standardelor de admisibilitate a probelor obținute prin exploatarea informațiilor colectate de serviciile de informații, dar și a celor rezultate din anchetele desfășurate pe teritoriul statelor terțe, considerăm că, față de scopul, de finalitatea acestor anchete (combaterea unora dintre cele mai periculoase fenomene care pun în pericol însăși existența „*legalității*” și a „*statelor*” în lume), aceste standarde pur procedurale, adesea formale, ar trebui să fie interpretate într-un sens mai larg, care să permită, într-o măsură mult mai mare, aflarea adevărului în cauză, prin coroborarea unei pluralități de tipologii segmentare de mijloace de probă, chiar dacă unele din acestea sunt

afectate parțial de vicii procedurale ne semnificative. Altminteri, neadaptarea dreptului la realitățile concrete, deosebit de dure, pe care le creează infracționalitatea serioasă și, în special, terorismul va putea conduce la redundanța totală a justiției penale ca principal mijloc de combatere a criminalității. Principiul legalității trebuie subordonat întotdeauna principiului statului de drept, ce include, în mod evident, un element teleologic vizând „adevărul” în detrimentul elementelor superficiale procedurale.

De asemenea, apreciem că atenția deosebită ce trebuie, în mod firesc, acordată drepturilor omului în procedura penală ar trebui canalizată într-o mai mare măsură și către drepturile victimelor infracționalității grave pentru că, prin infracțiune, sunt lezate, în mod direct și nemijlocit, drepturile fundamentale ale acestora (dreptul la viață, libertate, integritate corporală și sănătate, proprietate, dreptul de a nu fi victimă a discriminării bazate pe criterii ilegale, cum sunt rasismul, xenofobia, antisemitismul etc.).

Una dintre metodele avansate de reuniunea Forumului Consultativ în chestiunea cooperării cu statele terțe o constituie și extinderea cadrului convențional internațional, care să oblige, din punct de vedere juridic, și aceste state să respecte standarde apropiate sau identice cu cele europene.

Concluziile Forumului Consultativ indică, drept exemplu, necesitatea ratificării Protocolului Națiunilor Unite împotriva traficului de imigranți pe pământ, pe mare și prin aer⁶⁰ ca o condiție fundamentală a unor anchete eficiente și solide în cauzele penale vizând respectivul fenomen infracțional. Deopotrivă, forumul recomandă încheierea de acorduri bilaterale/multilaterale între statele membre ale U.E. și state terțe în vederea întăririi cooperării judiciare internaționale cu acestea din urmă.

Mai mulți membri ai Forumului Consultativ au insistat asupra unei alte idei valoroase în ceea ce privește intensificarea cooperării judiciare cu statele terțe, și anume dezvoltarea continuă, tot mai susținută, a unei rețele de puncte de contact a Eurojust în statele terțe. Reamintim că, până în prezent, nu există decât magistrați de legătură ai Eurojust în unele state terțe. Aceștia nu formează o rețea și, de altfel, sunt puțini din punct de vedere numeric.

În finalul celei de-a XI-a reuniuni a Forumului Consultativ s-a dezbătut, și de această dată, problema extrem de importantă a Directivei 2014/41/U.E. din 3 aprilie 2014 cu privire la ordinul european de anchetă în materie penală (E.I.O.), la care ne-am referit mai sus, în repetate rânduri.

2.7. Rețeaua Procurorilor Generali sau a Șefilor Instituțiilor Echivalente de pe lângă Curțile Supreme de Justiție ale Statelor Membre ale Uniunii Europene (Rețeaua „Nadal”)

În perioada 11-13 mai 2016, a avut loc la Haga cea de-a IX-a întâlnire a Rețelei Procurorilor generali sau șefilor instituțiilor echivalente de pe lângă Curțile Supreme de Justiție ale Statelor Membre ale Uniunii Europene (Rețeaua Nadal).

---

⁶⁰ A se vedea Legea nr. 565/2002 pentru ratificarea Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, a Protocolului privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, precum și a Protocolului împotriva traficului ilegal de imigranți pe calea terestră, a aerului și pe mare, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptate la New York la 15 noiembrie 2000, publicată în M. Of. nr. 813 din 8 noiembrie 2002.

Reuniunea a fost consacrată discutării a trei subiecte importante, legate de activitatea parchetelor și instituțiilor similare din U.E., și anume: Directiva 2013/40/UE privind atacurile împotriva sistemelor informatice, Directiva 2014/41/UE privind ordinul european de anchetă (act normativ la care ne-am referit pe larg în subcapitolul destinat cooperării judiciare internaționale) și propunerea de regulament privind înființarea Parchetului European (la care ne vom referi ulterior, în subpunctul imediat următor). A fost analizată, de asemenea, jurisprudența C.E.D.O. din ultimii ani, ce are legătură cu încălcări ale drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în relație cu societatea informatizată.

Directiva 2013/40/EU privind atacurile împotriva sistemelor informatice⁶¹ conține prevederi care sunt necesare în lupta împotriva atacurilor la scară mare contra sistemelor informatice, precum și sancțiuni penale pentru aceste infracțiuni, cel puțin în cazurile grave. Directiva dă o nouă forță instrumentelor utilizate în lupta împotriva infracționalității cibernetice. În plus, îmbunătățește cooperarea transfrontalieră între autoritățile judiciare și organele de poliție ale statelor membre, consolidând rețeaua existentă a punctelor de contact, prin introducerea obligativității de a executa/analiza cererile urgente într-un interval de 8 ore.

În cele din urmă, directiva prevede obligativitatea de colectare a datelor statistice privind atacurile informatice și pentru statele membre, existența unor canale prin intermediul cărora să fie asigurată posibilitatea de sesizare a infracțiunilor către autoritățile competente.

Ambele directive oferă statelor membre o bază pentru alegerea celor mai apte instrumente de cooperare judiciară în lupta împotriva criminalității informatice și a infracțiunilor care afectează rețelele de informații.

Infraționalitatea informatică și cea vizând atacurile asupra rețelelor de informații nu numai că a crescut în mod îngrijorător, atât în ceea ce privește cantitatea, cât și privind impactul asupra societății, diferiții factori legali, tehnologici sau organizaționali îngreunând efortul autorităților de a ține pasul cu această dezvoltare nocivă.

Infrațiunile săvârșite prin intermediul internetului sunt aproape prin definiție internaționale. Victimele și infractorii sunt deseori localizați în țări diferite, dar, mai ales, infrastructura utilizată pentru transmiterea și stocarea datelor electronice referitoare la acest tip de infracțiuni, ca, de exemplu, e-mailuri, fotografii sau mesaje text sunt, de regulă, răspândite în diferite state, atât europene, cât și de pe alte continente.

Atunci când, din perspectiva jurisdicției, se pune problema statului celui mai bine poziționat să investigheze astfel de infracțiuni, principiul de bază este acela al teritorialității, ca regulă, și al extrateritorialității, ca excepție.

Dar, atunci când jurisdicția teritorială este determinată de răspunsul la întrebarea dacă un element al infracțiunii (fie conduita ilegală, fie efectul acesteia) s-a produs pe teritoriul unui stat, aceasta înseamnă o extindere semnificativă a jurisdicției din punct de vedere teritorial, în cazul infracțiunilor denumite generic „*internet crimes*”. Drept consecință, pot apărea potențiale conflicte de jurisdicție între state.

---

⁶¹ Directiva 2013/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 12 august 2013 privind atacurile împotriva sistemelor informatice și de înlocuire a Deciziei-Cadru 2005/222/JAI a Consiliului, publicată în JO L 218/8 din 14 august 2013.

Aceste probleme pot crea confuzie nu numai din punctul de vedere al autorităților naționale de aplicare a legii, dar și din perspectiva cetățeanului, care trebuie să țină cont nu doar de sfera legală națională, dar și de alte standarde legale, posibil contradictorii.

Pentru evitarea dilemei jurisdicționale, statele ar trebui să interpreteze principiul teritorialității într-o asemenea manieră încât să poată pretinde că o infracțiune comisă prin intermediul internetului atrage competența națională atunci când efectele acesteia au o legătură directă și actuală cu propria ordine de drept sau atunci când conduita ilegală afectează cetățenii/rezidenții naționali.

Mai mult, ar fi recomandabil ca statele să facă eforturi suplimentare în direcția armonizării legislației privind infracțiunile în acest domeniu, în așa fel încât să devină evident în care anume cazuri este aplicabil principiul universalității.

Câteodată, provocarea pentru statele afectate nu este reprezentată de stabilirea jurisdicției, ci de posibilitatea asigurării celor mai relevante probe electronice, e-evidence, absolut necesare pentru tragerea la răspundere penală a suspecților/inculpaților.

În această privință, amploarea pe care *cloud computing* o înregistrează în prezent cauzează numeroase probleme privind protecția victimelor și securizarea spațiului virtual de către autoritățile statale competente.

Deoarece *cloud computing* implică existența unor date electronice fragmentate și mutate sau stocate în cyberspace, pe servere aflate în jurisdicții multiple, deseori simultan, autoritățile de aplicare a legii care trebuie să obțină/analizeze aceste date sunt confruntate cu numeroase probleme ca, de exemplu, localizarea datelor, regimul legal care le este aplicabil, modalitatea de stocare a datelor și procedurile de asistență judiciară internațională disponibile.

Membrii rețelei au considerat că este recomandabil ca, în situații urgente, autoritățile de aplicare a legii să aibă acces transfrontalier la astfel de date, cu asigurarea unor garanții suficiente, atunci când nu este clar de la început unde sunt localizate datele din punct de vedere jurisdicțional.

Experiența a demonstrat că deseori datele necesare în cursul investigațiilor nu mai sunt disponibile. În această privință, s-a menționat că decizia Curții de Justiție a Uniunii Europene, prin care a fost invalidată Directiva 24/2006 privind retenția datelor pe cuprinsul Uniunii Europene (*Directiva DRD*), a avut drept efect compromiterea unor importante investigații transfrontaliere privind activitatea de crimă organizată gravă, deoarece datele electronice necesare ca probe în cadrul acestor investigații nu au mai putut fi obținute.

Deoarece subscriber-data (datele abonaților) sunt considerate mai puțin sensibile din punct de vedere al protecției vieții private comparativ cu datele de trafic sau conținut, se apreciază că ar trebui luată în calcul varianta unui regim mai blând în privința acestora, cu permiterea accesului transfrontalier la astfel de date, prin cooperarea între furnizorii de servicii internet și autorități, în acele state în care nu există în prezent această posibilitate.

Membrii rețelei au remarcat o îmbunătățire evidentă a bunelor practici în cadrul cooperării judiciare internaționale pe parcursul anilor.

Cu toate acestea, eficientizarea acestei activități de importanță maximă trebuie să continue, în special în privința vitezei de executare a cererilor, fiind recomandabilă utilizarea unor modele standard de cereri, a unor termeni standard în privința interpretării/traducerii cererilor, precum și a unor clasificări/terminologii comune în materia infracțiunilor informatice.

Criminalitatea informatică devine tot mai sofisticată, iar infractorii devin din ce în ce mai buni în a-și ascunde identitatea și activitatea infracțională, prin utilizarea criptării și a metodelor alternative de plată.

Această dezvoltare presupune pentru state investiții în expertiză/tehnică și resurse umane la nivel de specialiști în domeniul informatic.

Accesul la internet este deja un drept fundamental, având în vedere că pentru numeroase persoane a devenit indispensabilă utilizarea acestuia, în special în privința informațiilor și contactelor sociale, dar și din perspectiva tot mai utilizată a e-government (guvernare electronică).

Cea mai mare îngrijorare în atare context o constituie protecția datelor personale care este asigurată la standarde înalte, însă nu trebuie să constituie un impediment în desfășurarea investigațiilor penale necesare într-o societate democratică, fiind absolut obligatorie asigurarea unui echilibru în acest sens.

Curtea de Justiție a Uniunii Europene a statuat că simpla stocare a datelor personale reprezintă o interferență cu viața privată și corespondența persoanei, indiferent de modalitatea subsecventă de utilizare a datelor. Orice asemenea interferență reclamă acordarea unui remediu sau a unei compensații legale, precum și asigurarea accesului la justiție.

Statele au astfel obligația de a se abține de la orice ingerință disproporționată, însă și de a asigura protecția împotriva unor agresiuni exterioare, inclusiv prin defăimare, hărțuire sau discriminare.

Cu cât legea este mai vagă, nedelimitată sau discreționară în privința posibilităților de supraveghere electronică, cu atât posibilitatea de a deveni victimă a unei ingerințe din partea autorităților este mai mare.

Concluzia firească este aceea că internetul a schimbat legislația atât penală, cât și procesual penală. Opțiunile pentru viitor constau în redactarea unor prevederi legale specifice în domeniul cybercrime sau extinderea aplicabilității prevederilor penale clasice, prin adaptarea acestora la specificul criminalității informatice, fiind de dorit ca soluția să fie una comună întregului spațiu european.

2.8. Parchetul European

Articolul 86 din T.F.U.E., în forma pe care acest tratat o are post-Lisabona, prevede:

„(1) Pentru combaterea infracțiunilor care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii, Consiliul, hotărând prin regulamente în conformitate cu o procedură legislativă specială, poate institui un Parchet European, pornind de la Eurojust. Consiliul hotărăște în unanimitate, după aprobarea Parlamentului European. În cazul în care nu există unanimitate, un grup compus din cel puțin două state membre poate solicita ca proiectul de regulament să fie trimis spre examinare Consiliului European. În acest caz, procedura în cadrul Consiliului se suspendă. După dezbateri, în cazul realizării unui consens, Consiliul European, în termen de patru luni de la suspendare, retrimite proiectul Consiliului, spre adoptare. În același termen, în cazul unui dezacord și în cazul în care cel puțin două state membre doresc stabilirea unei forme de cooperare consolidată pe baza proiectului de regulament respectiv, acestea informează Parlamentul European, Consiliul și Comisia în consecință. În acest caz, autorizarea de a stabili o formă de cooperare consolidată, menționată la articolul 20 alineatul (2) din Tratatul privind Uniunea Europeană și la

articolul 329 alineatul (1) din prezentul tratat, se consideră acordată și se aplică dispozițiile privind formele de cooperare consolidată.

(2) Parchetul European are competența de a cerceta, de a urmări și de a trimite în judecată, după caz în colaborare cu Europol, autorii și coautorii infracțiunilor care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii, în conformitate cu normele stabilite în regulamentul prevăzut la alineatul (1). Parchetul European exercită în fața instanțelor competente ale statelor membre acțiunea publică în legătură cu aceste infracțiuni.

(3) Regulamentele prevăzute la alineatul (1) stabilesc statutul Parchetului European, condițiile de exercitare a atribuțiilor acestuia, regulamentul de procedură aplicabil activităților sale, precum și normele care reglementează admisibilitatea probelor și normele aplicabile controlului jurisdicțional al actelor de procedură adoptate în exercitarea atribuțiilor sale.

(4) Consiliul European poate adopta, în același timp sau ulterior, o decizie de modificare a alineatului (1) în scopul extinderii atribuțiilor Parchetului European pentru a include combaterea criminalității grave de dimensiune transfrontalieră și în scopul modificării corespunzătoare a alineatului (2) în ceea ce privește autorii și coautorii infracțiunilor grave care afectează mai multe state membre. Consiliul European hotărăște în unanimitate, după aprobarea Parlamentului European și după consultarea Comisiei.”

Înainte cu mulți ani ca art. 86 din T.F.U.E. să prevadă expres posibilitatea creării unui Parchet European, această idee a fost analizată în forurile europene, parcurgând următoarele etape principale: proiectul european cu tema „Cercetarea și urmărirea penală a infracțiunilor care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene” (februarie 2010–martie 2012, coordonat de Universitatea din Luxembourg); proiectul „Corpus Juris” (lansat în 1995 și finalizat prin publicarea lucrării cu același titlu); „Programul de la Stockholm”⁶² și „Cartea Verde cu privire la protecția prin intermediul dreptului penal a intereselor financiare ale Comunității și stabilirea unui Procuror European”⁶³.

Ministerul Public român a agreeat, de la bun început, ideea și a participat încă din faza inițială, de cercetare științifică, la demersurile întreprinse în scopul înființării Parchetului European.

O primă fază a proiectului „Cercetarea și urmărirea penală a infracțiunilor care aduc atingere intereselor financiare ale U.E.” a constat într-o analiză aprofundată a sistemelor juridice naționale ale statelor membre (fază în care și România a prezentat un Raport național, ce a fost redactat de trei procurori români), iar cea de-a doua fază a constat în elaborarea unor Reguli – Model de către grupurile de lucru specializate, sintetizând tradițiile juridice din statele U.E.⁶⁴

Proiectul „Corpus Juris” și-a propus să studieze amănunțit sistemele de drept din U.E., cu scopul de a identifica regulile comune normative existente între aceste țări, printre altele

⁶² Programul de la Stockholm – o Europă deschisă și sigură în serviciul cetățenilor și pentru protecția acestora, document publicat în JO C 115/01 din 4 mai 2010.

⁶³ Green Paper on criminal law protection of the financial interests of the Community and the establishment of a European Prosecutor, Commission of the European Communities, Bruxelles, 11 decembrie 2001, COM(2001)0715 final.

⁶⁴ A. Lazăr, *Procurorul European – Retrospectiva cercetării științifice premergătoare propunerilor Comisiei Europene*, Pro Lege, serie nouă, anul XXVI, nr. 4/2016, p. 21-22.

și cu scopul asigurării unei baze fundamentale de ansamblu, de drept penal material și de procedură penală, ce ar fi putut servi practic operațiunilor unui viitor Parchet European.

Prin documentul „*Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliul, Comitetul Economic și Social și Comitetul Regiunilor – Crearea unui spațiu de libertate, securitate și justiție pentru cetățenii Europei – Plan de Acțiune pentru punerea în aplicare a Programului de la Stockholm*” s-a prevăzut instituirea unui Parchet European în cadrul Eurojust⁶⁵.

Tratatul de la Lisabona a stabilit tranșant ideea contrară, adică aceea că Parchetul European se poate constitui „*pornind de la Eurojust*”, iar nu „*în cadrul Eurojust*”.

Un prim proiect concret de înființare a Parchetului European s-a materializat în anul 2013, sub forma documentului „*Propunere de Regulament al Consiliului de constituire a Parchetului European*”, lansat spre dezbateri statelor membre de Comisia Europeană⁶⁶. Această propunere de regulament este bazată pe ideea unei structuri ierarhice centralizate unice a Parchetului European, în care urmărirea penală a infracțiunilor contra intereselor financiare ale Uniunii să fie făcută de procurori europeni delegați, cu o dublă calitate: cea de procuror european și cea de procuror național, în statul unde își desfășoară activitatea.

După îndelungate dezbateri și opoziția mai multor state, printre care liderii de opinie au fost Germania și Franța, și după respingerea proiectului de către Parlamentul European, propunerea de regulament sus-amintită a fost abandonată și s-a trecut la dezbateri de către reprezentanții statelor membre a propunerii de înființare a unui Parchet European bazat pe „*sistemul colegial*”, în care, deciziile majore cu privire la anchetă nu mai sunt luate de procurorul delegat european, ci de organisme colegiale, ierarhic superioare acestuia, precum: Camerele Permanente (care monitorizează și conduc investigațiile, trimiterile în judecată și concluziile prezentate în instanță de Parchetul European; emit instrucțiuni obligatorii pentru procurorii europeni și pentru procurorii europeni delegați cu privire la anchetă), Colegiul Parchetului European și Procurorul European Șef, asistat de cinci adjuncți.

Propunerea oficială fundamentală bazată pe principiul colegialității Parchetului European, în conformitate cu modelul prezentat succint mai sus, este cea din documentul intitulat „*Proiect de Regulament al Consiliului cu privire la înființarea Parchetului European*”, elaborat de Consiliul Uniunii Europene și publicat la 21 mai 2014 la Bruxelles⁶⁷. Și această propunere a suferit ulterior multiple modificări⁶⁸, dar ideile principale în legătură cu sistemul colegial au rămas neschimbate.

Reproșurile cele mai frecvente aduse sistemului colegial, ca bază pentru Parchetul European, au fost legate de stabilirea în cadrul acestuia a unei hegemonii a statelor mari și importante economic în cadrul organismelor colegiale (pentru că soarta anchetelor depinde în cea mai mare măsură de acestea, iar nu de procurorii europeni delegați, care sunt

⁶⁵ Documentul Comisiei Europene COM(2010)171 final.

⁶⁶ COM (2013)534 final, 2013/0255(APP), {SWD(2013)274 final} {SWD (2013)275 final}, Bruxelles, 17 iulie 2013.

⁶⁷ Draft Council Regulation on the establishment of the European Public Prosecutor's Office, Council of the European Union, 9834/1/4, Rev.1, Interinstitutional File 2013/0255 (APP), Bruxelles, 21 May 2014, la adresa electronică <https://register.consilium.europa.eu/doc/serv?l=EN&f=ST%209834%202014%20REV%201>, accesat ultima dată la 29 ianuarie 2017.

⁶⁸ Acestea fiind reunite într-o variantă consolidată de către Președinția semestrială olandeză a Uniunii Europene, în documentul nr. 11350/16, Bruxelles, 22 iulie 2016, al Consiliului Uniunii Europene.

concomitent și procurorii naționali) și, din punct de vedere practic, luarea deciziilor în cadrul sistemului colegial a fost considerată, pe bună dreptate, anevoioasă, lentă și birocratică (presupunând printre altele o corespondență voluminoasă ce se va purta între procurorul delegat european, procurorul european și Camera Permanentă care le supraveghează activitatea acestora, iar în unele cazuri, chiar și între toate aceste structuri și Colegiul Parchetului European).

În pofida tuturor acestor eforturi, evoluțiile din ultima perioadă asupra dezbaterii proiectului Parchetului European, în varianta colegială, nu par să conducă la obținerea unanimității statelor membre, existând în continuare numeroase divergențe ce ar putea determina, în final, recurgerea la inițiativa de aplicare a dispozițiilor art. 86 pct. (1) alin. (3) din T.F.U.E., și anume stabilirea unei forme consolidate de cooperare a cel puțin nouă state membre, cooperare bazată pe proiectul de regulament.

Dacă această cooperare consolidată va fi rezultatul final al întregii munci depuse în vederea unui adevărat Parchet European, opinăm că Uniunea Europeană și statele membre nu au fost suficient de eficace în conducerea eforturilor instituționale către un scop esențial al construcției europene: formarea celei dintâi instituții judiciare europene cu atribuții în materie de urmărire penală, o instituție judiciară în sensul propriu al termenului, iar nu un surogat bazat pe cooperarea judiciară internațională în materie penală.

3. Ministerul Public din România în relație cu Organizația Națiunilor Unite împotriva Drogurilor și Criminalității⁶⁹

Lider global în lupta împotriva drogurilor ilicite și a criminalității internaționale, O.N.U.D.C. a fost înființat în 1997 prin fuziunea dintre Programul Națiunilor Unite pentru Controlul Drogurilor și Centrul pentru Prevenția Internațională a Criminalității. Mandatul O.N.U.D.C. este acela de a asista statele în lupta acestora împotriva drogurilor ilicite, criminalității și terorismului.

Cei trei piloni ai activității organizației sunt: dezvoltarea de proiecte de cooperare tehnică la fața locului pentru amplificarea capacității statelor de a combate drogurile ilicite, criminalitatea și terorismul; cercetarea științifică și analiza operativă în vederea potențării cunoștințelor și a înțelegerii problematicii sus-menționate, în scopul folosirii acestora în activitatea practică; munca normativă de asistare a statelor în ratificarea și implementarea tratatelor internaționale în materie, dezvoltarea legislației interne cu privire la droguri, criminalitate și terorism, precum și furnizarea de servicii de secretariat și alte servicii tehnice pentru organisme bazate pe tratatele și structurile de guvernare sus-menționate.

Principalele domenii de activitate ale O.N.U.D.C. sunt: dezvoltarea alternativă, corupția, prevenția criminalității și justiția penală, prevenirea folosirii drogurilor, tratamentul și îngrijirea celor dependenți, traficul de droguri, traficul cu arme de foc, medicamentele contrafăcute, HIV/SIDA, traficul de ființe umane și, în special, cel de imigranți, spălarea banilor, criminalitatea organizată, pirateria și criminalitatea maritimă, prevenția terorismului, infraționalitatea forestieră și cea privind flora și fauna sălbatică.

Procurorii români participă în mod curent și organizat, alături de componenta diplomatică, în delegațiile naționale la congresele și grupurile de lucru ce se desfășoară sub egida

---

⁶⁹ Abreviat: O.N.U.D.C. sau, mai frecvent, în varianta în limba engleză UNODC (United Nations Organisation for Drugs and Criminality).

O.N.U.D.C., în special în problematicile legate de punerea în aplicare și eventual monitorizarea și evaluarea implementării prevederilor tratatelor și convențiilor internaționale încheiate la nivelul O.N.U., în domeniile anterior precizate.

Un bun exemplu în acest sens este prezența procurorilor români, iar uneori chiar a conducerii Ministerului Public la monitorizarea aplicării de către state a UNCAC (Convenția Națiunilor Unite împotriva Corupției⁷⁰). Această convenție prevede un mecanism de monitorizare a aplicării dispozițiilor ei de tipul peer-by-peer (evaluare între egali), supravegheat și coordonat de O.N.U.D.C. Activitatea se desfășoară pe două paliere diferite: Conferința Statelor Părți (COSP) și sesiunile de lucru ale Grupului de Analiză a Implementării (Implementation Review Group). Subiectele principale ale acestor reuniuni se referă în special la problematica politicilor de prevenție a corupției, incriminările și procesul de aplicare a legii, cooperarea internațională în materia combaterii infracțiunilor de corupție (convenția prevede un temei juridic special pentru acest scop), *asset recovery* (recuperarea bunurilor obținute/produse prin infracțiune), asistența tehnică și schimbul de informații despre fenomenul corupției.

Participarea constantă a procurorilor români la reuniunile O.N.U.D.C. legate de UNCAC, însoțite de luări de poziție, redactarea și prezentarea de note, observații și comentarii pe această problematică, a contribuit la o mai bună cunoaștere și interiorizare a corupției și infracțiunilor conexe și asimilate acesteia, având consecința consolidării determinării procurorilor pentru menținerea României în standardele internaționale ale luptei împotriva corupției și chiar depășirea performanțelor obținute până în prezent, în special de către Direcția Națională Anticorupție (D.N.A.), direcția specializată a Ministerului Public concepută, prin lege, pentru a combate eficient fenomenul corupției la nivel înalt.

Activitățile O.N.U.D.C. se axează, în egală măsură, pe problematica deosebit de importantă a Convenției Națiunilor Unite împotriva Criminalității Organizate Transnaționale⁷¹. Spre deosebire de UNCAC, Convenția de la Palermo nu este prevăzută cu un mecanism de monitorizare a implementării de către statele membre, iar în ultima perioadă, O.N.U.D.C. a găzduit numeroase reuniuni consacrate dezbaterii problemei necesității de a se crea un astfel de mecanism de monitorizare. Procurorii români, în special cei care își desfășoară activitatea în cadrul D.I.I.C.O.T., participă constant la dezbaterile pe tema acestei convenții.

Un alt domeniu predilect al O.N.U.D.C., interesant în special din perspectiva D.I.I.C.O.T., este cel al combaterii traficului ilicit cu droguri și substanțe psihotrope. De curând, O.N.U.D.C. a dat publicității Raportul Mondial cu privire la droguri pe anul 2016⁷², ce conține, printre altele, o evaluare a dimensiunii consumului și traficului de droguri în ultimii ani, la nivel global. Astfel, raportul arată că unul din 20 de adulți, sau un sfert de miliard de persoane, cu vârstele cuprinse între 15 și 64 ani au folosit cel puțin un drog în cursul anului 2014. De asemenea, 29 de milioane de consumatori de droguri suferă de afecțiuni medicale asociate, iar dintre aceștia, 12 milioane de consumatori de droguri pe

---

⁷⁰ Adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a O.N.U. nr. 58/4 din 31 octombrie 2003 și semnată în cadrul Conferinței politice la nivel înalt de la Merida, Mexic, din 9-11 decembrie 2003.

⁷¹ Adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a O.N.U. nr. 55/25 din 15 noiembrie 2000 și semnată cu ocazia Conferinței politice la nivel înalt de la Palermo, Italia, desfășurată în perioada 12-15 decembrie 2000, intrată în vigoare la 29 septembrie 2003 (supranumită și Convenția de la Palermo).

⁷² World Drug Report 2016, UNODC Vienna, la adresa de internet https://www.unodc.org/doc/wdr2016/WORLD_DRUG_REPORT_2016_web.pdf, accesat ultima dată la 24 ianuarie 2017.

cale injectabilă numără printre ei 14% persoane ce sunt infectate cu HIV. Trebuie să recunoaștem că aceste date sunt răvășitoare și constituie un imbold puternic pentru Ministerul Public de a combate, tot mai eficient, fenomenul traficului de droguri de mare risc, dar și de droguri ușoare ori alte substanțe psihotrope interzise.

4. Câteva repere cu privire la lupta internațională împotriva celor mai periculoase fenomene infracționale contemporane

4.1. Lupta internațională împotriva terorismului și a finanțării acestuia

Terorismul internațional nu este un fenomen nou, însă amploarea pe care a luat-o în perioada postbelică și, mai ales, în ultimii 30 de ani este fără precedent în istoria umanității și acest lucru se observă, cu ușurință, din studiul documentelor Națiunilor Unite consacrate acestui subiect. Problema a fost abordată gradual, la diferite niveluri ale O.N.U., însă, din momentul în care a devenit o preocupare majoră a comunității internaționale, aceasta a început să facă obiectul rezoluțiilor Consiliului de Securitate al O.N.U., ce s-au axat inițial pe condamnarea terorismului în situații conflictuale internaționale deosebit de grave ori în situația incidentelor teroriste izolate, pentru a trece apoi la o abordare mult mai generală, ce a vizat și continuă să vizeze fenomenul terorist în sine.

Trebuie spus însă, de la bun început, că în pofida unui număr impresionant de tratate, convenții internaționale, rezoluții ale Consiliului de Securitate al O.N.U. și multiple alte documente internaționale, nu există încă o definiție juridică a terorismului.

Astfel, prin Rezoluția 1189 (1998) a Consiliului de Securitate al O.N.U.⁷³ sunt condamnate actele teroriste ce au fost comise la 7 august 1998 împotriva ambasadelor S.U.A. la Nairobi și Dar-es-Salam și se reamintește că statele au obligația de a respecta prevederile Convenției Internaționale pentru Suprimarea Terorismului cu Bombe⁷⁴.

Prin Rezoluția 1267(1999) a Consiliului de Securitate al O.N.U.⁷⁵ sunt adoptate sancțiuni în conformitate cu Carta Națiunilor Unite împotriva regimului taliban, care guverna la data respectivă Republica Islamică Afganistan (interdicția de zbor pentru aeronave deasupra teritoriului afgan; sancțiuni financiare, respectiv înghețarea tuturor fondurilor și a altor resurse financiare deținute sau folosite de regimul taliban). Rezoluția condamnă „*continuarea folosirii teritoriului afgan și, în special, a regiunilor controlate de talibani pentru adăpostirea și antrenarea teroriștilor, precum și pentru plămurea de noi atacuri teroriste*”, reafirmând convingerea că „*reprimarea terorismului internațional este esențială pentru menținerea păcii și securității internaționale*”.

Probabil, cea mai relevantă rezoluție a Consiliului de Securitate a O.N.U. în materia terorismului este *Rezoluția 1373 (2001)*⁷⁶, care a fost adoptată la foarte scurt timp de la atentatele teroriste de mare amploare ce au avut loc la 11 septembrie 2001 în S.U.A., la New York, Washington DC și Pennsylvania. Această rezoluție nu numai că dispune extinderea până la nivelul maxim a sancțiunilor internaționale împotriva regimurilor care sprijină terorismul, dar, mai mult, *obligă statele să incrimineze infracțiuni în legătură cu terorismul și în principal finanțarea terorismului*. Documentul Consiliului de Securitate

⁷³ S/RES/1189 (1998) din 13 august 1998.

⁷⁴ Din 15 decembrie 1997, adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a O.N.U. nr. 52/164, semnată la New York la 12 ianuarie 1998.

⁷⁵ S/RES/1267(1999) din 15 octombrie 1999.

⁷⁶ S/RES/1373 (2001) din 28 septembrie 2001.

este profund inedit din punctul de vedere că, pentru prima oară în istoria Națiunilor Unite, o rezoluție a Consiliului de Securitate obligă statele „să incrimineze”. Astfel, art. 1 lit. b) din rezoluție prevede că toate statele trebuie „să incrimineze punerea la dispoziție și strângerea intenționată, prin orice mijloace, direct sau indirect, de fonduri de către cetățenii lor sau de pe teritoriile lor, cu intenția ca aceste fonduri să fie folosite sau cu știința că ele vor fi folosite în vederea punerii în practică de acte teroriste”.

Deopotrivă, aceeași rezoluție prevede, la art. 2 lit. e), că statele au obligația „să asigure că orice persoană care participă la finanțarea, planificarea, pregătirea sau executarea unui act terorist să fie adusă înaintea justiției și să asigure că, în plus față de alte măsuri luate, astfel de acte teroriste să fie prevăzute ca infracțiuni grave în dreptul intern cu pedepse care să reflecte gravitatea actelor teroriste”.

Rezoluția mai amintește, de asemenea, obligația statelor de a adera și ratifica de îndată ce este posibil convențiile și protocoalele internaționale în materia terorismului, printre care: Convenția internațională privind reprimarea finanțării terorismului din 9 decembrie 1999⁷⁷.

Tot prin Rezoluția Consiliului de Securitate nr. 1371 (2001) s-a decis înființarea unui Comitet al Consiliului de Securitate, specializat în terorism (ce s-a numit inițial CTS – Counter-Terrorism Committee, iar ulterior a fost transformat în CTED – Counter-Terrorism Executive Directorate), cu scopul de a monitoriza implementarea rezoluției.

Trebuie remarcat faptul că, în mod tradițional, obligația statelor de a incrimina anumite fapte izvora din tratate și convenții internaționale, iar nu din rezoluții ale Consiliului de Securitate. Astfel, prin convenții internaționale încheiate în cadrul O.N.U. au fost reglementate și s-a prevăzut incriminarea unor fapte ca infracțiuni într-un număr de 9 domenii diferite legate de fenomenul terorist: aviația civilă, protecția personalului internațional, luarea de ostatici (Convenția internațională împotriva luării de ostatici)⁷⁸, materialul nuclear, navigația maritimă, materialele explozive, bombele, finanțarea terorismului și terorismul nuclear.

Ca urmare a procesului lansat prin Rezoluția 1373 (2001) cu privire la obligația statelor de a incrimina finanțarea terorismului, în România a fost adoptată Legea nr. 656 din 7 decembrie 2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării terorismului. Prin această lege a fost înființat și organismul național cu atribuții în materia prevenirii spălării banilor și a finanțării terorismului, și anume Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor (cunoscut și ca O.N.P.C.S.B.).

Iată cum, ca urmare a evenimentelor internaționale, procesul de combatere a finanțării terorismului și cel de luptă împotriva spălării banilor, în general, indiferent de tipologia infracțiunii predicat, au ajuns să fuzioneze, atât la nivel global, cât și regional (Consiliul European, prin Moneyval și Uniunea Europeană), dar și la nivel național, prin O.N.P.C.S.B., iar la nivelul Ministerului Public, prin D.I.I.C.O.T.

---

⁷⁷ Adoptată prin Rezoluția 54/109 din 9 decembrie 1999 de Adunarea Generală a O.N.U. și deschisă pentru semnare la sediul O.N.U. de la New York la 10 ianuarie 2000; ratificată de România prin Legea nr. 623/2002, publicată în M.Of. nr. 852 din 26 noiembrie 2002.

⁷⁸ Adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. la 17 decembrie 1979 și intrată în vigoare la 3 iunie 1983.

De maximă noutate în materie de evoluții antiteroriste la nivelul O.N.U. este adoptarea la 12 decembrie 2016 a Rezoluției Consiliului de Securitate 2322 (2016)⁷⁹. Această rezoluție condamnă terorismul și grupările teroriste, în particular, Statul Islamic din Irak și Levant (ISIL, de asemenea cunoscut ca Da`Esh), Al-Qaida, precum și orice asocieri de indivizi, grupuri, întreprinderi sau entități, pentru multiple acte criminale teroriste săvârșite sau care sunt în curs de săvârșire, având scopul de a cauza moartea civililor nevinovați și a altor victime, distrugerii ale proprietăților și o importantă subminare a stabilității (par. 5 din Preambul).

Stabilind legătura indestructibilă care există între fenomenul terorist, finanțarea acestuia, criminalitatea organizată transfrontalieră și spălarea banilor, rezoluția insistă asupra amplificării și întăririi cooperării judiciare internaționale în materie penală pentru combaterea acestor tipologii infracționale, precum și pe dezvoltarea și menținerea sistemelor de justiție echilibrate și eficiente.

Potrivit Rezoluției 2322(2016), Consiliul de Securitate:

- lansează apelul către statele membre de a face schimb de informații cu privire la luptătorii teroriști străini sau alte entități teroriste, inclusiv în legătură cu datele biometrice ori biografice și accentuează importanța punerii la dispoziție a acestor informații în bazele de date multilaterale;

- lansează apelul către statele membre de a adopta acte normative și mecanisme care să permită lărgirea cadrului de cooperare, inclusiv prin ofițeri de legătură, cooperare directă între structurile de poliție, crearea și folosirea de mecanisme de investigare comune și coordonare îmbunătățită a investigațiilor transfrontaliere în cazurile legate de terorism;

- încurajează schimbul de informații privind cooperarea polițienească și judiciară în vederea împiedicării teroriștilor de a profita de criminalitatea organizată transfrontalieră;

- reține atenția asupra accesibilității informațiilor legate de amenințările din partea luptătorilor teroriști străini, pentru a fi folosite în teren de lucrătorii din cadrul serviciilor de imigrație, control al frontierelor sau vamă;

- face apel către statele membre să folosească instrumentele legale internaționale la care sunt parte, ca temeii legal pentru punerea în aplicare a actelor de extrădare și să simplifice cererile de extrădare și de asistență judiciară reciprocă în cazurile legate de terorism;

- face apel către statele membre să desemneze autorități centrale pentru asistență judiciară reciprocă și extrădări și alte autorități relevante în domeniul justiției penale;

- încurajează cooperarea dintre statele membre pentru a-i împiedica pe teroriști să recruteze noi adepți ori pentru a combate propaganda extremist-violentă și incitarea la acte de violență prin intermediul internetului și al rețelelor de socializare;

- încurajează statele membre să ia în calcul extinderea accesului la rețeaua de informații a Interpol I-24/7 și la alte agenții de aplicare a legii ce au structuri în teren: puncte de trecere a frontierei, aeroporturi, porturi, vămi, posturi ale serviciilor de imigrație etc.

La nivelul Consiliului Europei funcționează, începând din 2003, CODEXTER (Comitetul Experților Consiliului Europei în Materie de Terorism), care are ca sarcină principală monitorizarea implementării de către statele membre a instrumentelor legale împotriva terorismului și coordonarea acțiunilor Consiliului Europei în materiile prioritare următoare: relația dintre terorism și internet, legătura între terorism și criminalitatea

⁷⁹ S/Res/2322(2016) din 12 decembrie 2016.

organizată, evaluarea lipsurilor și disfuncționalităților în cadrul juridic al Consiliului Europei legat de prevenirea și combaterea terorismului, precum și din perspectiva dreptului internațional umanitar.

Una din realizările majore ale CODEXTER a fost finalizarea proiectului unui document regional fundamental: Convenția Consiliului Europei pentru Prevenirea Terorismului⁸⁰. Această convenție este urmată de un Protocol Adițional⁸¹. Convenția prevede noi fapte ce trebuie incriminate: instigarea publică la comiterea unei infracțiuni de terorism, recrutarea pentru terorism, pregătirea pentru terorism, sancționarea tentativei și a actelor preparatorii ale infracțiunilor de terorism, precum și a participației penale la aceste infracțiuni, răspunderea penală a persoanelor juridice.

Potrivit Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 78/2016⁸², competența de a efectua urmărirea penală pentru infracțiunile de terorism, prevăzute în dreptul intern de Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului, revine D.I.I.C.O.T. [în conformitate cu prevederile art. 11 alin. (1) pct. 2 din această ordonanță de urgență], care are în structura sa internă Secția de combatere a infracțiunilor de terorism și a criminalității informatice, iar în subordinea acestei secții, Serviciul de combatere a infracțiunilor de terorism și a celor contra securității naționale.

4.2. Spălarea banilor. Reperre internaționale

După cum s-a arătat anterior, fenomenul spălării banilor este profund legat de cel al finanțării terorismului, dar apare și într-un context general, raportat la orice tipologie infracțională patrimonială (corupție, criminalitate organizată de tip patrimonial etc.).

Liderul absolut în materie este Grupul de Acțiune Financiară Internațională (FATF/GAFI)⁸³. Acest grup este o structură internațională interguvernamentală, înființată în 1989 de miniștrii finanțelor statelor membre; obiectivele acestuia constau în stabilirea de standarde și promovarea implementării efective, reglementare și operaționale în materia combaterii spălării banilor, finanțării terorismului, dar și a altor amenințări la adresa sistemului financiar mondial. Grupul de Acțiune Financiară Internațională este, de aceea, o structură de elaborare a politicii globale în materie financiară, care intervine pentru a genera voința politică a statelor și guvernelor în materia realizării reformelor legislative și reglementare ale sistemelor financiare.

În activitatea sa, G.A.F.I. a dezvoltat o serie de recomandări, care sunt considerate ca standarde internaționale în domeniul spălării banilor și al finanțării terorismului. Primele recomandări ale G.A.F.I. au fost făcute în 1990, iar apoi revizuite în 1996, 2001, 2003 și 2012 pentru a-și menține actualitatea în scopul unei aplicări universale.

---

⁸⁰ CETS no. 196, deschisă pentru semnare de către statele membre ale Consiliului Europei, de către statele terțe care au participat la elaborarea convenției și de către U.E. ori alte state ale lumii, la Varșovia, la 16 mai 2005, semnată de România la 16 mai 2005 și ratificată la 1 iunie 2007.

⁸¹ Protocolul Adițional la Convenția Consiliului Europei pentru prevenirea terorismului, CETS no. 217, deschis pentru semnare la Riga, la 22 octombrie 2015, semnat de România la 11 martie 2016, dar încă neratificat.

⁸² O.U.G. nr. 78/2016 pentru organizarea și funcționarea D.I.I.C.O.T., precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, a fost publicată în M. Of. nr. 938 din 22 noiembrie 2016.

⁸³ Financial Action Task Force on Money Laundering/Groupe d'Action Financiare Internationale/Grupul de Acțiune Financiară Internațională.

De asemenea, G.A.F.I. monitorizează progresele guvernelor în materia implementării măsurilor necesare spălării banilor și reglementării sistemelor financiare, fiind în legătură directă cu FIU⁸⁴ de la nivelul statelor membre, studiază și observă noile tendințe în materia spălării banilor și emite documente strategice în funcție de rezultatele cercetărilor sale.

România nu este membru al FATF/GAFI, dar este membru al Moneyval, o structură regională, constituită la nivelul Consiliului Europei, cu un scop asemănător. Astfel de structuri regionale sunt frecvente, printre ele amintim: APG (Asia/Pacific Group of Money Laundering), CTATF (Caribbean Financial Action Task Force), EAG (Eurasia Group), ESAAMLG (Eastern and Southern Africa Anti-Money Laundering Group), GAFILAT (Financial Action Task Force of Latin America), GIABA (Inter Governmental Action Group against Money Laundering in West Africa), MENATF (Middle East and North Africa Financial Action Task Force).

În ceea ce privește monitorizarea conformării României cu standardele internaționale în materia spălării banilor, la 8 iulie 2008 a fost publicat Raportul de evaluare – Runda a III-a a Moneyval cu privire la România⁸⁵. A urmat apoi o procedură de urmărire a rezultatelor consemnate în cea de-a III-a Rundă de monitorizare (Follow-up procedure of the 3rd Round), în care statele sunt solicitate să prezinte un raport de progres. Secretariatul Moneyval a pregătit o analiză completă a progreselor față de FATF/GAFI Core Recommendation (Recomandările de bază ale G.A.F.I.).

Un fenomen de dată recentă în materia reglementărilor internaționale și interne ale sistemelor financiare este cel de „DE-RISKING”, constând în suprareacția băncilor și a altor instituții financiare care, sub presiunea unei hiper-reglementări în materie, își încetează sau își restrâng relațiile de afaceri cu unii clienți sau categorii de clienți, în loc să aplice față de aceștia metode de management al riscului, în conformitate cu recomandările GAFI în materia evaluării acestuia. Acest fenomen poate fi rezultatul mai multor factori, precum: preocuparea pentru rentabilitate, cerințe prudențiale, o anumită stare de anxietate dezvoltată postcriză și riscul reputațional.

Moneyval este Comitetul experților în evaluarea măsurilor antispălare a banilor și finanțare a terorismului și a fost înființat în 1997, în cadrul Consiliului Europei.

Printre documentele importante constitutive ale Moneyval menționăm următoarele:

- Rezoluția Res(2005)47 cu privire la comitetele și structurile subordonate, termenii de referință ai acestora și metodele de lucru;

- Rezoluția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei CM/Res (2012)12 cu privire la statutul Moneyval, prin care Moneyval este ridicat la nivelul de mecanism de evaluare independent începând cu data de 1 ianuarie 2011, mecanism ce răspunde direct în fața Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei;

- Rezoluția CM/Res(2013)13 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei cu privire la amendarea statutului Moneyval.

Obiectivul fundamental al Moneyval este acela de a se asigura că statele membre ale Consiliului Europei sunt dotate efectiv cu sisteme de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, fiind concomitent compatibile cu standardele internaționale în materie.

⁸⁴ Financial Intelligence Unit = Unitate Financiară de Informații.

⁸⁵ Moneyval (2008)06, Strasbourg, 8 iulie 2008.

Competențele cheie și sarcinile Moneyval sunt următoarele:

- evaluarea compatibilității sistemelor financiare ale statelor Consiliului Europei cu toate standardele relevante în materie juridică, financiară și de aplicare a legii printr-un proces de evaluare reciprocă, incluzând și luarea în considerare a caracterului efectiv al măsurilor implementate;

- formularea de recomandări cu privire la mijloacele și metodele pentru îmbunătățirea caracterului efectiv și eficient al instrumentelor naționale de care dispun statele membre ale Consiliului Europei în domeniul menționat, precum și pentru îmbunătățirea cooperării judiciare internaționale legate de acest subiect;

- desfășurarea de programe de dezvoltare științifică în domeniu, urmate de prezentarea de rapoarte, în special referitoare la noile tendințe și tehnici;

- efectuarea unor evaluări ce abordează o viziune orizontală a progreselor înregistrate de statele evaluate prin atingerea standardelor internaționale fixate pentru fiecare rundă de evaluare;

- după consultarea cu Comitetul European asupra problemelor criminalității (CDPC), Moneyval propune recomandări pentru adoptare de către Comitetul de Miniștri, în scopul îmbunătățirii activității de combatere a finanțării terorismului;

- cooperarea cu FATF/GAFI, Fondul Monetar Internațional, Banca Mondială, O.N.U., U.E. și celelalte structuri regionale similare Moneyval.

Întrucât ne-am referit mai sus la fenomenul „De-Risking”, observăm faptul că acesta a fost analizat și de Moneyval, în Raportul *„De-Risking între statele Moneyval și teritoriile acestora”*, din 15 aprilie 2015.

Sub imperiul Recomandărilor FATF/GAFI de la Paris, din 16 februarie 2012, a fost modificată Legea nr. 656/2002, menționată în cadrul subpunctului anterior.

Un alt act normativ de o deosebită importanță în materie este și Directiva 2015/849 a Parlamentului European și a Consiliului din 20 mai 2015 privind prevenirea utilizării sistemului financiar în scopul spălării banilor sau al finanțării terorismului.

Procurorii Ministerului Public din România s-au implicat diacronic în activitatea Moneyval, participând în mod constant la reuniunile organizate de acest mecanism. Timp de câțiva ani, un procuror român a fost detașat în cadrul Secretariatului General al Moneyval.

Ministerul Public a fost reprezentat la Reuniunile Plenare ale Comitetului Moneyval, ultima dată la cea de-a 51-a astfel de reuniune, ce a avut loc la Strasbourg, în perioada 27-29 septembrie 2016.

În intervalul 11-15 aprilie 2016, a fost discutat primul Raport de progrese privind România în cadrul celei de-a IV-a runde de evaluare Moneyval în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului.

O altă instituție esențială în materia combaterii spălării banilor și a finanțării terorismului din punctul de vedere al industriei bancare mondiale este Banca Reglementelor Internaționale de la Basel. Normele prudențiale emise de aceasta (de tipul Basel II și Basel III) au relevanță și față de această problematică.

4.3. Corupția. Cadrul internațional

În afara O.N.U.D.C., a Convenției Națiunilor Unite împotriva Corupției⁸⁶ (analizată în cadrul subcapitolului dedicat O.N.U.) există și alte convenții internaționale în materie, de pildă, cele adoptate în cadrul Consiliului Europei și în cel al O.C.D.E.

Astfel, la nivelul Consiliului Europei au fost adoptate și semnate: Convenția penală privind corupția⁸⁷ și Convenția civilă asupra corupției⁸⁸.

Pentru monitorizarea îndeplinirii de către statele membre a standardelor anticorupție ale Consiliului Europei, în 1999 a fost înființat GRECO (Group of States against Corruption, Grupul Statelor Anticorupție). Procurorii români din cadrul D.N.A. s-au implicat, diacronic, în activitățile GRECO, inclusiv în calitate de experți în cadrul procesului de monitorizare. Ultimul raport GRECO cu privire la România a avut loc în cadrul celei de-a IV-a runde de evaluare, cu tema „Prevenția corupției cu privire la membrii Parlamentului, judecători și procurori”, adoptat la 4 decembrie 2015 și publicat la 22 ianuarie 2016⁸⁹.

Cu toate că nu este stat membru O.C.D.E. (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică) și nici nu a semnat ori ratificat Convenția O.C.D.E. cu privire la combaterea mitei funcționarilor publici străini în tranzacțiile internaționale comerciale⁹⁰, România a participat, prin intermediul procurorilor D.N.A., la activitățile Rețelei O.C.D.E. Anticorupție pentru Europa de Est și Asia Centrală – Planul de Acțiune „Istanbul”⁹¹, în special la activitățile de monitorizare a luptei anticorupție desfășurate în state ale zonei geografice sus-amintite, printre care Azerbaidjan, Kazahstan și Republica Moldova.

Procurorii români au participat întotdeauna la activitățile desfășurate sub egida IAACA⁹², iar un fost procuror român a deținut funcția de guvernator al Academiei Internaționale Anticorupție, cu sediul la Viena.

5. Asociația Internațională a Procurorilor

IAP (International Association of Prosecutors) este singura organizație profesională globală a procurorilor. Cu sediul mondial la Haga, această asociație a fost înființată în 1995, iar la ora actuală numără 172 de membri organizaționali din 171 de state ale lumii, reprezentând fiecare continent, precum și numeroși membri individuali.

Ministerul Public din România este membru organizațional al IAP.

Fiind o organizație neguvernamentală a serviciilor de procuratură și a procurorilor din toată lumea, crearea sa a fost o consecință a mondializării, manifestată și în materia

⁸⁶ Adoptată la New York la 31 octombrie 2003, ratificată de România prin Legea nr. 365/2004, publicată în M. Of. nr. 903 din 5 octombrie 2004.

⁸⁷ Consiliul Europei, Convenția penală privind corupția, adoptată la 27 ianuarie 1999, semnată și apoi ratificată de România prin Legea nr. 27/2002, publicată în M. Of. nr. 65 din 2002.

⁸⁸ Consiliul Europei, Convenția civilă asupra corupției, adoptată la 1 aprilie 2002, semnată și apoi ratificată de România prin Legea nr. 147/2002, publicată în M. Of. nr. 260 din 18 aprilie 2002.

⁸⁹ GRECO EVAL IV Rap (2015)4E, varianta în limba engleză, în format electronic la adresa <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680ctd05>, accesat ultima oară la 29 ianuarie 2017.

⁹⁰ Adoptată de O.C.D.E. la Conferința de negociere de la Paris din 21 noiembrie 1997.

⁹¹ OECD, Anti-Corruption Network for Eastern Europe and Central Asia, Istanbul Action Plan.

⁹² IAACA = International Association of Anti-Corruption Authorities = Asociația Internațională a Autorităților Anticorupție.

serviciilor de procuratură. Necesitatea sa a rezultat dintr-o creștere spectaculoasă a volumului asistenței judiciare internaționale la nivel global, din dorința de a coagula o cultură profesională comună a procurorilor la scală universală și de a constitui un forum de dezbateri al procurorilor despre problemele legate de statutul lor profesional, rolul pe care procurorul trebuie să îl aibă în societate, relația serviciilor de procuratură naționale cu statul și cu sfera politică. Asociația Internațională a Procurorilor, ca o comunitate internațională a procurorilor, își propune stabilirea și ridicarea continuă a standardelor de conduită profesională și etică ale acestora, promovarea supremației legii, echității, imparțialității și respectului pentru drepturile și libertățile fundamentale ale omului, precum și îmbunătățirea cooperării judiciare internaționale în combaterea criminalității.

Alături de aceste obiective, IAP are în vedere și următoarele: combaterea corupției din profesie și, în general, din administrația publică și justiție, promovarea intereselor profesionale ale procurorilor și recunoașterea rolului capital al acestora în realizarea actului de justiție penală, examinarea și studiul dreptului penal comparat și a procedurii penale în vederea asistării procurorilor sau structurilor de procuratură angajate în proiecte de reformă a justiției, precum și cooperarea cu organizațiile judiciare internaționale.

Articolul 8 alin. (2) din Constituția IAP cere Comitetului Executiv „să acorde asistență membrilor aflați în dificultate”, motiv pentru care IAP are în structura sa organizațională un Comitet Permanent pentru Procurorii Aflați în Dificultate (SCPID, Standing Committee on Prosecutors in Difficulty).

Asociația Internațională a Procurorilor este singurul for internațional care are ca preocupare permanentă strângerea datelor și informațiilor despre procurorii persecutați în statele lor sau supuși unor forme de opresiune în acele state, precum și despre procurorii uciși în legătură cu serviciul, victime ale unor atentate, răniți sau victime ale altor tipuri de amenințări legate de desfășurarea activității acestora.

Astfel, considerăm necesar ca în această monografie a Ministerului Public din România să amintim numele colegilor noștri căzuți la datorie ori în circumstanțe legate de îndeplinirea atribuțiilor profesionale ale acestora:

- Hesham Bakarar – procuror general al Republicii Arabe Egipt, ucis într-un atentat terorist cu bombă de către fanatici religioși;

- Alberto Nisman – procuror în Argentina – în timp ce investiga un caz de infracționalitate politică la nivel înalt, a fost ucis imediat ce a dat publicității o parte din probele pe care le-a administrat în cauză;

- Joan Kagezi – procuror care a trimis în judecată 13 inculpați în Uganda pentru legături cu atentatorii sinucigași care au ucis, într-un act terorist, 76 de persoane în 2010 și care a fost ucis în drumul său de la serviciu spre casă, în fața copiilor ei;

- Marlene Benegas și Olga Patricio Eufragio, procurori în Honduras, și Andrés Ernesto Oliva Tejada, procuror în El Salvador, au fost uciși, la rândul lor, în contexte legate de îndeplinirea atribuțiilor de serviciu;

- procurorul Antony Kevin Morais din Malaiezia a fost găsit într-o groapă peste care s-a turnat beton în luna mai a anului 2016;

- în aprilie 2016, procurorul Marcelino Vilankulo din Mozambic a fost omorât în fața casei sale din Maputo, în timp ce desfășura o anchetă cu privire la activitatea unui grup de criminalitate organizată care se ocupa cu răpiri de persoane în vederea răscumpărării.

Pe pagina web a IAP citim: *„Inutil de spus,uciderea procurorilor este o tragedie în sine, atât din punctul de vedere al acestora, cât și din cel al familiilor lor. Amenințările constante în care colegii noștri se găsesc au ca scop subminarea muncii noastre în apărarea supremației legii și pot destabiliza societățile. Doar eroii ajung să îndrăznească să se atingă de cauze de corupție implicând persoane de înalt profil sau să trimită în judecată organizații criminale violente în astfel de circumstanțe și suntem mândri pentru aceia dintre noi care își riscă viețile în numele justiției. Dar nu trebuie să fie așa! Guvernele au datoria de a proteja procurorii și familiile acestora, nu doar pentru că aceasta este o obligație firească pentru autoritățile guvernamentale, ci și pentru că societățile trebuie să se protejeze pe ele însele față de impactul subminator pe care astfel de acte îl produc”⁹³.*

În sensul dezvoltării cooperării judiciare internaționale în materie penală, IAP a dezvoltat diacronic rețele de puncte de contact destinate unor tematici de actualitate în materie, în care sunt implicați și procurori români:

- GPEN – Global Prosecutors E-Crime Network – un grup de lucru al procurorilor care își desfășoară activitatea în materia infracționalității informatice și a înaltelor tehnologii;
- FICJ – Forum for International Criminal Justice – având ca scop schimburi de cunoștințe și experiență al procurorilor în materia trimerii în judecată a crimelor de război, a celor contra umanității și a altor atrocități comise în masă;
- CTPN – Counter Terrorism Prosecutors Network – o rețea internațională a procurorilor care anchetează cauze de terorism;
- NACP – Network of Anti-Corruption Prosecutors – rețea internațională a procurorilor anticorupție, care își propune să acționeze ca o punte între diversele sisteme naționale de combatere a corupției;
- TIPP – Trafficking in Persons Platform – are rolul de a sprijini procurorii ce anchetează cauze vizând traficul de persoane, la nivel global, prin forumuri de dezbateri, furnizarea de puncte de contact, informații și bune practici;
- PSV -Prosecuting Conflict – related Sexual Violence Network – este un forum nou-înființat al IAP dedicat combaterii actelor de violență sexuală săvârșite în timpul sau în legătură cu desfășurarea conflictelor armate internaționale ori interne.

Recent, în cursul lunii ianuarie 2017, Ministerul Public din România și-a desemnat, la solicitarea organelor de conducere ale IAP, noii membri în rețelele și forumurile sus-menționate.

Având în vedere distanțele geografice mari între procurorii care iau parte la programele de formare profesională continuă, forumurile de discuții, seminarii și alte manifestări științifice, IAP a dezvoltat și, în acest moment, este lider în materia promovării acestor întâlniri în forma virtuală, electronică a webinar-ului.

Considerăm webinar-ul ca un format de dezbateri foarte potrivit atunci când este vorba de întâlnirea unor persoane aflate la distanțe importante pentru că economisește, am putea spune chiar că reduce la zero cheltuirea resurselor financiare pentru deplasarea fizică a procurorilor în străinătate, dar și pentru că afectează doar într-o foarte mică măsură programul de lucru al acestora.

⁹³ News from the President, May 2016 la adresa internet : www.iap-association.org/News-from-the-President, accesat la 23 decembrie 2016.

*
*   *

Acest capitol al monografiei Ministerului Public din România a trecut în revistă principalele preocupări profesionale ale procurorilor români în context internațional, înainte de toate cooperarea judiciară în materie penală, incluzând ultimele tendințe ale acesteia, manifestate la nivelul Uniunii Europene (practica mandatelor/ordinelor emise în cursul anchetelor sau a judecării cauzelor penale transnaționale, bazate pe principiul recunoașterii hotărârilor judecătorești și a deciziilor judiciare între statele membre ale U.E.), organismele europene și rețelele de puncte de contact din domeniul cooperării judiciare internaționale în materie penală, precum și peisajul instituțional internațional și regional în care Ministerul Public își desfășoară activitatea.

Capitolul a abordat, de asemenea, aspecte noi și reflecții, precum și informația actualizată în legătură cu patru dintre cele mai importante aspecte strategice ale Ministerului Public, cu valențe internaționale puternice: lupta împotriva terorismului, a finanțării acestuia, combaterea spălării banilor și a corupției.

O altă componentă a dimensiunii internaționale a Ministerului Public este cea asociativă, definită, în principal, prin calitatea de membru organizațional pe care acesta o are în Asociația Internațională a Procurorilor.

Desigur că ceea ce s-a prezentat în acest capitol este doar un rezumat comprimat și fără pretenții de exhaustivitate a aspectelor internaționale ale muncii procurorilor români. Detalierea sectorială, cu excepția celor patru domenii preeminente strategice, nu s-au regăsit în structura capitolului, cu toate că acestea au fost cuprinse implicit, în cadrul primului subcapitol, din perspectiva cooperării judiciare internaționale.

Capitolul XII

Un Minister Public pentru viitor

1. Înțelegerea contextului și a determinărilor sociale

Societatea românească democratică pare a se afla, din perspectiva definirii rostului său fundamental și al aflării căilor spre el, mereu la răspântie. Puterile statului, consacrate constituțional, dar imature în câmpul responsabilității sociale, își găsesc cu greu și incoerent echilibrul de care societatea românească are imperativ nevoie. Slăbiciunile calitative ale puterilor legislativă și executivă au generat, aproape natural, condițiile care au îngăduit puterii judecătorești să se manifeste tendențial ca supraputere.

Climatul politic, violent și elementar în formă, debusolant și sărac în aspirații de drum lung, plat în conținut, a determinat apariția unor stări de neîncredere, descurajare, oportunism, tendințe de falsificare a realității imediate, dar și de devalorizare voită a autenticului confirmat istoric.

Aspirațiile colective sunt lipsite de unitate, ținesc așteptări imediate și au un caracter eminentemente reactiv. Consensul asupra dezvoltării este minimal și dictat exclusiv de rațiuni partinice. Societatea civilă, evasiunregimentată politic, este cauționată rentier, în cea mai mare parte din surse publice. Societatea pare un corp care, în urma „accidentelor”, unele știute, altele nu sau doar bănuite, suferă în toate segmentele arhitecturii sale sistemice nenumărate fracturi, confirmând, parcă, întreaga tipologie de profil: deschise, închise, patologice, de stres, prin compresie, directe, indirecte și de câte alte feluri or mai fi. „Reparațiile” sunt grăbite, nepricepute, decorative, superficiale, contraproductive sau, adesea și din nefericire, partinice. De aici, securitatea șubredă a construcției sociale și nesiguranța coeziunii sale sistemice. Nevoii reale și inevitabile de schimbare, aflată și sub presiunea provocărilor externe, multe de amploare globală, societatea românească îi răspunde timid, adesea neinspirat și prin jumătăți de măsură, lipsind proiectarea asumată explicit a finalității dezirabile. Ciclurile strategice ale dezvoltării, însoțite nefast și provocator de recrudescența periculoasă a analfabetismului funcțional, s-au comprimat la maximum, fenomen imposibil de anticipat cu puțini ani în urmă.

Perspectivile împlinite ale devenirii sociale, acompaniate de consecințele sale nedorite, scăpate de sub controlul efectiv al societății, au luat cu asalt fondul sensibil, implicit nevralgic, al naturii umane. Aproape nemijlocit proporțional, dezvoltării societății, cu toate neîmplinirile sale, i se asociază amplificarea periculoasă a fenomenului infrațional. Îi simțim acut prezența, în forme și dimensiuni specifice de manifestare și evoluție, la toate nivelurile edificiului social, în toate categoriile de vârstă, unele periculos de timpurii, în toate mediile de cultură, de la analfabeții gulerele albe la oameni cu certificată instrucție intelectuală.

În spațiul statal românesc au apărut, în scurt timp chiar explodând, maladii sociale despre care doar auzisem sau care se manifestaseră endemic, izolat, nesigur, fără perspectiva afirmării cronice. Brutal, România a devenit, deopotrivă, sursă, zonă de tranzit, dar și de destinație a activităților subsumate crimei organizate, semnificative prin potențial și

pericolul prezentat, manifestându-se: *traficul ilegal de armament, muniții și explozivi; traficul de narcotice; migrația ilegală și traficul de ființe umane; traficul de produse contrafăcute; activitățile, extrem de inovative, de spălare a banilor, în fapt, întregul arsenal al criminalității economico-financiare; terorismul, bioterorismul și cyberterorismul; criminalitatea organizată, cu vocație transfrontalieră; criminalitatea contra mediului, a fondului forestier și a patrimoniului cultural național.*

Acestora, cu consecințe în afectarea intereselor generale ale societății, li se adaugă, pe fondul și în determinarea agresivă a corupției generalizate, cu semnificative și periculoase puseuri la nivel înalt, racilele organizării interne, înțelegerea publică confirmând: *bolile, sărăcia extremă și degradarea îngrijorătoare a educației; persistența alarmantă a tendințelor negative în plan demografic; nivelul ridicat al stării de insecuritate socială, accentuarea diferențelor sociale și polarizarea extremă a societății; fragilitatea solidarității sociale; superficialitatea manifestă și incoerența programatică a discursului civic; condiția precară a stării de sănătate a populației și ineficiența sistemului de asigurare a sănătății publice; insuficiența și șubrezenia resurselor alocate depășirii situațiilor de criză, dar și dezvoltării; lipsa coeziunii naționale în soluționarea problemelor vitale ale societății.*

Este de domeniul evidenței că tranziția spre o societate democratică, funcțională la modul general, diriguată de mecanismele publice ale statului de drept, a durat, istoricește vorbind, mult. Dar, în aceeași măsură a adevărului, tranziția spre apărarea constantă, garantată a valorilor sale constituționale a durat la fel de mult, dacă nu cumva, încă, durează.

Nu putem ignora faptul că apărarea intereselor generale ale societății a fost amputată sistematic și grav de interese obscure, antisociale, apatride, facilitate adesea de o legislație ambiguă, într-o continuă și necontrolată schimbare, de calitate uneori neconvingătoare a acțiunii judiciare, dar și de alunecarea în derizoriu sau în formalism a separației puterilor în stat.

Instaurarea ordinii de drept – valoare socială tutelară a construcției statale și consecință a echilibrului puterilor în stat –, în quantumul deplin și manifest al valorilor constituționale este, încă, la nivelul societății, un deziderat. Libertățile și drepturile fundamentale ale omului comportă un grad semnificativ de vulnerabilitate atât în fața expansiunii infracționale, cât și, din păcate, în raport nemijlocit cu puterile statului. Libertatea, determinată de rigorile larg acceptate ale relațiilor sociale și motivată de interese și scopuri individuale, inevitabil, s-a transformat și ea. Dar, întemeiată pe un suport democratic șubred, el însuși în căutare de repere și identitate, și-a arătat de îndată reversul, surprinzând instituțiile fragile ale statului, unele de o maturitate discutabilă. În aceste condiții, de-legitimarea normativă a libertății distructive și descurajarea judiciară a acesteia au devenit o prioritate absolută.

*

Pe fondul și din perspectiva acestor considerații, evoluția intereselor generale ale societății, a exigențelor care reclamă apărarea ordinii de drept și a condițiilor de exercitare individuală și de manifestare instituțională a drepturilor și a libertăților fundamentale ale cetățeanului, este o realitate care nu poate fi ignorată. Depășind destul de neclar stadiile temporale, dar și structurale ale reformei impuse de desprinderea violentă de regimul totalitar și alegerea liberă și democratică a reconstrucției statale, societatea, inevitabil, a continuat și continuă să se transforme. În fapt, *transformarea*, ca proces ascendent de

înnoire continuă a societății, este o caracteristică a nevoii sale obiective de schimbare, care antrenează, în dinamici diferite, toate componentele sistemului social. „Ordinea interioară” a societății, aflată în suferință cronică, reclamă intervenția societății înseși, deoarece apreciem că, primordial, „Astăzi, ca întotdeauna, centrul de greutate al dezvoltării legale nu se află nici în legislație, nici în știința juridică, nici în decizia judiciară, ci în societatea însăși.”¹

Toate aceste aspecte au incidență cu sistemul judiciar nu doar în măsura în care reprezintă focare sau surse de infraționalitate, ci, mai cu seamă, în măsura în care au calitatea de a potența infraționalitatea. Mai mult, constituie reale provocări la adresa instituției care este responsabilizată constituțional să reprezinte interesele generale ale societății – Ministerul Public. O asemenea evidență reclamă reacții neîntârziate, de maximă intransigență legală, menite să dezvolte și să afirme hotărâtor încrederea publică în actul de justiție. Or, din perspectiva devenirii instituționale, acest lucru este posibil numai prin consolidarea creatoare a acumulărilor de până acum și continuarea ascendentă a transformării. Din perspectiva acestui fenomen, inevitabil istoric, Ministerul Public este constrâns de însuși rolul său instituțional să fie deasupra vremurilor, să se racordeze organic, mereu ascendent, la valorile fundamentale ale statului de drept, să nu se lase depășit de conținutul și amploarea evoluțiilor din societate, să își afirme proactiv și predictiv misiunea constituțională. O misiune care poate fi îndeplinită numai în măsura în care, consensual, strategia performanței publice de profil proiectează în spațiul practicii judiciare virtuți evidente în *promovarea competențelor performante; sfidarea clasamentelor statistice, înșelătoare în fond, expresive în formă; agregarea valorilor instituționale pe verticală, nu pe orizontală; valorificarea competențelor active și independente; aplicarea nevicată a echității în actul judiciar; consolidarea, din perspectiva acțiunii și a menirii sistemului judiciar, a caracterului național, suveran, independent, unitar și indivizibil al statului român*. Acestea, ca temei al înțelegerii că statul de drept, dincolo de toate definițiile care îl legitimează conceptual, înseamnă, în definitiv, supremația legii.

2. Fundamentele filosofice ale dezvoltării judiciare

În proiectarea temeiului teoretic de pe care se poate instrumenta o etapă nouă în dezvoltarea sistemică, inclusiv, așadar, a sistemului judiciar caucionat și gestionat instituțional de către Ministerul Public, un rol important îl aflăm în identificarea și definirea *principiilor*, a *valorilor* și a *obiectivelor* care asigură coeziunea, performanța și afirmarea pe verticală a sistemului. Acestea, dincolo de faptul că impun nodal proprietățile sistemului, coagulează identitatea, forța morală și personalitatea acestuia.

Într-o caracterizare succintă, *principiile* care întrunesc calitatea de fundamente teoretice ale dezvoltării judiciare, la modul preoperațional, denotă: disponibilitatea indusă de a putea fi concretizate în norme, reguli și precepte judiciare; determinarea istorică exprimată în caracteristici cu caracter normativ de reglementare a condiției judiciare; posibilitățile filosofice și doctrinare de congruență a politicilor penale ale puterilor executivă și legislativă și, nu în ultimul rând, măsura în care sunt proiectate social trăsăturile care diriguiesc conduita, profesia și dezideratul judiciar. Într-o notă eliberată de restricții formale și într-o succesiune, oarecum aleatorie, considerăm că la temeiul proactiv al devenirii

¹ E. Durkheim, *Diviziunea muncii sociale*, Ed. Antet, București, 2008, p. 135.

judiciare operează fundamental următoarele principii pe care le menționăm, respectiv: al legalității; egalității în fața legii, al libertății și al nediscriminării; principiul imparțialității; valorificării cursive a competențelor active; comunicării procesual-analitice în mediul judiciar; independenței depline a conduitei profesionale; principiul ierarhic al controlului managerial; cunoașterii operative a situației judiciare, a evoluției activității de urmărire penală și de supraveghere a cercetării penale; confidențialității activității de urmărire penală; angajării colective în proiectarea deciziei; delegării manageriale; transformării participative; descurajării climatului și a tendințelor infracționale; al proporționalității; predictibilității și umanismului.

Nu recurgem, în spiritul didactic specific teoriei generale a dreptului, la extensia explicativă a acestora. Simpla lor enunțare validează potențialul conceptual, generând un cumul semnificativ de posibilități creativ-aplicative în spațiul judiciar. Subliniem, însă, natura lor determinantă în ceea ce privește: asumarea larg cuprinzătoare a valorilor fundamentale ale devenirii democratice, pe de o parte, și a resorturilor esențiale condiției judiciare, pe de altă parte; inducerea în câmpul principal al sistemului judiciar a temelor indispensabile unei construcții performante instituțional: necesitatea indiscutabilă a racordării la valorile constituționale, respectarea nealterată a demnității umane, promovarea, concentrată pe principalele direcții operaționale ale Ministerului Public a valorilor autentice ale instituției; transformarea organizării în resursă de maximizare a potențialului judiciar; operarea distincției între responsabilitățile judiciare preventive și cele reactive.

Relativ la sistemul de *valori* subsumate organic spiritului, realității instituționale și activității Ministerului Public, evidența constituțională consacră, în afara oricărui dubiu, faptul că acestea sunt întocmai valorile pe care se întemeiază existența și afirmarea istorică a statului român, sens în care avem în vedere: *caracterul național, suveran, independent, unitar și indivizibil al statului român; organizarea separată și independentă a puterilor statale în cadrul democrației constituționale, rezumată în existența statului de drept; caracterul democratic și social al statului român; apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului; libera dezvoltare a personalității umane, generalizarea socială a sentimentului de dreptate; respectarea pluralismului politic; îndatoririle fundamentale ale cetățenilor; reprezentarea intereselor generale ale societății; deplina egalitate în fața legii și a autorităților publice; apărarea ordinii de drept; respectarea garantată a demnității umane.*

În susținerea relațiilor sociale care exprimă prețuirea și respectul pentru aceste valori, Ministerul Public, ca vector important al puterii publice, își definește axiologic menirea acționând în deplin consens cu spiritul acestora și pentru: respectarea dreptului de a alege și de a fi ales; angajarea responsabilității sociale; ocrotirea instituției proprietății; consolidarea, în mentalul colectiv, a indispensabilității sociale a autorității publice; importanța social-națională a sistemului democratic întreținut prin condiția reprezentativității. Dar, mai presus de orice și mai întâi de toate, în centrul acestor valori se află valoarea cea mai de preț a sistemului, valoarea fără de care summumul de valori denotate, dar și altele complementare sau cu care se coroborează, ar fi doar niște abstracțiuni utile în propaganda demagogică a luptei pentru o funcție sau alta. Da, valoarea cea mai de preț este magistratul procuror, acesta capitalizându-le în devenirea profesională, pentru ca, apoi, dându-le sens social, să le confirme în slujba intereselor sociale ale societății.

Din perspectiva filosofiei care întreține sistemic procesul de transformare judiciară, ansamblul de valori care îi capitalizează reușita excelează prin virtuți evidente în: polarizarea pleneră a energiilor și competențelor ireductibile; confirmarea oportunității transformării și inducerea unei stări robuste de încredere în angajarea sa instituțională; descurajarea încălcării orizontului strategic al transformării; coagularea și evidențierea potențialului consensual al transformării; configurarea credibilă a autonomiei și capacității sistemului judiciar de a se autodepăși și, evident nu în ultimul rând, în crearea de premise pentru multiplicarea exponențială a transformării atât pe verticala, cât și pe orizontala sistemului.

Triada enunțată, dar și asumată în demersul nostru de a cristaliza temeiul teoretic al transformării sistemului judiciar, se încheie (doar din perspectiva metodologiei la care am recurs), prin definirea laborioasă a *obiectivelor operaționale ale Ministerului Public*². Din această perspectivă, instituția transformării reformatoare a Ministerului Public este calibrată, în principal, de operaționalizarea unui ansamblu coerent de obiective pe care le vom clasifica potrivit conținutului prin care se afirmă în câmpul practicii judiciare.

Astfel, din perspectiva determinării nemijlocit constituționale, obiectivele Ministerului Public sunt configurate axial de: reprezentarea convingătoare a intereselor generale ale corpului social, în deplină concordanță cu aspirațiile și dezideratele acestuia, aspirații și deziderate ce decurg din drepturile și libertățile de care beneficiază, însă și din îndeplinirea întocmai a îndatoririlor sale fundamentale; apărarea necondiționată și de calitate a ordinii de drept, pe fondul respectării stricte de către cetățeni și instituțiile de stat, inclusiv de către cele judiciare, a legilor, implicit a valorilor sociale ocrotite prin norma juridică penală; apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, esențial prin excluderea abuzului de drept și a discriminărilor de orice fel, precum și prin operaționalizarea sistemică a principiului legalității incriminării și pedepsei; creșterea încrederii cetățenilor în justiție, implicit în calitatea și corectitudinea procedurilor judiciare.

Referitor la înțelegerea comprehensivă a caracterului imperativ al performanței profesionale, instituțional operează următoarele obiective: continuarea alertă a procesului de modernizare și consolidare instituțională, cu accent pe stimularea înaltei profesionalizări, modelarea continuă a competențelor active, ridicarea constantă a calității produselor judiciare și afirmarea publică a integrității depline, cu finalitate previzibilă în configurarea arhetipului profesional dezirabil valorilor și corpului social al Cetății; creșterea performanțelor specifice ale Ministerului Public în afirmarea neîndoieinică a supremației legii și a principiilor statului de drept; consolidarea, confirmată de credibilitatea în percepția largă a societății, a independenței, imparțialității și eficienței menirii naționale a Ministerului Public; centrarea valorii umane pe înalt profesionalism, integritate exemplară și rezistență inexpugnabilă la presiunile, directe sau indirecte, ale surselor și generatorilor de corupție; *apărarea independenței și imparțialității sistemului judiciar, în principal prin integritate, profesionalism și toleranță „zero” la corupție, impunând teza potrivit căreia independența ne-o clădim în interiorul instituției și al profesiei și, decisiv, tot aici, din interior, ne-o apărăm!*

² *Strategia Ministerului Public pentru consolidarea dezvoltării și afirmării instituționale în perioada 2017-2020*, aprobată prin Ordinul nr. 2 din 5 ianuarie 2017 al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

În baza criteriului care desemnează prioritățile asumate în îndeplinirea responsabilităților judiciare, operează, în principal, următoarele obiective: combaterea infracționalității în domeniile vulnerabile, la toate nivelurile, cu privire la corupție, fraudele în achiziții publice, evaziunea și fraudă fiscală, contrabanda, conflictul de interese, la faptele care au un impact semnificativ asupra resurselor publice și asupra nivelului de trai al cetățenilor; ridicarea continuă a calității urmăririi penale, diminuarea neregularităților aferente actelor de sesizare, optimizarea coordonării și îndrumării activității judiciare în materie penală și sporirea fermității controlului de legalitate; generalizarea luptei împotriva corupției, eficientizarea asumată a acesteia și valorificarea imediată a produselor infracționale generate de faptele de corupție. În cadrul aceluiași criteriu este de maximă importanță creșterea rolului preventiv al parchetului, centrat pe descurajarea continuă a fenomenului infracțional, proces realizat cu precădere prin: calitatea instituțională a demersului judiciar și oportunitatea sa socială; inducerea largă în spectrul social a credibilității cu privire la integritatea instituțiilor judiciare și a procurorilor, dar și prin dezvoltarea și afirmarea unei culturi juridice, care să întregească componenta educațională a tinerei generații; relația cu mass-media, social-media și organizațiile neguvernamentale pentru aducerea la cunoștința publicului a rezultatelor combaterii fenomenului infracțional, prin efectul disuasiv pe care îl generează față de acest fenomen în societate.

Nevoii de reconsiderare organizațională a fluxurilor operaționale de susținere a activității judiciare îi subsumăm, în demersul nostru, următoarele obiective: eficientizarea operațională a mecanismelor procedurale angajate în promovarea și susținerea recursurilor în interesul legii; coagularea eforturilor și a capacităților operaționale ale sistemului judiciar în vederea configurării unitare a practicii judiciare; intensificarea și finalizarea demersurilor cu privire la constituirea unei structuri a poliției judiciare, care să desfășoare exclusiv activități de urmărire penală; angajarea unui management participativ, coerent, flexibil, dar robust organic, cu accent pe implicarea colectivă în luarea deciziilor, promovarea performanțelor profesionale și a modelelor de performanță, precum și dezvoltarea componentei de multiplicator/exportator de resurse umane a Ministerului Public (creșterea nivelului de expertiză a procurorilor prin specializare și supraspecializare); diseminarea fluentă a tuturor actelor de decizie ale conducerii P.Î.C.C.J. către toate unitățile de parchet din țară, însoțite de explicațiile necesare referitoare la fundamentarea deciziilor respective; optimizarea procesului de informatizare a parchetelor, în principal prin reconsiderarea strategiei specifice și prin performarea instituțională a sistemului informațional; elaborarea de strategii multianuale de acțiune la nivelul Ministerului Public, inclusiv al D.N.A. și D.I.I.C.O.T., precum și sectoriale, cu caracter anual, la nivelul structurilor subordonate, particularizate operațional la specificul acestora.

În ceea ce privește dimensiunea cooperării și angajării judiciare internaționale, distingem: integrarea ascendentă în sistemul european de justiție, prin forța manifestă a credibilității sociale în actul judiciar și prin altitudinea standardelor la care Ministerul Public se raportează profesional; dezvoltarea cooperării judiciare internaționale, în contextul racordării funcționale la sistemul de valori judiciare europene.

În mod distinct, subliniem că perspectiva apropiată ne constrânge să recurgem la reconsiderarea fără întârziere a paradigmei și politicii editoriale ale revistei „Pro Lege”, cu accent pe redefinirea și consolidarea instituțională a identității editoriale în spațiul public național și promovarea în mediul internațional de profil. Totodată, realitățile informaționale,

dar și relaționale, particularizate în actul indispensabil al comunicării, ne impun noi standarde de organizare, instrumentare, realizare și eficientizare instituțională a acesteia. Este, esențial, considerentul care reclamă elaborarea unei *strategii de comunicare a Ministerului Public*, în deplin consens cu exigențele specifice ale prezentului, strategie arhitecturată din diagnosticarea, optimizarea, menținerea și afirmarea stării de comunicare în sistemul judiciar, cu accent, deopotrivă, pe comunicarea internă, cea interinstituțională și cea cu mediul public.

Cuantificarea conceptuală a conținutului ansamblului de *obiective* care vectorizează dezvoltarea și afirmarea instituțională a Ministerului Public induce înțelegeri comprehensive calități exprimate acțional prin: trecerea de la identificarea alternativelor dezirabile la definirea soluțiilor asumate și operaționalizate; limpezirea și conceptualizarea indeciziilor de impact, precum și a celor de răscruce; proiectarea orizontului profesional, moral și constituțional al transformării, căreia îi asigură, în fapt, suportul strategic. Nu în ultimul rând, prin conținutul lor, obiectivele pun în rol calitățile „terapeutice” ale transformării, genul proxim și diferența specifică în evaluarea operațională a tezelor, ideilor și conceptelor care susțin transformarea în sistemul judiciar, particularitatea etapelor procesului de transformare, precum și gradualitatea implicării instituționale în fiziologia transformării.

*

În planul ultim al oricărui demers transformator de anvergură sistemică, în fapt corolar al acestuia, se află identificarea vectorială a responsabilităților specifice și concretizarea acestora în măsuri de referință, cu potențial maxim de performanță operațională. Din perspectiva acestei interpretări, dar și a funcțiilor determinate organizațional, activitatea curentă a Ministerului Public poate fi departajată în funcție de criteriile ce decurg din natura intrinsecă a rostului instituțional. Avem în vedere *criteriul primordialității operaționale în activitatea judiciară*, potrivit căruia, în principal, se acționează pentru: creșterea calității actelor de urmărire penală și reducerea duratei procedurilor judiciare ca factor de eficientizare a activității de combatere a infracționalității; consolidarea consistentă a progreselor realizate în combaterea corupției manifestate la nivelul și în structurile autorităților publice și administrației publice, acțiune cu finalitate nemijlocită în întărirea statului; investigarea cu celeritate a cauzelor care erodează fundamentele democratice ale societății, cauzele având ca obiect, în principal, evaziunea și fraudă fiscală, infracțiunile de spălare a banilor, corupția la toate nivelurile, fraudele în achiziții publice, contrabanda, conflictul de interese, infracțiunile silvice, faptele infracționale care au un impact semnificativ asupra resurselor publice și asupra nivelului de trai al cetățenilor; intensificarea și finalizarea cu maximă celeritate a demersurilor cu privire la constituirea unei structuri distincte de poliție judiciară, aflată în coordonarea exclusivă a Ministerului Public, abilitată să desfășoare activități de urmărire penală.

Pe de altă parte, operează *criteriul optimizării manageriale a sistemului judiciar*, în siajul căruia se evidențiază acțiuni care vizează: reconsiderarea principială, metodologică și operațională a sistemului și practicilor manageriale, în consens cu evoluția atribuțiilor constituționale ale Ministerului Public, precum și cu exigențele, în continuă schimbare, reclamate de dezvoltarea societății; dezvoltarea contribuției Ministerului Public la consolidarea creatoare a teoriei și practicii judiciare, la afirmarea culturii judiciare și la valorificarea

statornică a acumulărilor și învățămintelor istorice; continuarea aplicată și ascendentă a reformării sistemului judiciar, în acord cu evoluțiile proprii sistemului social global, precum și cu schimbările manifeste în sistemul judiciar european; acționarea consecventă pentru consacrarea instituțională a Ministerului Public ca vector distinct în economia aplicată a securității naționale, drept reacție unică la pericolele, amenințările, riscurile și vulnerabilitățile manifeste la adresa Sistemului Național de Securitate. În același context menționăm necesitatea accelerării și definitivării procedurilor instituționale de uniformizare sistemică a practicii judiciare, sens în care, prioritar, Ministerul Public are în vedere: optimizarea mecanismelor interne de oportunitate, de reacție la dificultățile cronice apărute în procesul de aplicare a legislației; recurgerea metodică și sistematică la învățămintele oferite de angajarea procedurală a recursurilor în interesul legii, care, în calitate de cale extraordinară de atac, asigură concentrarea, interpretarea și aplicarea unitară a legii penale; validarea practicilor judiciare dominante, ca rezultat al experienței judiciare sistemice; interpretarea uniformă a dispozițiilor legale, prin optimizarea pozitivă a raportului dintre litera și spiritul legii, în folosul exclusiv al actului de dreptate.

3. Determinări ale ansamblului de amenințări, pericole, riscuri și vulnerabilități la adresa securității naționale, asupra acțiunii specifice a Ministerului Public. Consolidarea instituțională a Ministerului Public în raport cu exigențele securității naționale

În ansamblul intereselor generale ale societății, securitatea națională ocupă un loc care nu trebuie supus ierarhizărilor de niciun fel. Aceasta, deoarece, prin implicațiile pe care le generează asupra întregului sistem social, prin finalitatea practică a condiției sale și prin prezența caracterului său imperativ în toate sectoarele existenței umane, securitatea, în sine, națională – în abordările strategice – constituie *cauza* unor preocupări neîncetate.

Din perspectiva definirii și a filosofiei penale românești, securitatea națională este afectată de un grupaj de infracțiuni [a se vedea titlul X, „Infracțiuni contra securității naționale” (art. 394-410) din Codul penal] a căror semnificație este marcată de însuși caracterul acestora, acestea vizând: *trădarea, trădarea prin transmitere de informații secrete de stat, trădarea prin ajutorarea inamicului, acțiuni împotriva ordinii constituționale, înalta trădare, acțiunile ostile contra statului, spionajul, atentatul care pune în pericol securitatea statului, atentatul contra unei colectivități, actele de diversiune, comunicarea de informații false, propaganda pentru război, compromiterea unor interese de stat, divulgarea secretului care periclitizează securitatea națională, infracțiuni contra persoanelor care se bucură de protecție internațională, constituirea de structuri informative ilegale, nedeunțarea unor infracțiuni contra securității naționale*. Prezentarea enumerativă a infracțiunilor contra securității naționale devoalează parțial posibilele implicații judiciare ale Ministerului Public. Dar, proporțiile pericolelor, amenințărilor, riscurilor și vulnerabilităților la adresa securității naționale conturează, implicit, amploarea răspunderilor nemijlocite pe care Ministerul Public le are în raport nu numai cu existența lor potențială, ci și în raport cu manifestarea concretă a acestora sau cu iminenta lor manifestare.

Consemnăm, într-o delimitare metodică de amenințările și riscurile generate în proximitatea geostrategică a României, *amenințările, riscurile și vulnerabilitățile*³ curente cu

---

³ Strategia națională de apărare a țării pentru perioada 2015-2019 – *O Românie puternică în Europa și în lume* –, Cap. III, paragr. 51-69, p. 14-16, http://www.presidency.ro/files/userfiles/Strategia_Nationala_de_Aparare_a_Tarii_1.pdf

care se confruntă România și care, reactiv, dar și proactiv, implică acțiunile specifice ale Ministerului Public. În acest sens, ca *amenințări* și *riscuri*, cu relevanță pentru spectrul judiciar românesc, operează: amenințările cibernetice lansate de entități ostile, statale sau nonstatale, asupra infrastructurilor informaționale de interes strategic ale instituțiilor publice și companiilor, atacurile cibernetice desfășurate de grupări de criminalitate cibernetică sau atacurile cibernetice extremiste lansate de grupuri de hackeri care afectează direct securitatea națională; terorismul, cu forme de manifestare dificil de anticipat și contracarat, inclusiv din perspectiva identificării și de structurării fluxurilor de recrutare și finanțare a acestor activități; acțiunile informative ostile, care vizează dezvoltarea unor puncte de sprijin pe teritoriul național, în special în scop de influență, pentru a obstrucționa proiectele strategice ale României și deciziile în stat; persistența provocată a dificultăților economice, proliferarea economiei subterane și a corupției, evaziunea fiscală, precaritatea infrastructurii, toate cu consecințe în zădărnicierea obiectivelor de dezvoltare ale României; tendințele declinului demografic, emigrația populației active, degradarea factorilor de mediu, deficiențele provocate în sistemele naționale de sănătate, educație și asistență socială; radicalizarea entităților extremiste prezente pe teritoriul României; criminalitatea transfrontalieră, de la trafic de droguri, persoane, arme și bunuri și migrație ilegală până la criminalitate economico-financiară; traficul ilegal de armament convențional, având ca destinație zone de conflict sau cu potențial de conflict armat.

De asemenea, ca amenințare implicită la adresa statului de drept și a activității procurorilor operează și „captura reglementară”, manifestă strict în zona normativă, dar care poate evolua până la varianta sa paroxistică – „captura statului”, ca formă avansată a corupției sistemice. Din aceeași perspectivă, polarizarea, învrăjbirea și excluderea socială, sărăcia, diminuarea fondurilor de asigurări sociale, pensii, contribuții pentru sănătate, șomaj, ce creează un climat social conflictual și agresiv, generator de anomie socială și constrângere asupra elementelor vulnerabile, constituie baze criminologice ale fenomenului infrafracțional.

În contextul unui comportament statal proactiv, atenția trebuie riguros îndreptată asupra *vulnerabilităților* la adresa securității naționale, care, potențial, pot genera infrafracțiuni cu consecințe dintre cele mai grave pentru existența societății. Se remarcă, din această perspectivă, în mod special: absorbția mai mult decât modestă a fondurilor europene, utilizarea cu rea-credință a banului public, subevaluarea „elaborată” a capacităților din energie, infrastructura critică, agricultură, protecția mediului, justiție, sănătate, educație și cercetarea științifică; incapacitatea cronică, adesea suspectă, a administrației centrale și locale de a implementa politicile publice naționale și europene; asigurarea precară a resurselor vitale și capacitatea superficială a unora dintre instituțiile statului de a colabora în cazul unor amenințări asimetrice, dar și a celor de tip hibrid; corupția generalizată, care produce prejudicii semnificative economiei și afectează potențialul de dezvoltare a țării, buna guvernare, decizia în folosul cetățenilor și a comunităților, precum și încrederea în actul de justiție și în instituțiile statului. Aceste răspunderi generate de pericolele, riscurile, amenințările și vulnerabilitățile care se manifestă la adresa condiției esențiale a securității naționale au, în ceea ce privește Ministerul Public, un caracter implicit. Or, amenințările, riscurile și vulnerabilitățile la adresa securității naționale operează, inevitabil, la adresa Ministerului Public, în contextul în care în angrenajul național al securității acesta asigură mecanismele de susținere și operaționalizare ale securității judiciare.

La modul specific, pe fondul responsabilităților determinate constituțional, Ministerul Public se confruntă cu un număr semnificativ de *vulnerabilități* care, potențial, în condiții negative de evoluție, se pot transforma în riscuri și amenințări. Din perspectiva manifestărilor lor, cunoscută în sistemul judiciar, dar și, mai mult sau mai puțin, în spațiul public, aceste vulnerabilități sunt evidențiate de aspecte, precum: *existența unei anume stări de pasivitate profesională, manifestată prin atragerea unui număr important de procurori în activități marginale sau complementare faptului judiciar, în dauna acestuia; nerealizarea obiectivelor Ministerului Public, în special a celor asumate în planul efectuării performante a urmăririi penale în cauzele complexe, în principal din cauza implicării insuficiente a unor instituții și agenții ale statului cu atribuții sectoriale; asigurarea insuficientă a personalului necesar unor activități importante, indispensabile muncii procurorului de anchetă, printre care unitățile de analiză a informațiilor și specialiștii în anumite domenii de activitate, precum criminalistica, analiza financiar-contabilă, IT, expertiza vamală, analiza fluxurilor financiare etc.; statutul instituțional incert al poliției judiciare, cu consecințe negative asupra calității, oportunității și desfășurării urmăririi penale; faptele de corupție și conflictele de interese manifestate în rândurile personalului judiciar; practica judiciară neunitară la nivelul parchetelor și instanțelor de judecată; reacția lipsită de consistență și celeritate a unor instituții ale statului în interacțiunea acestora cu Ministerul Public, în situația comiterii unor infracțiuni grave, în cauze complexe, sau în situații de criză majoră generate de catastrofe, accidente și calamități; precaritatea resurselor materiale specifice infrastructurii judiciare, dar și a calității unui segment important al resurselor umane; o anumită rămânere în urmă a conștiinței juridice și sociale în raport cu evoluția societății; lipsa de înțelegere, la un nivel superior, a misiunii procurorului în societate, ca factor de importanță primordială atât în realizarea actului de justiție penală, cât și ca pilon esențial al statului de drept și al apărării ordinii publice, precum și a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului; specializarea marginală a procurorilor într-o pluralitate de arii infracționale de importanță majoră pentru societate, semnificative fiind: infracțiunile contra mediului înconjurător, traficul cu bunuri de patrimoniu cultural (mobil, imobil, imaterial, natural), infracțiunile legate de activitatea piețelor financiare; insuficiența resurselor umane de înaltă calificare pentru celelalte categorii de salariați ai Ministerului Public: greșeri, funcționari publici, specialiști, mai ales în domeniul IT și financiar, al analizei informației și al consilierilor traducători și interpreți; deficitul de integritate evident în cadrul sistemului judiciar, în raport cu exigențele codului deontologic al magistraților, al greșierilor și, după caz, al funcționarilor publici; scurgerile de informații – fenomen ce pune în pericol atât actul de justiție, cât și alte valori fundamentale ale statului român și ale Uniunii Europene; dificultățile în asigurarea unor drepturi procesuale din cauza lipsei resurselor bănești, a precarității economice și sociale a majorității populației; lipsa unei protecții reale, eficiente și integrale a avertizorilor de integritate (whistleblowers), a martorilor, victimelor și a altor persoane vulnerabile față de actele de răzbunare ale suspecților, inculpaților, grupurilor și cercurilor de interese ale acestora; o anumite diluare a preocupărilor privind combaterea criminalității „clasice”, pe fondul supralicitării acțiunilor destinate combaterii criminalității „serioase”; politica de comunicare inconstantă a Ministerului Public, caracterizată diacronic fie prin lipsă endemică de transparență a activității, fie printr-un aflux informațional haotic, situat în afara unei strategii coerente de comunicare, atât în spațiul intrainstituțional, cât și în cel public; achitățile în cauzele penale, imputabile procurorului, percepute ca eșecuri în justiție.*

Aceste vulnerabilități nu sunt o fatalitate. Sunt doar semnale de alarmă ale unor realități pe care nu le putem trata ca și când nu ar exista. Știindu-le și, mai rău, acoperindu-le, provocăm Ministerului Public, condiției și menirii noastre sociale un rău care, este posibil ca într-un anumit stadiu al evoluției sale, să nu mai poată fi reparat.

4. Vectorii operaționali de dezvoltare și afirmare ai Ministerului Public în spațiul judiciar

Dezvoltarea societății românești pe toate palierele devenirii sale istorice este, din perspectiva aplicată a drepturilor fundamentale ale omului, produsul libertății. O libertate care, în condițiile expansiunii strategice a revoluției informaționale, aduce viitorul foarte aproape de prezent, lăsându-ne, uneori, impresia că îl anihilează întru totul chiar în prezența noastră, dar care, în același timp, îi creează în mod intenționat nenumărate „obstacole”, unele periclitându-l în forme din cele mai grave. Aceasta deoarece, în câmpul social al libertății apar, se dezvoltă și operează și produsele sale contraproductive, mare parte dintre acestea subsumându-se infraționalității. Dar libertatea nu este un fenomen static, ci, dimpotrivă, se află într-o dinamică permanentă, incontrollabilă social. Or, fiindu-i depășite frontierele sensibile, subiective, referențiale social, frontiere consacrate de spectrul conceptual al „necesității înțelese”, intră în contradicție cu însăși societatea, adesea cu prețul încălcării legii. În aceste condiții, natural, societatea reacționează. Este, fundamental, motivul pentru care instituționalizarea constituțională a libertății se realizează în consens cu crearea sistemului legislativ de apărare, de protejare a ei, dezvoltarea fiind expresia materială a intereselor generale ale societății. Conchidem, la nivelul acestor considerații preliminare, subliniind, fără a fi luat drept un truism, că dezvoltarea societății înseamnă, inevitabil, și dezvoltarea instituțiilor de apărare, de protejare a acestei dezvoltări, inclusiv, bineînțeles, dezvoltarea adecvată a instituțiilor judiciare. Pe fondul unui laitmotiv care antrenează conștiința profesională judiciară – „*Libertatea este dreptul de a face ceea ce permit legile.*” (Montesquieu – *De l'esprit des lois*) –, vom releva domeniile și vectorii operaționali de dezvoltare și afirmare judiciară ai Ministerului Public, în perioada actuală.

4.1. Urmărirea penală

Fază decisivă a procesului penal, *urmărirea penală* este cea mai importantă componentă operațională a activității Ministerului Public. Procurorul este centrul gravitațional al activității practice de anchetă, activitate pe care o poate efectua fie direct, fie prin supraveghere, în condițiile în care aceasta este efectuată de poliția judiciară sau, în cazuri speciale, de către alte organe de cercetare penală. În deplină consonanță cu rigorile constituționale ale dreptului penal și ale procedurii penale din România, scopul anchetei penale este concentrat în chintesența însăși a devenirii judiciare, și anume aflarea adevărului în cauză și pedepsirea infractorului, deziderate care, fundamental, se îndeplinesc pe fondul materializării dezideratelor actuale ale Ministerului Public, concretizate și definite ca atare în continuare.

Avem în atenție afirmarea pleneră în activitatea Ministerului Public, de reprezentare a intereselor generale ale societății și de apărare a ordinii de drept, a justiției penale, în principal prin: *utilizarea metodelor alternative de soluționare a disputelor (Alternative Dispute Resolution); concentrarea eforturilor judiciare pe recuperarea prejudiciilor cauzate prin infrațiuni și direcționarea acestora către despăgubirea victimelor*

infracțiunii (asset recovery); dezvoltarea și consolidarea cooperării cu instituțiile publice de asistență socială, dar și cu cele nonguvernamentale, în scopul implementării adecvate a măsurilor luate sau propuse de către procurori și dispuse de instanța de judecată, în cazul persoanelor cu probleme speciale aflate temporar în dificultate; minimizarea constantă a lezării intereselor legitime ale cetățenilor, prin dispunerea actelor ori a măsurilor procesuale numai în scopul temeinic justificat de prevenire a situațiilor care pot periclita desfășurarea procesului penal, în funcție de necesitățile concrete ale cauzei; dezvoltarea aplicată a înțelegerii cauzelor generale, dar și specifice ale infracționalității, cu accent pe cunoașterea personalității comportamentale și a profilului psihocomportamental al infractorului.

În același timp, urmărim respectarea riguroasă, în toate etapele judiciare ale urmăririi penale, a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, asigurând întocmai operaționalizarea următoarelor valori ale conștiinței și deontologiei judiciare: *egalitatea în fața legii; evitarea absolută și în oricare formă posibilă a aplicării torturii ori a tratamentelor crude, inumane sau degradante; afirmarea deplină a independenței și imparțialității actului judiciar; declanșarea procedurilor judiciare concomitent cu exercitarea în deplină cunoștință privind cauza a dreptului la apărare; angajarea procedurilor judiciare, cu respectarea prezumției de nevinovăție, inclusiv prin evitarea expunerii publice a suspecților/ inculpaților.*

Înțelegând dinamica dezvoltării sociale, dar mai cu seamă pericolele care o pot afecta, Ministerul Public conștientizează necesitatea imperativă a concentrării intensive, programate a eforturilor judiciare pe următoarele categorii de infracțiuni: *corupția*, pe tot palierul social de manifestare, cu prioritate asupra sistemului judiciar, administrației publice locale și centrale, sistemului operațional de efectuare a achizițiilor publice, sistemului sanitar, sistemului educațional, sistemului de realizare a retrocedărilor de bunuri naționalizate ori confiscate; *terorismul și acțiunile specifice de finanțare a acestuia, esențial generate de spălarea de bani; criminalitatea organizată*, cu un accent deosebit asupra celei transnaționale sau cu rădăcini transnaționale; *fraudele economico-financiare*, generatoare de prejudicii în dauna bugetului național, precum și a intereselor financiare ale Uniunii Europene; *infracțiunile așa-zise „clasice”*, în special omorul calificat, omorul, tâlhăria, violul, șantajul, furtul calificat și furtul, acestea din urmă, în special în forma furtului calificat prin efracție sau a celui din buzunare; *infracțiunile contra mediului înconjurător; rasismul, antisemitismul, xenofobia și discriminarea de orice fel*, incluzându-le pe cea etnică, religioasă, de conștiință, bazată pe gen, avere, origine socială, status social, orientare sexuală. În cuantumul operațional al acestui deziderat, se au în vedere și *infracțiunile specifice săvârșite la adăpostul paradisurilor fiscale, în special spălarea de bani; traficul de materiale radioactive, arme, droguri și ființe umane și infracțiunile contra patrimoniului național și universal, cultural și natural.*

Scăderea numărului de dosare rămase nesoluționate (backlog), în special din cauza creșterii numărului de sesizări cu privire la săvârșirea de infracțiuni, a generat preocupări privind eficientizarea organizațională și operațional-sistemică a activității judiciare, context în care Ministerul Public are în vedere: *reconsiderarea relației și a modalităților de lucru dintre procurori și poliția judiciară; desființarea unităților mici și ineficiente ale Ministerului Public și comasarea lor cu unitățile mari din aceeași jurisdicție teritorială; continuarea redistribuirii posturilor vacante de procurori de la parchetele cu volum redus*

de activitate la cele confruntate cu un număr foarte mare de lucrări; suplimentarea flexibilă, temporară a schemelor de personal pentru parchetele cu cel mai mare volum de lucrări pentru fiecare procuror; definirea și promovarea, pe baze realiste, a unei medii numerice a dosarelor de soluționat de către procurori, cu luarea în considerare a soluționării cauzelor complexe, atât local, cât și la nivel național.

Optimizarea operațională a relației instituționale dintre procuror și poliția judiciară constituie, de asemenea, un vector acțional semnificativ al Ministerului Public, a cărui materializare este posibilă prin: alocarea exclusivă a unor echipe de lucrători de poliție judiciară parchetului, pentru desfășurarea de cercetări în cauze generic determinate prin tematica infracțională abordată; creșterea eficienței comunicării instituționale între conducerea parchetelor și conducerea unităților de poliție omoloage pentru identificarea și aplicarea punctuală de soluții menite să eficientizeze activitatea de urmărire penală; creșterea importanței acordate Direcției de operațiuni speciale din cadrul Inspectoratului General al Poliției Române, având în vedere sarcinile complexe și extrem de diverse ale acestei structuri în activitatea de urmărire penală.

Într-un ultim grupaj de acțiuni specifice, menite, pe de o parte, să optimizeze și să eficientizeze calitatea activității de urmărire penală și, pe de altă parte, să o ridice semnificativ în aprecierea publică, exigențele Ministerului Public vizează: creșterea severității instituționale în dispunerea măsurilor asigurătorii în cursul urmăririi penale, în scopul recuperării prejudiciilor produse prin infracțiuni și al conservării valorii bunurilor indisponibilizate în cursul urmăririi penale; dispunerea măsurilor preventive restrictive de libertate, exclusiv în cazurile întocmai precizate în lege, cu privire la aplicarea acestora; dezvoltarea și consolidarea cooperării Ministerului Public cu alte instituții ale statului ori entități private, precum și cu organizații, structuri, ori rețele de puncte de contact internaționale; îmbunătățirea calitativă și cantitativă a anchetei penale în materia infracțiunilor „clasice”; diminuarea drastică a ratei de respingere a unor acte sau măsuri în cadrul unor proceduri de autorizare a acestora ori de control judiciar, prin angajarea activităților operative în termenii legalității, oportunității și evaluării riguroase a necesității judiciare; consolidarea performantă a pregătirii profesionale continue și afirmarea pe plan științific a procurorilor, stimularea competenței, dar și a competiției profesionale, dezvoltarea caracterului specializat al activității judiciare; afirmarea faptului judiciar în condiții de integritate absolută a procurorilor, de angajare a urmăririi penale în spiritul valorilor etice și deontologice ale profesiei, de promovare a umanismului în deciziile judiciare; înființarea Serviciului tehnic de sprijin al activității de urmărire penală și definitivarea cadrului normativ de funcționare a acestuia.

4.2. Activitatea judiciară

Realizarea unui act de justiție eficient, în deplin consens cu determinările sale constituționale, echitabil, accesibil și de largă credibilitate și adeziune națională, reprezintă o așteptare de intensă legitimitate socială, determinată de necesitatea apărării valorilor vitale ale societății, prin respectarea normei de drept. Calitatea înfăptuirii justiției determină în mod direct afirmarea coordonatelor fundamentale de funcționare și dezvoltare a societății românești și îi consolidează organizarea în acord cu principiul constituțional al separației și echilibrului puterilor în stat. Din perspectiva acestor considerente, componenta operațională judiciară a Ministerului Public acționează, fundamental, în patru direcții, expunerea

acestora neînsemnând neapărat prioritatea materializării instituționale. Dimpotrivă, acestea sunt parte, deopotrivă, a unui pachet coerent destinat aceluiași scop.

În primul rând, se urmărește *îmbunătățirea calității actului de justiție*, deziderat posibil, în principal, prin: utilizarea bunelor practici de reducere a amănărilor judecării cauzelor; pregătirea și desfășurarea ședințelor de management al dosarelor, în conformitate cu noile coduri de procedură; asigurarea continuității procurorului de ședință în activitatea judiciară, precum și formularea de puncte de vedere de către acesta, acolo unde este cazul, pentru promovarea recursurilor în interesul legii. În al doilea rând, Ministerul Public se va concentra, prin eforturi specifice, sistematice și laborioase, asupra *unificării practicii judiciare*, proces operațional, esențial, prin: monitorizarea practicii judiciare și sesizarea în fază incipientă a practicii neunitare, în vederea soluționării chestiunilor ce suportă mai multe interpretări; redactarea proiectelor de recurs în interesul legii în problemele de drept interpretate și aplicate în mod neunitar, precum și a punctelor de vedere solicitate în vederea pronunțării unor hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept; statuarea și organizarea de întâlniri profesionale periodice, pe problematici ale practicii judiciare și pentru dezbaterile principalelor cazuri de practică neunitară. Reținem și conștientizarea, la nivelul componentei decizionale a Ministerului Public, și nu numai, a necesității imediate a *situării pregătirii profesionale a procurorilor și a personalului auxiliar, în consens cu exigențele performante ale sistemului judiciar*, în expresia următoarelor cerințe: accentuarea pregătirii profesionale a procurorilor, inclusiv formarea specializată a acestora și a personalului auxiliar, cu privire la interpretarea și aplicarea noilor coduri; dezvoltarea formării profesionale cu accent pe cunoașterea aplicată a jurisprudenței naționale și europene; dezvoltarea pregătirii profesionale în materia managementului juridic și judiciar. În al patrulea rând, dar, firește, nu în cele din urmă, se va acționa pentru creșterea calității preocupării instituționale privind *asigurarea transparenței și informatizării activității judiciare*, proces posibil esențial prin: publicarea constantă a recursurilor în interesul legii promovate la instanța supremă și a punctelor de vedere întocmite la solicitarea acestei instanțe, integral, pe pagina de internet a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție; stimularea activității de elaborare și publicare a lucrărilor relevante în revistele de specialitate; popularizarea instituțională a referatelor întocmite în materia practicii neunitare.

4.3. Domeniul resurselor umane

Calitatea resurselor umane este expresia pluriinstituțională a efortului de lungă durată investit în acestea, pe care Ministerul Public îl valorifică în scopul îndeplinirii prerogativelor sale constituționale, marcate tutelar de calitatea de reprezentant al intereselor generale ale societății. Din perspectiva asumată a acestei indestructibile realități, Ministerul Public apreciază, la nivel de certitudine, că orizontul investițional cel mai larg și sigur pe termen mediu și lung îl reprezintă resursa umană, prin utilizarea potențialului uman atât ca sursă, cât și ca resursă de performanță. Plecând de la premisa că managementul resurselor umane este vectorul decisiv al schimbării ascendente continue a organizațiilor judiciare, Ministerul Public apreciază că se impune, esențial, capacitatea a două direcții de acțiune.

Avem în vedere *coagularea, pe fondul ridicării calității culturii și pregătirii judiciare, a înțelegerii sistemice cu privire importanța și rolul resurselor umane aflate în slujba instituțională a Ministerului Public*, proces finalizat prin elaborarea unei *strategii* asumate în acest sens, centrată cu prioritate pe prognoza evoluției și dinamicii resurselor umane, pe

termen mediu și lung, pe definirea explicită și cuantificabilă a direcțiilor fundamentale de acțiune ale Ministerului Public și pe cristalizarea modalităților de perfecționare și performare a resurselor umane. Subsumată acestui scop, devine imperativă dezvoltarea aplicată a unei culturi organizaționale care, prin sisteme și tehnici de *mentoring* și *coaching*, să genereze modele de bună practică și să determine noi competențe ale resurselor umane, la nivelul tuturor structurilor și componentelor sistemului judiciar, ca vector de potențare a organizațiilor judiciare, în special prin proiectarea și operaționalizarea pregătirii profesionale a procurorilor și prin proiectarea și operaționalizarea politicilor de personal. Realitatea specifică, măsură, în ultimă instanță, a capacității instituționale de a-și îndeplini responsabilitățile cu care este investit, impune elaborarea, la nivelul P.Î.C.C.J., a unor metodologii sectoriale destinate pregătirii continue descentralizate, în special în domeniul deficitare portofoliului operațional al Ministerului Public, respectiv: investigarea infracțiunilor economico-financiare, bancare și a achizițiilor publice; recuperarea prejudiciilor produse prin infracțiuni; utilizarea pe scară largă a computerului în activitatea cotidiană a personalului Ministerului Public. Pe fondul accentuării operaționale a acestor răspunderi, accentuarea sistematică a specializării și perfecționării continue în domeniile de referință ale activității judiciare și prevenirea lipsei de specializare în situații neprevăzute, prin lărgirea ariei de formare profesională în noi domenii, este inevitabilă. Corolar al acestor preocupări este implementarea instituțională fermă și fără echivoc a măsurilor dispuse și asumate prin documentele naționale de afirmare plenară a integrității.

În sfera expresiei editoriale, este necesară remodelarea paradigmei și a politicii editoriale ale revistei „Pro Lege”. Esențial, aceasta presupune redefinirea și consolidarea instituțională a identității editoriale în spațiul public național și promovarea în mediul judiciar internațional, inclusiv prin indexarea acesteia în cât mai multe baze de date internaționale recunoscute (cu precizarea că aceasta este deja indexată în două asemenea instituții). Mai mult, inițierea și consacrarea revistei într-o arhitectură publicistică modernă, aptă să răspundă exigențelor impuse de mediul publicistic de profil, ar putea constitui un vector cu multiple semnificații în promovarea gândirii, spiritului și identității judiciare românești.

Pe un alt palier de acțiune a Ministerului Public, se impune *abordarea coerentă a reorganizării sistemului judiciar în funcție de raportul imediat dintre necesități și posibilități, în îndeplinirea responsabilităților judiciare*. În acest sens, atenția este distribuită în direcția *reducerii semnificative a dezechilibrelor manifeste în repartizarea resurselor umane în cadrul unităților de parchet*, proces realizabil, în special, prin raționalizarea organizațională a activității parchetelor cu activitate redusă; reconsiderarea și revalorizarea funcțional-organizatorică a parchetelor, ca premisă a unor posibile redistribuiri sau transformări de posturi și renunțarea la „politica” posturilor vacante. În aceeași idee, redevinerea hărții administrative a sistemului judiciar, fie prin rearondarea administrativ-judiciară a unor localități din raza de competență teritorială a unor instanțe și parchete supraîncărcate operațional în raza de competență teritorială a unor instanțe și parchete mai puțin aglomerate, fie prin desființarea instanțelor și a parchetelor cu activitate redusă sau foarte redusă, poate fi o soluție care necesită eforturi financiare modeste sau care, dimpotrivă, ar putea aduce economii importante ale resurselor financiare ale sistemului. Aceluiași capitol îi subscriem și necesitatea extinderii rețelelor de *procurori anume desemnați* și la alte categorii de infracțiuni sau domenii infracționale, care necesită o pregătire și o specializare speciale, aceștia acționând în segmente de „nișă”, precum:

accidentele aviatice, accidentele miniere, explozii, incendii, acțiuni teroriste, infracțiuni în domeniul bancar, traficul de persoane, traficul de bunuri culturale, criminalitatea contra mediului și a fondului forestier etc.

În cele din urmă, consemnăm înțelegerea instituirii și dezvoltării programate a pregătirii profesionale, prin utilizarea platformelor *e-learning* aflate în administrarea Consiliului Superior al Magistraturii, Institutului Național al Magistraturii, Școlii Naționale de Grefieri, ca extensie naturală a sistemului tradițional de formare, pregătire și perfecționare a personalului judiciar. Aceste deziderate instituționale sunt posibile în contextul completării și actualizării cadrului metodologic de organizare și funcționare a Ministerului Public.

4.4. Componenta judiciară militară

Parchetele militare – structuri judiciare unice care efectuează urmărirea penală în cauzele privind faptele penale comise de către militarii români, inclusiv în contextul dislocării lor pe teritoriul altor state – dispun de organe de cercetare speciale aflate exclusiv în serviciul acestora. Acționând, în condiții specifice, pentru prevenirea și combaterea criminalității, precum și pentru stabilirea cauzelor care generează sau favorizează criminalitatea în rândul militarilor și al salariaților civili ai structurilor militarizate, în scopul consolidării dezvoltării instituționale, parchetele militare acționează în spiritul și litera următoarelor direcții subsumate, în fapt, efortului judiciar național: continuarea specializării procurorilor militari în efectuarea urmăririi penale față de persoanele care au calitatea de militar, cu accent pe condițiile specifice determinate de participarea acestora la operații multinaționale, pe teritoriile altor state, precum și a evenimentelor deosebite în care a fost implicată tehnica militară; amplificarea preocupărilor specifice cu privire la prevenirea și combaterea cauzelor care generează sau favorizează infracționalitatea și criminalitatea în rândul militarilor; dezvoltarea metodologiei operaționale de instrumentare a cauzelor privind infracțiunile contra securității naționale, a celor de genocid, contra umanității și de război; ridicarea calității formelor, metodelor și procedeele de formare profesională descentralizată a procurorilor militari în activitatea de urmărire penală; îmbunătățirea capacității de reacție a parchetelor militare la evenimente de proporții, precum accidente de aviație sau explozii, prin crearea unor metodologii de lucru specifice, dar și a unor ghiduri de îndrumare; racordarea operativă a activității parchetelor militare la exigențele strategiilor naționale și sectoriale cu aplicabilitate în sistemul de justiție; angajarea programatică, în scop preventiv, la nivelul autorităților publice, al administrației publice centrale, precum și al celor locale, în colaborare cu acestea, de activități destinate cunoașterii metodelor de prevenire a acțiunilor generatoare de infracțiuni, amenințări, riscuri și vulnerabilități la adresa securității naționale; perfecționarea preocupărilor specifice în scopul depistării oportune a *hotărârii infracționale*, potențial angajantă de acțiuni ilicite contra securității naționale și siguranței statului; dezvoltarea calității preventive, dar și reactiv-represive, a cunoașterii căilor, metodelor, procedeele și mijloacelor la care se recurge pentru comiterea de infracțiuni, cu predilecție a celor contra securității naționale; analiza permanentă a stării infracționale, pe baze statistice și studii criminologice, precum și concentrarea eforturilor pe combaterea tipurilor de infracțiuni rezultate; implementarea jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în activitatea de urmărire penală desfășurată de către procurorii militari.

4.5. Activitatea de îndrumare și control

Exercitarea consecventă a responsabilităților de control exercitate de către procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și valorificarea superioară a acestora constituie o resursă permanentă a creșterii calității activității judiciare, cu consecințe imediate în conturarea și afirmarea sa performantă. În cuantumul acestui domeniu, operează următoarele direcții de acțiune: accentuarea coordonării, îndrumării și controlului activității unităților de parchet în domeniile prioritare ale Ministerului Public, respectiv corupția, conflictul de interese, evaziunea fiscală, spălarea banilor, infracțiunile silvice, infracțiunile contra mediului; sprijinirea operativă a activității procurorilor din Ministerul Public în vederea intensificării acțiunilor de identificare și de indisponibilizare a bunurilor provenite din infracțiuni, inclusiv a celor aflate în alte jurisdicții, în scopul recuperării prejudiciului cauzat statului și al aplicării măsurilor de confiscare; identificarea în timp real și remedierea oportună și operativă a deficiențelor existente la nivelul unităților de parchet, în special prin conferirea unui caracter ritmic, predictibil, preventiv și corectiv activității de control și prin remedierea aspectelor de practică neunitară sau de greșită aplicare a legii în actul de urmărire penală; asigurarea situării coerente și constante a magistraților la nivelul standardelor de integritate caracteristice procurorilor, prioritar prin identificarea riscurilor la adresa integrității instituționale și îndepărtarea vulnerabilităților intrasistemice, precum și prin diseminarea jurisprudenței disciplinare relevante pentru mediul judiciar; înlăturarea deficiențelor punctuale ori sistemice constatate de CEDO și conformarea activității de urmărire penală întreprinsă de unitățile de parchet cu standardele CEDO; intensificarea cooperării cu alte instituții a căror activitate prezintă interes pentru exercitarea atribuțiilor constituționale ale procurorilor.

4.6. Cooperarea judiciară internațională

De importanță vitală în afirmarea Ministerului Public, cooperarea judiciară internațională în materie penală, precum și relațiile nemijlocite de cooperare ale parchetelor cu structuri similare din alte state configurează dimensiunea internațională a Ministerului Public, materializată în afirmarea operațională a următoarelor direcții: *dezvoltarea cooperării judiciare internaționale în materie penală; angajarea unui proces coerent de încheiere de protocoale de cooperare între Ministerul Public și instituțiile similare din Uniunea Europeană, în scopul definirii unei platforme conceptuale comune vizând înțelegerea și interpretarea convențiilor internaționale; intensificarea și valorificarea participării procurorilor din Ministerul Public la sesiunile de lucru desfășurate de către organizațiile internaționale cu vocație globală sau regională; valorificarea programatică a activității magistraților români care desfășoară misiuni în străinătate, precum și a relațiilor instituționale cu magistrații străini aflați la post în România; dezvoltarea angajamentelor asumate cu Eurojust, prin valorificarea resursele operative și de planificare a anchetelor penale internaționale și prin substanțializarea cooperării judiciare internaționale.*

În același timp, din perspectiva definirii cât mai convingătoare a identității judiciare în anturajul internațional de profil, Ministerul Public, pe de o parte, își va intensifica laborios preocupările în ceea ce privește consolidarea juridică/judiciară a documentelor de expresie internațională care angajează statul român și, pe de altă parte, va dezvolta participarea în misiunile postconflict de consolidare a instituțiilor statale aflate în dificultate reconstructivă,

precum și în cele de sprijin al însușirii valorilor fundamentale ale statului de drept de către statele eșuate („failing states”), misiuni derulate sub egida Serviciului European de Acțiune Externă al Uniunii Europene (SEAE) sau al altor organisme instituționale subordonate Națiunilor Unite. Definierea profilului internațional al Ministerului Public este nemijlocit determinată de dezvoltarea programatică a cooperării judiciare în materie penală cu statele Uniunii Europene, cu partenerii strategici ai României, precum și cu statele vecine, un capitol deosebit reprezentându-l cooperarea cu Republica Moldova, proces angajat în consens cu valorile unional-europene generate de particularitățile instituționale definite de Spațiul de libertate, securitate și justiție. Acest deziderat reclamă transpunerea Directivei 2014/41/UE a Parlamentului European și a Consiliului Europei, din 3 aprilie 2014, referitoare la ordinul european de anchetă în materie penală, cu privire la realizarea asistenței judiciare în materie penală, exigență asumată procedural de către statul român.

Nu în ultimul rând, personalitatea instituției judiciare naționale se bucură de prestigiu și distincție în arealul internațional, în funcție de contribuția practică, teoretică și metodologică a Ministerului Public la dezvoltarea instrumentelor juridice naționale, dar și a dreptului internațional, pe teme de interes special în mediul judiciar internațional, semnificative fiind: corupția; criminalitatea organizată și terorismul; recuperarea bunurilor și a valorilor produse ori rezultate din săvârșirea de infracțiuni; dezvoltarea protecției prin mijloacele dreptului penal a proprietății intelectuale; lupta pentru combaterea rasismului, antisemitismului, xenofobiei și a discriminării; protecția prin mijloacele dreptului penal a mediului înconjurător; protecția prin mijloacele dreptului penal a patrimoniului cultural.

4.7. IT & C

Continuarea dezvoltării procesului de informatizare constituie, am spune și fără voia noastră, așadar, obligatoriu, un obiectiv prioritar al reformei instituționale a sistemului judiciar. Evoluția alertă în tehnologia informațiilor și comunicațiilor, limitele scurte de timp ale ciclului de viață al unui sistem informatic, dinamica fără precedent a vieții sociale generează o presiune reală asupra sistemului judiciar, căreia acesta trebuie să îi răspundă adecvat, oportun și performant. Subsumăm, prin urmare, acestui deziderat continuarea procesului de informatizare a Ministerului Public, în consens cu criteriile de performanță reclamate de nivelul de dezvoltare specifică. În acest sens, *modernizarea și consolidarea instituțională strategică a dimensiunii IT&C* constituie un obiectiv de maximă prioritate, certificat prin: înzestrarea P.Î.C.C.J. și a parchetelor subordonate cu echipamente IT&C de ultimă generație și licențele software necesare nevoilor actuale ale instituției; modernizarea și dezvoltarea sistemului de comunicații în conformitate cu necesitățile actuale ale instituției; realizarea unui nou sistem de management al dosarelor, care, în efectuarea activității de urmărire penală, să fie apt să valorifice superior colaborarea dintre sistemul judiciar și structurile din cadrul altor instituții deținătoare de baze de date care prezintă interes pentru activitatea judiciară. În același timp, în determinarea strictă a responsabilităților constituționale, în sprijinul nemijlocit al *apărării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului*, se va proceda la dezvoltarea și implementarea sistemului integrat de management al înregistrărilor audiovideo în materia audierii persoanelor și interconectarea acestuia cu sistemul de management al cazurilor, iar în ceea ce privește *creșterea încrederii cetățenilor în actul de justiție*, Ministerul Public are în atenție operaționalizarea imediată a sistemului informatic destinat publicării unor date

neconfidențiale din dosarele penale în Internet - „*portal.mpublic.ro*” și realizarea și operaționalizarea sistemului informatic destinat preluării și gestionării sesizărilor transmise online - „*sesizare.mpublic.ro*”.

Totodată, Ministerul Public vizează, cu titlul de program asumat, *amplificarea performanțelor specifice*, esențial prin materializarea și implementarea următoarelor măsuri și proiecte: dotarea și operaționalizarea Serviciului tehnic din P.Î.C.C.J.; crearea centrului de date al P.Î.C.C.J. și achiziționarea unui generator electric care să susțină funcționarea echipamentelor critice IT&C care deservească Ministerul Public; crearea și dotarea centrului secundar de date al Ministerului Public, la P.C.A. Brașov; realizarea unei aplicații cu baze de date incluse în portalul Intranet al P.Î.C.C.J., destinat publicării rechizitoriilor și hotărârilor judecătorești relevante, structurate pe domenii de interes și posibilități de căutare și identificare a informațiilor; acreditarea de securitate pentru sistemele informatice care procesează și/sau stochează informațiile cu caracter „secret de stat” sau „strict secret”, deținute de structurile din Ministerul Public, până la nivelul parchetelor de pe lângă tribunale.

În angrenajul complex al menirii sale constituționale, *optimizarea comunicării strategice a Ministerului Public, aflată sub presiunea unor condiții instituționale vitale*, este un obiectiv materializat, în principal, prin diversificarea tehnică a procedeelelor de abordare comunicațională; sprijinirea specifică a logicii publice în înțelegerea acțiunii judiciare; dezvoltarea comunicării mediatizate; colaborarea cu structura de comunicare, informare și relații publice, în susținerea specifică a comunicării strategice, precum și în implementarea și performarea planurilor de comunicare. La acest capitol, *accentuarea contribuției la dezvoltarea cooperării judiciare internaționale*, în special prin continuarea performanță a proiectelor cu Eurojust, este imperativă.

4.8. Comunicare și relații publice

Comunicarea și relațiile publice angajate sub imperiul responsabilității instituționale sunt, dimpreună, condiția fără de care aceasta nu poate exista. Legăturile dintre aceste două realități – *comunicare și relații publice* – denotă, în fapt, condiționarea reciprocă dintre ele, niciuna neputând exista în afara celeilalte. Comunicarea înseamnă relații interumane, în perspectivă particulară sau publică, iar relațiile publice înseamnă, fundamental, comunicare. Aserțiunea invocată este suficientă în a sublinia importanța structurii specializate în identificarea, definirea și angajarea relațiilor informaționale care susțin și întrețin starea de comunicare a Ministerului Public, procedând, în acest sens, cu regularitate la diagnosticarea, optimizarea, consolidarea și afirmarea instituțională a comunicării. Din această perspectivă, prioritățile definesc și coagulează un pachet de măsuri care, nemijlocit, vizează: *redefinirea cursivă a exigențelor reclamate de evoluția imaginii publice a Ministerului Public; perfecționarea și modernizarea operațională a tehnicilor de informare și comunicare utilizate la nivelul Ministerului Public; problematizarea relației dintre informație și comunicare în mediul judiciar; definirea și implementarea în relațiile informaționale a logicii judiciare a comunicării; angajarea distributivă a filosofiei strategiei de comunicare a Ministerului Public.*

De asemenea, în perspectiva performării instituționale pe această dimensiune, structura specializată a Ministerului Public, practic a P.Î.C.C.J., se va conecta epistemologic și operațional la principalele realități și exigențe care guvernează promovarea socială a actului

de comunicare, sens în care se va avea în atenție: *natura ireversibilă a comunicării; necesitatea de a răspunde în orice condiții, deplin convingător, presiunilor din mediul public; consolidarea și valorificarea curentă a imaginii și credibilității Ministerului Public; competența profesională; continuitatea; eficiența strategică; egalitatea în transferul informațiilor judiciare, cu respectarea pluralismului și a imparțialității; compatibilitatea actorilor angajați în procesul de comunicare; oportunitatea proactivă.* În condițiile astfel exprimate și în consonanță conceptuală cu acestea, elaborarea *Strategiei de comunicare a Ministerului Public pentru perioada 2017-2020* este imperativă.

În scopul definit de necesitatea împlinirii materiale a acestor deziderate conceptuale, Ministerul Public, prin birourile de informare și relații publice din cadrul P.Î.C.C.J., D.N.A. și D.I.I.C.O.T., acționează, în principal, în spiritul și litera a două dimensiuni comunicabile. Avem în vedere *comunicarea externă, cu mediul extrainstituțional*, domeniu care reclamă: informarea sistematică a opiniei publice cu privire la realitatea judiciară a reprezentării intereselor generale ale societății, la apărarea ordinii de drept și a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului; mediatizarea constantă, reactivă și, în egală măsură, proactivă a activității procurorilor, prin acțiuni specifice instrumentelor și procedurilor de comunicare publică, asigurându-se transparența deplină a finalității demersurilor judiciare; crearea, pe fondul și în determinarea practicii judiciare proprii Ministerului Public, prin angajarea unităților de parchet, a *sistemului de comunicare publică* vectorizat de instituția purtătorilor de cuvânt ai parchetelor de pe lângă instanțele de judecată; instituționalizarea programatică a întâlnirilor de lucru cu reprezentanții exponențiali ai societății civile și cu liderii formatorilor de opinie din mass-media, precum și din principalele instituții cu rol formativ în câmpul social; dezvoltarea programatică a participării reprezentanților Ministerului Public la manifestări din mediul extrainstituțional, cu asumarea explicită a scopului de a genera plusvaloare la capitolul credibilității publice; recurgerea oportună la folosirea armonioasă a tuturor căilor, formelor și modalităților specifice comunicării publice, cu accent pe comunicarea mediatizată, precum și la utilizarea adecvată a vectorilor de transmitere a acestora; concentrarea fluentă a culturii de prevenire a infrafracționalității în numitorul comun al actului de comunicare publică; dezvoltarea încrederii justițiabililor în activitatea procurorilor și a apropierii acestora de instituție, în principal prin transmiterea cunoștințelor minimale ale culturii juridice de înțelegere și contact; popularizarea metodică a performanțelor activității Ministerului Public.

Complementar cu aceste „puncte” obligatorii de trecere ale unei comunicări performante în spațiul public, deopotrivă în beneficiul public, dar și al instituției, un rol la fel de important îl are *comunicarea internă, intrainstituțională*, care, structural, consistă în: gestionarea managerială a comunicării Ministerului Public în consens conceptual cu conținutul comunicării, ca ramură de drept; întocmirea de sinteze trimestriale cu privire la calitatea comunicării instituționale; dezvoltarea competenței lingvistice și promovarea unor relații comunicabile performante în sistemul judiciar, vectorizate prin comunicarea internă, cea interinstituțională și cea cu mediul public; identificarea, definirea și operaționalizarea „punctelor” de cooperare proprii comunicării în sistemul judiciar, dar și dintre acesta și principalele subsisteme ale sistemului social global; dezvoltarea componentei online a comunicării prin reconfigurarea paginii web a Ministerului Public, precum și prin abordarea zonei de *social media*.

4.9. Managementul proiectelor cu finanțare externă

O oportunitate în procesul de dezvoltare instituțională a Ministerului Public o constituie angajarea proiectelor cu finanțare externă. Este, esențial, motivul pentru care obținerea și optimizarea valorificării eficiente a resurselor financiare provenite din surse externe devine o prioritate care, prin asigurarea unui management performant, poate determina transformări sistemice semnificative. Îmbunătățirea, din această perspectivă, a performanțelor parchetelor și crearea unui cadru modern pentru derularea activităților de urmărire penală, prin implementarea proiectelor finanțate de Banca Mondială, prin Mecanismul Financiar Norvegian și prin Liniile de finanțare ale Comisiei Europene pentru proiecte legate de pregătirea profesională și schimburile de experiență, este o ocazie care trebuie valorificată deplin. Deopotrivă, Ministerul Public acordă o atenție sporită *angajării Programului Operațional Capacitatea Administrativă (POCA)*, cu accent pe: dezvoltarea și implementarea sistemului integrat de management al înregistrărilor audiovideo în parchete în materia audierii persoanelor și interconectarea cu ECRIS V; întărirea capacității D.I.I.C.O.T. de punere în executare a unor procedee probatorii vizând perchezițiile informatice și cercetarea mijloacelor de comunicații electronice; dezvoltarea și implementarea unui sistem integrat de management strategic la nivelul întregului sistemul judiciar. Complementar, *realizarea și implementarea proiectelor finanțate de Banca Mondială* reprezintă, de asemenea, o oportunitate care trebuie valorificată plenar, sens în care, la nivelul instituțional, se are în vedere: amenajarea sălilor pentru servere la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Brașov, cel dintâi, ca centru de date principal, al doilea ca centru secundar; dotarea Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și a parchetelor subordonate cu software și hardware moderne; optimizarea infrastructurii rețelei Local Area Network (LAN) în toate instanțele și parchetele, prin achiziționarea și instalarea de echipamente de comunicație (WAN și LAN) și softuri necesare.

Aceluiași context îi alăturăm și angajamentul asumat al Ministerului Public privind *realizarea, prin liniile de finanțare ale Comisiei Europene, a unor proiecte destinate pregătirii și specializării profesionale, vectorizate tematic de următoarele problematice: protecția victimelor infracțiunilor; întărirea cooperării judiciare în combaterea criminalității organizate și terorismului; combaterea corupției în achizițiile publice.*

4.10. Domeniul economico-financiar

În concordanță cu dezideratele instituționale fundamentale ale Ministerului Public, *structura desemnată cu responsabilități economico-financiare și administrative* își va canaliza eforturile specifice în consens cu litera și spiritul următoarelor obiective specifice: optimizarea metodologiei privind modalitatea întocmirii proiectului de buget anual al Ministerului Public, la nivelul tuturor categoriilor de ordonatori de credite, în special prin operaționalizarea adecvată a principiilor bugetare la condițiile specifice sistemului judiciar; fundamentarea proiectelor de buget proprii unităților și structurilor de parchet, în acord cu prioritățile de politică sectorială și strategiile sectoriale de cheltuieli coroborate cu măsurile de eficientizare a acestora; diminuarea sau limitarea cheltuielilor bugetare în Ministerul Public, susținută de elaborarea și aplicarea categorială a planurilor de măsuri cu privire la realizarea programului anual de achiziții publice și a planului anual de investiții publice; îmbunătățirea decentă a infrastructurii și asigurarea bazei logistice corespunzătoare unei

activității judiciare performante, în principal prin consolidarea infrastructurii parchetelor din reședințele de județ, finalizarea lucrărilor de investiții aflate în desfășurare, precum și achiziționarea și întreținerea bazei materiale a activității; preluarea unor bunuri necesare Ministerului Public, prin transfer, fără plată, de la instituții sau autorități publice și atragerea proiectelor cu finanțare externă nerambursabilă sau în regim de cofinanțare; instituirea, prin ordin al procurorului general, a unui ansamblu coerent de reguli și obligații specifice conducătorilor parchetelor și persoanelor anume responsabilizate, cu privire la securitatea și sănătatea în muncă a personalului Ministerului Public; propunerea, *de lege ferenda*, cu privire la constituirea unor fonduri necesare activităților de constatare a infracțiunilor flagrante, atât la nivelul parchetelor de pe lângă curțile de apel, cât și la cel al structurilor judiciare de pe lângă tribunale.

*

Din perspectiva genezei istorice, luând drept teme Regulamentele Organice (în vigoare începând cu anul 1831 în Țara Românească și cu 1832 în Moldova), care, practic, configurau cel dintâi sistem comun de guvernare al celor două țări, putem aprecia că originile instituționale, cu valoare constituțională, ale puterii judecătorești, pe de o parte, și ale celei executive, sub a cărei autoritate lucrează procurorul a cărui îndatorire rezida, esențial, în „*a priveghea pentru toate care privesc paza bunei orânduiri a liniștei publice*”⁴, sunt întrucâtva comune.

Apreciindu-se că „*despărțirea puterilor ocârmuitoare și judecătorească, fiind cunoscută că este neapărat de trebuință pentru buna orânduială în pricini de judecată și pentru paza dreptăților particularilor, aceste două ramuri de ocârmuire vor fi de acum înainte cu totul deosebite*”⁵, regăsim, astfel, în paradigma incipientă a construcției statale românești, distincția instituțională dintre precursorii *de facto* ai Ministerului Public și cei ai puterii judecătorești.

Înțelegerea contextului în care Ministerul Public este consacrat ca instituție fundamentală a statului de drept, a responsabilităților sale constituționale și a determinărilor social-istorice care le guvernează necesitatea și anvergura, pune puternic în valoare rolul său unic în însăși existența statului român. Pentru că, Ministerului Public, în calitate de „*reprezentant al intereselor generale ale societății și de apărător al ordinii de drept și al drepturilor și libertăților cetățenilor*”⁶, îi este definit, practic, rolul specific, eminentamente singular, în afirmarea României ca „*stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil*”⁷. Nu este nicidecum o interpretare forțată sau patetică, dar este de domeniul evidenței că pilonii constituționali ai însăși existenței statului român se regăsesc și în valorile care dau sens și conținut ordinii de drept și intereselor generale ale societății, afirmate prin drepturi, libertăți și îndatoriri. Pentru că, nu este nicidecum un truism, suveranitatea, independența, unitatea și asigurarea coeziunii teritoriale nu pot exista fără ordine de drept.

---

⁴ *Regulamentele Organice ale Valahiei și Moldovei, Colecțiunea vechilor legiuri administrative*, Biblioteca Institutului de Științe Administrative al României, Întreprinderea „Eminescu”, București, 1944.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Constituția României, Titlul III, Capitolul VI, Secțiunea 2, art. 131 alin. (1), <http://www.constitutiaromaniei.ro/art-131-rolul-ministerului-public/>

⁷ *Ibidem*, Titlul I, art. 1 alin. (1).

Din perspectiva raportării la legea fundamentală, implicit la condiția însăși de a fi a statului român, importanța constituțională a Ministerului Public este nemijlocit proporțională cu valoarea responsabilităților specifice reclamate și determinate inevitabil de totalitatea abaterilor de la ordinea de drept, în prezent aflate într-o periculoasă expansiune. Amploarea și diviziunea tot mai complexă a fenomenului infracțional, diversitatea reală a acestuia în câmpul social, din ce în ce mai greu de gestionat, impun reconsiderarea continuă, ascendentă, pozitivă, a rolului Ministerului Public, context în care, concluzia este inevitabilă, valoarea sa de întrebuințare socială crește corespunzător.

Dintr-o altă perspectivă, *fundamentele teoretice ale devenirii judiciare naționale* pe care am edificat demersul nostru sunt, însumat, rațiunea însăși de a fi a Ministerului Public, definind mai mult decât convingător caracterul indivizibil dintre dezideratele afirmate și asumate public și faptele care se subscriu acestora. Mai mult, constituie o garanție oferită societății, ca suport al calității superioare a aspirațiilor sale sociale.

Abordarea specială a situației instituționale a Ministerului Public la impactul direct cu infracțiunile contra securității naționale, precum și cu amenințările, pericolele, riscurile și vulnerabilitățile cu care aceasta se confruntă, potențează semnificativ rolul instituției judiciare în asigurarea climatului de liniște și siguranță al statului român. În același context, subliniem că devoalarea propriilor vulnerabilități, unele cu acțiune endemică, altele cu acoperire sistemică, aduse la cunoștința opiniei publice, înseamnă cunoașterea netrunchiată a realității intrainstituționale și, implicit, a modului de remediere a acestora. În același timp, este dovada capacității Ministerului Public de a privi cu obiectivă severitate spre sine însuși, este o manifestare concretă a respectului față de justițiabilul român și, nu în ultimul rând, este un exercițiu etic, concret, esențial și, nu în cele din urmă, democratic, în proiecția căruia identificăm standardele conduitei noastre profesionale. Este evident deja că, din perspectiva concentrată a viziunii cu privire la calitatea profesională și umană a procurorului, Ministerul Public este hotărât să depășească fără întârziere o realitate care, din nefericire, încă reprezintă o vulnerabilitate a instituției, generată de mentalități croite din acordul fals dintre posibilități și așteptări. O mentalitate care ne impune strident, aproape axiomatic, faptul că *valoarea personală se regăsește în funcția vremelnic ocupată*.

Proiectele asumate în câmpul de dezvoltare și afirmare judiciară expun dezideratele imediate ale Ministerului Public, în care regăsim o instituție superioară contextului social care îl generează și pe care, în consens deplin cu interesele generale ale societății, îl deservește necondiționat.

Postfață

Dacă prin prisma funcției sale de acuzare instituția Ministerului Public mai generează uneori rețineri sau suspiciuni, din perspectiva tradițiilor și istoriei sale, a personalităților care i-au aparținut sau rolului îndeplinit în societate, ea se bucură de stimă și admirație. Într-adevăr, simpla rostire a numelui unor procurori generali ai Parchetului Înaltei Curți, cum ar fi, Mihail Kogălniceanu, Al. Papiu-Ilarian ori Dimitrie Alexandresco, vârfuri ale culturii și dreptului românesc, este în măsură să reliefeze înalta intelectualitate a acțiunii juridice de apărare a drepturilor și libertăților individului și a valorilor solidarității și ordinii sociale.

Unul dintre admiratorii instituției, ilustrul Montesquieu (1689–1755), scria printre altele: „Avem în prezent o lege admirabilă, aceea care face ca principele instituit pentru a face să se execute legile numește un ofițer pe lângă fiecare tribunal pentru a urmări în numele său infracțiunile, așa că funcțiunea delatorilor e necunoscută la noi și dacă acest răzbunător public ar fi bănuțit că abuzează de ministerul său, l-am obliga să spună pe denunțator.”.

La noi, profesorul Ion Tanoviceanu, membru corespondent al Academiei Române, se pronunța, la începutul secolului al XX-lea, „pentru un minister public puternic și absolut independent de puterea executivă, el însă trebuie să aibă cap suprem pe procurorul general al Înaltei Curți de Casație, magistrat de carieră” și vedea în inamovibilitatea membrilor săi „cea mai de seamă cheazășie pentru libertățile cetățenești și pentru realizarea unei justiții represive demne și serioase”.

Instituția de sorginte franceză „Ministerul Public în forma sa actuală este rezultatul unui lung proces istoric” (Fr. Siracuză).

Denumirea ca atare pare a deriva din latinul *manus legis*, *manus regis*, *manus publica*, în care „manus” ar indica forța executivă, în sensul cel mai larg exprimând tot ce este necesar pentru executarea legii.

Din punct de vedere istoric, în țara noastră el s-a înființat mai întâi în Muntenia, prin art. 217 din Regulamentul Organic (1832), în virtutea căruia s-a redactat „legea pentru procurori” și care stipula că procurorul avea îndatorirea de a priveghea pentru toate care privesc „paza bunei orânduiri a liniștei publice”. La 1834 s-a numit Procurorul Înaltului Divan, instanța judecătorească supremă a timpului, precursorul Procurorului General al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție de mai târziu, în persoana „Domniei sale Aga Iordache Florescu”. În Moldova instituția a fost instituită abia prin legea din 26 martie 1862 prin care se extindeau regulile procedurale penale din Țara Românească. Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a fost introdus prin legea din 1861 de înființare și organizare a supremei instanțe și instalat oficial, odată cu aceasta, la 15/28 martie 1862, la București.

Așadar, în 2017, aniversăm și sărbătorim, deopotrivă, 185 de ani de Ministerul Public și 155 de ani de la crearea Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a României.

Două momente importante ale modernizării și europenizării instituției judiciare, în cadrul procesului de constituire a statului național român. Într-adevăr, spre deosebire de alte

nații, la noi, românii, instituția judiciară supremă – Înalta Curte de Casație și Justiție și Parchetul său – a reprezentat, înainte de toate, un element important de înfăptuire a unității statului modern, creșterea autonomiei acestuia și integrarea țării în lumea occidentală și europeană.

În același timp, sub impulsul și după modelul său, avea să se desfășoare procesul rapid de modernizare a întregului sistem juridic românesc, de la organele judecătorești la parchet și până la organizarea corpului avocaților.

În acest context istoric, demnitatea de „Procuror general al Curții de Casație” a constituit „cel mai frumos post”, cu „una dintre cele mai frumoase atribuții”, aceea de a rosti, la deschiderea anului judecătorec „marea sărbătoare a lumii judiciare”, cuvântul de redeschidere „a cărui utilitate practică era, între altele, de a stabili uniformitatea de vedere în magistratură pe terenul abstract al principiilor științei dreptului”. Iar cei care au ocupat-o de-a lungul timpului au fost conștienți de un atare adevăr și au încercat, după puterile lor, să-l confirme. Așa, de exemplu, în iunie 1900, după ce releva calitățile predecesorului său, „eruditul om de legi” Dimitrie Alexandresco, „atât ca publicist, cât și pentru deosebita îndeletnicire de a examina cele mai gingașe chestiuni de drept”, în cuvântul de la instalarea sa ca Procuror general al Casației G.E. Schina aprecia ca „inerent înaltei demnități” pe care era chemat să o îndeplinească „contribuția la propășirea științei dreptului prin mijlocul aplicațiunii și interpretării legilor”. Așa se face că funcția supremă în Parchet avea să fie îndeplinită de-a lungul timpului de personalități cultural-științifice de prestigiu sau de înalți magistrați în deplinătatea semnificațiilor termenului. Așa, de exemplu, printre procurorii generali ai parchetului instanței supreme s-au numărat M. Kogălniceanu și Al. Papiu-Ilarian, membri titulari ai Academiei Române, prof. univ. Dimitrie Alexandresco, fondatorul doctrinei românești moderne de drept civil, reputați magistrați precum Corneliu Manolescu-Râmnicăneanu, Ion N. Stambulescu ori Dimitrie Volonschi, care au devenit și Prim-Președinți ai Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Printre alte personalități de procurori, cea a lui Constantin Hamangiu (1869–1932) ocupă un loc aparte. Intrat în magistratură ca judecător, a devenit procuror la Tribunalul Covurlui (1902) și apoi la curțile de apel din Iași (1902) și Galați (1905), pentru a ocupa în cele din urmă demnitatea de consilier la Înalta Curte de Casație și Justiție (1922). Fondator în 1921 al *Pandectelor române* (publicație care dăinuie și astăzi, în serie nouă), a fost coautor (alături de I. Rosetti-Bălănescu și C. Băicoianu) al bine-cunoscutului *Tratat de Drept Civil*, pentru meritele sale științifice fiind ales, la 29 mai 1930, membru de onoare al Academiei Române. „Fondul Hamangiu”, constituit din inițiativa și cu contribuția sa în cadrul supremului for academic al țării, a impulsionează dezvoltarea creației juridice.

Toți aceștia și mulți alții au confirmat regula că „omul sfințește locul”, dar, totodată, au relevat rolul binefăcător, plurivalent al instituției Ministerului Public în istoria modernă a României.

Desigur, ca orice întreprindere omenească și instituția Ministerului Public a cunoscut, de-a lungul timpului, rigorile spuselor cronicarului cum că „nu sunt vremurile sub om, ci bietul om sub vremuri!” Într-adevăr, în cei 185 de ani de existență aceasta a înregistrat momente de avânt și decădere, creștere și descreștere, măreție și blam. Unul dintre punctele culminante ale evoluției sale a reprezentat-o, fără îndoială, înființarea Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, în urmă cu 155 de ani, iar printre sincopele istoriei sale, principala s-a înregistrat în perioada 1952–1989.

Dincolo de sinuozitățile și progresele unei instituții judiciare de maximă importanță, rămân constantele definitorii, cristalizate sub forma tradițiilor, care îi certifică existența, justifică acțiunea prezentă și permite prefigurarea viitorului.

Cu o atare convingere, am purces la reconstituirea trecutului acestei instituții fundamentale a sistemului judiciar românesc, alături de continuatorul în funcție de azi al lui M. Kogălniceanu și Al. Papiu-Ilarian, prof. univ. dr. Augustin Lazăr și a colegilor Domniei Sale, ca un modest omagiu a ceea ce a fost valoros și durabil, cu speranța de a constitui un prețios îndreptar pentru prezent și, mai ales, pentru viitor.

*Prof. univ. dr., dr. hc Mircea Duțu
Directorul Institutului de Cercetări Juridice
„Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române*

**PROCURORII GENERALI
AI PARCHETULUI DE PE LÂNGĂ ÎNALȚA
CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE**

1.	MIHAIL KOGĂLNICEANU	11februarie – 13 februarie 1862
2.	SCARLAT N. GHICA	15 martie 1862 – 15 martie 1866
3.	ALEXANDRU PAPIU-ILARIAN	15 martie 1866 – iunie 1868; septembrie – 8 decembrie 1868
4.	GHEORGHE CREȚEANU	iunie – septembrie 1868
5.	DIMITRIE P. VIOREANU	10 decembrie 1868 – 16 mai 1876
6.	SCARLAT PHEREKYDE	19 decembrie 1877 – 14 februarie 1879
7.	GHEORGHE FILITTI	1879 – 1899
8.	DIMITRIE ALEXANDRESCU	17 septembrie 1899 – 26 iunie 1900
9.	G. E. SCHINA	26 iunie 1900 – 1905
10.	CIRU ECONOMU	9 noiembrie 1906 – 1908
11.	CORNELIU MANOLESCU-RÎMNICEANU	cu delegație 1909 – aprilie 1910
12.	GRIGORE ȘTEFĂNESCU	1910
13.	SCARLAT POPESCU	1910 – 1918
14.	N. PROCOPESCU	1918 – 1923
15.	ION N. STAMBULESCU	29 septembrie 1923 – 12 noiembrie 1930
16.	DIMITRIE VOLANSCHI	19 martie – 30 martie 1931
17.	CONSTANTIN VIOREANU	30 martie 1931 – septembrie 1940
18.	COMAN NEGOESCU	septembrie 1940 - 1943
19.	EUGENIU P. BĂNESCU	1943 – 1 ianuarie 1945
20.	DIMITRIE D. APOSTOLIDE	ianuarie 1945 - 1946
21.	MIRCEA V. POSSA	1946 – 11 februarie 1948
22.	AL. VOITINOVICI	1948 - 1952
23.	ANTON TATU JIANU	26 iunie 1952 – 24 ianuarie 1953
24.	AUGUSTIN ALEXA	24 ianuarie 1953 – 29 martie 1973
25.	FILIMON ARDELEANU	29 martie 1973 – 27 ianuarie 1977
26.	GHEORGHE BOBOCEA	27 ianuarie 1977 – 27 octombrie 1979
27.	NICOLAE POPOVICI	27 octombrie 1979 – 10 ianuarie 1990
28.	GHEORGHE ROBU	10 ianuarie 1990 – 10 decembrie 1990
29.	MIHAIL-ULPIU POPA-CHERECHANU	10 decembrie 1990 – 26 aprilie 1993
30.	VASILE MANEA-DRĂGULIN	26 aprilie 1993 – 27 august 1996
31.	NICOLAE COCHINESCU	27 august 1996 – 26 august 1997
32.	SORIN MOISESCU	1 septembrie 1997 – 20 iunie 1998
33.	MIRCEA CRISTE	8 iulie 1998 – 25 ianuarie 2001
34.	TĂNASE JOIȚA	25 ianuarie 2001 – 29 august 2003
35.	ILIE BOTOȘ	29 august 2003 – 28 iulie 2006
36.	LAURA CODRUȚA KÖVESI	2 octombrie 2006 – 2 octombrie 2012
37.	TIBERIU MIHAIL NIȚU	16 mai 2013 – 3 februarie 2016
38.	AUGUSTIN LAZĂR	28 aprilie 2016 – în prezent

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

I. Tratatе, cursuri, lucrări

- Apostol F.T., *Ministerul Public*, Tipografia Curții Regale F. Gobl Fiii, București, 1892;
- Betea L., *Alexandru Bârlădeanu despre Dej, Ceaușescu și Iliescu*, Colecția Arhiva vie a comunismului românesc, Ed. Evenimentul Românesc, București, 1997;
- Bivolariu D.P., *Instituțiunea ministerului public*, București, 1896;
- Carbasse J.M. (sous la direction de...), *Histoire du Parquet*, Paris, PUF, 2000;
- Cochinescu N., *Totul despre Ministerul Public*, Ed. Lumina Lex, București, 2000;
- Constituția R.S.R.*, publicată în B. Of. nr. 1 din 21 august 1965;
- Cosneanu G., *Magistratura militară trecut, prezent și viitor*, Ed. Centrului Tehnic-Editorial al Armatei București, 2013;
- Crăcană I., *Dreptul în slujba puterii. Justiția în regimul comunist din România 1944-1958*, INST, București, 2015;
- Crețescu Al., *Comentariu al Legii electorale din 6/28 iulie 1866*, București, Imprimeria Statului, 1866;
- Crețescu Al., *Comentariu asupra Legii electorale din 1866*, a doua ediție cu corecturi și multe adăsurе între cari Legea interpretativă din 22 aprilie 1878, București, Stabilimentul pentru arte grafice „Socea, Sandu & Tech”;
- Dan I., *Procesul*, Ed. Tempus, București, 1993;
- Diaconescu Gh., Hilsenrad A., *Organizarea judecătorească a R.P.R.*, Ed. de Stat pentru Literatură Economică și Juridică, București, 1954;
- Discursul ținut în ziua de 16 august 1871, de către Dl. Procuror general Dim. P. Vioreanu, cu ocazia redeschiderii curții, în „Buletinul Curții de Casație”*, 1871, București, Imprimeria Statului, 1873;
- Dungan P., *Drept procesual penal. Parte specială*, vol. II, Ed. Pur, Timișoara, 2003;
- Durkheim É., *Diviziunea muncii sociale*, Ed. Antet, București, 2008;
- Dușu M., *Istoria Înaltei Curți de Casație și Justiție a României*, ed. a II-a, Ed. Universul Juridic, București, 2012;
- Dușu M., *Istoria Baroului din București*, Ed. Economica, București, 2006;
- Dușu M., *O istorie a avocaturii române*, vol. I, Ed. Economica, București, 2000;
- Filitti I.C., *Despre vechiul drept penal român*, București, 1924;
- Filitti I.C., Suchianu I., *Contribuții la istoria justiției penale în Principatele Române*, București, Tipografia și legătoria închisorii centrale „Văcărești”, 1928;
- Fukuyama F., *Political Order and Political Decay from the Industrial Revolution to the Globalization of Democracy*, Profile Books Ltd., London, 2014;
- Fukuyama F., *The Origins of Political Order from Prehuman Times to the French Revolution*, Profile Books Ltd., London, 2012;
- Halton H., *Étude sur la procédure criminelle en Angleterre et en France*, Paris, 1898;
- Harris S., *Principi di diritto e procedura penale inglese*, trad. De Bartolo Verona, 1879;
- Iorgovan A., *Odiseea elaborării Constituției*, Ed. Uniunii Vatra Românească, Târgu-Mureș, 1988;
- Magazin Istoric nr. 5/1996, p. 9-14;

Pop T., *Drept procesual penal*, vol. II, Tipografia națională, Cluj, 1946;

Râmureanu V., *Competența penală a organelor judiciare*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1980;

Râpeanu G., Mănescu C., Popovici M., *Procuratura R.P.R. – organ de apărare a legalității populare*, Editura de Stat pentru Literatură Economică și Juridică, București, 1956;

Regulamentele Organice ale Valahiei și Moldovei, Colecțiunea vechilor legiului administrative, Biblioteca Institutului de Științe Administrative al României, Întreprinderea „Eminescu”, București, 1944;

S.M.G. – 1859-2004 – Istorie și Transformare, Ed. CTED București, 2004;

Sărățeanu C., *Câteva cuvinte asupra vechilor instituții, legi, proceduri și asupra personalului judecătoresc din Țara Românească înainte de regimul legilor de azi*, București, Imprimeria Statului, 1901;

Sărățeanu C., *Câteva cuvinte asupra vechilor instituțiuni, legi, proceduri și asupra personalului judecătoresc din Țara Românească înainte de regimul legilor de azi*, discurs pronunțat la deschiderea anului judecătoresc 1901–1902, 1 august 1901, Imprimeria Statului, București, 1901;

Stoica I., *Îndrumar juridic privind apărarea națională*, Ed. Militară, București, 1973;

Strategia Ministerului Public pentru consolidarea dezvoltării și afirmării instituționale în perioada 2017-2020, aprobată prin Ordinul nr. 2 din 5 ianuarie 2017 al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție;

Tanoviceanu I., *Curs de procedură penală, Atelierele grafice SOCEC&Co, Societate Anonimă, București, 1913;*

Tanoviceanu I., *Tratat de drept și procedură penală*, ediția a II-a (revăzută și completată de V. Dongoroz, C. Chiseliță, Șt. Laday și E. Decuseară), vol. I, *Procedura penală*, București, 1928;

Tinsch, *Die Staatsanwaltschaft in deutschen Reichsprocessrecht*, ed. III, Leipzig, 1898;

Tocilescu Gr.G., *Curs de procedură civilă*, t. I, 1887;

Tzitzis S., Bernard G., Jolivet D. (sous la direction de), *Dictionnaire de la police et de la justice*, PUF, Paris, 2011;

Un veac de urmărire: Documente din dosarele secrete ale generalului Nicoale Rădescu, CNSAS, Editura Enciclopedică, București 2004;

Vrăbiescu G., *Curs de procedură penală*, București, 1943.

II. Articole, studii

Antonescu V., *Organizarea justiției penale în Germania*, în *Revista Judiciară*, An III, No. 13-14, 1907;

Cambuzat, *Du ministère public près des. Trib. de police*, în *Revue critique*, 1879;

Dabu V., Cățineanu S., *Unele reflecții asupra organizării și funcționării Parchetului Național Anticorupție*, în *Revista de drept penal*, anul IX, nr. 4 octombrie-decembrie, 2002;

- Fildan E., *Organizarea parchetelor din Transilvania*, în *Curierul Judiciar*, No. 15/1921;
- Gabrielescu V., *Un Minister public pe lângă judecătorile de ocoale*, în *Curierul Judiciar*. No 67 din 1 Febr. 1920;
- Gleispach, *Die specialisation der Staatsanwälte*, în *Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht*. XXX;
- Joază S., *Neprezentarea la încorporare sau concentrare*, în *Revista de drept penal*, anul VII, nr. 1, ianuarie-martie 2002;
- Lazăr A., *Procurorul European – Retrospectiva cercetării științifice premergătoare propunerilor Comisiei Europene*, în *Pro Lege*, serie nouă, anul XXVI, nr. 4/2016;
- Lupulescu N., Jurcă V.I., *Consimțământul la încorporarea tinerilor sub vârsta de 20 ani*, în *Revista de drept penal*, anul VII, nr. 4 octombrie-decembrie, 2000;
- Molnar I., *Infracțiunile militare*. în *Revista de drept penal*, anul VII, nr. 2 aprilie-iunie, 2002;
- Prodan C., *Pentru amintirea lui Vasile Sturza, întâiul Prim-President al Curții de Casațiune*. în *Dreptul* nr. 4 din 31 ianuarie 1932;
- Schina E.G., *Considerațiuni asupra organizării judecătorești*, în *Dreptul*, an XXXIII (1904), No. 53;
- Tulbure A.S., *Supravegherea exercitată de procuror în activitatea de urmărire penală*, în *Revista de drept penal*, anul VI, nr. 3 iulie - septembrie, 1999;
- Țuculeanu A., *Competența materială a procurorului*, în *Revista de drept penal*, anul VIII, nr. 3 iulie - septembrie 2001;
- Udrea V., *Editorial*. în *Palatul de Justiție* nr. 2, Februarie 1925;
- Viforeanu C., *Cuvântare la Ședința solemnă pentru deschiderea noului an judecătoresc*. ianuarie 1932, în *Dreptul* nr. 1, 10 ianuarie 1932.

III. Reviste și alte publicații

Monitorul Oficial al României;

Revistele: *Dreptul*; *Curierul judiciar*; *Pandectele române*; *Palatul de justiție*.

INDEX*

- Activitate judiciară – 19, 78, 131, 132, 135, 144, 171, 173, 174, 183, 267, 268, 273-275, 278, 279
- Acuzator subsidiar privat – 83-84
- Adunare
- ~ electivă – 27
  - ~ generală – 150, 251-253
  - ~ legiuitoare – 26
  - ~ obștească – 23, 86
- Apel – 22-24, 26, 27, 37-39, 43, 44, 47, 51-57, 59, 60, 62, 66-68, 72, 75-77, 79, 81, 83-93, 103, 106, 108, 109, 112-115, 117-126, 140-143, 151, 158, 170, 188-192, 215-217, 234, 254, 282, 283, 286
- Asesor – 66, 67, 167, 168, 179
- Cod
- ~ de instrucție criminală – 22, 24, 81, 90, 92, 290
  - ~ penal – 153, 165, 177, 183, 184, 186, 221, 269
- Comisar – 21, 23, 24, 48, 81, 155
- Comisia Centrală – 25-27
- Consilier – 26, 27, 32, 41, 51, 53, 56, 58-60, 62, 89, 93, 99, 100, 102, 103, 107-109, 112, 115-117, 120, 122-126, 128, 132, 146, 154, 155, 157, 167, 198, 271, 286
- Consiliul
- ~ European – 213, 214, 247, 248
  - ~ Superior al Magistraturii – 42, 51, 92, 120, 122, 128, 143, 146, 149-151, 155, 167, 194, 277
- Constituția – 18, 19, 21, 22, 24, 60-64, 68, 102, 110, 125, 130, 133, 135, 139, 142, 143, 165-167, 170-172, 177, 178, 182, 259, 283, 289, 290
- Convenția
- ~ de la Paris – 25, 102, 106, 206
  - ~ internațională – 204, 252, 253
- Cooperare judiciară internațională – 147, 148, 156, 202, 204-215, 225, 230-232, 234-236, 238, 240, 241, 243-246, 250, 251, 254, 257, 259-261, 267, 278
- Curtea de Casație și Justiție – 27-30, 32, 33, 35, 42, 45, 49-54, 57, 60, 62, 81, 88-90, 92, 94, 98, 100, 106-108, 113, 120, 121, 123-126, 128, 129, 286, 289
- Crime
- ~ contra umanității – 238, 239, 260, 277
  - ~ de război – 164, 166, 199, 232, 235, 238, 239, 260
- Dare de mită – 152, 173

---

* Termenii sunt indexați alfabetic și cu indicarea paginilor la care apar în cadrul lucrării.

Decizie-cadru – 214, 217-219, 221-223, 225, 238, 245

Decret

~ lege – 55, 56, 139, 164, 165

~ regal – 89, 127, 128, 165, 168

Defensores civitatum – 74

Direcția de Investigații a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism – 148, 156-160, 198, 238

Direcția Națională Anticorupție – 143, 148-152, 154-156, 194, 251

Doctor iuris – 103

Executare a sentințelor penale – 88, 140, 182

Ex officio – 40

Eurojust – 210, 230-242, 244, 247, 249, 278, 280

Flagrant delict – 52, 55, 70-73

General

~ de brigadă – 63

~ de corp de armată – 63

~ de divizie – 63, 198

Genocid – 199, 232, 235, 238, 239, 277

Guvern – 21, 32, 36, 38, 39, 42, 47, 48, 57, 65, 66, 82, 87, 99-102, 104, 110, 111, 129, 149, 152, 154, 155, 159, 160, 164-166, 189, 193, 194, 198, 201, 202, 209, 255, 256, 260

Hotărâre a tribunalului – 72, 119, 190

Imunitate parlamentară – 77

Infracțiune – 52, 53, 55, 76-78, 81, 82, 86, 90, 135, 144, 148, 149, 151-161, 166, 172-175, 177, 178, 183-186, 189, 190, 193, 194, 198, 201, 205-209, 211, 213-215, 217, 219-224, 227, 229, 230, 232, 234, 235, 238, 239, 241-249, 251-253, 255, 268, 269-274, 276-279, 282-285

Instanță

~ judecătorească – 22, 24, 25, 27, 31, 32, 37, 39, 40, 45, 56, 57, 63, 65, 76, 78, 88, 100, 111, 130, 131, 135, 139, 149, 159, 160, 167, 175, 177-179, 189, 215, 219, 220, 224, 225, 285

~ supremă – 25, 28, 33, 41, 50, 53, 60, 100, 104, 109, 112, 115, 119, 120, 122, 124, 136, 129, 180, 275, 286

Înalta Curte de Casație și Justiție – 19, 24, 25, 26, 29, 35, 50, 51, 58, 76, 87, 108, 115-118, 120, 127, 136, 143, 144, 146-150, 157, 166, 192-194, 207, 211, 234, 235, 239, 266, 275, 278, 282, 285, 286, 288

Înalt divan – 22, 23, 34, 86, 285

Judecătorie de ocol – 66-68, 79, 81

Jurisconsult – 22, 97, 103, 112, 114-116, 118, 138, 142

- Jurisdicție – 20, 21, 25, 31, 44, 55, 68, 106, 107, 179, 183, 191, 205, 218, 228, 231, 233, 240, 243, 245, 246, 273, 278
 ~ consulară – 44
 ~ de drept comun – 68
 ~ penală – 183
- Lege de organizare judecătorească – 50, 51, 53-55, 58, 60, 62-64, 66, 70, 86-88, 125, 129, 177, 178
 Litigiu – 68, 96
 Luare de mită – 152, 173
- Magistratură – 20-22, 34, 42, 43, 46, 47, 51, 58, 59, 63, 92, 105, 108-110, 112, 115-117, 120-124, 128, 138, 142, 143, 146, 147, 149-151, 155, 167, 194, 277, 286
Magna cum laudae – 124
 Mandat
 ~ de arestare – 72, 95, 118, 166, 215-217
 ~ de depunere – 70, 95
 ~ de executare a pedepsei – 174, 183
 ~ european de arestare – 213, 214, 216, 217
 ~ european de obținere a probelor – 222, 223, 225
- Ministerul
 ~ Apărării Naționale – 170, 188, 192, 198
 ~ Dreptății – 28
 ~ Justiției – 28-30, 37, 39, 40, 49, 53, 54, 57, 66, 76, 99, 100, 112, 117, 129, 165, 168, 170, 203, 207, 215, 225, 235
 ~ Public – 17-23, 26-28, 36, 37, 39, 40, 48-53, 55, 56, 72, 74-76, 80-88, 91, 94, 107, 109-111, 127, 129, 130, 139, 140, 142, 143, 146, 147, 157, 194, 198, 203, 204, 206, 222, 234, 239, 248, 250, 252, 257, 258, 260, 261, 264, 265, 267, 269-271, 273, 275, 278-285
- Ministru – 23, 27-30, 32-34, 36, 39, 40, 51, 52, 54-58, 63, 64, 68, 83, 86, 89, 93, 97-100, 103-105, 108-110, 120, 123-125, 127-129, 136, 139, 142, 143, 146, 147, 149, 150-152, 155, 157, 161, 164-167, 170, 172, 176, 182, 188, 189, 194, 198
- Monitorul Oficial – 26, 30, 32, 98, 100, 108, 115, 207
Mutatis mutandis – 210, 229
- Omisso medio – 39
 Ordine juridică – 76, 243
- Parchet
 ~ de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – 19, 24, 25, 35, 50, 136, 143, 146-150, 157, 192-194, 207, 211, 234, 235, 239, 266, 275, 278, 282, 285, 286, 288
 ~ militar – 140, 143, 144, 147, 148, 168, 170, 178, 186-198, 239, 277
- Parlamentul European – 154, 203, 205, 213, 219, 222, 225, 230, 231, 236, 238, 240, 241, 245, 247-249, 257, 279

- Poliție judiciară – 24, 52, 54, 57, 71, 89, 149, 150-152, 158-160, 216, 232, 267, 268, 271-274
- Procuratura Generală Militară – 170
- Procuratură – 129-139, 142, 163, 167, 170-177, 180-182, 188, 194-198, 203, 235, 240, 241, 258, 259
- Procuror
- ~ anume desemnat – 276
  - ~ civil – 173, 174, 182, 183, 191
  - ~ european – 248, 249, 250
  - ~ general – 18, 23, 26-28, 33-37, 39-44, 46, 49-54, 56-64, 76, 77, 81, 83-94, 97-101, 103-126, 128-132, 135, 136, 139, 141, 142, 146, 147, 149, 150, 157, 170-172, 174-177, 180, 182, 189, 193-196, 240, 244, 266, 278, 283, 285, 286, 288
  - ~ general al României – 32, 170, 172, 173, 176, 195-198
  - ~ militar – 170-176, 178, 181-183, 187-198, 277
  - ~ regal – 20, 21, 94
  - ~ specializat – 243
  - ~ specializat în combaterea corupției – 189
- Prim-ministru – 26, 42, 155, 165
- Prim-președinte – 32, 33, 35, 41, 44, 45, 50, 60-62, 93, 100, 107-111, 117, 119-121, 123-125, 128
- Principiul
- ~ amovibilității – 92
  - ~ complementarității – 239
  - ~ constituțional – 58
  - ~ controlului ierarhic – 139, 189, 194
  - ~ descentralizării puterilor – 31
  - ~ echilibrului puterilor în stat – 274
  - ~ extrateritorialității – 245
  - ~ imparțialității – 139, 189, 194
  - ~ independenței și separațiunii puterilor publice – 39
  - ~ indivisibilității – 49
  - ~ legalității – 139, 189, 194, 244, 265
  - ~ legalității incriminării și pedepsei – 266
  - ~ *ne bis in idem* – 205, 218
  - ~ neafectării drepturilor terților dobânditori de bună-credință – 221
  - ~ proporționalității – 241
  - ~ *qui dicit de uno negat de altero* – 61
  - ~ recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești și a deciziilor judiciare între statele membre UE – 202, 204, 212-214, 222, 224-228, 231, 236, 261
  - ~ recunoașterii reciproce pentru hotărârile de confiscare – 219
  - ~ regalității – 21
  - ~ *res iudicata pro veritate habetur* – 205

- ~ separației puterilor – 22, 26, 274
- ~ specialității – 215
- ~ subordonării ierarhice – 55, 182
- ~ suveranității – 210
- ~ suveranității statelor în materie judiciară – 205
- ~ teritorialității – 204, 212, 245, 246
- ~ transiterii directe – 211
- ~ unității – 49, 55
- ~ universalității – 246
- ~ *vindex publicus religionis* – 74

Putere

- ~ administrativă – 17, 22
- ~ executivă – 31, 38, 48, 55-57, 63, 80, 87, 89, 90, 92, 96, 139, 262, 264, 283, 285
- ~ judecătorească – 17, 22, 31, 39, 62, 63, 67, 100, 105, 111, 262, 283
- ~ legislativă – 32, 47, 63, 139, 262, 264

Recurs

- ~ extraordinar – 136, 180
- ~ în casație – 22, 58
- ~ în interesul legii – 37, 140, 144, 148, 267, 269, 275

Regulament organic – 17, 22, 24, 86, 87, 283, 285

Res iudicata – 205

Rețea Judiciară Europeană pentru Criminalitatea Informatică – 242

Senat – 61, 62, 70, 77, 122

Senat ocârmuitor – 86

Senator de drept – 60-64

Stat de drept – 26, 102, 202, 244, 263-266, 270, 271, 279, 283

Ședință

- ~ de înfățișare a pricinii – 27
- ~ generală a secțiilor unite – 27
- ~ penală – 74
- ~ solemnă – 41, 42, 57, 100, 102, 117

Termene de judecată – 71, 72

Trafic de influență – 152

Tratat

- ~ de la Paris – 25
- ~ privind Uniunea Europeană – 210, 214, 247

Tribunal

- ~ de district – 22
- ~ de județ – 66, 67, 83, 87

Uniunea Europeană – 147, 153-155, 200-202, 204, 205, 208, 210-214, 216, 217, 219, 222, 225, 230-233, 236, 238-241, 244, 246-250, 253, 261, 271, 273, 278, 279

Urmărire

- ~ a crimelor comise în exercițiul funcțiunii – 52
- ~ a crimelor contra umanității – 238
- ~ a crimelor de război – 238
- ~ a criminalilor de război – 164, 166
- ~ a infracțiunilor de corupție – 151, 189
- ~ a infracțiunilor de genocid – 238
- ~ a infracțiunilor de terorism – 255
- ~ imobiliară – 44
- ~ penală – 82, 131, 132, 135, 137, 139-142, 144, 145, 147-149, 151, 154-160, 166, 170, 173, 174, 181, 182, 183, 185, 188-194, 204, 205, 207, 213-216, 218, 228, 230-232, 235, 238-241, 248-250, 255, 265, 267, 268, 271-274, 277-279, 282
- ~ penală a infracțiunilor care aduc atingere intereselor financiare ale U.E. – 248, 249
- ~ sub acoperire – 223

**RESPECT PENTRU PROFESORII NOȘTRI!
FACULTATEA DE DREPT FORMEAZĂ JURISTI,
NU INFRACTORI!**

Parteneri

Abonamentul de Cărburi în Capitală și în Municipii, în 1861...

MONITORUL

Va apă în ziua șabonată...

ZIARŌ OFICIALE ALŪ TEREI ROMÂNESCII.

No. 18

Marți 24 Ianuarie, 1861.

No. 18

PARTEA SPECIALE.

Printr-o lege...

ALPHABETUL ROM.

Un alfabed în Dacoromană și voinea națională, dinaintea Principatelor-Unite...

LEGE

PRINTRU ÎNCHETAREA PROCESULOR DE CALITATE ȘI DE JUSTIȚIE.

Titlul I.

Organizarea Curții de Casajune.

CAPIT. I.

Printr-o hotărâre a Curții de Casajune...

Art. 1. O Justia Curte de Casajune și de Justiție se înființează pentru întregul Neam al Principatelor-Unite...

Art. 2. Tare Tribunalale și Curți de Apel ale Neamului Principatelor-Unite sunt: a) Curțile de Apel...

Art. 3. Curtea de Casajune este înființată în capitală și în municipii...

Art. 4. Curtea de Casajune este înființată în capitală și în municipii...

Art. 5. Curtea de Casajune este înființată în capitală și în municipii...

Art. 6. Curtea de Casajune este înființată în capitală și în municipii...

Art. 7. Curtea de Casajune este înființată în capitală și în municipii...

Art. 8. Curtea de Casajune este înființată în capitală și în municipii...

Art. 9. Curtea de Casajune este înființată în capitală și în municipii...

Art. 10. Secțiunea I a reclamărilor...

Art. 11. Secțiunea a II-a civile...

Art. 12. Secțiunea III-a criminală...

Art. 13. Curtea de Casajune...

Art. 14. Președintele Curții...

Art. 15. Președintele Curții...

Art. 16. Președintele Curții...

Art. 17. Președintele Curții...

Art. 18. Președintele Curții...

Art. 19. Președintele Curții...

Art. 20. Președintele Curții...

Art. 21. Președintele Curții...

Art. 22. Președintele Curții...

Art. 23. Președintele Curții...

Art. 24. Președintele Curții...

Art. 25. Președintele Curții...

Art. 26. Președintele Curții...

Art. 27. Președintele Curții...

Art. 28. Președintele Curții...

Art. 29. Președintele Curții...

Art. 30. Președintele Curții...

Art. 31. Procurorii au dreptul...

Art. 32. Procurorii au dreptul...

Art. 33. Procurorii au dreptul...

Art. 34. Procurorii au dreptul...

Art. 35. Procurorii au dreptul...

Art. 36. Procurorii au dreptul...

Art. 37. Procurorii au dreptul...

Art. 38. Procurorii au dreptul...

Art. 39. Procurorii au dreptul...

Art. 40. Procurorii au dreptul...

Art. 41. Procurorii au dreptul...

Art. 42. Procurorii au dreptul...

Art. 43. Procurorii au dreptul...

Art. 44. Procurorii au dreptul...

Art. 45. Procurorii au dreptul...

Art. 46. Procurorii au dreptul...

Art. 47. Procurorii au dreptul...

Art. 48. Procurorii au dreptul...

Art. 49. Procurorii au dreptul...

Art. 50. Procurorii au dreptul...

Art. 51. Procurorii au dreptul...

